ఆధ్యాత్మిక గ్రంథ నిలయం

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

కోటగుమ్మం, అజంతా హోటల్ ఎదుట,

రాజమహేంద్రవరం - 533101.

వావిళ్ళ వారి సంగ్రహభాగవతము

-జనమంచి శేషాద్రిశర్మ

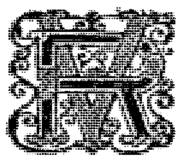
శ్రీరస్తు

సంగ్రహభాగవతము

కళాప్రపూర్ణ కావ్యస్మృతితీర్థ

జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిచే

విరచితము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్సు వారిచే

ప్రకటితము

1951

విషయసూచిక

శ్రీః

శ్రీ రామకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః.

సంగ్రహభాగవతము

ప్రథమస్కంధము

క. శ్రీ యుచిరంబై విలస త్సారంబై, సకలమౌనిజనసన్నుతమై
 గోరికలొసఁగుచు వెలసెడు, శ్రీరామాహ్వయ మహంబు సేవింతు మదిన్.

ఆర్యబాలకులారా! సంగ్రహరామాయణమును, సంగ్రహభారతమును బఠించితిరి. వానివలన నేర్చుకొనఁదగిన విశేషాంశములఁ బెక్కింటిని నేర్చితిరి. ఇఁక సంగ్రహభాగవతమును బఠింపుఁడు. లోకవ్యవహారములుగాక యిందుఁ బరమార్థవిషయములు పెక్కులు గలవు. కావుననే మహాకవిశిరోమణి శ్రీబమ్మెర పోతనామాత్యుఁడు

ఆ. భాగవతము దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు, శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన
 విబుధజనులవలన విన్నంత కన్నంత, దెలియవచ్చినంత దేటపఱతు.

అని వచించెఁగదా. కాఁబట్టి భాగవతకథను దెలియుట కష్టతరమని యెన్నఁదగియున్నది. అట్టిదానిని దెలిసికొనినఁ గలుగు లాభము లనంతములని తెలియకపోవు. కావుననే మీరీయుత్తమ

కథను దెలిసికొనవలయును. తెలిసికొనుటమాత్రమే చాలదు. దానిని శ్రద్ధగా మనస్సునందుంచుకొనవలయును. అంత మాత్రమే చాలదు. మది నిలిపిన దానిని సార్థకము చేయవలయును. అంతతో నైనదియా తెలిసినదాని నితరులకు బోధింపవలయును. ఇవన్నియుఁ జేసినంతనే యైనదియా? ఆరీతి ననుష్ఠించి కృతకృత్యులు గావలయును.

శ్రీరామాయణ భారతకథలవలనఁ బ్రపంచజ్ఞానము గలుగును. నిశ్చయము. నీతియు నలవడును. ఈభాగవతకథ వలనఁ బరమార్థజ్ఞానము గలుగును; కాని లోకజ్ఞానము నశింపదు. ఈరెండును దీనఁ గలుగునుగాన నీమహాగ్రంథము భువనవిఖ్యాతిం గాంచెను. మొత్తముమీఁద నీగ్రంథరత్నత్రయమునం దుత్తమమధ్యమాధమసంజ్ఞల నేర్పఱుప శక్య మెవ్వరికిం గాదు.

శ్లో. రాజీవమివ రాజీవం జలం జలమివాజని.

అన్నట్లీగ్రంథరత్నము లనన్వయాలంకారముంబోలి సాటిలేక యిల వెలయుచుండు.

ఈభాగవతము రామాయణభారతములఁ జదివినపిదపనే చదువవలయు. ఏలయందురా? ఇందు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యములఁ దెలుపువిషయము లెక్కువ. కథారూపముల నవ్వాని నెంతసులభముగఁ దెలిపినను గష్టపడియే గ్రహింపవలసి యుండును. కానఁ దొలుతొల్త పైగ్రంథద్వయముం బఠించి పిదప దీనిం జదివిన మీకుఁ గష్టము తగ్గును. కాన దీని మూఁడవ తడవ వ్రాయవలసినయవసర మేర్పడినది. ఇట్టి యుత్తమగాథను సంగ్రహముగఁ దెలిసికొని యావల భాగవతముం బఠింపుఁడు.

అప్పుడు కవిరత్నమగు శ్రీబమ్మెరపోతనగారియుపదేశమును గ్రహింపఁగల్గుదురు. కథను వినుటకుముందొకవిషయమును విని దాని మనస్సున నుంచుకొనుఁడు.

శ్రీరామావతారమునఁ దాఁజేయవలసిన పనిఁ బూర్తి నొందించి భగవంతుఁ డగు రామమూర్తి స్వీయలోకమున కరుగ నిశ్చయించుతఱి నామహాపురాణపురుషుని దివ్యమంగళ విగ్రహమును గన్నులారఁ గాంచి మునిచంద్రులుకూడ మోహ పరవశు లైరనియు, ఆవిధ మాత్మ నెఱింగి మీకోరిక యవతా రాంతరమున సిద్ధింపఁగల దని శ్రీరామమూర్తి తెలిపె ననియు దాన ముదమంది విశ్వామిత్రాదిమునులు ద్వాపరాంతమున సత్య భామాదిరూపములం గాంచి రనియు, నొకకథను కొందఱు పెద్దలు చెప్పుచుండుట మీరును వినియేయుందురు. అది రామా యణమునఁ జెప్పఁబడ లేదు. కావునఁ గేవల కల్పితమని తలంచు నవకాశము కలదు. నమ్మకుండుటకుంగూడ నవకాశముకలదు. కాని దానిని మీరు నమ్మితీరవలెను. నమ్మితిరా శ్రీకృష్ణావతార ఫలము మీకు బోధపడును. నమ్మక లేనిపోని ప్రశ్నములు వేయ సాగితిరా మీ కీకథామృతాస్వాదనఫలము లభింపకుండుటయే గాక విపరీతభావములు పొడకట్టును. నాస్తికబాలకులుగాక యార్యబాలకుల రగుమీ రీకథను జక్కఁగా నమ్మి శ్రీకృష్ణావ తారకథాపఠనఫలమును బొంది కృతకృత్యులరు గండు. నాస్తిక వాదములను జేసి నిష్ఫలప్రయత్నులరు గావలదు. ఇఁకఁ గథను వినుఁడు.

భగవంతుఁ డవతరించుటకు నేదియో గొప్పకారణ ముండియే తీరవలయు. స్వల్పకారణములు దానికిం జాలవు.

ప్రపంచములో నెప్పుడైనను సరియే యెల్లరుఁ బరిశుద్ధచిత్తులై పరిశుద్ధప్రవర్తకులై యున్నతఱి భగవంతుఁ డవతరించునా? ఆ యవతారమునకు ఫలమేమి? ప్రపంచము జలమయమై యున్న తఱి సృష్టి చేయునవసరము గలిగినపుడు బీజభూతులుగ నున్న ప్రాణుల నుద్ధరించి వారి నభివృద్ధిచేయుటకుగా మత్స్యావతార మొందెను. మఱికొంతకాలమునకు దేవతలకు మహావిపద్దశ సంభవింపఁగా మందరపర్వతోద్ధరణ మొనర్చి వారి కమృతలాభ మనుగ్రహించి రక్షించి రాక్షసులబాధలు తొలఁగింపందలఁచి కూర్మావతార మెత్తెను. పిదపఁ గొంతకాలమునకు సాధువులగు దేవతల రక్షించుకొఱకే లోకకంటకుఁ డగు హిరణ్యాక్షుని జంప వరాహావతార మంగీకరించెను. మరల సకలలోకస్థితమ సాధుసంరక్షణార్థమే హిరణ్యకశిపుం జంప నృసింహావతార మవధరించెను. మరల నింద్రునిరాజ్య మపహరించిన బలిని నిగ్రహించుపొంటె నాతండు ధర్మరాశిగాన యాచించుటకంటె నితరోపాయంబు సమంజసముకాదు కావున వామనావతార మూర్తిఁ గైకొనియెను. ఆవల భూలోకమున నవార్యశౌర్యంబున విజృంభించుచు మునిజనుల నేచు రాజుల నడంపఁబూని యాకార్య మంత పెద్దదిగాదు గావునఁ బరశురామునియందుఁ దనయంశమును జొనిపి యాకార్యమును సాధించెను. తరువాత త్రిలోకకంటకుం డగుటయేగాక పతివ్రతల బాధించుచున్న రావణాసురుం బొలియింపఁబూని బ్రహ్మవరమున నాతని నింకొక్కరీతిఁ బొలియింప ననువుపడమి మర్త్యంబున సంపూర్ణ కళలతో శ్రీరామావతార మాశ్రయించెను. అవ్వల దుష్టరాజు

లోకంబు సంహరింపఁబూని యద్దాని నింకొకరిచేఁ జేయించినఁ జాలు నని యెంచి శ్రీకృష్ణావతారము నధిగమించెను.

ఈయవతారములన్నియు లోకవిపద్దశఁ బాపఁబూని నవియేగాని లోకము సుఖసమృద్ధమై సాధుజనుల కేకష్టములు రానితఱి నైనవి కావు కదా. సకలజనులు పరమపవిత్రులై భక్తి గుణప్రధానులై యున్నకాలమున భగవంతుఁ డవతరించె నని యేపురాణమునఁగాని చదివితిరా? వింటిరా? లేదుకదా? కావునఁ బాఠకులెల్ల భక్తిరసపరిపూర్ణహృదయులై యున్నపు డిదిగో భగవంతుఁ డవతరించును, మహాత్ముఁ డవతరించుననుట పిచ్చితన మని మీకైనం దెలియకయుండునా? కాన నట్టి మాటల నమ్మకుఁడు. అవి జల్పితము లని భావింపుఁడు.

శ్లో. పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతాం,
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే.

అని భగవద్వాక్యమే మొదటి విషయము యథార్థ మని ఘోషించుచున్నది. కాఁబట్టి ప్రొద్దుపోనిప్రసంగముల నాలకింపక శ్రీకృష్ణావతారకారణమును వినుఁడు.

భూదేవి ప్రజలచే నిండియుండెను. దురాత్ములు తలయెత్త సాగిరి. వారికిఁ బలుకుబడియుఁ గలిగియుండెను. అట్టివారి మాటల నాలకించి చేయువారును గొందఱుండిరి. మొత్తము మీఁద ధర్మధ్వంసముచేయఁబూనువా రెక్కువమంది భూమిపై వసించిరి. అది భూదేవి కెంతో భారముగాఁ దోఁచెను. భగవంతుఁ డీభారమును దీర్పఁగలవాఁ డని మొఱ్ఱపెట్టుకొనియెను. ఆ మొఱ్ఱ భగవంతుఁ డెట్లు వినకపోవును? ఆ మొఱ్ఱ భగవంతుఁ డెమని కెక్కెను. అంతమాత్రమున నయ్యెనా? అవశ్యము మీభారమును దీర్పఁ ద్వరపడవలయు నని

యాపురాణపురుషునకుం దోఁచెను. దేవత లామహాపురుషుని తాత్పర్య మెట్లో తెలిసికొని తమతమయంశములచే భూతలంబునఁ గొందఱం బుట్టించిరి. ముందు పరిచరులు ఆవల ప్రభువుగదా రావలయు. ఆవల శ్రీకృష్ణుం డవతరించెను. తన భక్తాగ్రేసరుండగు నరుని విజయునిగా నవతరింపఁజేసెను. ఇట్లవతరించిన యామునివంద్యపాదారవిందుఁడు శ్రీకృష్ణుఁ డొనరించిన మహాకార్యములే యీభాగవతమునఁ దెలియంబడు. వానిం జదువుటకన్న నెక్కుడుపుణ్యకార్య మేమున్నది.

శ్రీరామావతారమున నా దివ్యమంగళవిగ్రహమునఁ గామించినవారలెల్ల గోపికలుగా నవతరించిరి. వారికెల్ల శ్రీకృష్ణమూర్తిని గోరుటయే పురుషార్థముగా నైనది. అట్లే కోరిరి. ఆశ్రీపతి వారల కోరికలం దీర్చె. కావున నీశ్రీకృష్ణగాథయం దఖిలభక్తజనరక్షణము తేటపడును. ఇంతియగాక రాఁబోవు వారలకు విహితకృత్యములం దెల్పుటయే యీయవతారమునకు ఫలము. మత్స్యకూర్మాద్యవతారములలోఁ జేయనిమహాకార్య మీయవతారమునఁ జేసెను. ఎట్లు? భగవద్గీతాదిభక్తిజ్ఞానవైరాగ్యాది సద్గుణబోధరూపమున. ఏల? కలికాలమున మానవు లధర్మపరులై సత్కార్యవిముఖులై తలక్రొకశాస్త్రమును గల్పింపఁగలరు. అట్టివారికి సన్మార్గప్రదర్శకమగుంగాక యను మూహచే బోధించెనని యెఱుంగుఁడు. కాఁబట్టి కలియుగమునఁ జాలకాలము దనుక భగవంతుఁ డవతరింపఁబూనఁడని నమ్ముఁడు. నిష్ఫలోపన్యాసముల వినకుఁడు. అందు వాక్ప్రౌఢిమతప్ప నింకొక్కటి యుండదు. కీర్తిం గోరి కొంద ఱట్లు మాటలాడు

దురు. కాని వారిమాటలయందు సత్యము గగనకుసుమమే యగును.

ఆర్యబాలకులారా! యీపైఁజెప్పిన నాలుగుమాటలు చక్కఁగా మదినిలుపుకొని భాగవతమును బఠించిన మీకపార లాభములు కలుగు. లేదేని వృథా కాలక్షేపముచేసినట్లేయగు. అట్టికార్యమును మీ రెప్పుడు చేయఁబూనరను నమ్మకము నాకున్నది. మీ రార్యబాలురుకదా! కావున మీరు శ్రద్ధగా దీనిం జదివి కృతకృత్యుల రగుదు రనియు, దాన నాయీశ్రమము ఫలించు ననియు గట్టిగా నమ్మితిని. ఇఁక భాగవతమునసరించి కథను సంగ్రహించి వ్రాసెద. అవధరింపుఁడు. దీనిని జదువుటకు ముం దీపద్యరత్నమును జక్కఁగాఁ బఠించి తరువాతఁ గథను జదువ నారంభింపుఁడు.

తే. చేతులారంగ శివునిఁ బూజింపఁడేని,నోరు నొవ్వంగ హరికీర్తి నుడువఁడేని
దయయు సత్యంబు లోనుగాఁ దలఁపఁడేని,కలుగ నేటికిఁదల్లుల కడుపుచేటు.

ఈభాగవతకథ పరీక్షిత్తునకు శుకమహాయోగివరుచేఁ జెప్పఁబడినది. కానఁ దత్కాలంబు మొద లనువదించెద.

పరీక్షిన్మహారాజు ధర్మంబును గాపాడుట

ధర్మరాజు పరీక్షిత్తుని రాజుంజేసి సోదరులతో మహాప్రస్థానమునకుం బోయి శరీరంబు వదలెను. పిదప నభిమన్యుకుమారుండు తాతలప్రవర్తనము లక్ష్యముగా రాజ్యమును బాలించుచుఁ బ్రజానురంజకుఁడై యుండెను. ఒక్కనాఁ డారాజశశాంకుఁడు వేఁటాడుతమకంబున నరణ్యమునకుం బోయెను. పూర్వవాహిని యగు సరస్వతీతీరంబున ధర్మదేవతయు

భూదేవియు వృషభధేనురూపంబులం దాల్చి ధర్మువుంగూర్చి సంభాషించుచు ముందు దీని కేమికీడువాటిల్లునో యనుచుండ నీరాజావృషభధేనువు లుండుతావునకు మూర్ఖవశంబున నరిగెను. ఆతరుణమ్మున

శా. కైలాసాచలసన్నిభం బగుమహాగంభీరగోరాజముం
గాల క్రోధుఁడు దండహస్తుఁడు నృపాకారుండు క్రూరుండు జం
ఘాలుం డొక్కఁడు శూద్రుఁ డాసురగతిం గారుణ్యనిర్ముక్తుఁడై
నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బంచితిలఁగా నిర్ఘాతపాదాహతిన్.

౧-స్కం. ప-౪౧౧.

శా. ఆలోలాంగక నశ్రుతోయకణజాలాక్షిన్ మహాంభారవన్
బాలారూఢతృణావళీకబళలోభవ్యాప్తజిహ్వాగ్రసాం
దోళస్వాంతన జీవవత్స నుదయద్దుఃఖాన్వితన్ ఘర్మకీ
లాలాపూర్ణశరీర నామొదవు నల్లంఘించి తన్నెన్ వడిన్.

౧-స్కం. ప-౪౧౩.

ఆకుపురుషుం డట్లావృషభధేనువులం దన్నుటం గన్నులారఁ జూచి పరీక్షిత్తు పట్టరానికోపంబున ధనుర్దండంబున గుణంబెక్కించి ముందున ట్లున్న కాండంబుఁగూర్చి మేఘగంభీర వచనంబులతో, పాపాత్మా!

శా. నిన్నుం గొమ్ములఁజిమ్మెనో కదిసెనో నిర్భీతిమై గోవులన్
దన్నం గారణమేమి? మద్భుజసనాథక్షోణి నేవేళలం
దు న్నేరంబులు చేయరా దెఱుఁగవా ధూర్తత్వమున్ భూమిభృ
త్సన్నాహంబు నొసర్చె దెవ్వఁడవు నిన్ శాసించెదన్ దుర్మతీ.

అని పలుకుచు దీనాననంబులై యున్న యారెండింటిం గాంచి భయంబుపోవుమాటలం బెక్కింటిం బలికి వానిపై నా

బాణంబు ప్రయోగంబుసేయఁబూన వాఁడు రాజరూపంబువదలి వాడినమొగంబుతో భయవిహ్వలుండై కరంబులు సాచి ఆరాజు పాదంబుల శిరస్సిడి వధింపకు మోరాజచంద్రమా! వధింప కుము. అని ప్రార్థించెను. వానిం జూచి చంపనొల్లక యెక్కిడిన శరాసనంబు డించి పాపాత్మా తొలంగుము. ఆర్తత్రాణంబున నుపయోగించు నీవాడిబాణము దీనహననంబునకుం గడంగదు. నారాజ్యంబున నిలువకు మని ఆజ్ఞాపింప నాతం, డో రాజేంద్రా! నే నెందుండుదు. ఆనతిమ్ము. అనియె. రాజును వానికి ప్రాణివధ స్త్రీ ద్యూత పానంబు లనంబడు నాలుగుస్థానంబులం జూపెను. ఇంకను ప్రార్థింప సువర్ణమూలంబులగు నసత్యమద కామహింసా వైరంబు లనుపంచప్రదేశంబుల నొసంగి యివి గాక యితర స్థానంబుల స్పృశింపవల దని యాజ్ఞచేసె. వృషభంబునకుఁ దప శ్శౌచదయలను మూఁడుపాదంబుల నొసంగె. భూదేవి కభయ దానంబున సంతోషంబుం గూర్చె.

ఇట్లు కలిని నిగ్రహించి ధర్మదేవతం గాపాడి భూదేవి కభయప్రదానంబుచేసి హస్తిపురంబున సుఖం బుండెను.

పరీక్షిత్తునకు శృంగిశాపంబు గలుగుట

ఒక్కనాఁడు మృగయు లరుదెంచి మహారాజా! కాన నంబుల భయంకరమృగంబులు విచ్చలవిడిం దిరుగుచున్నయవి. మునుల కపారభయ మంకురించుచున్నదని విన్నవించిరి. పరీ క్షిత్తును గాటంబగు వేఁటకుతుకంబును మునులభయంబుం దీర్పు కుతూహలంబును బొంగ వారివెంటఁ జతురంగబలంబులం గూడి చనిచని మహారణ్యంబులం గ్రుమ్మరి మృగంబులం జంపిచంపి

క్షుత్పిపాసల నలయుచుఁ జల్లనినీరు దొరకునా ? యని కోరుచుఁ బోయిపోయి యొక తపోవనంబుం గాంచెను. అం దొకమహాముని నియతుఁడై శాంతమూర్తియై పంచేంద్రియములను బహిరంగవీథులం బరుగిడనీక తపంబొనరించుచుండెను. జడ లాతని నావరించియుండెను. ఆమునిం జూచి జలపానముచేయఁ గోరియున్నాఁడుగాన మాటరాక ఎట్లో కష్టముమీఁద, ముని చంద్రా! తోయము లిందుసందుఁ గానరావు; వేఁటాడి బడలియున్నవాఁడను జలము లిప్పింపుమా, యని ప్రార్థించెను.

యోగనియతుండగుట నమ్మునివరునకు నీవార్త చెవుల సోఁకలేదు. కాన నూరకుండెను. ఆవిధ మెఱుంగక రాజు

ఉ. కన్నులు మూసి బ్రాహ్మణుఁడు గర్వముతోడుత నున్నవాఁడు చే
సన్నల నైన రమ్మనఁడు సారజలంబులఁ దెచ్చి పోయఁ డే
మన్నన నైనఁ జేయఁడు సమగ్రఫలంబులు పెట్టఁ డింత సం
పన్నత నొందెనే తనతపశ్చరణాప్రతిమప్రభావముల్. ౪౯౧-ప.

ఆ. వారిఁగోరుచున్న వారికి శీతల, వారి యిడుట యెట్టి వారికైన
వారితంబుగాని వలసిన ధర్మంబు, వారియిడఁడు దాహ వారిగాఁడు.
౪౯౨-ప.

అని పలికి శ్రమజనితరోషమున ముని తన్నుం దిరస్కరించె నని తలంచి మృతసర్ప మొక్కటిఁ దచ్చోటఁ బడియుండం దాని వింటికొప్పునం గొని వచ్చి వలయు నని యాతని మెడకుం జుట్టిపోయెను.

అంత నాచెంత నింతనంతఁ దిరుగుచున్న మునికుమారు లావిధంబంతయుం జూచి పోయి శృంగిం గాంచి,

క. వరగంధగజస్స్యందన, తురగంబుల నేలురాజు తోయాతురుఁడై
పరఁగక సీజనకునిమెడ, కురగముఁ దగిలించి పోయె నోడక తండ్రీ.

౨౬౧-వ.

అని తెలిపిరి. మునికుమారులతో నాడుకొనుచున్న శృంగి శృంగంబుతోడి మూర్తి ధరించినట్లు విజృంభించి యదరిపడి బల్యన్నంబుల భుజియించి క్రొవ్విన వాయసంబులవలె, ద్వారంబులం గాచికొనియుండు సారమేయంబుల చందంబున దాసభూతులగు క్షత్రియాభాసు లేరీతి బ్రహ్మమునులచేఁ దమకు సంరక్షకులుగ నియమింపఁబడిరి ? అట్టివారి యింట నన్నం బెట్లు గుడువం దగి యుండు ? అని పలుకుచు రోషావేశంబు నొంది,

ఉ. ఆడఁడు తన్ను దూషణము లాశ్రమవాసులఁగాని వైరులం
గూడఁడు కందమూలములు గూడుగఁ దించు సమాధిచిత్తుఁడై
వీడఁడు లోనిమాచుష్కలను విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం
జూడఁడు మద్గురుండు ఫణిఁ జుట్టఁగ నేటికి రాచవానికిన్. ౨౬౨-వ.

ఉ. హోమము హిరణ్యదానములఁ బుచ్చుకొనంగ ధనంబులేమియుం
జేము పవంచనంబులఁగ దీవన లిచ్చుచు వేసరింపఁగా
రాము వనంబులన్ గృహవిరాములమై నివసింపఁ జెల్లరే
పామును వైవఁగాఁ దగునె బ్రహ్మమునీంద్రు భుజాగ్రదేశంబునన్. ౨౬౩-వ.

అనిపలికి బాలకులారా ! ఈరాజు దుర్వారగర్వమున విఱ్ఱవీఁగుచున్నవాఁడు. నాన శాపానలంబున వీని దహింపక విడువరాదు. చూడుం డని రోషించి కౌశికీనదికిం బోయి పాదప్రక్షాళనంబుఁ జేసి యాచమించి నియమంబున ధర్మరక్షకుండగు జగన్నాథుం దలంచి యందఱు వినుచుండఁగా గంభీరఘోషంబున

ఉ. ఓడక వింటికోపున మృతోరగముం గొనివచ్చి మాఱుమా
టాడకయున్న మజ్జనకు నంశతలంబునఁబెట్టి దుర్మద
క్రీడఁ జరించురాజు హరకేశవులొడ్డినఁ గావఁ జచ్చుఁబో
వేడవనాఁడు తక్షకఫణీంద్రవిషానలహేతిసంహతిన్. ౪౭౩-పు.

అని శపియించెను.

ఆర్యబాలకులారా! ఇందలితత్వమును ఆలోచింపుఁడు. శృంగియో బాలుఁడు. అతఁ డిచ్చినశాపమో హరకేశవు లడ్డపడినను జరగియే తీరవలసినది? అట్లే జరిగెనుగదా? ఇట్టి శక్తి యాబాలున కెట్లుగలిగినది? కొంచె మూహింపుఁడు. కారణమును వినుఁడు. ఆకాలముననుండువారు సత్యసంధులు. వంచన మెఱుఁగరు. ధనాశాతత్పరులు గారు. ఐహికసుఖము లే ప్రధానము, ఆముష్మికసుఖ మన నేమో మన కేల యనునంతటి మూఢులును గారు. వారి కాధారము సత్యము, తపస్సు; కాన వారిమాట వజ్రమువలె నప్రతిహతమైనది. శృంగి తపంబొన రించి యంతటిశక్తి నెప్పుడు సంపాదించె నని ప్రశ్నింపకుఁడు. ఆతనితండ్రి శమీకముని. నియతస్వాంతుఁడు. తపోరాశి. సత్య మూర్తియే. అట్టిమహాముని యీతనికి నుపనయనకాలమున నుపదేశించెను. ఆనువానీయుని తపశ్శక్తి కొడుకునందుఁ గొంత సంక్రమించెను. కావున నట్టిశక్తి యాబాలునకు లభించెను. ఇఁక మనవిషయ మాలోచింతము. మనకు గురువులుగ నుండు వారు మనవంటివారే. చదువుమాత్రమే చెప్పఁగల్గుదురు. సత్య తపస్సులఁబాలించియవార్య నిరుపమానతేజోవిరాజితులుగారు. కావున వారి కట్టియద్భుతశక్తులు లేవు. చక్కఁగా వాదింపఁ గలరు. ఉపన్యాసముల నీయఁగలరు. తపోనియతుల మాటల

చేతం జెప్పంగలుగుదురు. అంతియకాని ఆచరించి 'యిదమిత్థ'
మని నిర్వచింపఁజాలరు. కాన మన కట్టిశక్తి వారినుండి లభింప
లేదు. ఇఁకఁ గథ వినుఁడు.

ఇట్లు శృంగి శపియించి తనతండ్రియాశ్రమమునకుం
బోయెను. తండ్రి మెడనున్న యాసర్పంబుం గాంచి మిక్కిలివగచి
దానిం దీయఁజాలక యెలుఁగెత్తి యేడ్చెను. ఆధ్వనివిని శమీక
ముని నియమసమాప్తియగుటయు సమాధిఁ జాలించి మెల్లనఁ
గన్నులు విప్పి కొడుకు నూఱడించి సర్పశవం బేల వచ్చె నని
ప్రశ్నించుచు దానిం దీసివైచెను. శృంగి భయంబుడిగి వృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగించెను. అంగిరసుండగు శమీకుం డాశాపంబు
నకు సంతాపించి నాయనా ? ఇట్టి బెట్టిదమగు శాపమునకుఁ దగిన
యపరాధమా యిది ? తండ్రీ ! ఎంతపని చేసితివి ? అశ్వత్థామ
శాపానలదగ్ధుఁడై కమలనాభునికరుణావిశేషమున మరలఁ బుట్టిన
వాఁడు; ధర్మస్థాపకుఁడు, బలవంతుఁడై ప్రజల కాపదలు లేకుండు
నట్లు పాలించుచున్న వాఁడు. ఇట్టిరాచపట్టిని దిట్టతనంబుగలవానిఁ
దిట్టఁదగునే ? ఇట్టికట్టడి కార్యము నేలచేసితివి ?

ఉ. కాపరి లేని గొఱ్ఱియల కైవడిఁ గంటకచోరకోటిచే
నేపరియున్న దీభువన మీశుఁడు కృష్ణుఁడు లేమి నిట్టిచో
భూపరిపాలనంబు పసబుద్ధి నితం డొనరింపఁ జెల్లరే
యీపరిపాటి ద్రోహమున కిట్లు శపింపఁగ నేల బాలకా. ౪౯౨-ఉ.

అని పరితపించి తపస్విజనుల కిది న్యాయముగా దని యాతనికి
బుద్ధిచెప్పి శాపంబు గ్రమ్మఱింప శక్యంబుగా దని యూహించి
కొడుకు చేసిన పాపంబునకుం గుంది తనశిష్యు నొకనిం బిలిచి

యావృత్తాంతం బెల్ల నామహారాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచి తననియమమును సాగించుచుండెను.

ఆశాపవార్త విని యాభిమన్యుతనయుఁడు కామక్రోధాది విషయాసక్తుం డగు తనకుం దక్షకవిషాగ్ని విరక్తిబీజం బయ్యెం గదా యని తలంచుచుఁ గరినగరంబునకుం బోయి యేకాంతం బునఁ దాఁ జేసినమహాపరాధంబునకుం గుందుచుఁ బ్రతిశాపం బే మని యీఁడగు నని తలంచుచు, రాజగర్వంబునకుం దగు ప్రాయశ్చిత్తమయ్యె నని సంతసించుచు

క. గోవులకును బ్రాహ్మణులకు, దేవతలకు నెల్లప్రొద్దుఁ దెంపునఁ బీడన్
గావించు పాపమానవు, డేవిధమునఁ బుట్టకుండ నే చింతున్.

అని వితర్కించుచుండెను. తక్షకుం డేడవదివసంబున శాపంబు నిర్వర్తింప వేచియుండెను. పరీక్షిత్తు సప్తమదినంబునఁ దనకుం దక్షకవిషాగ్నిజ్వాలామాలికల మరణంబు తప్ప దని యెఱింగిన వాఁ డౌట భూస్వర్గలోకంబుల భోగంబులు హేయంబులని తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి యాహారంబు మాని దీక్షఁబూని

మ. తులసీసంయుతదైత్యజిత్పదరజస్తోయంబుకంటెన్ మహో
జ్జ్వలమై దిక్పతిసంఘసంయుత జగత్సౌభాగ్యసంధాయి యై
కలిదోషావలినెల్లఁ బాపు దివిషద్గంగాప్రవాహంబులో
పలికిం బోయె మరిమ్యమాణుఁడగుచున్ బ్రాయోపవేశంబునన్. 8 ౯ ౬-౫.

కనుస్సు శ్రీగోవిందపాదారవింద పరవశతనొంద నోన రించి వసించెను. ఆవార్తనె ఱింగి సకలలోకపావనమూర్తులు మహానుభావులు తీర్థంబునకుఁ దీర్థంబులొసంగం జాలుమహిమము గలవారు నగునత్రి, విశ్వామిత్ర, మైత్రేయ, భృగు, వసిష్ఠ,

పరాశర, చ్యవన, భరద్వాజ, పరశురామ, దేవల, గౌతమ, కశ్యప, కణ్వ, కలశసంభవ, వ్యాస, పర్వత, నారదప్రముఖులగు బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షిపుంగవులును, కాండర్షులైనయరుణాదులును అరుదెంచిరి. శిష్యప్రశిష్యులతోఁ గూడి యనుగ్రహసమగ్రులై దర్శనమిచ్చిన యామహాత్ముల నుచితరీతిఁ బూజుంగావించి కూర్చుండఁ బ్రార్థించి యారాజరత్నముఁడు తనవృత్తాంతం బెల్ల నెఱింగించెను. మఱియు వినయంబున

ఉ. భూసురపాదరేణువులు పుణ్యులఁ జేయు నరేంద్రులన్ ధరి
త్రీసురులార, మీచరణరేణుకణంబులు మేనుసోఁక నా
చేసినపాపమంతయు నశించెఁ గృతార్థుఁడనైతి నెద్దిమేఁ
జేసిన ముక్తిపద్ధతికిఁ జెచ్చెరఁ బోఁ గవచ్చుఁ జెప్పరే. ౫౦౧-ప.

క. చూడుఁడు నాకల్యాణము, పాడుఁడు గోవిందునీఁది పాటలు దయతో
నాడుఁడు హరిభక్తులకథ, వేదహాములలోన ముక్తి కేగఁగ నిచటన్.

౫౦౫-ప.

అని ప్రశ్నించుచున్న యారాజచంద్రునితో మును లిట్లుపల్కిరి. రాజేంద్రా! నారాయణధ్యాన మొనరించు పవిత్రమానసుఁడవు. తత్కృపాపాత్రుఁడవు. నీకుఁ దప్పక ముక్తిలభించు నని పలుకుచున్న మునులతో నార్యవర్యులారా! నారాయణకథావిశేషంబులం దెలిపి నన్నుం గృతకృత్యునిగాఁ జేయుం డని ప్రార్థించెను. వారందులకుఁ బ్రత్యుత్తరం బిచ్చుట కాలోచించుచుండఁగా,

శుకమహర్షి వచ్చుట.

సీ. ప్రతిని మేషము పరబ్రహ్మంబు నీక్షించి మదిఁజొక్కి వెలుపల మఱచువాఁడు
కమలంబుమీఁది భృంగములకైవడి మోము పై నెఱిసెరకేశ ఘటలివాఁడు

గెలివ్రాసి మాయ నంగీకరించినభంగి వసనంబుఁ గట్టక వచ్చువాఁడు
సంగిగాఁడని వెంటఁజాటుఘాతములు నా బాలురహాసశబ్దములవాఁడు
తే. మిహితపదజానుజంఘోరు మధ్యహస్త బాహువక్షోగళానన ఫాలకర్ణ
నాసికాగండమస్తక నయనయుగళుఁడైన యవధూతమూర్తివాఁడరుగుదెంచె.

౧-౨౦-వ.

ఇట్లు శుకమహాయోగి వచ్చుటయు నాతని ప్రభావంబు నెఱింగినవారుగావున నిజాసనంబులు డిగ్గి యమ్మునులెల్ల ప్రత్యుత్థానంబు చేసిరి. పాండవపౌత్రుండు నాయోగిశిఖామణికి నతిథిసత్కారంబులుచేసి నమస్కరించి కూరుచుండంజేసి, మఱియును వినయభక్తులు మనమునఁ బెనఁగొనుచుండఁగా

ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయభక్తులతోడ నమస్కరించి భూ
పాలకులోత్తముండు కరపద్మములన్ ముకుళించి నేఁడు నా
పాలిటిభాగ్య మెట్టిదియొ పావనమూర్తివి పుణ్యకీర్తి వీ
వేళకు నీవు వచ్చితి వివేకవిభూషణ దివ్యభాషణా. ౧-౨౧-ఉ.

మ. అవధూతోత్తమ! మంటి నేఁడు నిను డాయంగంటి నీవంటివి
ప్రవరుం జేర్కొనునంతటన్ భసితమౌ! పాపంబు నాబోఁటికిన్
భవదాలోకనభాషణార్చనపదప్రక్షాళనస్పర్శనా
దివిధానంబుల ముక్తిచేపడుట చింతింపంగ నాశ్చర్యమే. ౧-౨౨-మ.

అని ప్రార్థించి సప్తదివసంబుల ముక్తికిం బోవుమార్గంబు చెప్పవే మహాత్మా! యని మఱిమఱి వేఁడెను.

ఇది ప్రథమస్కంధము.

ద్వితీయస్కంధము

శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు బదులుచెప్పుట

పరీక్షిన్మహారా జిట్లు ప్రశ్నముచేయఁగా శుకయోగి యత్యంతాదరంబున నోమహారాజా! ఈప్రశ్న ముత్తమోత్తమము. ఆత్మవేత్త లెంతయు దీనికి మెత్తురు. ముక్తికిఁబోవు మార్గంబుఁ దెల్పుట యీప్రశ్నమునకు నుత్తరంబగు. కావున శ్రద్ధాళు వగునీకుఁ జక్కనిబదులుచెప్పెద. వినుము. ద్వైపాయన మహాముని నాతండ్రి బ్రహ్మసమ్మిత మగు భాగవతము నొనరించెను. దాని నాచేఁ బఠింపఁజేసె, దానిం జెప్పెద.

హరినామస్మరణసంకీర్తనాదులచేఁ బ్రాణి ముక్తికిం బోవు. వేఱొం డుపాయంబు లేనేలేదు.

తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహుహాయనంబులు మత్తుఁడై
పొరలుచుండెడి వెఱ్ఱి ముక్తికిఁ బోవనేర్చునె వాఁడు సం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు సత్య మాహరినామసం
స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రముచాలు ముక్తిదమౌ నృపా. ర-హ.

పుణ్యమూర్తీ! ఖట్వాంగమహీపాని యొకఁడు పూర్వముండెను. బలశాలియగు నారాజునొద్దకు దేవత లరుదెంచి 'రాజా! దానవులు మమ్మోడించిరి. నీసాయమునుగోరి వచ్చితిమి. మాకు రక్షకుండవుగమ్మా!' యని వేఁడిరి, రాజా దేవతలకొఱకు దివి కేఁగి యసురుల జయించెను. సురలు సంతోషించి వర

మడుగు మిత్తురనిరి. దేవతలారా! ప్రీతులైన మీ యొక్కటి వేఁడెద. నాజీవితకాల మెంత? చెప్పుఁడు. చాలు. ఇంకొక్క వరము నేనొల్ల. నా విని దేవతలు రాజా! నీకొక్కముహూర్త కాల మాయు స్సున్న దనిరి. రాజు భూతలంబున కరుదెంచి సకలైశ్వర్యముల నర్థుల కిచ్చి సర్వసంగవిముక్తుఁడై హరిని మనంబునఁ బదిలంబుగా నిలిపి రెండుగడియలలోఁ గైవల్యపదము నొందెను. కావున శ్రీహరికీర్తనంబునఁ బొంద నలవికాని పదంబు లేదు. నీకేడుదినంబులకుంగాని జీవితాంతంబు కాదు. ఇంతలో ముక్తికిం బోవునట్లు హరిధ్యానంబుచేయవచ్చు. కాఁబట్టి ధారణాత్మకయోగంబు నాశ్రయింపుము. శ్రీనారాయణుపాదారవిందముల డెందంబునఁ బదిలంబుగా నిలుపుము. ముక్తి కరతలామలకం బగు. అని ధారణనిలుపు నట్టిపద్ధతిం దెలిపి రాజా! సంసారసుఖంబు శాశ్వతం బని తలంపకుండునది. అట్లు నిశ్చయింపకున్నచో ముక్తిమార్గంబు చేకూరదు. తృప్తియుండుట ప్రధానము. వినుము.

సీ. కమనీయభూమిభాగములు లేకున్నవే పడియుండుటకు దూదిపఱుపులేల
సహజంబులగు కరాంజలులు లేకున్నవే భోజనభాజన పుంజమేల
వల్కలాజినకుశావళులు లేకున్నవే కట్ట దుకూలసంఘంబులేల
గొనకొని వసియింప గుహాలు లేకున్నవే ప్రాసాదసౌధాదిపటలమేల

తే. ఫలరసాదులు కురియవే పాదపములు, స్వాదుజలములనుండవే సకలనదులు
పొసఁగ భిక్షము పెట్టరే పుణ్యవతులు. ధనమదాంధుల కొలువేల తాపసులకు.

అనుబుద్ధిచే యోగియగుభక్తుం డుండుఁ గావున సంసారబంధంబునకు వృద్ధికరం బగుశయ్యాసనాదివస్తుగణంబునం దాశ వదలి విరక్తుండవు కమ్ము.

అని విని శుకయోగితోఁ బరీక్షిత్తు 'మహాత్మా! భక్తి యోగంబుం దెల్పుమా' యని ప్రశ్నింప నాతం డిట్లని చెప్పె.

భక్తియోగమును రాజునకు శుకయోగి తెలుపుట

రాజా విను:

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్చుభంగి జనుఁ డా యబ్జాక్షు సేవింపఁగా
విమలజ్ఞానవిరక్తిముక్తు లొదవున్ వేయేల భూనాథ త
త్కమలాధీశకథాసుధారసనదీకల్లోలమాలావరి
భ్రమ మెవ్వారికినైనఁ గర్ణయుగళీపర్వంబు గాకుండునే. ౪౦-మ.

వాసుదేవుని శ్లోకవార్త లాలకించు నతనియాయువుఁ దప్ప నితరులయాయుస్సును భానుం డపహరించుచుండు. దానిం దెలియక నేను జాలసంవత్సరములు జీవింతు నని మనుష్యుఁడు భ్రాంతినొందుచుండు. యమదూతలు కొనిపోయినతఱిఁ బుణ్యంబుచేయనైతిఁగదా యని విలపించు. కాఁబట్టి సర్వదా భగవన్నామసంకీర్తనంబు చేయుచు భగవద్దివ్యమంగళవిగ్రహము మనస్సున ధ్యానించుచుఁ దాఁజేసిన, చేయుచున్న సుకృతకర్మముల భగవదర్పణము గావించుచుఁ నుండుభక్తుఁడు శాశ్వతకైవల్యమునొందు. అట్లుగాకున్న నామనుష్యుఁడు పశుతుల్యుఁడై తుది నరకముఁ బొందు. కావున,

సీ. విష్ణుకీర్తనముల వినని కర్ణంబులు గొండలబిలములు కువలయేశ
చక్రిపద్యంబులఁ జదువనిజిహ్వలు కప్పలజిహ్వలు కౌరవేంద్ర
శ్రీమనోనాథు సీక్షింపనికన్నులు కేకిపింఛాక్షులు కీర్తిసయుత
కమలాక్షుపూజకుఁ గానిహస్తంబులు శవము హస్తంబులు సత్యవచన

ఆ. హరిపదతులసీదళామోద రతిలేని, ముక్కు పందిముక్కు మునిచరిత్ర
గరుడగమనుభజనగతిలేనిపదములు, పాదపములపాదపటల మనఘ. ౪౧-మ.

సీ. నారాయణునిదివ్యనామాక్షరములపైఁ గరఁగని మనములు కఠినశిలలు
మురవైరికథలకు ముదితాశ్రు రోమాంచ మిళితమై యుండని మేను మొద్దు
చక్రికి మ్రొక్కని జడునియౌదల నున్న కనకకిరీటంబు కట్టెమోపు
మాధవార్పితముగా మనిన మానవుసిరి వనదుర్గచంద్రికావైభవంబు

ఆ. కైటభారి భజన గలిగియుండనివాఁడు గాలిలోన నుండి కదలు శవము
కమలాక్షుపదముఁ గననివాని బ్రదుకు పసిఁడికాయలోని ప్రాఁచిబ్రదుకు.
౫౧-మ.

అని పలికిన విని రా జిట్లనియె. మహాత్మా! మీదివ్యబోధంబున మమకారంబు వదలె. ఇఁక భగవంతుని దివ్యచరిత్రంబును వినఁ గోరెద. వారి జగంబుల సృజించుట రక్షించుట సంహరించుట వినిపింపుము. మఱియు నామానసీయు నవతారవిశేషంబుల వివరింపుము. నావిని శుకయోగి భగవంతుని ధ్యానించి గురువంద నంబుచేసి యిట్లనియె. రాజేంద్రా! వినుము. కల్పాదియందు విధాత తా నున్నకమలనాళమును జూడఁ గోరి యానళినంబు మొదలు గానక విసిగి క్రమ్మఱ యథాస్థానంబునఁ గూరుచుండి జగంబుల సృజించుమనిచ్చ పొడమఁగా దానిపద్ధతి మనంబునఁ దోఁపమి నూరక చింతించుచుండెను.

అత్తఱి జలంబుల నడుమనుండి తపశ్శబ్దము వినంబడియె. రెండుమాఱు లది వినఁబడఁగా నాశబ్దము నుచ్చరించిన పురుషుం డెవ్వఁడో యని తెలియంగోరి వెదకెను గాని యాతండు కనఁబడఁడయ్యె. వెదకి వెదకి మరలివచ్చి తనస్థానమునఁ గూరు చుండి నిశ్చలమనంబునఁ జిరకాలంబు తపంబొనరించెను. ఇట్లు వేయిదివ్యసంవత్సరములు తపంబుచేయఁగా భగవంతుఁడు పొడ చూపెను.

బ్రహ్మ యంత వైకుంఠంబు గాంచి యందొక దివ్యసౌధం బున లక్ష్మీసేవితుం డగు శ్రీమన్నారాయణుం గాంచి నమస్క రించి స్తుతించినం బ్రసన్నుండై, పుత్రా! నీవాంఛితం బెఱింగిం పుమూ, యని పలుకుచు, విరించీ! నీతపంబునకు మెచ్చితి తపము నాస్వరూపము. తపోవృత్తమునకు ఫలము నేనే. ఆతపస్సునకు జననస్థిత్యుపసంహారముల నొసఁగువాఁడను నేనే. కాన తపము నాభక్తికి మూలధనమని తెలిసి నీవట్లుచేసితివి కాన వికతమోహా కష్టుండవైతివి. కావున నోసరసిజాసనా! నీమనోవాంఛిత మేది యైన నిచ్చెదఁ గోరుమూ, యనియె. దాన మోదంబంది బ్రహ్మ యానారాయణమూర్తిని సృష్టివిధానంబు తెలుపవే యని ప్రార్థింప నాభగవంతుఁడు దాని నెఱింగించి యీరీతి సృజియింపు మని యాజ్ఞ యిడి నిజలోకంబుతో నంతర్ధానమొందెను.

బ్రహ్మయు నారాయణాజ్ఞానుసారము లోకసృష్టిని జేయం దలంచి భగవంతుని ధ్యానించి తద్గతహృదయుండై యథా పూర్వంబుగా లోకంబుల నిర్మించి యానందించుచుండ నారద ముని యరుదెంచి తండ్రికి నమస్కరించి నీవు నన్నడిగినట్లే ప్రశ్నించెను. బ్రహ్మభాగవతంబంతయు నెఱింగించెను. ఆపద్ధతి నీకుఁ దెలియ వినిపించెద. తొలుదొలుత దానికిం గలసంబంధ మును వివరించెద.

ఇది ద్వితీయస్కంధము.

తృతీయస్కంధము

విదురుఁడు తీర్థయాత్రకుం బోవుట

రాజేంద్రా!

కురుపాండవులు కలహించుచుండఁగా విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునితో దుర్యోధనుండు పాడితప్పి పాండవుల నడంపఁజూచుచున్నవాఁడు కాన నాతనివిడనాడి కులంబుద్ధరింపుము. లేకున్న నీ వంశంబు ధరణి నిలువంజాలదనియె. చెంత నున్న దుర్యోధనుం డామాటలకుం గినిసి శకుని కర్ణదుశ్శాసనులు వినుచుండ విదురుఁడు దాసీపుత్రుఁడు, వీనిం గొప్పచేయుటచే నింతపుట్టె, వీనిం బిలువ నేల? దాన నీతండు గర్వించి యొడలెఱుంగక ప్రేలెడు ననియె. ఆమాటలకు విదురుండు కటకటంబడి కరినగరంబు వదలి యడవులకుం బోయి పుణ్యాశ్రమంబులఁ జూచుచు నెన్నియో దేశంబులుగడచి భూప్రదక్షిణంబు సేయునట్లుతిరుగుచుండ నుద్ధవుండు కనఁబడియె. విదురుఁ డాతనిఁగౌఁగిలించుకొని కుశలప్రశ్నపూర్వకంబుగా ద్వారకానగరవృత్తాంత మడిగెను. ఉద్ధవుండమ్మాటలకు బదులుచెప్పఁబూనెను గాని శ్రీకృష్ణవియోగ మాతని కంఠంబును బంధించె, దానం గన్నీరునించి యెట్టకేలకు శ్రీకృష్ణబలరామాదులు భూలోకంబు వదలుటయు, ధర్మము నశించుచుండుటయుం జెప్పెను. అట్లు శ్రీకృష్ణమహిమమును జెప్పుచు నాతనినిర్యాణంబు చెప్పునప్పుడు పూతనాదులకు ముక్తి

నొసంగినమహాత్ముండు కరుణానీరధి తనపాదపద్మముల నాశ్ర యించినవారికి ముక్తినొసంగుటయరుదా యని పలికెను. విదురుఁ డది యెట్లని యడిగెను. ఉద్ధవుండు శ్రీకృష్ణుండు బాల్య మున నొనరించినక్రీడలం దెలిపి పూతనాదుల నుద్ధరించిన పద్ధతిని వివరించి విదురా! శ్రీకృష్ణమూర్తి మునిశాపంబున సకలయాదవులు నశింప బలరాముం డొకవృక్షమూలంబున నిలిచి దేహమును జాలింప నేను బరిపరివిధంబులఁ జింతించుచుఁ గృష్ణుం డెట నున్నవాఁడో యని వెదకుచుం బోయిపోయి యొకానొకతరుమూలంబు చెంత నాసీనుం డైనభగవంతునిం గంటిని. అత్తఱి మైత్రేయమహాముినియు నరుదెంచెను. మమ్మిద్ద ఱంగాంచి యామహనీయమూర్తి చేరం బిల్చి యాత్మస్వరూ పంబు నెఱింగించి నీకిఁకఁ బునర్జన్మంబు లేదు. ఉద్ధవా! సంసార సాగరంబు తరించితి వని యాజ్ఞయిచ్చె నని వివరించెను.

విదురుం డామాటల కానందపరవశుండై, మహాత్మా! నీవే యదృష్టవంతుఁడవు. నీయట్టిభాగ్యశాలి జగంబునం గలండే. సాక్షాత్కృష్ణభగవన్ముఖంబున నాత్మజ్ఞానవాక్యంబుల నాల కించితివి. ఇంతకన్న నేమి కావలయు! కావున నోకరుణా నీరధీ! ఆవాక్యంబుల నాకుం దెలిపి కృతకృత్యునింజేయు మని ప్రశ్నించెను. ఉద్ధవుండును సంతోషించి,విదురా! మైత్రేయుండు బ్రహ్మర్షి. ఆతండు నీకుఁ జెప్పఁగలండు. పోదమురమ్మని యాతనిం దోడుకొని పోయిపోయి భవభంగయు శుభాంగయు నగు యమునం దాఁటి బదరికాశ్రమమును జేరి దివిషద్గంగానదిం గాంచి యందు స్నానమొనరించి కృతకృత్యుఁడై యందొక్క నిర్మలశాలపులినతలంబున యమనియమాదియోగాంగక్రియా

నిష్ఠఁ బూని పద్మాసనాసీనుఁడై హరిపాదసరసీరుహవిన్యస్త చిత్తుఁడై బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తిఁ బాఱఁదోలి సతతోపవాసంబుల డస్సి యున్నమైత్రేయుం గాంచెను.

ఇట్లుద్ధవవిదురులు ఆమహాముని౦ గాంచి నమస్కరించి చేతులొగ్గి మహాత్మా! సంసారచక్రంబునం బరిభ్రమించు మూఢాత్ములఁ బశుప్రాయుల రక్షించుకొఱకుఁగదా నారాయణ పరాయణులై మీవంటిపుణ్యాత్ములు లోకంబునం జరియింతు రని పలికిరి. విదురుండు వినయంబున.

క. మునినాథచంద్ర నను నై, కొని కాచుతలంపు బుద్ధిఁ గూడిన యేనిక్
వినుము మదీప్సిత మది నా, చనువునఁ గావింపవయ్య సజ్జనతిలకా. ౧౦౩-వ.

ఆకోరిక యెయ్యదియన్నం దెల్పెద. త్రిగుణాత్మకమాయానియంత యగుభగవంతుండు స్వాతంత్ర్యుండయ్యును అవతరించి ఏయేయవతారంబుల నేయేకర్మంబు లాచరించెను? నిష్క్రియుం డగునాపరమేశ్వరుండు మొదటఁ బ్రపంచంబు నెట్లు సృజించెను? ఎట్లురక్షించెను? ఆమహాత్మునియవతారచర్యలను దద్భక్తాగ్రేసరులవర్తనంబులు దెలిపి నన్నుం గృతార్థుం జేయుమా! అని ప్రశ్నించెను.

మైత్రేయుండును విదురుం గాంచి యాతని ప్రశ్నంబునకు మిగుల సంతసించి యిట్లు పలికెను. పాపరహితా! శ్రీకృష్ణ కథాశ్రవణతత్పరుండవై నీవు నన్నడిగితివి. శుభస్కరంబగు ప్రశ్నమిద్దియే. నీవు భగవద్భక్తుండవు. కాఁబట్టి హరికథాశ్రవణ కుతూహలుండ వగుట విచిత్రంబు గాదు. ఇంతియ కాదు. నీవు మాండవ్యమునిశాపంబున సాత్యవతేయువలన భ్రాతృక్షేత్రంబున శూద్రయోని౦ బుట్టినయముండవు. పరమజ్ఞానసంపన్నుఁ

షవు. కావున శ్రీకృష్ణుండు తననిర్యాణకాలంబున నే నాతని సన్నిధికిం బోవ నీకుపదేశింపు మని నాకెఱింగించినవిషయంబులు చక్కఁగఁ దెలిపెద నని మహదాదితత్త్వంబులస్థితియు, తత్సృష్టియు నెఱింగించి స్వాయంభువునాఁబరగు మనువు ప్రజాభివృద్ధి సేసిన పద్ధతియుం దెలిపి, వెండియు నిట్లనియె.

స్వాయంభువమనువు భార్యాయుతుండై బ్రహ్మదేవు నకు మ్రొక్కి వినయవినమితోత్తమాంగుండై మా కెద్ది యాచరణీయము? ఏకర్మముచేసిన నీకు హితంబగు దాని వచింపుమా యనియె. బ్రహ్మయు సంతోషించి,

చ. మునుకొనితండ్రియాజ్ఞఁ దలమోపి నిజోచితకృత్య మేమికం
చినఁ దనశక్తియుక్తి చెడచేయక చేయుట పుండరీకలో
చనపదసేవచేయుట ప్రజాపరిపాలనశాలి యౌటయుం
జనకునకుం సుతుండు పరిచర్య లొనర్చుట సువ్వె పుత్రకా. ౩౯౦-వ.

భగవంతుఁడు యజ్ఞమూర్తి కావున నాసర్వేశ్వరుమది నిల్పి యజ్ఞములు చేయుము. విష్ణుభక్తిలేక చేయుయజ్ఞములు నిష్ఫలములు. అట్టివానిం జేయకుము. వికారవిదూరుం డగు నారాయణుంగూర్చి విధివిహితముగా యజ్ఞముల నొనరింపుము దాన నీకును నీసంతానమునకును మేలుచేకూరును. అన విని స్వాయంభువుండు తండ్రీ! నాకు నివసింపఁ జోటులేకున్నది. యజ్ఞముల నెట్లుచేయుదురు. సకలభూతముల కాధారభూత మగు నీభూమి నీటిలో మునిఁగియున్నయది. కాన దాని నుద్ధరించునుపాయ మెఱిఁగింపుము.

అని ప్రశ్నించిన బ్రహ్మయు నాలోచించుచుండెను. అంతలో బ్రహ్మదేవునినాసికావివరమునుండియజ్ఞవరాహమూర్తి

యంగుష్ఠ మాత్రశరీరుండై వెలువడి యాకాశమున నిలిచి క్షణమాత్రమున నేనుఁగంతవాఁడయ్యెను. మౌను లచ్చెరు వందిరి. బ్రహ్మయు నాశ్చర్యపరవశుండై యుండ సూకరారుం డగునాభగవంతుఁడు ప్రళయజీమూతభయదభూరిగర్జనాటోప భిన్నదిక్కాండ మగుఘుర్ఘురారావమును గావించెను. దానివిని మౌనులెల్ల వేదమంత్రంబుల స్తుతించిరి. అంతే నాయజ్ఞవరాహ మూర్తి జలంబుల మునిఁగియున్న భూమి నుద్ధరించెను. అనఁగా విదురుఁడు మైత్రేయునితో మహాత్మా! యజ్ఞవరాహమూర్తి హిరణ్యాక్షుం జంపె నని వింటి. ఆకథ నెఱింగింపు మని ప్రశ్నింప మైత్రేయుండు విన్పింగి విదురున కిట్లనియె.

సనకసనందనాదులు వైకుంఠంబునకుం బోవుట

విదురా! వినుము. హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులవృత్తాంతమును వివరించెద. మున్ను బ్రహ్మమానసపుత్రు లగుసనక సనందనాదులు లోకంబులం గ్రుమ్మరుచు వైకుంఠమును జూడఁ గోరిపోయిరి. ఆలోకవైభవంబునుజూచి యచ్చెరువంది శ్రీనారాయణమూర్తిని సేవింప నాతని దివ్యమందిరంబునకుం బోయిరి. అందు ద్వారంబున జయవిజయు లనువా రిరువురు రక్షకులై భగవద్దర్శనార్థ మరుదెంచినవారిని సమయం బెఱిఁగి లోపలికిఁ బోనిచ్చుచు నసమయంబైన నడ్డుచునుండిరి. ఈసనకసనంద నాదులు వృద్ధులయ్యును బాలురవలె వారికిం గన్పడిరి.

ఆసమయము ఎవ్వరింగాని లోపలికి విడువఁగూడనిది గాన వీరినిఁగూడ సమయముగాదు. సుంత నిలువుం డని నిలువ రించిరి. భగవద్దర్శనమునందలి తమాతమాపాటున వా రాగ్ర

హించి మీరు గర్వంబున మమ్మడ్డితిరి గాన మీరు భూలోకం బునఁ గామక్రోధలోభంబు లనుశత్రువులు బాధింపఁ బుట్టుఁడని శపించిరి. వారును నమస్కరించి తమతప్పు నొప్పుకొని క్షమింప బ్రార్థించిరి.

ఇంతలో నీవృత్తాంతంబంతయు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి భగవంతుం డచ్చటికి వేంచేసెను. సనకసనందనాదు లామహా త్మునిఁ బొగడి యవ్వల నీజయవిజయులను గాపాడుమని వేఁడిరి. నారాయణుండు వారితో మీరు రాక్షసులుగా జన్మించి నాకు శత్రువులై సర్వదా నన్నే స్మరించుచు నాచే మృతింగాంచి నా లోకంబునకుఁ జేరఁగలరు పొం డని యాజ్ఞాపించి యంతర్హితుం డయ్యెను.

ఆ జయవిజయులు మునులశాపంబు దురతిక్రమ మగు టయు, నారాయణునాజ్ఞయగుటయుఁ గారణంబులుగాఁ గశ్య పుని రెండవభార్య యగుదితికడుపునం బుట్టిరి. వారిజన్మకాల మున ననేకోత్పాతములు గానంబడియె. దేవతలు సంక్షోభిం చిరి. ఇట్లు వా రుదయించినంతఁ గశ్యపమహర్షియు, వారిం జూడంగోరి, నామకరణంబు చేయం దలంచి

చ. దితిజఠరంబునందుఁ దన తేజము ము న్నిడినట్టిపుత్రు న
ద్భుతచరితుఁ హిరణ్యకశిపుం డను పేరఁ బ్రసూతివేళ నా
దితి మును గన్నయట్టి రవితేజుని గాంచనలోచనుండు నా
హితమతిఁ బేరు పెట్టి చనిమేఁ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్. ౭౧౧-ప.

అంత నాతనయు లిరువురు బ్రహ్మను దపంబున మెప్పించి యలభ్యవరంబులం బొందిరి. హిరణ్యకశిపుసోదరుం డగు హిర ణ్యాక్షుండు గదాదండంబుం బూని యుద్దండబాహువీర్యం

బున నెల్లరజయింపం బూని దిగ్విజయయాత్రకు బయలు వెడ లెను. ఎదురుపడినవారినెల్ల జయించుచు సముద్రంబున జొచ్చి యుందున్న వరుణునిం జూచి రణభిక్షయొసంగుమని యడుగ నాతం డారాక్షసునిశక్తిప్రాభవంబులం దలంచి క్రోధం బుపసం హరించి మెల్లన నాతనితో నిట్లనియె. దానవేంద్రా! నీతోఁ బోర నేనెంతవాఁడను! యుద్ధవాంఛ మాని యీజలంబుల నున్న వాఁడ. నీతోఁ బోరఁజాల. నారాయణమూర్తి తప్ప నితరు లెవ్వరు నీతో మార్కొని పోరం జాలరు. ఆతండు వైకుంఠపురం బున నున్నవాఁడు. ఇంకొక్కమాట వినుము.

ఉ. నిందకు నోర్చి యాజిమొన నిల్వఁగనోపక వీఁగిపాఱు నీ
పందలవెంటఁ బడ్డ మగపంతమె సర్వశరణ్యుఁ డైన నో
విందుఁడు దీర్చు నీవని వివేకవిహీన చనంగ నోపుదే
నందుల కేఁగు మాతఁ డమరారులఁ బోర జయించు నిచ్చలున్. ౩-౬౩౯.

ఇంతియ కాదు. ప్రతియుగంబున నాతం డవతరించి దుష్ట నిశాటులఁ గీటడఁగించుచుండు,

ఉ. కావున నావిభుం దొడరి కయ్యము దయ్యమెఱుంగఁ జేసి ర
క్షోవర! నీభుజాబలము సొంపఱి మేదినిఁ గూలి సారమే
యూవలి కాశ్రయంబగుదు వచ్చటి కిప్పుడ యేఁగుదేని నీ
చేవయుం లావు నేర్పడును జెప్పఁగ నేటికి మీఁదికార్యముల్. ౩-౬౪౦.

అనియె. ఆమాటల కుదగ్రతరుండై మండిపడి యప్పుడ కదలి వైకుంఠమునకుం బోవుచుండెను. త్రోవలో నారదుం డెదురు పడి యెందుఁబోయెద వన నతండు తనవాంఛితంబుఁ దెలుప నారదుం డో రాక్షసరాజా!

చ. గురుభుజుఁ డమ్మహాత్ముఁడు వికుంఠపురంబున నేఁడు లేఁడు భూ
భరము వహింప నాదికిటిభావముఁ దాల్చి రసాతలంబునం
దిరవుగనున్నవాఁ డచటి కేఁగఁగనోపుదువేని యేఁగు మం
దరయఁగఁ గల్గు నీకు నసురాంతకుతోడి రణం బవశ్యమున్. ౨౩౦-వ.

ఆమాటలు చెవులుసోఁకఁగనే మండిపడి పద్మలోచను నెదిరింప నెపుడు పోరుదునా యనుకౌతుకంబు తన్నుం ద్వరపెట్టఁగా కాలదండంబుఁ దిరస్కరించు గదాదండంబు కరంబునం బూని త్రిజగద్భయంకరాకారంబు మీఱ రసాతలంబునకుం బోయెను.

హిరణ్యాక్షుండు యజ్ఞవరాహముతోఁ బోరి మృతినందుట.

అంతకుమున్నె హిరణ్యాక్షు మృతినొందించు కుతూహలంబున యజ్ఞవరాహరూపంబు ధరియించియున్న శ్రీమన్నారాయణమూర్తి యాదనుజేంద్రుం గాంచి విలాసంబున,

సీ. తుదమొదళ్లు కుఁజెక్కుఁ దునిసిపాఱఁగ మేరు
గులశైలములఁ జిమ్ముఁ గొంతదడవు
బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలి చిల్లులుపోవఁ
గొమ్ములఁ దాటించుఁ గొంతతడవు
జలధులేమును బంక సంకులంబై యింక
ఖురముల మట్టాడుఁ గొంతతడవు
ఉడురాజు సూర్యుండు నొక్కమూలకుఁ బోవఁ
గుఱుచవాలముఁ ద్రిప్పుఁ గొంతతడవు
తే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించుఁ గొంతతడవు
నెగయుఁ ధరఁ ద్రవ్వు బోఱియఁగా నేపురేఁగి
దానవేంద్రునిగుండెలు తల్లడిల్లఁ
బంది మెల్లన రణపరిపంథి యగుచు. ౨౩౨-సీ.

ఆయాకారమును జూచి దనుజవరుండు తల్లడిల్లియు ధైర్య
బవలంబించి నిలునిలు మని యదల్చి మార్కొనియెను. భగ
వంతుం డాతని మాటల కాగ్రహించి యాతనిం గాంచి కన్నుల
నుండి నిప్పుకణంబులు పడుచుండ,

మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణ యుద్వృత్తిన్ ననున్ నీవుది
క్కనయంబున్ వనగోచరం బగుమృగం బంచుం దలంతౌర నే
నెనయన్ వన్యమృగంబయాదు బలియై యేతెంచు నీబోంటి యీ
శునకశ్రేణి వధింతు నేఁ డని మొనన్ సోఁకొర్చి వర్తించినన్ ౩.౧౯.౬-౫

అనిపలికి తలపడియెను. ఇట్లిరువురు ఘోరంబుగాఁ బోరాడ
సాగిరి. గదాఘాతంబుల మిడుంగురులు సెదర నట్టహాసంబుల
భీరంబులు చెలంగఁ గొంతసేపు సంగరంబు భేద మింత
యు లేక చేయుచుండిరి. భగవంతుం డగు నాదివరాహ
మూర్తి మించి యాతని నొప్పించి యాయసురు మేను చింత
లోకంబు లౌరా యన హిరణ్యాక్షునిం జంపెను. దేవత లానం
దపరవశులై పూలవానలఁ గురిపించిరి.

కర్దమ ప్రజాపతి దేవహూతికి నభీష్టవరంబు లొసంగుట

అని వినిపించి మైత్రేయుండు విదురుం గాంచి నీతికో
విదా! హిరణ్యాక్షుని చరితంబు వినిపించితి. ఆవల వినుము
స్వాయంభువుండు చరాచరభూతంబులం బుట్టించె. అందు దేవ
హూతి యనుకన్యను కర్దమమునికిచ్చి వివాహంబు చేయ
నావనితామణి పార్వతి పరమేశ్వరుం గొల్చునట్లు కర్దముని
సేవించుచుఁ గ్రమంబున స్నానపానాదులయందు నిచ్ఛమాని
కృశించెను. ఇట్లు నిరంతర శుశ్రూషాపరాయణురాలగు నామె
గాంచి లేమా! నీవొనరించు శుశ్రూషల కలరితి. వరము

గోరు మిచ్చెద. దివ్యదృష్టియుఁ గావలయునేఁ బ్రసాదించెద. అన నామె యంజలిం గీలించి తొలుత కృశించిన నాయీ దేహంబు పుష్టినొంది సకలసుఖంబు లనుభవింప నలంతిగ నుండ వలయు. ఆవల యాచించెద. అనియె. ఆముని కడుం బ్రసన్నుండై సకలవైభవంబులం దులదూగునొకసౌధంబు నిర్మించి విమానంబును గల్పించెను. దేవహూతియు సకలాభరణభూషితురాలై యట్లున్నభర్తం గూడి చాలకాలము విహరించెను. కొంతకాలమునకు దేవహూతికిఁ దొమ్మండుగురుపుత్త్రిక లుదయించిరి. అంత గర్దముండు సన్న్యసింప నుద్దేశించెను. అది యెఱింగి దేవహూతి భర్తం జేరంబోయి యీపుత్త్రికలకుఁ దగినభర్తలం బ్రసాదించి నాకు జ్ఞానోపదేశము చేయంగల పుత్త్రునిం బ్రసాదింపుఁ డని ప్రార్థించెను. ఆమునియుఁ దొలుత సంతానము గల్గువఱకుఁ గూడియుండునని వాగ్దానముచేసియున్న వాఁడు కావున నామెమాటల నాలకించి, దేవీ! నీగర్భంబున భగవంతుం డుదయించు. నియతవై యుండుమనియె. ఆమెయుఁ బతిమానతి జవదాఁటక వర్తింపఁ గొంతకాలంబునకు నారాయణమూర్తి కపిలనామంబున నాయింతికిం బుత్త్రుండై జన్మించెను. ఆకపిలముని తల్లి యడిగినప్రశ్నములకు సదుత్తరంబు లొసంగి తత్త్వజ్ఞానంబుం బ్రసాదించెను. మఱియుఁ బిండోత్పత్తి ప్రకారంబును, గర్భస్థుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతించుపద్ధతియుఁ దెలిపెను. అని విదురునకుం దెల్పి మైత్త్రేయుండు మఱియు నిట్లని చెప్పెను.

ఇది తృతీయస్కంధము.

చతుర్థస్కంధము.

దక్షునకు శివునితో విరోధంబు గల్గుట

విదురా!

కర్దమసంతానంబు నెఱింగించితి. ఇంక దక్షుం డను ప్రజాపతి చరితంబును వినుము. దక్షునకుఁ బుత్రికాసంతానము గలదు. దేవరులెల్లరు, మహర్షులును వారలం బెండ్లియాడిరి. ఈశ్వరుని భార్య యగుసతీదేవియుఁ బతిభక్తిరతయై యుండెను. సత్రయాగ మొకచో జరగుచుండ దక్షాదు లచటికి వచ్చిరి. దక్షాదులు ప్రజాపతులుగాన వారిరాకం గాంచి సదస్యులందఱును లేచిరి. బ్రహ్మయు నీశ్వరుండును లేవకుండిరి.

దక్షుఁ డంతట భక్తితో బ్రహ్మకు నమస్కరించి దేవత లొసంగినపూజలను గైకొని తనరాకం గాంచియు లేవకున్న యీశ్వరుంగాంచి నిప్పుకణంబులు కన్నులనుండి పడుచుండఁగా నచ్చటివారందఱ కాపురాంతకుం జూపి, దేవతలారా! మోహమత్సరములతో నేఁ బల్కుటలేదు. వినుఁడు. ఈశ్వరుఁ డీతఁడు దిక్పాలయశోహానికరుఁడు. సజ్జనాచరితమార్గం బీతనిచే నశింపఁజేయఁబడెను. సిగ్గుకూడ నీతనికి లేదు. సావిత్రీసమానయగు నాతనయను బతివ్రతను మర్కటలోచనుఁ డితఁడు సకలమునిసురసమక్షమునఁ బెండ్లియాడి శిష్యభావంబుఁ బూనినవాఁడు. అట్లయ్యు నేరాఁగాఁ బ్రత్యుద్గమాభివందనములు సలుపకున్న

మూనెఁ గాని నన్నుఁగాంచి నోటిమాటలనైనఁ బల్కరింపరాదా? వాని కేమికొదువ గల్గెను? మఱియు,

సీ. అనయంబు లుప్తక్రియాకలాపుఁడు మాన హీనుఁడు మర్యాద లేనివాఁడు
మత్తప్రచారుఁ డున్మత్తప్రియుండు దిగంబరుఁడు భూతప్రేత పరివృతుండు
దామస ప్రమథభూతములకు నాథుండు భూతిలిప్తుం డస్థిభూషణుండు
నష్టశౌచుండు దున్నదనాథుఁడును దుష్టహృదయుఁ డుగ్రుఁడును బరేతభూని

తే. కేతనుఁడు వితత ప్రస్తకేశుఁ డశుచి
యయినయితనికి శివనాముఁ డను ప్రవాద
మెటులుఁగలిగె నశివుఁ డగు నితని నెఱిఁగి
యెఱిఁగి వేదంబు శూద్రున కిచ్చినటులు. ౪౪-ప.

నాకుమాఱిత నిచ్చితి. ఏమిచేయవచ్చు? అని యిట్లు ప్రతి కూలవచనములు పలికి యంతకంత కప్పొంగుక్రోధంబును బట్టఁ జాలక శపియించుకాంక్షచే జలంబులు కరంబులం గొని యెల్లరు వినుచుండఁగా ఈశ్వరు నుద్దేశించి,

క. ఇకఁ డింద్రోపేంద్ర పరీవృతుఁడై మఖసమయమున హావిర్భాగము దే
వతలం గూడఁగ మహితని,యతిఁబొందక యుండుఁగాకయని శపియించెన్. ౪౫-ప.

ఇట్లు శపియించిన దక్షునిం గనియు నీశ్వరుం డూరకుండెను. సభ్యులెల్ల రాతని నిందించిరి. దానఁ గోపం బినుమడింప నాతం డింటికిం బోయెను.

ఇట్లు దక్షుం డీశ్వరుని శపించినవార్త విని నందికేశ్వరుం డాగ్రహంబున నిట్లనియె. ఈదక్షుండు మర్త్యశరీరంబు శ్రేష్ఠంబుగాఁ దలంచి యప్రతిద్రోహి యైనభగవంతునందు భేద దర్శియై యపరాధంబు గావించెను. ఇట్టి మూఢాత్ముండు తత్వ

విముఖుం డగు. మఱియుం గూటధర్మంబు లయిననివాసంబుల గ్రామ్యసుఖకాంక్షలంజేసి సక్తుండై యర్థవాదంబు లయిన వేదంబులచే నష్టమనీషం గలిగి కర్మతంత్రంబు విస్తృతంబు చేయు. ఇంతియకాక దేహాదికం బుపాదేయంబులుగాఁ దలఁచుచు బుద్ధిచేత నాత్మతత్త్వంబు మఱచి వర్తించుచుఁ బశుప్రాయుండై స్త్రీకాముకుండు నగు. ఇదియుంగాక దక్షుం డచిర కాలంబున మేషముఖుం డగు. ఇంతియకాదు,

మ. అనయంబున్ దనమానసంబున నవిద్యన్ ముఖ్యతత్త్వంబుగాఁ
గని గౌరీశుఁ దిరస్కరించిన యసత్కర్మాత్ము నీదక్షునిన్
అనువర్తించినవాఁడు సంసరణకర్మారంభుఁడై నిచ్చలున్
జననం బందుచుఁ జచ్చుచున్ మరల నోజం బుట్టుచున్ వర్తిలున్. ౪౮-ప.

మఱియును ఈమహేశ్వరద్వేషు లైనద్విజు లర్థవాదబహుళంబు లైనవేదవాక్యంబులవలన మధుగంధసమం బైనచిత్తక్షోభంబుచేత విమోహితమనస్కులై కర్మాసక్తు లగుదురు. మఱియును భక్ష్యాభక్ష్యవిచారశూన్యులై దేహాదిపోషణంబు కొఱకు ధరియింపఁబడిన విద్యాతపోవ్రతంబులు గలవారలై ధనదేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతిం బొంది యాచకులై విహరింతురు.

ఇట్లు నందికేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపియించిన విని భృగుమహాముని మరల శపింపం బూని,

తే. వసుధ నెవ్వారు ధూర్జటివ్రతులు వారు, వారి కనుకూలు రగుదు రెవ్వారు వారు
నట్టి సచ్ఛాస్త్రపరిపంథు లైనవారు, నవనిఁ బాషండు లయ్యెద రని శపించె.

౫౦-వ.

ఇట్లిరువు రన్యోన్యశాపపరాభూతులయ్యు భగవదనుగ్రహంబు గలవార లగుటంజేసి నాశంబు నొందకుండిరి. ఈశ్వరుం డంతయు లోఁడలంచుచు అనుచరసమేతుఁడై నిజనివాసంబు నకుం బోయెను. బ్రహ్మయు నాయజ్ఞంబును బూర్తి నొందించి కృతకృత్యుం డయ్యెను.

{ దక్షప్రజాపతి యజ్ఞముచేయుట, సతీదేవి యచ్చటికిఁ బోఁగోరుట. }

తర్వాత దక్షశంకరులకు విరోధంబు వృద్ధిఁబొందుచుం డెంగాని తగ్గదయ్యె. కొంతకాల మిట్లు గడచెను. అంతట దక్షుండు రుద్రవిరహితం బగుయజ్ఞము చేయుపకుకట్టి ప్రజా పతిత్వగర్వంబున నీశ్వరాదుల ధిక్కరించి యనుద్రకంబుగా వాజపేయసవనంబు గావించి యావల బృహస్పతి సవననామకం బైనమఖంబు చేయం బ్రయత్నించెను.

ఆయజ్ఞంబు చూచువేడుక గల యాతనికుమారితలు తమభర్తలం గూడి యచ్చటికిం బోవుచుండిరి. వారినెల్ల నాతఁడు సమాదృతిం బిలిచియుండెను. దక్షతనయయు నీశ్వరు భార్యయు నగుసతీదేవి యాకసంబున విమానంబులతోఁ బోవుచు దేవతలు తండ్రియజ్ఞమహిమను గొనియాడుట విని యాకసమువంకం జూడ సురకిన్నరగంధర్వాంగనలు సకలాభరణ భూషితాంగవిరాజితలై పోవుచుండం గాంచి ఈశ్వరునితో నిట్లు పలికెను. ప్రాణేశ్వరా! నాతండ్రి యజ్ఞముచేయు చున్నాఁడఁట. వింటిరే. ఆయధ్వరముగు గాంచుకోరికల నిదిగో సురగంధర్వాదులు తమతమకాంతలం గూడి యరుగుచున్న

వారు. నాకును బోవలయు ననువేడుక జనించుచున్నయది. నాతోఁబుట్టువులంద ఱచటికి వత్తురు. ఒక్కచోట నందఱం జూచి నట్లగును. కాన నినుంగూడి యచటికిం బోయి పారిబర్హక సంజ్ఞగల భూషణములం గైకొనఁ గోరికపుట్టెడు. మహేశ్వరా! సకలబ్రహ్మాండములు భవన్మాయానిర్మితంబు లగుట నీకు నాశ్చర్యకరంబుగాకున్నను భవతీయతత్వం బెఱుంగక స్త్రీస్వభావంబు* లిగి కృపణురాల నగునేను నాజన్మభూమిం జూడఁ గోరితి. ఈనా కాంక్షితమును సఫలమగునట్లు చేయుమా యని ప్రార్థించెను.

భగవంతుండు సర్వజ్ఞుండు. సర్వసాక్షి. సర్వసముఁడు. అయినను ఆకాలమున నామెమాటలకు బదులుచెప్పంబూని తనయిసమ్మతిం జూపఁబూని, కాంతాతిలకమా! నీవన్నమాట నిశ్చయమే. బంధువులయిండ్లయందు జరగు శుభమహోత్సవములకుఁ బిలువకున్నను బోవలసినదే. కాని యది యకృత్రిములగుజనులయెడ నుపయోగింపఁదగు తంత్రము. నీతండ్రి సజ్జనుఁడుకాఁడు. దుర్మతి. గర్వి. కావున మన మటకుం బోరాదు. పోయినచో నవమానము తప్పక కల్గును. నీవు ప్రియపుత్రికవయ్యును నాకుఁ బత్నివగుటం జేసి పిలువఁబడకపోయితివి. కాన నాయం దున్న క్రోధము నీయందు నాతని కుండక పోదు. నిన్నవమానించును. నేను రాను. నీవు పోవలదు. పోయితివా యప్రియంబు వాటిల్లు, నావిని యామె మనంబున నేమేమో యనుకొనుచు వెడలిపోయెను.

ఇట్లు సతీదేవి ప్రయాణము సాగించుటెఱింగి ప్రమథగణములలోఁ గొందఱు వెంటఁబోయిరి. వారు వెంటరా నాసతి

పోయిపోయి తండ్రియజ్ఞశాలం గాంచి లోపలఁ బ్రవేశించెను. ఆమెం గాంచియుఁ గాంచనట్లు తండ్రి యూరకుండెను. పలుకరింపనితండ్రిభావ మెఱింగి తక్కినతోఁబుట్టువులు నట్లె యూరకుండిరి.

సతీదేవి దేహత్యాగముచేయుట

ఇట్లాసతీదేవి తండ్రిచేతను, దోఁబుట్టువులచేత నవమానింపఁబడి యీశ్వరోక్తి మనంబునం దలంచి తండ్రీ! పరమేశ్వరు సామాన్యుంగాఁ దలఁచి యట్లు నిందించితివి. అంతియకాక పిలువకున్నను వచ్చిన నన్ని ట్లవమానించితివి. నీ కీశ్వరతత్వ మించుకయుఁ దెలిసినదికాదు. ఇది నీప్రాగ్జన్మపాపఫలమే యనకతప్పదు. వేదనుతుండై ప్రపంచమూలకారణం బన నలరు భగవంతుని పరమేశ్వరుని నీవు జామాతృబుద్ధిచే సామాన్యుంగాఁదలఁచుటకన్న నవినీతి మఱేముండును? ప్రేతభూచరుఁడను లోనగుదురుక్తుల నిందించితివి. మహర్షు లట్లు శంకరుం దలంపరు. కావున,

చ. నెలకొని ధర్మపాలనవినిర్మలు భర్గుఁ దిరస్కరించున
క్కలుషునిజిహ్వఁ గోయఁదగు గాకటు చేయఁగ నోపఁడేని దాఁ
బొలియుట యొప్పు రెంటికిఁ బ్రభుత్వము చాలమిఁ గర్ణ రంధ్రముల్
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ బాడి యటందురు ధర్మవర్తనుల్. ౯౦-వ.

మ. జనుఁ డజ్ఞానమునన్ భుజించినజుగుప్సం బైనయన్నంబు చ
య్యన వెళ్లించి పవిత్రుఁ డైనగతి దుష్టాత్ముండవై యీశ్వరున్
ఘను నిందించిననీతనూభవననంగా నోర్వ నీహేయభా
జనమైనట్టి శరీరమున్ విడిచి భాస్వచ్ఛుద్ధిఁ బాటిల్లెదన్. ౯౧-వ.

అని యిట్లా దేవి యనేకభంగులం బలికి యాశరీరంబు పాయుట కన్న నుత్తమమార్గంబు వేఱొండు లేదని నిశ్చయించి యుదఙ్ముఖియై యాచమనంబుచేసి మౌనంబు ధరియించి పరమేశ్వరుండె తనకు జన్మాంతరమున భర్తయగుంగాక యని తలంచుచు యోగమార్గంబున ననలునుద్దీపింపఁజేసి యొకక్షణంబున భస్మమయాంగియై చనియె.

సతి మృతినొందుటం గాంచి యామె యనుచరు లగు ప్రమథగణములు గదాఖడ్గాదిసాధనంబులం దాల్చి దక్షుపైఁ గవియ మహాక్రోధంబున భృగుమహాముని యాభిచారక హోమంబుచేయ ఋభునామక దేవత లుదయించి వారలం బాఱందోలిరి. వారును కైలాసంబున కరిగిరి.

నారదుం డావార్తను శంకరున కెఱింగించెను. ఈశ్వరుం డామాటల నాలకించి గర్వితుం డగు దక్షుని విడుచుట పాడి గాదని యూహించి మహాగ్రహంబున సంరంభించి,

శా. ఆద్యుం డుగ్రుఁడు నీలకంఠుఁ డిభకృత్త్యారాతి దష్టోష్ఠుఁడై
మాద్యద్భూరి మృగేంద్రఘోషమున భీమప్రక్రియ న్నవ్వుచున్
విద్యుద్వహ్నిశిఖాసముచ్ఛ్రయరుచిన్ వెల్గొందుచంచజ్జటిన్
సద్యఃక్రోధముతోడఁ బుచ్చి వయిచెన్ క్ష్మాచక్రమధ్యంబునన్. ౧౦౫

వీరభద్రుఁ డుదయించి దక్షునియజ్ఞమును బాడుచేయుట

ఇట్లు జటను భూమిపై వైవఁగా నందుండి భయంకరాకారముగల యొకమహాపురుషుం డావిర్భవించెను. అతఁడే వీరభద్రుఁడు. రెండువరుద్రుఁడనందగువాఁడు.ఇట్లుదయించితం డ్రీ యేమిచేయవలయు నాజ్ఞయిమ్మని వేఁడెను. అపుడు శంకరుండు!

చ. గురుభుజశౌర్య భూరిరణ కోవిద సుద్భట కోటి కెల్ల నీ
వరయ వరూథినీవరుఁడవై చని యజ్ఞముఁగూడ దక్షునిన్
బరువడిఁ ద్రుంపు మీ వచటి బ్రాహ్మణతేజ మజేయమంటివే
నరిది మదంశసంభవుఁడవై తగు నీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్. ౧౦౯-వ.

అని యాజ్ఞాపించెను. ఇట్లు వీరభద్రుఁ డీశ్వరాజ్ఞ శిరంబున ధరియించి యీశ్వరునకుఁ బ్రదక్షిణం బొనరించి నిశితశూలమును గేలనంది దక్షునియజ్ఞస్థలంబునకుం బోయెను. రుద్రపార్షదు లాతనిం గలిసికొని మఖశాలం బ్రవేశించి బహుభంగుల ధ్వంసము గావించిరి. సూర్యునకు సందడిలో దంతములు డుల్లుటయు భృగుమునికి శ్మశ్రుపాతము నింకను మిగిలినవారికిఁ గావలసినప్రాయశ్చిత్తములు చక్కఁగా నెఱవేఱెను. దక్షునిబట్టి వీరభద్రుండు కంఠము నఱికి హోమము చేసెను. తక్కినవారు గాలికి బుద్ధిచెప్పి యెటకో పరుగిడిరి. వీరభద్రుండు పనిముగియుటంజేసి మరలి కైలాసంబునకుం బోయెను. ఆయజ్ఞమునకు నారాయణుండు బ్రహ్మయు రారైరి.

బ్రహ్మాదు లీశ్వరుం బొగడుట

అంతట దేవత లీవార్తను బ్రహ్మకుం దెలుప నాతండు వారలదుఃఖమును మాన్పి వారిం దోడ్కొని కైలాసంబునకుం బోయి శంకరుని బహుభంగులం బొగడెను. అందుల కానందించి మరలఁ జచ్చినవారి బ్రదికింపందలంచి శంకరుండు దక్షుం డజముఖుం డగుననియె. ఇతరుల కట్లైవారివారికిందగినట్లు వరము లిచ్చెను. బ్రహ్మయు నామహేశ్వరుం బ్రార్థించి తోడ్కొని తానును దేవతలును దక్షుని యజ్ఞవాటమునకుం బోవ దక్షుం

డజముఖుండై లేచి యాశ్వరం బొగడి బ్రహ్మాదుల గారవించి యాశ్వపనకు హవిర్భాగంబొసంగి యజ్ఞమును సాంతముగావించెను. అప్పటికి విష్ణుమూర్తియరుదేర దక్షాదు లమ్మహాత్ముని బహుంభంగుల స్తుతియించిరి. అని మైత్రేయుండు విదురునకుం జెప్పి శ్రీనారాయణభక్తుం డగు నొక బాలకునిచరిత్రంబుఁ జెప్పెద విను మని యిట్లు చెప్పెను.

ధ్రువునిచరిత్రము

శ్రీకృష్ణభక్తాగ్రేసరా! బ్రహ్మకు స్వాయంభువుమను పుదయించెను. ఆయనభార్యయగు శతరూపకుః బ్రియవ్రతోత్తాన పాదు లను నిరువురుకొడుకు లుదయించిరి.

అందుత్తానపాదుండు ప్రసిద్ధిగాంచెను. ఆరాజునకు సునీతియు సురుచియు నను నిద్దఱుభార్యలు కలరు. సునీతికి ధ్రువుం డనుకొడుకు పుట్టె. ఆభార్య రాజునకుఁ బ్రియపత్నిగాకుండెను. రెండవభార్యయగుసురుచి ప్రియపత్నియై యుండెను. ఆమెకు నుత్తముఁ డనుకొడుకు పుట్టెను.

రా జొకనాఁడు కొలువుకూటమున సింహాసనముపై నుండఁగా ఉత్తముఁ డను చిన్నభార్యకొడుకు చేరఁబోయెను. వాని నెత్తుకొని ముద్దాడుచుండెను. ధ్రువుండును తండ్రితొడ నెక్కఁబోవఁగా నుత్తానపాదుఁ డాతని నెత్తుకొని ముద్దాడక యూరకుండెను. అది చూచి సురుచియు మొదటనే గర్వించి యుండునది కాన మఱింతగర్వమూని సవతికొడుకైన ధ్రువుని జూచి,

తే. తండ్రితొడ నెక్కవేడుక దగిలె నేని
పూని నాగర్భమున నాడు పుట్ట కన్య
గర్భమునఁ బుట్ట కోరినఁ గలదె నేడు
జననితొడ నెక్కుభాగ్యంబు సవతి కొడుక. ౨౧౯-ప.

క. అదిగాక నీవధోక్షజు పదపద్మము లాశ్రయింపు పాయక హరి నా
యుందరమునఁ బుట్టఁ జేయును వదలక యత్నైన మునము వదనెద వనఘా.
౨౨౦-ప.

అని యిట్లు వినరాని మాటలాడెను. ఆపలుకులు ములుకుల వలె మనమున నాటి బాధింపఁగా తండ్రి యుపేక్షించుట కెంతయుం గుంది దుఃఖాంబురాశిలో మునుఁగుచు దండతాడిత సర్పంబుభంగి రోషకలితుండై కన్నీరు మున్నీరుగా స్రవించుచుండఁ దల్లికడకుం బోయెను. తల్లియు నట్లు వచ్చినపుత్త్రునిం గాంచి తొడలపై నిడుకొని ఆవృత్తాంతంబంతయు నందున్న దాసీజను లెఱింగింప నిట్టూర్పులుపుచ్చుచుఁ గొడుకుం జూచి నాయనా! మెనిమిటి నన్ను భార్యయని భావింపకపోయిన మానెఁ గాని దాసిగనైనఁ గూడ భావింపకున్న నావంటి దౌర్భాగ్యురాలి కడుపునఁ బుట్టితివి గాన సవతి యిట్లు పలుకుట మంచిదే. ఆమె చెప్పినట్లు శ్రీహరిపాదపద్మముల నాశ్రయింపుము. ఆశ్రీహరి తప్ప నొండు శరణంబు లేదని హితముపదేశించెను.

ధ్రువుఁడును జననీవాక్యముల విని తన్నుఁదాన నియమించుకొని పురంబు వెడలి పోవుచుండఁగా నారదుం డెదురుపడి తద్వృత్తాంతంబంతయు దివ్యదృష్టి నెఱింగి పాపనాశనదక్షుం బగు తనదక్షిణకరంబున నాతని శిరంబంటి మానభంగంబునకు సహింపని క్షత్త్రియుల ప్రభావం బద్భుతంబుగదా యని

యూహించి వత్సా! సకలసంపత్సమృద్ధం బగు నగరంబు వెలువడి యుండఁగేదవు? స్వజనకృతావమానసంతప్తుంగా నిన్నుం దలంచెద.

అనిన ధ్రువుండు నారదునితో, మహాత్మా సపత్నీమాతృ వాగ్బాణక్షతంబగు వ్రణంబును భగవద్ధ్యానరసాయనంబున మాపుకొనం బ్రయత్నింపఁబోయెద,నన నారదుం డిట్లుపల్కెను.

బాలకా! నీవు కడుం జిన్నవాఁడవు. క్రీడలం దేలుచుండు నీయీడున నీ కవమానమానములు లేవు. కాన నోర్చియుండుము. తల్లి చెప్పినరీతి భగవంతునారాధింతు నంటివేని అది చాలకష్టమగునని. యోగీంద్రు లెంతోకాలంబు శ్రమంపడుదురు. అప్పటికిని లభింపకున్న బహుజన్మములం బ్రయత్నింతురు. అట్లుచేసియు నాభగవంతునిమార్గము కనుంగొనం జాలరు. కాన నతఁడు దురారాధ్యుఁడు. ఇట్టినిష్ఫలోద్యోగమును మానుము. అని బోధించెనుగాని యాతనిపట్టుదల తగ్గదయ్యెను. ఆవిషయం బెఱింగి హర్షించి నారదుండు, వత్సా! నిన్నుం బ్రేరేపించిన వాఁడు భగవంతుఁడుగాని మఱొకరు గారు. అని తపోనియమంబులం దెలిపి నీవు యమునాతీరమున నున్న మధువనంబునకుం జనుము. ఆవనము పరమపవిత్రమైనది. ఆనదిం గ్రుంకి నిష్ఠతో నీమంత్రంబు జపియింపు మని వాసుదేవమంత్రం బుపదేశించి పూజావిధానంబుం దెలిపి యంతర్హితుం డయ్యెను.

ధ్రువుండు నారదోక్తప్రకారంబ మధువనంబునకుం బోయి తపం బొనరించుచుండెను. ఆయుగ్రతపంబునకు దేవతలు భీతిల్లి నారాయణున కెఱింగించి సత్వరంబుగ నాతనికోర్కిఁ దీర్పవే యని వేఁడిరి. నారాయణుండు ధ్రువునకుం బ్రత్యక్షం

బయ్యెను. ధ్రువుం డామహనీయమూర్తికి నమస్కరించి స్తుతి సేయనసమర్థుండై యూరకుండెను. ఆవిధంబెఱింగి తనశంఖంబున నాబాలకుని కపోలతలంబంటిన నాతండు దివ్యజ్ఞానసంపన్నుండై భగవంతుని వేదవాక్యంబుల వినుతించెను.

ఆస్తుతులకుం బ్రీతుండై, నారాయణుండు వత్సా! జ్యోతిశ్చక్రంబునందు శాశ్వతంబగుపదంబు నీకొసంగితి. నాని నిరువదియాఱువేల సంవత్సరములు గడువఁగాఁ బొందఁగలవు. అంతవఱకురాజ్యంబు ధర్మంబునఁ బాలింపుము. నీయనుజుం డగు నుత్తముఁడు మృగయార్థంబు వనంబులకుం జని మృతుం డగు వాని వెదకుచుఁబోయి వానితల్లియు దావపావకున కాహుతి యగు. నీవు నన్ను యజ్ఞంబుల నారాధింపుము. అని పలికి యదృశ్యుం డయ్యెను.

ధ్రువుండు సంతృప్తి నొందక పురంబున కరుగుచుండ ముందఱ నారదుం డాతనిరాక ఉత్తానపాదునకుం దెల్పెను. ఆతం డానందించి ధ్రువు నెదుర్కొని గాఢాలింగనపూర్వకం బుగా శిరస్సు మూర్కొని మన్ననలం దన్పెను. ధ్రువుం డెల్ల రకు నమస్కరించి సోదరు నాదృతిం గాంచి పౌరులకెల్ల నానం దంబు గల్గించెను.

అంత నుత్తానపాదుం డాతనికి రాజ్యంబు నప్పగించి వృద్ధుండగు తన్నుం దానెఱింగి వనంబునకుం జనియె. ధ్రువుండు రాజ్యంబును బూజ్యభంగి నేలి యుత్కలనామకుండగు పుత్రుని, నలినమనోహరాంగియగు కన్యారత్నంబుం గనియె. ఆతనిసోదరుం డగు నుత్తముండు వివాహంబు లేకుండ మృగయార్థంబు వనం బునకుం జని యందు యక్షునిచే హతుఁడయ్యెను. ఆదుఃఖంబున

నాతనితల్లియు నడవులకుం బోయి దావపావక పరివృతయై మృతిం బొందె.

ధ్రువుండు నారాయణాజ్ఞానుసారము రాజ్యంబుం బాలించి భగవత్పూజాతత్పరుండై ధ్రువంబగు పదంబు నొందె. అని మైత్రేయుండు తెల్పిన విని విదురుండు మునీంద్రా! భగవద్భక్తుండగు నంగభూపాలునకు దుష్టసంతానం బెట్లు కలిగె వివరింపుమా యని ప్రశ్నింప నామైత్రేయుం డట్లు బదులు చెప్పెను.

వేనునిచరిత్రము

వినవయ్యా! రాజర్షి యనంబరఁగు నంగనామకుం డశ్వమేధయాగము చేయ సమకట్టి ఋత్విక్కులను బ్రార్థించి వారు రాఁగా జన్నము నారంభించెను. ఋత్విక్కులు యథావిధి దేవతలను హవిర్భాగములం గైకొనంబిలిచిరి. దేవతలం దొక్కఁడైన రాకుండెను. దానికి వారచ్చెరువంది రాజేంద్రా! ఇది యేమి హేతువో కాని దేవతలు హవిర్భాగములు గొనరారైరి. హోమము యథావిధి జరపఁబడినది. ఇందుఁ దప్పిన దించుకంతయు లేదు. అనిన విని యారాజు దుఃఖించి యందులకుం గల కారణంబు సదస్యుల నడుగందలంచి మౌనంబు చాలించి మహాత్ములారా! ఏల దేవతలు రారైరి. కారణక బెఱింగించి నన్ను మన్నింపుఁడనియె.

వా రావిషయ మాలోచించి రాజచంద్రమా! ఇది ఇప్పటిదోషముగాదు. పూర్వజన్మకృతదోషమే. దాని నెఱింగింతుము. వినుము. నీవు రాజర్షివయ్యును సంతానహీనుండవు కాన యాగభాగములు శుద్ధములు కావని వారు రారైరి. కాఁబట్టి పుత్రకామేష్టి నొనరించి పుత్త్రుంబడయుము. వారువచ్చి పరిగ్రహింతురు. నా విని యాయంగరాజు సంతానార్థియై విశిష్ట

దేవతాకంబగు పురోడాశంబుచే హోమము గావించెను. ఆహోమకుండంబునుండి హేమమాల్యాభరణుండగు పురుషుండు పొడసూపి హిరణ్యపాత్రంబున స్నిగ్ధపాయసంబుం గొను మని యొసంగెను. బ్రాహ్మణానుమతంబున దానిని గ్రహియించి సంతుష్టస్వాంతుఁడై దానిని భార్య కిచ్చెను. ఆమెయు దానిని భుజించి గర్భముం దాల్చి యొక కుమారుం గాంచెను. ఆతఁడు మాతామహుఁడు మృత్యు వనువాఁడుగాన వానింబోలి ధర్మేతరపథంబునఁ బ్రవర్తించుచుండెను. వానికి వేనుఁడనునామకరణము చేయఁబడియె. వాఁడు చిన్ననాట నుండి దుష్పథమున వర్తించుచుఁ దనయీడుబాలకుల వధించుచు శరాసనబాణములం దాల్చి వయస్సు రాఁగా మృగజాతిఁ గరుణలేక చంపుచుండఁగా నాకొమరుంజూచి దుఃఖించి రాజు వానిం జక్కఁజేయఁబూనియు విఫలోద్యముఁడై యర్ధరాత్రి సమయంబున నెటకో పోయెను. ప్రజ లారాజుం జూడఁగోరి వెదకిరి గాని ఫలము గలుగక పోయెను.

తర్వాత వేనునకుఁ బట్టంబు గట్టిరి. సింహాసనము నెక్కినది మొదలా వేనుఁడు గర్వంబున విఱ్ఱవీఁగుచు సజ్జనుల నవమానించుచు, నొక్కండె భీతిమాని యెల్లతావుల సంచరించుచు నెదురులేక యుండెను. ఇట్లుండి గర్వంబు కన్నులం గప్ప నికమీఁద యాగములు చేయరాదు. దానము లీయరాదు. హోమములు చేయఁ బనిలేదని భేరీధ్వనులాకసంబు ముట్టునట్లు చాటంబంచెను. మును లిది యేమి యచ్చెరు వని యొక్కచోఁ గూడి యందఱుంబోయి వేనునితో మహారాజా! ఈరీతిశాసింప న్యాయంబే. యజ్ఞంబుల దానంబుల హోమం

బుల భగవంతుండగు నారాయణుండు తృప్తుండగు. ఆతండు తృప్తినొందిన లోకంబులు సంతృప్తిం గాంచు. ఇట్టి కార్యంబుల వలదనుట క్షేమముగాదన నాతం డప్పలుకులయెడ ననాదరంబు చేసి వారల కిట్లు బదులుచెప్పెను.

చ. ఎనయఁగ జారకామిని నిజేశుని మ్రుచ్చిలి జారపూరుషుం
దనపతిగాఁ దలంచుగతి దద్దయు మూఢమనస్కులైతన
ర్చిన నరపాలరూపము ధరించిన యీశ్వరు నన్నెఱుంగ క
న్యుని భజియింప మీ రిహపరోన్నతసౌఖ్యములంద రెన్నఁడున్. ౪.౧౪-౫.

ఆమాటలు శ్రుతివిదారణచణంబులైన మౌనులెల్ల నీఁక వీఁడు జీవించినఁ బ్రపంచంబున ధర్మవృక్షంబు నశియించు నని నిశ్చయించి హుంకారమాత్రంబున నాతనిం బొలియించిరి. అంతట మహోత్పాతంబులు దోఁచెను. మును లాలోచించి యాతనియూరుమథనంబు చేయఁ గ్రూరు లుదయించిరి. మును లాతనిబాహుమథనంబుచేయ నొకకుమారుండు నొక పుత్రికయు జనించిరి. కొడుకు పృథునామంబునం బరఁగెను. అర్చినామంబునఁ బుత్రికయుఁ బ్రఖ్యాతి నొందె. ఆపృథువు సకలరాజలక్షణలక్షితుం డౌట నందఱు హర్షించిరి. క్రమముగ నాతనికిఁ బట్టాభిషేక మొనర్చిరి.

ఆతండు రాజ్యంబు పాలించుచుండఁ బ్రజలు మహా రాజా! మాకు నాహారంబును బ్రసాదింపవే యని మొఱయిడిరి. వారిఁ గాంచి యింకఁ బ్రజలకు సుఖకర మగునట్లు వృత్తిని గల్పింపకున్న నా రాజత్వమున నేమిలాభమని నిశ్చయించి కరుణా ఖండై వారలఁ గాంచి వృత్తిని గల్పించెద భయపడకుఁ డని యోదార్చి, గోరూపధారిణియగు భూదేవిని శోధించి పిదుకం

దలంప భూమి యిట్లనియె. రాజా! నేను విషమస్థలినై యున్న దాన. వర్షము గురిసిన పది నిల్చునట్లుండ వలయుంగాన నన్ను సమస్థలిపై వెంపొందం జేయుము. అనుటయు నారాజు పర్వతంబుల నందందున్నవాని నొకచోం జేర్చి భూమి సమస్థలిగా నొనరింప గోరూపంబున నాభూమి సకలౌషధులం బండెను. క్రముగా నామనుష్యు లవ్వానివలనం దగిన యన్నమును సంపాదించుకొని సుఖముగా బ్రదుకంగలిగిరి. ఈవిధమునంతయుం గాంచి దేవ పితృ యక్ష రాక్షస గంధర్వనాగాదులు తమతమ యభీష్టఫలంబుల నాభూమినుండి పొందంగల్గిరి.

ఇట్లు పృథుచక్రవర్తి రాజ్యంబు పూజ్యభంగి వెలసెను. మనుజులు శ్రమము మాని విహితవృత్తులచే జీవించుచు నుండిరి. ఈతిబాధలు జగంబున లేకుండెను. చక్రవర్తియు భగవత్పూజాతత్పరుండై శతాశ్వమేధంబు లొనరింపం గృతనిశ్చయుండై సరస్వతీనదీప్రాంతంబున నివేశంబుం గల్పించుకొని దీక్ష చేసెను. ఇంద్రుండు దానికి నసూయ నొంది విఘ్నము చేయ నిశ్చయించుకొనెను.

పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబుచేయ నింద్రుడాయశ్వము నపహరించుట.

ఇట్లు సంకల్పించి తొంబదితొమ్మిది యశ్వమేధంబు లొనరించి నూఱవయాగంబు ప్రారంభించెను. ఇంద్రుం డద్దాని కోర్వంజాలక పాషండవేషకలితతికోభావంబున నాయశ్వంబును న్యాయవిరహితుండై కొని గగనంబునం బోయెను. ఆవిధ మెఱింగి పృథుచక్రవర్తి కుమారుండు శరచాపంబులం దాల్చి యింద్రునిం వెనుకొనుచుం బోయిపోయి యింద్రునిం జూచెను.

అత్రి యంతలో నాకుమారునితో వీఁడు యజ్ఞహంతగాను ధర్మ విధ్వంసకుం డగునింద్రుండు. వీని జయింపుమని ముమ్మాఱు లుచ్చరించెను. అంత నాకుమారుం డాతని నిలునిలుమనియు [illegible] తీవ్రబాణంబులు ప్రయోగింప నాయింద్రుం డాయశ్వము విడిచి యదృశ్యుండై పోయెను.

వీరుఁ డాపృథురాజకుమారుఁ డాయశ్వమును గొని యజ్ఞభూమికి వచ్చెను. అచ్చట నున్న మహర్షులందఱును హర్షాశ్చర్యకరకర్మంబులం గాంచి జితాశ్వుం డనునామం బిడిరి. అంత యజ్ఞము సాగుచుండ దేవతానేత యోర్వఁజాలఁ దమః పటలంబును నిర్మించి కాంచనపాశబద్ధమై యూపదారుపరిశోభిత మగు నాయశ్వంబును హరించెను. వినువీథిఁబోవు నాయింద్రునిమార్గము నత్రి తెలుప నా రాజకుమారుండు మహారోషంబు మీఱఁ బోయి యింద్రుంజూచి నొంపఁజాలకుండెను. అత్రియు మరల నాతనిం బురికొలిపెను. దాన నాతండు తోఁకత్రొక్కినభుజంగంబువిధంబున నుండిపడి సహోగ్రశరం బరిపోసిన శతమఖుం డాద్రుతుఁడై యశ్వమును విడిచి పరుగెత్తెను. రాకొమరుం డాహయరత్నముం గొని మరలి వచ్చెను.

అంతఁ బృథుచక్రవర్తి యింద్రుని యసత్ప్రవృత్తి కాగ్రహించి బాణంబు ప్రయోగింపఁ బూనెను. ఋత్విజు లాతనివారించి రాజా! యజ్ఞదీక్షాకాలముగాన నిది పరనిరాసనోద్యమమున కదను గాదు. మే మాతనిం జంపఁగలుగుదుము. చూడుమని యింద్రు నాకర్షించు మంత్రంబుల హోమము చేయసాగిరి. బ్రహ్మ యచటికి కరుదెంచి వాని ప్రయత్నమును నిలిపి యజ్ఞఫలం

బారాజున కనుగ్రహించి యరిగెను. నారాయణుండును శత యజ్ఞఫలంబులు సంపూర్ణంబులుగ నీకుం గలుగు ననియె.

అంత సనకసనందసనత్కుమారసనత్సుజాతు లను బ్రహ్మమానసపుత్రులుమహర్షివరేణ్యులరుదెంచి కృతసపర్యులై యాతని కధ్యాత్మతత్వంబు లుపదేశింప జ్ఞానవైరాగ్యవంతుండై యారాజచంద్రుఁడు ముక్తినొందెను. అని యిట్లు విదురునకు మైత్రేయుండు తెలిపినారాయణమహిమల నెన్నియేనిఁదెల్పెను. విదురుండు మహాత్మా నీచే శ్రీభగవంతుని మహిమల వింటిని. కృతార్థుఁడ నైతి నని యామునివర్యునిచే సెల వందికరి పురంబునకుం బోయెను.

ఇది నాల్గవస్కంధము.

పంచమస్కంధము

భరతోపాఖ్యానము

ఇట్లు విదురమైత్రేయసంవాదంబుఁ దెలిపి శుకమహాయోగి పరీక్షిత్తున కిట్లనియె. అవనీనాథా! భగవద్భక్తుండగు భరతునిచరితంబుఁ జెప్పెద విను. భరతుఁడు పాలింపఁబట్టి యీ ఖండము భారతవర్షం బనం బ్రఖ్యాతం బయ్యె. ఆమహారాజు భగవద్భక్తుండు. పూజ్యభంగి రాజ్యంబును జిరకాలము పాలించెను. భగవదారాధనము సేయ వ్యవధి చాలమి నారాజు రాజ్యంబు పుత్రవశంబు చేసి యరణ్యంబునకుం బోయి నియతుండై తప మొనరించుచుండెను.

ఒక్కనాఁ డారాజర్షి గండకీనదియందు స్నానకృత్యంబు సలిపి యంతర్జలంబులఁ బ్రణవోచ్చారణంబు చేయుచుండెను. ఇంతలో నిర్భరగర్భిణి యగునొక్కహరిణి జలపానంబు చేయ నరుదెంచి జలంబుల నొడ్డుననిలువంబడి పానము చేయుచుండ సింహము ధ్వనిచేసెను. దానికి భీతిల్లి యది యెగిరెను. గర్భము గళితమై జలంబులం బడియెను. హరిణి భయంబున నటునిటు దుమికి తత్పాతంబున మృతినొందెను.

భరతుఁడు లేచునప్పటి కాశిశువు నీళ్లపైఁ దేలుచుండెను. చూచి కరుణించి దానిం గొనితెచ్చి పెంచుచుండెను. నానాఁటి కదిపెరిఁగి పెద్దదయ్యెను. భరతునకు దానిని పోషించుటయే

తపస్సాయెను. సర్వకాలము దానిరక్షణమునందే యున్నత్తుని కరణిఁ బ్రవర్తించుచుఁ గరుణాతరంగితాంతరంగుండై దాని కాలిలో ముల్లు గ్రుచ్చుకొనినఁ దనకంటిలో గ్రుచ్చుకొనినయట్లు తలపోయుచుఁ బెంచుచుండెను. ఉదయాదిగా దానిరక్షణమందే నిబద్ధబుద్ధియై యుండుటంబట్టి యామునిచంద్రుని యోగాభ్యాసాదులు నానాఁటికి క్షీణింపసాగెను. కాని వానిపరిక్షీణత కాముని పరితపింపక యాహరిణపోతమును జూచుచుఁ గరుణ దళ్కొత్తుచుండఁగా

ఉ. అక్కట! తల్లిఁబాసి హరిణార్భక మాప్తులం లేమిఁజేసి యే
దిక్కును లేకయున్న నిటఁ దెచ్చితి, నాయెక నీమృగార్భకం
బెక్కుడుప్రేమ చేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధిక్
మక్కువ చేసి దీనిఁ గడు మన్ననలం దగఁ బ్రోతు నెంతయున్.

అని తలపోయుచు

క. శరణని వచ్చిన జంతువు, గరుణం గనువిచ్చి చూచి కాచినపుణ్యాం
బరయఁగ నధికంబని మఱి,గర మెఱిఁగించిరి మునీంద్రగణములు ప్రేమన్.

అని మనంబున నూహించుచుఁ దా నేకార్యము చేయుచున్నను దానిం జెంత నుంచుకొని రక్షించుచు, వృకాదిసాధుమృగహింసకమృగంబులనుండి దాని కేయపకారము గలుగకుండఁ గాపాడుచుఁ, దాని యానందమునకుఁ దా నెంతయు హర్షించుచుఁ బెంచుచుండెను.

ఇట్లు కొంతకాలము జరుగ నొక్కనాఁ డాహరిణపోతంబు నైజచాపలంబున నెక్కడికో పోయెను. కన్నులు తెఱచు సరికి చెంత లేకపోఁగా నాముని కలంగుచు నలువలంకు

లకుం బరుగిడి పరుగిడి దృష్టిసారించి పరికించుచు, ఆకుఁగదలినను అదియే యని భ్రమించుచు నచ్చటికిం బోవ నది కాకపోఁగా వెతలం గుడుచుచుఁ దిరుగుచు నిత్యనైమిత్తికకర్మములు మాని యుండె నని చెప్పి శుకయోగి రాజయోగినిం దిలకించి,

సీ. జనబాధ మున్ను మోక్షవిరోధ మని పాయఁ గారాని పుత్రాదికంబు నెల్లఁ
బాసి తపస్వియై భరతుండు హరిణశాబకపోషణంబునఁ బాలనమున
నతికాలన ప్రీణనానుషంగంబుల మూషకబిల మతిరోషమునను
సర్పంబు చొచ్చిన చందంబునను యోగవిఘ్నంబు మిక్కిలి విస్తరిల్లెఁ
ఆ. గాన నెంతదాని కైనను గాలంబు, గడవరామి నట్లు గాకపోదు
పరమమనులకైనఁ బాయవు కర్మంబు, లూరు లనంగ నెంత నరవరేణ్య.

అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. రాజేంద్రా! ఆరీతి భరత ముని విచారించుచుండ నాజింకపిల్ల కంటఁ బడెను. ఆహా! ఆసమయమున నాయనకుఁ గల్గిన మోదమునకు అంతమేలేదు. ముక్తిపదము లభించినట్లే ఆనందించెను. కడుంగడు ముద్దాడెను. మేను నిమిరెను. ఎత్తి తొడపైఁ గూరుచుండఁబెట్టుకొనియెను. అన్నా! ఇంకెన్నఁడు నిట్లు పోకుమా యని బుద్ధి చెప్పెను. ఇట్లు ముద్దులాడి యథారీతిగాఁ బోషించు చుండెను. అప్పు డప్పు డది కనఁబడకపోవుట తటస్థించుచు రాఁగా దుఃఖిం చుచుఁ గంటఁ బడఁగా నానందించుచు నాపనియే కృత్యముగాఁ గాలముఁ గడపుచుండెను.

మానవదేహము గనుక మృత్యు వాసన్న మయ్యెను. ప్రాణవాయువులు తావుల్ తప్పెను. అత్తఱి నాపోతము తన యెదుట నిలుచుండి తా ననుభవించు పరితాపమును జూచు చుండెను. మునియు దానినే మనంబున నిలిపి ప్రాణములం బాసెను.

"అంతకాలస్మృతి ఫలింపక మానదు"

అన్న సూక్తి యేనాటికిఁ దప్పదు. ఆభరతుం డాహరిణ
శాబకమును మనమున నిడికొని యసువుల విడిచెను. కాన
హారిణీగర్భంబున హరిణశాబకంబై జన్మించెను. చిరకాలము
రాజభోగంబుల రోసి భగవదారాధన మొనరించినకతన
పూర్వస్మృతి కలిగి యుండెను. తనకు మృగత్వము గల్గుటకు
హేతు వెఱింగెను. ఎఱింగి నిట్టూర్పులు పుచ్చుచు,

ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సుర రాజసమానుఁడనై తనూజులన్
రాజులఁ జేసి తాపసులు రాజఋషీంద్రుఁ డటంచుఁ బల్కఁగాఁ
దేజము నొంది యాహరిణ దేహమువందలి ప్రీతిఁ జేసి నా
యోజ చెడంగ నేఁ జెడితి యోగిజనంబులలోన బేలనై.

అని దుఃఖించుచు భగవద్ధ్యానసామర్థ్యంబున నెట్లో పులస్త్య
మహామునిచంద్రు నాశ్రమము నొంది యందు వసించి
హరిణదేహత్యాగకాల మెపుడు వచ్చునా యని కోరుచుశుష్క
పర్ణంబులు, తృణంబులు, చిగురుటాకు లాహారంబులుగా
నటఁగల సరస్సులలో మునుఁగుచు నెట్లో కాలక్షేపము చేసి
యాహరిణశాబక తనువును ద్యజించెను. ఆంగీరసుం డను
బ్రాహ్మణుప్రథమభార్యయందుఁ గల్గిన పుత్రనవకంబునందుఁ
దానొక్కండై జన్మించి తండ్రి యొనరించు నుపనయనాది
క్రియలనన్నింటిని ఇచ్ఛలేకున్నను గ్రహించుచుండఁగా నాంగీ
రసుండు సురపురి కరిగెను. తల్లియు సహగమనం బొన
ర్చెను. సవతి తల్లి కొడుకులు తమ్ము వేదాదివిద్యలం జదువనీయక
సంసారభారనిర్వాహణకృత్యంబున నీతని నియోగించిరి. మన
స్సునం దొప్పనిపని చేయువాఁడు గాన దాని నాసక్తితోఁ

జేయక రొట్లో నిర్వహించుచుండుటం గాంచి వారలున్మత్తుఁడా! జడుఁడా! మూఢుఁడా! బధిరుఁడా! యని కిలువ సాగిరి. వాని నోర్చుకొనుచు నథశ్శయనంబు చేయుచుండి యొకనాఁడు చేనికావలి యుండెను.

ఆపురపాలకుఁ డగు వృషలభూపతికి సంతానము లేదు. కాళికి బలియిచ్చిన సంతానము కలుగఁగల దని యెవ్వరో యాయన కుపదేశించిరి. అతండు పుత్రవాంఛ గలవాఁడు. కావునఁ బురుషపశువులం దొకనిఁ దోలుకొని రమ్మని భటుల కాజ్ఞాపించెను. భృత్యు లాపనికై ప్రయత్నించుచుండఁగా నొకఁడు నాఁటి రేయి పశువును గానలేక వీరాసనమున నున్న యావిప్రయోగిని గాంచిపశు విది బలికిఁ జాల బాగున్న దని పట్టికట్టి కొనిపోయి యభ్యంజనాదిసంస్కారములు నిర్వర్తించిరి. నూతనవస్త్రంబులఁ గట్టనిచ్చిరి. గంధపుష్పాదుల నలంకరించిరి. మృష్టాన్నంబులు భుజియింపఁ బెట్టిరి. సకలోపచారముల నలరించిరి. మహావాద్య ఘోషంబులతో నాపురుషపశువుం గాళికాదేవిసముఖంబు నకుం గొంపోయి నిలువం బెట్టిరి. వృషలపతి యట కరుదెంచి కాళికామంత్రాభిమంత్రితంబయి భయంకరాకారంబయి తనరు ఖడ్గంబు గ్రహియించి యీపరమశుభకృత్యత్వంబున నభీష్టసిద్ధి గలుగవలయు ననుతలంపున హింసింపం దలఁచెను. కరంబు పైకెత్తి ఖడ్గంబున మెడఁ ద్రుంపం బూనెను.

ఇంతలో సర్వభూతసముండై బ్రహ్మభూతాత్ముఁడై నిర్వైరుఁడై యున్న యాబ్రాహ్మణకుమారుని తేజంబు చూడరానిదై యొప్పఁగా నాభద్రకాళి ముప్పిరిగొను కోపంబున హుంకారపూర్వకంబుగా నట్టహాస మొనర్చెను. అట్టట్టహాస మొనర్చి

పాపాత్ము లగునాభటులను వృషలపతిని నిముసములో భస్మము చేసెను. అంతతోఁ దృప్తి నొందక యాకాళి రాజుశీర్షంబు చేనంది వలుదట్ల నాట్యము చేయసాగెను.

క. ధరలోన నెవ్వరేనిని, ధరణీసురవరుల కెగ్గు దగఁ దలఁచినవా
రరయఁగఁ జెందుదురు నిక్కము, హరి ధరణీసురవరేణ్యులం దుండుటచేన్.

అనుట తెల్లమాయెఁ గదా యని తెలిపి శుకయోగి మఱియు రాజుతో నిట్లుచెప్పెను. పరీక్షిద్భూపాలకా! ఆవిప్రుఁ డాకాళి కాలయంబున

ఉ. అచ్చట విప్రసూనుఁడు భయం బొకయించుక లేక చంపఁగా
వచ్చిన వారియందుఁ గరవాలమునందును గాళియందు దా
నచ్యుతభావ ముంచి హృదయంబునఁ బద్మదళాక్షు నెంతయున్
మచ్చికతోడ నిల్పి యనుమానము నొందక యుండె నెంతయున్.

కొలఁది గడియ లందుండి మరలివచ్చి యథాపూర్వముగాఁ గావలి యుండెను. ఇట్టివ్యాపారమున నే కొంత కాలముజరిగెను. వృత్తియందుఁ బ్రమాదంపడక కాలముఁ గడపుచు సంసారబాధ లంటకుండ నా భూసురకుమారుఁ డుండెను.

సింధుభూపాలకుం డగురహూగణుం డొకనాఁడు కపిల మహామునియాశ్రమం బిక్షుమతీనదీప్రాంతమున నున్నట్లు విని యచ్చటకుం బోయి కపిలమునివలన విజ్ఞాన మెఱుంగఁ గోరి శిబికారోహణ మొనర్చి ప్రయాణము చేయుచుండెను.

శిబికావాహకులు దారినడుమ చేనియొద్దఁ గాపున్న నాబ్రాహ్మణునిం జూచి యాయనభుజమున శిబికాదండము నుంచి యలసటఁ దీర్చుకొనం గోరి యాతనిం బట్టితెచ్చి పల్లకి

మోయుము మని బలవంతము చేసిరి. పాప మావిప్రప్రవరుం డా శిబికను మూఁపునఁ బెట్టుకొని మోయుచు నోపినంత నడచు చుండెను. అలవాటు చాలనందున నియమముగా నడువఁ జాలక తోఁచినట్లు నడువసాగెను. ఆశిబిక కుదురుతప్పి హెచ్చు తగ్గులుగా నుండఁగా లోపలఁ గూరుచున్న యారాజు వారి నదల్చి యింతకుముందువలెఁ గాక యిప్పట్టున నీరీతి విషము ముగా నీశిబిక యుండ నేల! అని యదలించెను. అపలుకుల కదలి వాహకులు రాజేంద్రా! ఈతప్పు మావలన నైనది కాదు. మాలో నాల్గవవాఁడు సుఖగమనంబుగా నడవనేరఁడు. వీనితో మేమును చిక్కులు పడుచున్నవారము. అని వినయముతో బదులు చెప్పిరి.

రాజు వృద్ధోపాసనము చేసినవాఁడే. ఐనను ఆసమయ మున నాగ్రహించి బ్రహ్మతేజంబున భాసిల్లు నాభూసురుం గనుం గొనఁజాలక కఠినస్వరం బలరుచుండఁగా,

చ. "అలసితి వెంతయుంగ్ మసలి వాఁకట దస్సితి వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచనయున్న దీశిబికభారము దూరము మోసి తేఁకలిక్
నిలిచెదవు......"

అని పలికెను. ఆబ్రాహ్మణుఁడు బదులు పల్కక మోయు చుండెను. ఈశరీరము కడపటిదని యాముని యెఱుంగును గాన నహంకారమమకారంబులం బొందక మిథ్యాజ్ఞానరహితుండై బ్రహ్మభూతుండై మౌనమూని యథాపూర్వముగా నాశిబిక మోయుచుండెను. వెండియు నారాజు శిబిక చక్కఁగా నడవ కుండుటం దెలిసికొని యావాహకుని బలుభంగులం బదరెను.

తూలనాడు పల్కులన్నియుఁ గ్రుమ్మరించెను. బుద్ధిలేక యెన్నియో తులవమాటలు పలికి యాయనను నొప్పించెను.

అంతట భరతుఁడు మందమందభాషణంబుల నిట్లనియె. రాజేంద్రా! నీపలుకులు ఋతంబులు. భారం బీతనువునకే గాని నాకుం గలుగనేరదు. స్థౌల్యము, కృశత్వము, ఆధివ్యాధులు, క్షుత్తృష్ణలు, ఇచ్ఛావిరోధభయంబులు, జరామరణంబులు, రోగనిద్రాజాగరణంబులు, నహంకారమమకారమదశోషణాదులు శరీరంబుతోడనే పుట్టును గాని నా కవి యేవియుఁ గలుగనేరవు. నే నిపు డున్మత్తమూకాంధజడులుంబోలె సహజస్వభావంబుఁ బొందిన నాయందు నీశిక్ష యేలాభంబు నాపాదింప నేర్చు? అని పలునీతు లుట్టిపడునట్టిమాటలు పలికి మౌనం బవలంబించి యథారీతిగా మోయుచుండెను.

ఆ రాజు తత్త్వజ్ఞానాపేక్షితుండై చనుచున్నవాఁడు కావున సహృదయగ్రంథివిమోచకంబులు, బహుయోగశాస్త్రగ్రంథసమ్మతంబులు నగు నాభూసురువాక్యంబుల విని త్వరపడి యాశిబిక దిగి యామహనీయమూర్తికి భయభక్తిసంభ్రమంబులు పురిగొని వలగొని వందనం బాచరించి గర్వము నావలం బోఁద్రోలి కరంబులు జోడించి "మహాత్మా! ఎఱుంగక సామాన్యజనుంగా భావించి యెన్నియో కాఱులు పల్కితి. నీ వవధూతవేష మూని సంచరించుచున్న మహాత్ముఁడవు. నిన్నెఱుంగనేర కున్నాఁడ. నాయం దనుగ్రహమునుపఁ దలఁచిన యాకపిలమునివర్యుఁడవా! నాతప్పులు క్షమించి నన్నుఁ గృతార్థునిఁ జేయుమా" యని పెక్కుభంగులం బ్రార్థించి బహు

విధోపదేశములం బొంది విజ్ఞానినై కరకములంబులు ముక్త
ళించి మహానుభావా!

మ. జ్వరితార్తుం డగురోగి కౌషధ మతీష్టం బైనచందంబునన్
ధరలో నాతపతప్తదేహి కడుశీతం బైనతోయంబునన్
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహిదష్టుండ నై
పరగన్ నాకును నీవచోమృతము దప్పన్ మందు వే ఱున్నదే.

అని ప్రార్థించెను.

భరతుం డాతనియెడం గరుణాళుండై తత్త్వజ్ఞానం బుప
దేశించెను. రాజు సంతుష్టుండై దేహాత్మభ్రమం బాసెను. భర
తుండును గొంతకాల మట్లుండి నారాయణచరణములం
గొలువ నరిగెను. అని యిట్లు శుకయోగి రాజునకుం దెల్పి భర
తుని చరిత్రమును దెలిపిన యనంతరంబ భారతవర్షమునం
గల నదనదీసరఃపర్వతములవిషయము నెఱింగించి ఖగోళవిష
యంబు లించుక తేటపఱచి నరకలోకములగాథలం దెలియం
బలికి యెట్టియెట్టి పాపంబు లొనరించిన నెట్టినరకంబులంబొంది
యేలాటి కష్టముల ననుభవింపవలయునో యావిధం బంతయుఁ
దేటపడునట్లు చెప్పెను.

ఇది పంచమస్కంధము.

షష్ఠస్కంధము

భగవంతుం డగుశుకయోగి యిట్లు తెలుపఁగా విని రాజర్షి భగవద్గుణవర్ణనాకర్ణనకుతూహలమానసుం డై చేతు లొగ్గి మహాత్మా!

ఆ. కడిఁదివేదనలకుఁ గారణం బై యుండు, గుణుతు లేని నరకకూపరాశి
పాలుగాక నరుఁడు బ్రదికెడుమార్గ౦బు, పరమపుణ్య తెలియఁబలుకవయ్య.

అని ప్రశ్నించెను. రా జిట్లు మధురవాక్యంబుల బ్రశ్నింప యోగిరాట్టు ఆదరంబున నాతనిం జూచి భక్తవర్యా, రాజేంద్రా!

చ. సతతము కృష్ణపాదజలజంబులయందు మనంబు నిల్పు సు
వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణరాగులుఁ గాఁని యుగ్రపాశ సం
హతుల ధరించు తత్సుభటకౌఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు గైకొనువారలఁ జెంద నేర్చునే.

కాఁబట్టి నీ యీ ప్రశ్నంబునకుం దగినట్లు పురాతనేతిహాసం బొక్కండు గలదు వచింతు. నాలకింపు మని మధురతరాలాపంబుల నిట్లు పలికెను.

అజామిళోపాఖ్యానము

రాజా! కన్యాకుబ్జ మనుపురవర మొకఁడు గలదు. ఆనగరంబు నివాసంబుగా నజామిళుం డను బ్రాహ్మణుం

డొకఁడు పాపాత్ముండై నిర్భాగ్యుండై మూర్ఖుఁడై సదాచారం బుల విడిచిపుచ్చి దురాచారసంసక్తుండై యుండు. ఆతండు జూద మాడుచు, దుర్వాదము లొనరించుచుఁ దనవంటిగుణములు గల యొకతుకం బెండ్లియాడి సూకరము పెక్కుపిల్లల నీనునట్లు బహుపుత్త్రుల నామెనుండి పడసెను. వృద్ధత్వము రానురాను వానికి మోహాంధకార మభివృద్ధియాయెను. నిరంతరము బాల కుల నుపలాలనముచేయుటలోఁ గాలమును బుచ్చెను. ఇట్లు కొంతకాలము జరుగ వృద్ధుం డయ్యెను.

సీ. నిర్మలం బనఁజాల నెఱయదు చిత్తం బన నల్లనివెండ్రుకల్ తెల్లనయ్యెఁ
దగు మోహపాశబంధంబు జాఱినమాడ్కిఁ బొదలినయంగముల్ వదలి ప్రేలె
నింద్రియంబులకోర్కులిఁక నొల్లననుభంగి నుడుగక తలచాల వడఁకఁజొచ్చెఁ
దమకంబు ప్రాయంబుఁ దగిలిపోయిన మాడ్కి లోచనంబుల చూడ్కి నీచమయ్యె
ఆ. పగరు పుట్టినంత బెగడె దంతంబులు, నుక్కికొసరయుం దగ్గుఁ బిక్కటిల్లె
శిరము నొవ్వఁ దొడఁగెఁ జెదరెమనం బంతఁ, గడిఁదియైన ముప్పుకాలమునకు.

ఇట్లు ముదుసలితనంబు వ్యాపింప వయసున నెనుబదేని మిదివత్సరంబులు నిండెను. బుద్ధిభ్రాంతినొందుట కారంభించెను. దేహపాటవము తగ్గిపోయెను గాని సంసారచింతాపాటవ మిసు మంతయు సడలమిం జేసి కడపటికొడుకగు నారాయణుఁ డప్పు డించుక బాలుండుగా నాతనికిం దోఁచిన కతన రేయింబవ ళ్లాతనిం జీరుచు ముద్దాడుచుండెను. కాని భగవద్ధ్యానసమా సక్తచిత్తుఁడు కాఁడయ్యెను. అంత మృత్యువు వాఁతం బడుతటి చెంత కేతెంచెను. యమకింకరు లాతనికిం దోఁచిరి. వారిం గాంచి నంతనే భయంపడి

క. దోరమున నాడుబాలుఁడు, బోరనఁ దన చిత్తసీమఁ బొడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మనందను నొడివెన్.

పూర్వజన్మసుకృతావేశంబున హరిస్మరణంబు మృతికాలంబునఁ జేయు భాగ్యంబు గలుగఁగా శ్రీభగవంతుని దూతలు పొడసూపి భయంకరాకారులగు యమదూతల నదల్చి యజామిళునిఁ గొంపోవఁ బ్రయత్నించిరి. వారలం గాంచినంతనే శమనుదూత లదరిపడి వినయమునఁ జేతులొగ్గి, మహాత్ములారా! మీ రెవ్వరిదూతలు. పాపాత్ములలో మొదటివాఁ డితఁడే యని చెప్పఁదగిన వీని మాచేఁ బడకుండఁ గొంపోవుచున్నారే. దీనికిం గారణమేమి. యమునియాజ్ఞ యంత నిస్సారమయ్యెనా? యన వా రించుక నవ్వి యమదూతలారా! మీరు సంశయింపఁ బనిలేదు. శ్రీవిష్ణుమహిమము మీ రెఱుంగరు. ఈతం డెన్ని పాపము లొనరించినను గడపట శ్రీనారాయణమూర్తిం దలంచెను. ఆనామస్మరణమహిమమును వినుండు.

సీ. బ్రహ్మహత్యానేక పాపాటవుల కగ్నికీలలు హరినామకీర్తనములు
గురుతల్పకల్మష క్రూరసర్పములకుఁ గేకులు హరినామకీర్తనములు
తపనీయచౌర్యసంతమసంబునకు సూర్యకిరణముల్ హరినామకీర్తనములు
మధుపానకిల్బిషమదనాగసమితికిఁ గేసరుల్ హరినామకీర్తనములు
తే. మహితయోగోగ్రనిత్యసమాధివిధుల, నలరు బ్రహ్మాదిసురులకు నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యభోగభాగ్య, ఖేలనంబులు హరినామకీర్తనములు.

ఇంకను వినుఁడు. మీసంశయము లంతరించును.

సీ. ముక్తికాంతైకాంతమోహనకృత్యముల్, గేలిమై హరినామకీర్తనములు
సత్యలోకానంద సౌభాగ్యయుక్తముల్ గేలిమై హరినామకీర్తనములు
మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్ గేలిమై హరినామకీర్తనములు
బహుకాలజనితతపఃఫలసారముల్ గేలిమై హరినామకీర్తనములు

తే. పుణ్యచరితంబు లనపాయపోషకంబు, లభిమతార్థంబు లజ్ఞానహరణకరము
లాగమాంతోపలబ్ధంబు లమృతసేవ, లార్తశుభములు హరినామకీర్తనములు.

మఱియొక్కమాట యాలకింపుఁడు.

క. కామంబు పుణ్యమూర్తి, క్షేమంబు మునీంద్రసాంద్రచేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణు నిర్మల, నామంబుఁ దలంచువాఁడు సాధుఁడు గాఁడే.

క. డెందంబు పుత్త్రవలసం, జెందిన దని తలఁప నలదు శ్రీపతి పేరే
చందమున నైనఁ బలికిన, నందకధరుఁ డందుఁ గలఁడు నాథుం డగుచున్.

ఆ. బిడ్డపేరు పెట్టి పిలుచుట విశ్రాము, కేలినైన మిగులఁ గేలినైనఁ
బద్యగద్యగీతభావార్థముల నైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁప గలుషహరము.

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి కుందినచోట మహోజ్వరాదులం
ద్రేలినచోట సర్వదుఃఖపీడల నందినచోట నార్తులై
తూలినచోట విష్ణు భవదూరునిఁ జేర్కొని రేని మీఁద నా
కాలునియాతనావితతిఁ గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్.

మ. నిరతంబై నిరవద్యమై నిఖిలచిన్నిర్మాణమై నిత్యమై
నిరహంకారగుణాఢ్యమై నియమమై నిర్దోషమైనట్టి శ్రీ
హరినామస్మరణామృతం బితఁడు ప్రత్యక్షంబు సేవించెఁ దా
మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మం బేల వ్యర్థంబగున్.

అని యిట్లు శ్రీమన్నారాయణనామమాహాత్మ్యం బెఱింగింప విని యమదూతలు వారికి మ్రొక్కి పనివినిరి.

అజామిళుం డాయమపాశవిముక్తిం గాంచి యెదుటం దోఁచిన హరిదూతలం గాంచి నమస్కరించి విజ్ఞానవైభవంబున నేమోపలుకంబూనునంతలో వారాతనిభావంబెఱింగి యదృశ్యులైరి. అట్లగుటం దెలిసికొని యాబాడబుండు పరితాపంబున భగవంతుని నెదుట నిలుపుకొని తనదుష్కృతంబుల నెల్ల నివే

పించి కన్నీరు నించి "యాపద్బాంధవా! నన్నుం గాపాడుమా" యని ప్రార్థించుచు,

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నఁడుఁ జెడని పుణ్యధనములమాటల్
వరముక్తికాంత లేటలు, నరిషడ్వర్గంబు చొరని యరు దగుకోటల్.

అని తలంచుచు నాతుఁడంబ యిల్లు వదలి గంగాద్వారంబునకుం బోయి యందు నియమంబున యోగాభ్యాసపరతంత్రుండై తద్బలంబున నసువులం బాసి భగవంతునియం దాత్మను గలిపి యందుం దోఁచు దూతలం బరికించి నమస్కరించి యవ్యయానందసుఖం బనుభవించుచుండెను.

రాజేంద్రా!

క. కర్మంబు లెల్లఁ బాయను, మర్మము దెలుపంగ లేరు మధురిపుపే రే
పేర్మిని నొడువుటకంటెను, దుర్మదమునఁ జిత్త మెన్ని త్రోవలఁ జన్నన్.

కాఁబట్టి నీ ప్రశ్నమునకు సదుత్తరం బీకథయే యనియె. రాజును నమస్కరించి యోగీంద్రా! యమదూత లట్లు తిరస్కృతులై యేమి చేసిరో తెలుపుము. దాన నింకను నీనామమహాత్మ్యం బెఱుకపడు నని ప్రశ్నింప దరహాసితవదనుండై శుకుం డిట్లు పలికెను.

క్షత్రియమునీ! వినుము. అట్లు నిరాకృతులై విసుగుకొనుచుం జని ప్రేతనాయకుంగాంచి వృత్తాంతం బెల్ల నెఱింగించి యిట్లగుటకుం గారణంబుఁ దెలుప వేఁడిరి. దండధరుండు మనంబునఁ బుండరీకాక్షుం దలంచుచు వారలం గరుణ చెలంగం గాంచి యూఱడించుచు విష్ణువు తనకన్న సర్వోత్కృష్టుఁ డని తేటపఱచి, ఆ శ్రీహరినామమహిమమును వారికిం దెలుపుచు దూతలారా!

సీ. ఏకపక్షమున నైన నిందిరారమణునిఁ, బలుకంగ లేని దుర్భాషితులను
గలలోన నైన శ్రీకాంతునిసత్పాద కంజముల్ చూడనికర్మదృశుల
నవ్వుచు నైనఁ గృష్ణప్రశంసకుఁ జెవిఁ దార్ప నేరని దుష్కథాశ్రవణుల
యాత్రోత్సవంబులనైన నీశునిగుడిత్రోవఁ ద్రొక్కఁగలేని దుష్పదులను

ఆ. బరమభాగవతులపాదధూళిసమస్త, తీర్థసారమనుచుఁ దెలియలేని
వారి వారివారిఁ వారి జేరినవారిఁ, దోలంతఁ గట్టి తెండు దూతలార.

ఆ. పద్మనయను మీఁది భక్తియోగం బెల్ల, ముక్తియోగ మనుచు మొదలెఱుంగు
వారి వారివారిఁ వారిఁ జేరినవారిఁ, ద్రోవఁ దలఁప వలదు దూతలార.

అని యిట్లుపదేశింప వారు సంతుష్టులయిరి. రాజా! ఈ యితిహాసంబు పూర్వకాలంబునఁ గుంభసంభవుండు మలయ పర్వతంబునఁ బురుషోత్తము నారాధించుచుండి నాకుం దెలిపె. అన విని యాశ్చర్యంబున బరీక్షిజ్జనపాలుండు భగవన్నామంబు స్మరియించి కథాసంశ్రవణకుతూహలుం డయ్యెను. యోగియు భగవత్కథల ననేకములు తెలుపుచు నింకను భగవత్కథా సారమును దెలుపువాఁడై యిట్లనియె.

దేవదానవులయుద్ధము

రాజసత్తమా! దేవేంద్రుండు నిండుపున్నమ యొకటం జేసి సకలభోగంబు లనుభవించుచు శచీదేవి తనయూరువులపై నుండ దిక్పాలకు లొనరించుమనవుల రాజసంబుతో నాలకించుచుండెను. అప్పట్టున గీష్పతి వాస్తోష్పతికిం గొన్ని నీతులు చెప్పం దలంచి యాకొలువుకూటంబునకు వచ్చెను. రాజ్యగర్వంబునఁ గన్నుఁగానని యాతండా సురదేశికు రాకం గాంచియు నెఱుంగనియట్లూరకుండెను. అవమతికిఁ జాల నొచ్చుకొనుచు నాధిషణుండు నిజగృహంబునకుం బోయెను. పరీక్షిద్రాజా! ఇట్లు రాజ్యమదంబున దేవతానేత గీష్పతిం గీడ్పఱచె. కాఁబట్టి

ఆ. కుపథవర్తు లగుచుఁ గుత్సితదుర్వచో, నిపుణు లైనవారు నియతి దెలిసి
తొలఁగ లేక వా రధోగతిఁ బడుదురు, తప్పు లేక రాతి తెప్పభంగి.

అని తెలిపి మఱియు నిట్లనియె. అంత దేవపతి దేవదేశికుని యింటికిం బోయి పావనచిత్తుం గానొనర్పఁ బూనెను గాని యా మాననీయచరిత్రుండు తత్కాల్యమాయం గైకొని యదృశ్యుం డై యుండెను. ఇంద్రుండు గృహంబున వెదకివెదకి ఖిన్నుం డై యిల్లు చేరెను.

రాక్షసు లీవిధ మెఱింగిరి. అంద అప్పుడే కూడి భార్గవునిపరిసరంబునకుం బోయి తత్కృపాపాత్రు లై యమరులపై కి సమరము చేయఁబోయిరి. త్రిదశులు దర్పంబున వారిఁ దలఁపడిరి కాని శరవిసరవిద్ధసర్వాంగు లై దివ్యాస్త్రంబులు మాఱుపలుకమి ఖిన్ను లై కాలికి బుద్ధిచెప్పి బ్రహ్మలోకంబునకుం బోయి పంకజాసనుం గాంచి దీను లై మ్రొక్కి గతంబువిన్నవించిరి. వాని పరిదేవనంబు విని వారిజాసనుం డనుకంపాతిశయంబున నభయం బొసంగెను.

ఉ. కట్టన పాపకర్మమున వేరమిఁ జేసితి రేమి చెప్ప మీ
పుట్టినినాఁటినుండియును బుద్ధులు చెప్పి జగంబు లేలఁగా
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞుఁ జే
పట్టక గుట్టు జాఱి సిరిపట్టునఁ దొట్టినపాట్లు కొ ల్పునన్.

ఇట్టి యవమతిం బొందిరి. కాఁబట్టి గురువరోపాసకులగు రాక్షసులచే బాధింపఁబడితిరి. కావున నిప్పుడు త్వష్ట యను మనువుతనయుండు విశ్వరూపుం డనుమునివర్యు నాశ్రయింపుఁడు; ఆతం డెట్టియిక్కట్టుల నైన నివారించు నన విని దేవతలా విశ్వరూపుపాలికిం జని తమయిడుమల విన్నవించి గురుత్వం

బంగీకరింపుఁడూ యని ప్రార్థించిరి. విశ్వరూపుం డాపన్నులగు దివిజులం గాంచి గురుతిరస్కృతిం జేసి మీరిట్లు కడు నిడుమలఁ బడితి రని బదటె పదంపడి సర్వాపత్పరిహారకం బగు నారాయణ కవచం బుపదేశించెను.

ఇంద్రుం డతిభక్తి నారాయణకవచంబుం బరిగ్రహించి నియమంబున దాల్చి తదుక్తప్రకారంబున సర్వాంగంబుల దాని భావించి ముకుళితకరకమలుండై

చ. గరుడునిమూఁపుపైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్మరుచిరశార్ఙ్గఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనో
త్కరవికరంబు లాత్మకరకంజములన్ ధరియించి భూతిసం
భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

అను మొదలగు దివ్యస్తుతిరాజంబుల స్తుతియించె. రాజేంద్రా! యీనారాయణకవచప్రభావం బచింత్యంబు. సర్వరోగంబులు దీనిం బఠించినఁ దొలంగు. సర్వకామంబులు ఫలించు.

అంత నింద్రుండు తత్ప్రభావంబున రిపుల జయించి విజయశ్రీయుతుండై నిజరాజ్యం బేలుచుండెను. విశ్వరూపుండు తల్లియందలివిశ్వాసంబున యజ్ఞభాగంబుల నమరులకుం దెలియకుండ నసురులకు నిచ్చుచుండెను. ఆవిశ్వరూపమునకు శిరస్త్రయంబు గలదు. ఇంద్రు డావిధం బెఱింగి యాగ్రహంబు పట్టం జాలక గురువనితలంపక యాతనిశిరమ్ములమూఁడింటినిఖండించెను. ఆమునితలలు మూఁడింటిలో సోమపానంబుసేయుశీర్షము కపింజలంబయ్యె. సురాపానంబొనరించుమస్తకంబు కలవింకం బయ్యె. అన్నంబుఁ దినుతల తిత్తిరి యయ్యె. ఇట్లాశీర్షత్రితయంబు

పక్షిరూపంబులం దాల్చి బ్రహ్మహత్యయై యేతెంచి యింద్రునిఁ జుట్టుకొని తమ్ముఁబరిగ్రహింపు మని నిర్బంధించెను.

ఆబ్రహ్మహత్యలబాధకుం జాలఁజాలక మహేంద్రుండు భయాకులమానసుండై వానిం బరిగ్రహించి యొక్కసంవత్సరం బాబాధల ననుభవించెను. అవల వాని నెట్లైనం బాపు కొనం జూచి దీనుండై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి నాయీపరి తాపంబుల నాలుగుభాగంబులుగా నొనరించి పుచ్చుకొనుం డనియె. వార లంగీకరించిరి. అందు భూమి తనయందుఁ జేయంబడు ఖాతంబు తనంతన పూడునట్టివరంబును, జలంబు తనయందుఁ బ్రక్షాళితం బైన యేవస్తువైనను పావనం బగునట్టివరంబును, వృక్షంబులు ఛేదింపంబడినను బునఃప్రరోహంబు గలుగువరం బును, స్త్రీలు సదా తమకుఁ గామసుఖంబులు గలుగునట్టివరం బును గోరిరి. శచీనాథుం డవ్వాని నట్లె యొసంగెను. అంత భూమ్యాదులు బ్రహ్మహత్యాభాగంబులంగొనియె. భూమిచవుటి నేలగను, జలంబు బుద్బుదఫేనరూపంబునను, వృక్షంబులు నిర్యాసభావంబునను, కాంతలు రజోవికారంబునను దాని నను భవించునట్లు తెల్పిరి. ఇట్లు నాలుగుభాగంబులుగా బ్రహ్మహత్యా నిర్ముక్తిం గాంచి యింద్రుండు యథారీతిగా నుండెను.

వృత్రాసురకథ

పాఠకులారా! ఎన్నిపాట్లు పడినను దాఁజేసినదుష్కృత్య మనుభవింపక నశింప దనుట గ్రహింపుఁడు. చేయరాని కార్య ముల నొనరించి వాని నెట్లో కప్పిపుచ్చినంతమాత్రమున దాని యనుభవము తమకుఁ దప్పినదని కొందఱు దేవానాంప్రియులు భావింతురు. అది మిగులఁ బొరపాటు. బుద్ధిపూర్వకముగ నొన

రించిన దుష్కృత మనుభవించినఁ గాని నశింపదు. ఇంద్రుఁడు బ్రహ్మహత్యను ఇతరుల ననుభవింపఁ బ్రార్థించి తాను దప్పించుకొనియెఁగదా యని ప్రశ్నింపకుఁడు. అట్లు తప్పించుకొనుట సాధ్యము కాదనినమ్ముఁడు. త్రిలోకాధిపతియైన శతక్రతువ్రలోనరించి త్రిమూర్తులను దలంచినప్పుడు చూడఁదగినంతపుణ్యమొనరించిన యింద్రుఁ డొక సంవత్సర మాపాపము ననుభవించెను. ఆవల నాల్గుభాగముల నితరుల ననుభవింపఁజేసెను. అంతలో నది యాయనను వదలలేదు. ముందా యింద్రు నెట్లు బాధించెనో మీరెఱుంగఁ గలరు. ఇఁకఁ గథ వినుఁడు.

త్వష్ట విశ్వకర్మతండ్రి. ఇంద్రుండు తనకొడుకును ద్రుంచుట యెఱింగెను. పుత్రశోకము దుర్భరము గాన దాని ననుభవించెను. శక్తియుక్తుఁ డగువాఁడు దుఃఖపడుటతోడనే తృప్తినొందఁడు కాన నాదుఃఖపదమున నాగ్రహమును బ్రవేశింపఁజేసెను. ఆగ్రహ మగ్నివంటిది. అది యెవరినైనను బాధింపక చల్లారదు. త్వష్ట దుఃఖమును మాని శతమఖమారణము చేయఁ బూని యాభిచారికహోమం బొనరించెను. అభిచారిక మనునది క్రూరకర్మము. ఇతరులబాధించుటకో చంపుటకో చేయుకార్యమని దానియర్థము. ఆదేవతలు క్రూరస్వభావులుగా నుందురు. హోమద్రవ్యము లట్టివే. అది హింసాప్రధానకర్మమని తెలిసికొనఁదగినది. ఆహోమము పూర్తికాఁగా నాయగ్ని గుండమునుండి కల్పాంతకాలకారవిశ్రుతకీలానలసన్నిభరేఖాగుణయుభవ్యత్రిలోకుండగు నొకబాలకుండు వెడలివచ్చెను. అతనిం జూచినంతనే యందలివారందఱు భయంబడిరి. ఆతనికి వృత్రుఁ డను నామకరణ మొనర్పఁబడెను. ఆపసితనమునందే యాతనిప్రతాప మోర్వ

రాని దని యెంతయుఁ దోఁచెను. ఓర్వఁజాలక దేవత లాతనిం జుట్టుముట్టి శస్త్రాస్త్రంబుల ముంచిరి. ఆ యాయుధ ముల నాబాలకుం డూరక మ్రింగెను. ఆపద్ధతిం గాంచి పురంద రాదిబృందారకులు డెందంబులం బుట్టిన భీతిని దశదిశలకుం బాఱి రక్షకుఁ డిఁక నెవ్వఁడగునా యని వెదకసాగిరి. అంతట నమరు లందఱు నేకచోటం జేరి యాలోచించి యాపద్బాంధ వుండు పుండరీకాక్షుండు గా కన్యుం డొకండు కలఁడే యను నిశ్చయంబున వైకుంఠంబున కరిగి భక్తివినయతాత్పర్యంబు లొప్పుచుండఁగా,

చ. "ఉదకమయంబునన్ వసుధ నోడఁగఁ జేసి తనర్చుకొమ్మునన్
పదలక యొంటఁ గట్టి మనువల్లభుఁ గాచిన మత్స్యమూర్తి స
మ్మదమున మమ్ముఁ బ్రోచు ననుమానము మానఁగ వృత్రుచేతియా
పదఁ దొలఁగించి నేఁడు సురపాలురపాలిటిభాగ్యదైవమై."

అని యిట్టి స్తుతుల ననేకంబుల స్తుతియించిన నారాయణుండు కరుణావారిరాశి వారికిఁ బ్రత్యక్షంబయ్యె. అత్తఱి

సీ. "తగు శంఖచక్రగదాధరుం డగువాని శ్రీవత్సకౌస్తుభ శ్రీలవానిఁ
గమనీయమాణిక్య ఘనకిరీటమువాని దివ్యవిభూషణ దీప్తివాని
మండితకేయూర కుండలంబులవాని సిరి యురస్థ్సలమునఁ జెలఁగువాని
దనుఁ బోలుసేవక దండంబుఁ గలవాని జిలుఁగైనపచ్చని వలువవానిఁ

ఆ. దెల్లదమ్మివిరులఁ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపు నవ్వువానిఁ
గనిరి వేల్పువిందు కప్పురపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్న కఱవు దీఱ."

కనినంతనే వారు ముకుళితకరాంజలులై భయభక్తు లొలయ నానందంబున

సీ. "దండంబు యోగీంద్రమండలనుతునకు దండంబు శార్ఙ్గకోదండునకును
దండంబు మండితకుండలద్వయునకు దండంబు నిష్ఠురభండునకును
దండంబు మత్తవేదండరక్షకునకు దండంబు రాక్షసఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేందుమండలముఖునకు దండంబు తేజఃప్రచండునకును
తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్రధానునకును, దండ ముత్తమవైకుంఠధామునకును
దండ మాశ్రిత రక్షణతత్పరునకు, దండ మురగభోగినాయకతల్పునకును."

అని నతులు సమర్పించి వృత్రదానవభీతి గానుండుటఁ దెలిపి మాకిఁక దిక్కు నీవే కదా యని ప్రార్థించిరి. ఆమాటల భావ భక్తితాత్పర్యంబుల కెఱిఁగి శ్రీమన్నారాయణుండు దరహసిత వదనుండై మృదుమధురభాషణంబులతో దేవతలారా! మీ నుతులు నా కెంతయు సంతసంబు నీయంజాలె. మీరు మే లయ్యెదరు. భయపడకుండు. ఇఁక మీభయంబు నశియించువిధంబు వినుండు. నాభక్తుండు దధీచి యను మహాముని కలండు. ఆమునిశరీరంబు మద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునఁ దేజోవిశే షంబున భాసురంబై సారవంతంబై యుండు. దానిం బరిగ్రహిం పుఁడు. ఆముని వదాన్యులలో వదాన్యుఁడు. తప్పక వేఁడిన మీ కిచ్చు. ఆయనశల్యంబులె విశ్వకర్మనిర్మితంబులై శితధారలు గల యాయుధ శ్రేష్ఠంబగు. అదియు మత్తేజోపబృంహితంబై వృత్రాసురశిరోహరణకారణంబై యుండు. దానం జేసి మీరు మరలఁ ద్రిలోకాధిపత్యంబు సుస్థిరంబుగ నిలువం గలదు. మీకు శత్రుబాధ లడంగు నని యాదేశించి యంతర్హితుం డయ్యె.

అంత నమర్త్యులు పరిహృష్టాంతరంగులై సముద్రమధ్య భాగమున నున్న దధీచిమునికడకుం జని యాతనిసమాధికి మెచ్చుకొనుచు నమస్కరించి వినయ మట్టిపడుచుండఁగా

ఆ. "దేహిసుఖము గోరి దేహంబు ధరియించు, దేహి విడువలేఁడు దేహ మెపుడు
దేహి యస్మదీయ దేహంబుఁ గొఱకునై, దేహ మీఁగ దయ్యె దేవతలకు."

ఉ. "ఎక్కడఁ జెల్లు లోకముల నెవ్వరు గోరనికోర్కి నేఁడు మా
కెక్కలిపాటుకై తివిరి దేహము వేఁడఁగ వచ్చినార మే
మెక్కడ తీవ్రకర్మగతి యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యీ
రొక్కప్రదాన మీవరుస రోయక వేఁడుదురే జగంబులన్."

క. "అడుగంగ రాని వస్తువు,లడుగఁగ బ్రతిమాలి యొట్టి యర్థుల నిను నే
మడిగితిమి దేహ మెల్లను,గడు నడిగెడువారి కేడ కరుణ మహాత్మా."

అని వేఁడిరి. ఆమాటల కమ్ముని యాగ్రహమ్ము నొందక యనుగ్రహసముగ్రమానసుండై

ఆ. ఎలమి బ్రదుక నిచ్చ నెనసినవారికి,దేహ మెల్లభంగిఁ దీపు గాదె
యచ్యుతుండు వచ్చి యర్థించె నేనిని,దన్ను నిచ్చునట్టి దాత గలఁడె."

అని పలికి దేవతలారా! యర్థ మడుగుయాచకులు గలరు. దేహ మడిగెడి యాచకుండు లేఁడు. యాచకవాంఛాపరిపూరణసమర్థులగు దాతలు గలరు గాని తనదేహ మీనేర్చు దాత లేఁడు. ఒకవ్వాఁడు తనదేహ మిచ్చుదాత యుండుగాక. అట్టివానిం జాపునట్టి యాచకుఁడుండునా. అథవా చంపునుబో, శల్యంబుల నన్నింటి నేఱిపంచుకొను యాచకు లుందురా. మీరు లోకజాలము రక్షింపఁ బూనుపాలకులు. మీకె ట్లిట్లు హింస చేయఁ బుద్ధి పుట్టెనో మీకెట్లు ప్రాణములుతీపో ఇతరుల కట్లేయని తలంపవలదా. అని నేర్పుమైఁ బ్రశ్నించెను. దేవత లామాట లాలకించి

తే. "సర్వభూతదయాపరస్వాంతులకును, బుణ్యవర్తను లగు మిమ్ము బోఁటివారి
కమితసత్కీర్తికాముల కలఘుమతుల,కియ్యరానిపదార్థంబు లెవ్వి గలవు."

ఆ. "అడుగరాని సొమ్ము నడుగరా దని మానఁ,దడుగు వానిమాటలడుగ నేల?
భ్రాంతి నడుగుచోటఁ బ్రాణము లేనిని,నిచ్చువాఁడు దాఁపఁడిచ్చుఁగాని."

అని పలుక దధీచిమహాముని దరహాసంబు మోమున నాట్యమా
సల్ప నఖిలలోకధర్మం బెఱింగియు నొక్కింత కాలంబు ప్రీతి
వాక్యం బిచ్చితి. సహింపవలయు నని ప్రార్థించి మీ యుక్తి
వారి కుపకృతి గలుగునేని యీతుచ్ఛదేహంబుతో నింకఁ
జేయవలసిన దేమని నుడువుచు శ్రీమత్పరబ్రహ్మంబును దలం
చుచు శరీరంబు వదలెను. అప్పు డింద్రుం డాశల్యంబుల విశ్వ
కర్మ నిశితశతధారాసమావృతంబై వెలుంగు వజ్రాయుధంబుగా
నమరింపం దానిం గైకొని యైరావతంబు నెక్కి సకలదేవతలు
పరివేష్టింప వృత్రాసురునిపైకిం బోయెను.

వృత్రుండు నుద్దండలయకాలప్రచండచండభానుంబోలె
దుర్నిరీక్ష్యతేజోవిభాసురుండై దానవబలంబులు గొలువ ననికి
నడచెను. ఇరుదెగలవారును పోరు ఘోరంబుగాఁ జేయఁదొడం
గిరి. ఆసంకులసమరంబు కొంతకాలంబు చెల్లె. అంతట దేవాధిప
వృత్రాసురులు తలపడి దుర్భరభంగి యుద్ధ మొనర్చిరి. గెలు
పోటములు నిర్ణయింప వీలులేక యుండెను. వృత్రుని దెబ్బకు
నైరావతము తల్లడిల్లెను. దానిని నేదదేర్చుచుండఁ గులిశంబు
జాఱి క్రిందఁబడియెను. ఇంద్రుఁడు లజ్జించి మోము వంచి
యుండఁగా వృత్రాసురుం డింద్రునిం జూచి నవ్వుచు

క. "దురమునఁ గైదువు వదలిన,శరణన్నను వైరిజనులఁ జంపరు వీరుల్
వెఱఁ గంద నేల కులిశము,కర మరుదుగఁ బుచ్చికొనుము కాచితినింద్రా."

అని నీతి మెఱయఁ బలికినవృత్రాసురుని దైవముగాఁ దలంచి
యింద్రుండు దానవేంద్రా,

ఉ. "లోకము లెల్ల నిండి తనలోనుగ సర్వముచేసి ప్రాణులన్
దీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ ద్రిప్పుచుఁ జూపెడు విష్ణుమాయ నే
డేకమతిం దలంచి తివి యేల మహాసురరూపు మాని సు
శ్లోకుఁ బురాణపూరుషుని శోభనమూర్తి ధరింపు మింపుగన్."

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివొ యెట్టి మహాతప మాచరించితో
పూని రజోగుణాభిరతిఁ బొందిన నీమతి శాంతిదాంతిస
మ్మానవమానసానుభవ మత్తమరాళుల రోమభావన
మ్మానుఁ డమేయుఁ డా దనుజ మర్దను భక్తి విలాసంగె నెంతయున్.

క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ దేలు భక్తుఁడు దా భూ
దారకృతఖాతకోదక, పూరంబున నేల తృప్తిఁ బొందు మహాత్మా".

ఇట్లింద్రుండు పలుకుచుండ వృత్రుండు యుద్ధోన్ముఖుండై తలపడ శతముఖుండును వెనుదీయక మార్కొన వృత్రాసురుం డైరావతంబుతో నింద్రుని మ్రింగెను. అప్పుడు

ఉ. "కందఁడు భీతిఁ గుందఁడు ప్రకంపన మొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జెందఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషము జొప్పఁడు వైష్ణవీజయా
నందపరైకవిద్యను మనంబునఁ దాల్చుచు నుండెఁ గాని సం
క్రందనుఁ డానిశాచరునిగర్భములోఁ బరిరక్షితాంగుఁడై".

ఇట్లు శ్రీమన్నారాయణకవచప్రభావంబున నుండి తన యోగబలంబున నతనియుదరంబును గులిశంబున భేదించి యైరావతసహితుండై వెడలి వజ్రంబున నాతనికంఠంబు ఛేదింప వృత్రాసురుండు గతాసువై యిలం గూలెను. అత్తఱి

ఆ. "ఏమి చెప్పవచ్చు నింద్రారితనువున, నొక్క దివ్యతేజ మొచ్చి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ లోకులు చూడ నీ,లోక మరసి విష్ణులోను జొచ్చె."

ఇట్లు వృత్రుండు కడచిన నావెనుపాపంబు విశ్వతోముఖం బుతోఁ బొడచూపి వెను దగులఁగా శతముఖుండు నలుదెసలకుం బరుగిడి పరుగిడి యెందును నిల్వఁజాలక మానససరోవరంబుం జొచ్చి యం దొక్కకమలనాళంబునం దూఱి యందుఁ దంతువులంగలిసి రూపంబు లేక యుండె. బ్రహ్మహత్యయు నాచోటు ఈశ్వరదిక్కగానఁ బ్రవేశించి యింద్రునిఁ బాధింపఁ జాలకుండెను. పదంపడి నిరంతరనారాయణధ్యానబలంబున నా బ్రహ్మహత్యభీతిం బాసి శంకరుననుకంపామహిమంబున రక్షింపఁ బడి శచీదేవి బృహస్పతి నారాధించి ప్రసన్నుం జేయఁ దదాశిషంబుల మరల నింద్రపదవిం బొంది యశ్వమేధంబు లొనరించి యథారీతిగా రాజ్యంబుం బాలించుచుండెను.

చిత్రకేతూపాఖ్యానము

అనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁడు శుకయోగీంద్రుం జూచి మహాత్మా మహాక్రూరకర్ముఁడగు వృత్రుఁడు సుజ్ఞాని యెట్లయ్యెను. యుద్ధరంగమున నమరేంద్రు నెట్లు నోర్చెను తెలుపుమా యన యోగి యిట్లు చెప్పెను. ఓ రాజేంద్రా! తొల్లి కృష్ణద్వైపాయనుండును నారదదేవలమహర్షులు నా కెఱింగించినవిధంబు నీప్రశ్నమునకు నుత్తరంబగు వినుమని యిట్లు చెప్ప మొదలిడెను.

పూర్వము శూరసేనదేశములని పేరుగాంచిన భూములఁ బాలించు నరపతి చిత్రకేతువు నా విఖ్యాతుఁడు గలఁడు. ఆతనికిఁ బెక్కుమంది పత్నులు గలరు. ఎవరియందుఁగాని యా నరపతి సంతానమును బడయఁజాలకుండెను. ఎన్ని భోగ

భాగ్యము లుండినను సంతతి లేనికొఱత యాతని బాధించుచునే యుండెను. తద్దుఃఖమున నాతఁడు సదా విషణ్ణచిత్తుఁడగుచుండెను. ఒక్కదివసంబున నారాజానింటి కంగిరసుఁ డనుమునిపతి యరుదెంచెను. రాజా మునిరాజును యథాశాస్త్రముగాఁ బూజించెను. దాన నతఁడు పరమానందభరితుఁడై కుశలప్రశ్నములను జేసి రాజేంద్రా! సకలవిధములలోపము లేని నీవిపుడేల ఖిన్నుఁడవై యున్నవాఁడవు తెల్పుమని ప్రశ్నించెను. చిత్రకేతు వామునిం గాంచి మహాత్మా, ధ్యానబలంబున సర్వ మెఱింగిన మీకు నేఁ జెప్పవలసిన దేమున్నది! అని యేమియు విశేషించి పలుకక యూరకుండెను. ముని యాతనికొఱంత నెఱింగి, భూపాలశేఖరా! నీకొఱంత నెఱింగితిని. నాచెప్పినట్లుచేసిన నీకుం గుమారుండు కలుగు నని తానే యాతనిచేఁ బుత్రకామేష్టి చేయించి యజ్ఞశేషపదార్థంబు తొలిపత్ని యగు కృతద్యుతి కొసంగెను. ఆమె గర్భముం దాల్చి కుమారునిం గనెను.

ఆ సమయమున నాచిత్రకేతు మనస్సున సంతోషమిము డక యుప్పొంగెను. ఒడలు తెలియకుండఁ జేసెను. విప్రప్రవరులు లోనగువారి కెల్ల వలసిన ధనంబు లిచ్చెను. జాతకర్మాది విధులు నిర్వర్తింపఁబడియె. కుమారుఁడు శుక్లపక్షశీతద్యుతివలె దినదినప్రవర్ధమానుండై యుండెను. కుమారుఁడు కలిగినది మొదలాభూపతి కృతద్యుతియందే బద్ధానురాగుఁడై యుండెను. దాని కోర్వఁజాలక తక్కిన పత్నులాభూపతి కింతప్రీతి తొలిలలనయందు నొలయుటకుఁ గారణము తనయుండే కదా. వీనిం బొలియించినచో నీప్రీతితగ్గునని చింతించి యాబాలునకు విషం బిడి చంపిరి. నిద్రించువానివలెఁ గుమారుఁ డుండ నింతసేపేటి

నిద్ర యని దాది యూహించి మృతుం డయ్యె నని యెలుంగి యాక్రోశించెను. తల్లియెలుంగి బిట్టురోదనముఁగావించెను. రాజ మందిరం బెల్ల దుఃఖపూరనిమగ్న మయ్యెను. రాజున కా దుర్వార్త యమితశోకము నొసంగెను. రాఁ జరుదెంచి నిశ్చేష్టుఁ డయ్యెను. ఎవరు నాతని దుఃఖమును దీర్చువారు లేకుండిరి. అంత నంగిరసుఁడు నారదమునితోడ నతనికడ కరుదెంచి మృతుని చెంత మృతునిభంగిఁ బడియున్న రాజుం గాంచి

సీ. "నీకు వీఁ డెవ్వఁడు? నీ వెవ్వనికి శోక సంతాప మందెదు సార్వభౌమ
పుత్రమిత్రాదులు పూర్వజన్మంబున నెవ్వనివారలో యెఱుఁగఁగలవె
మొదల నదీవేగమున నాడకాడకుసికతంబు గూడుచుఁ జెదఱుచుండు
శారీరిఁ బ్రాణుల కలికాలగతి చేతఁ బుట్టుట చచ్చుట పొసఁగుచుండు

ఆ. గాన భూతములకుఁ గలుగుభూతంబులు,మమతతోడ విష్ణుమాయఁ జేసి
దీని కడల నేల? ధృతి దూలఁగా నేల?,బుద్ధిఁ దలఁప వలదె భూతసృష్టి"

అని యనేకనీతుల నుపదేశించెను. ఆజ్ఞానోపదేశమున రాజు తెలివొంది చేతులు మోడ్చి యతివేషము లూనిన మీ రెవ్వరు? అని ప్రశ్నించెను. అంగిరసుం డయ్యా నేను నీచేఁ బుత్రకామేష్టి చేయించినవాఁడను ఈయన నారదముని యని తెలిపి నీదుఃఖం బపనయింప నరుదెంచితి మని బోధించెను. అంత నారదముని, రాజా నీ కీకుమారునితోఁ బని కలదేమో కనుఁ గొనుమిదె వీనిఁ బ్రదికించెదనని పలికి యోజీవుఁడా! నీకు శుభం బొనఁగూడ ఈతనువునఁ బ్రవేశింపుము. నీతల్లిదండ్రులదుఃఖం బపనయింపుము. ఆయుశ్శేషం బనుభవింపుము. పిత్రధీనంబైన రాజ్యపదంబున నధివసింపు మనియె. ఆమాటల కాబాలుండు ప్రతివచనం బిచ్చుచు

తే. "కర్మవశమున నెందు సుఖంబు లేక, దేవతిర్యఙ్మనుష్యయోనులఁ దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్మమందునో వీరు తల్లిదండ్రులయి నారు చెప్పవే తాపసేంద్ర."

క. "సతు లెవ్వరు? సుతు లెవ్వరు?, పతు లెవ్వరు? మిత్రశత్రు బంధుప్రియసం
గతు లెవ్వరు? సర్వాత్మక, గతుఁడై గుణసాక్షియైన ఘనుఁ డొక్కనికిన్."

అని పలికి చిత్రకేతుం గాంచి నాకును మీకు నెక్కడి సంబంధంబు? మీరు దుఃఖింపఁ బని లేదు. జ్ఞానంబు సంపాదింపుము. తరింతు వని పలికి జీవుండు పోయెను. చిత్రకేతుండును వానిబంధువులు విస్మితులైరి. అంతఁ జిత్రకేతుం డాతనయునకు నౌర్ధ్వదైహికంబు లొనరించి కాళిందికిం బోయి స్నాన మొనరించి నిర్మలాంతఃకరణుండై నారదునకు నమస్కరించెను. ఆముని యాభూపాలునకు భగవన్మంత్ర ముపదేశించెను. పిదప నంగిరసుం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం బోయెను.

చిత్రకేతుండు నారదోపదేశంబునఁ బవిత్రచిత్తుండై నిరాహారుఁడై భగవంతు నేడురాత్రంబు లారాధించెను. దాన విద్యాధరాధిపత్యంబు రత్నవిమానంబును లభించె. భగవదను గ్రహంబును గలిగెను. దానఁ ద్రిజగంబులనుఁ దిరుగుచుఁ గొన్ని దినంబులకు నొక్కచోట

సీ. "తారహారపటీర ధవళదేహము వాని రమణీయనీలాంబరంబు వాని
మణికిరీటస్ఫురన్మస్తకంబులవాని కంకణకేయూర కరమువానిఁ
గర్బురమయదీప్త కటిసూత్రములవానిఁ దరళయజ్ఞోపవీతముల వాని
సలిసుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబులవానిఁ దరుణవివృత్త నేత్రములవాని

ఆ. సిద్ధమండలంబు సేవింపఁ బుణ్యప్రసిద్ధి వెలసినట్టి యుద్ధచరితుఁ
బద్మలోచనునకుఁ బాదపీఠంబైన, ఘనుని ఁ బన్నగేంద్రుఁ గాంచె నతఁడు."

కన్నంతనే భక్తినమ్రకంధరుండై నమస్కరించి వినయ మొప్పారఁగా

తే. "అరయ బ్రహ్మాదులెవ్వని కనువయించి, భక్తియుక్తుల మనములఁ బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద నావగింజ,బోలు నావేయిశిరముల భోగిఁ గొల్తు."

అని నుతించెను. ఆనుతుల కలరి యనంతుఁడు తనవిధం బెఱింగించి ముక్తుఁడ వైతి వని యాశీర్వదించి యదృశ్యుఁ డయ్యెను.

చిత్రకేతుఁ డవ్వల నాదివ్యవిమానం బెక్కి తిరుగుచు భగవంతునిం బాడుచుఁ బోవుచు వలసినచోటుల నిలుచుచు నొక్కనాఁడు కైలాసంబు చెంతం బోవుచుండి

క. "ఆరజతభూధరంబున, నీరేజభవామరాది నికరము గొల్వం
బేరోలగమున నుండిన,గౌరీయుతుఁ డైనహరునిఁ గనియె నరేంద్రా."

సీ. తననిజరూప మింతయుఁ నుక్కి తెలియక,వాదంబుచేసెడు వేదరవముఁ
గరుణావలోకనా కాంక్షితులై యున్న బ్రహ్మాదిసనకసంప్రణుతిరవము
సారశివానంద సల్లాపముల నొప్పు ప్రమథగణాళియార్భటరవంబు
డమరుమృదంగాది ధమధమధ్వనితోడి పటుభృంగినాట్య విస్ఫారరవము

తే. మానుగాఁ జామరలు వీచు మాతృకాది
కామినీజనమహితకంకణరవంబు
మెండు చెలఁగంగఁ గన్నులపండు వయ్యెఁ
గొండరాచూలిపెనిమిటి నిండుకొల్వు."

అట్లు కాంచి బ్రహ్మాదిసేవితుండయ్యుఁ దనయూరుతలంబున గౌరి నునుచుకొని యున్న పరమేశ్వరుం గాంచి చిత్రకేతుండు పకపక నవ్వెను. అంతట నూరకుండక యామె వినుచుండఁ గానే జంకు లేక,

సీ. తానరోత్సుగా లోకగురుండును గడలేని ధర్మస్వరూపంబు దానయగుచు
జడలు ధరించియు సంసేవితమునకుఁ బోదవైన యీ యోగిపుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుం గొల్వఁగా నిట్లు కొల్వున మిథునరూపంబున మెలఁతతోడఁ
బ్రాకృతుండునుబోలె బద్ధానురాగుఁడై లాలితుం డయ్యె నిర్లజ్జత నిట

తే. సకట! ప్రాకృతపురుషుఁడైనఁ దానేకాంతమందు సతులతోడ నలరుఁ గాని
యిట్లు ధర్మసభల నింతులతోఁ గూడి వసియింప లేదు భ్రాంతి నొంది.

అని పలికెను. ఈశ్వరుఁ డామాటలు వినియు నేమియుఁ బలుకలేదు. పక్కున నవ్వెను. ఆసభలోనివా రేమియు నూరకుండిరి. అంతటఁ జిత్రకేతుని యహంకారమునకుఁ బార్వతి యోర్వక సభ్యులారా! ఏఁటికి గనా వీని ప్రల్లదములు. సనకాదిమునిధ్యేయుని శంకరుని తత్త్వము నీతుచ్ఛుఁ డెఱుంగఁగలఁడా! మహర్షులవివేకమునఁబో భగవంతుని సేవించుట? అని మఱియు నాగ్రహంబు పెర్మిని జిత్రకేతుని సభ్యులకుం జూపి

సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ మింద్రాదివిబుధుల చూడాగ్రపంక్తులనీడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వం బజనయుంగ బ్రహ్మాది యోగిమానసపంక్తి నోలలాడు
నెవ్వనిరూపంబు నేర్పాటు గానక వేదంబు లందంద వాద మడుచు
నెవ్వనికారుణ్య మీలోకముల నెల్లఁ దనివి యొంతయుం ధన్యతములఁ జేయుం

తే. నట్టి సర్వేశుఁ బాపసంహారు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్యు నాత్మసంపాదు నీశు
నెగ్గు పల్కిన పాపాత్ముఁ డెల్లభంగి, దండనార్హుండుగా కెట్టు కలుఁగఁగలఁడు.

తే. నిఖిలలోకాశ్రయంబు సన్నిహితసుఖము, సకలభద్రైకమూలంబు సాధుసేవ్య
మైన కంజాక్షు పాదద్వార్పరంబు ననుసరింపఁగ ఖలుఁడు వీఁడర్హుఁడగునె.

అని పలుకుచుఁ జిత్రకేతువుం గాంచి దురాత్మకా! ఈపాపంబునకు ఫలంబుగా నీవు రాక్షసయోనింబుట్టుము అని శపించి యింకనుండి మహాత్ముల నవజ్ఞ చేయకుండుము అని పలికెను.

ఈమాటలు వినఁబడఁగనే చిత్రకేతుఁడు విమాన మునిగి యా జగజ్జననికి నమస్కరించి చేతులు జోడించి తల్లీ! నాదుష్కర్మము నన్నింతకుం దెచ్చెను. ఈశాపమునకు దుఃఖింపను. జగన్మాతయగు నిన్ను నిట్లు పలికిన దోషమునకే శంకించువాఁడను. తల్లీ క్షమింపుము. నాయీయపరాధమును మన్నింపుము. ఇఁక నెన్నఁడు నిట్టి యవివేకమునకు నామదిఁ జోటీయ నని పలికి పార్వతీపరమేశులఁ బ్రీతులఁ జేసి విమాన మెక్కి పోయెను. ఆచిత్రకేతువే ఆశాపంబునఁ ద్వష్ట చేయుయజ్ఞంబున దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి జ్ఞానసంపన్నుఁడు గా నుండెను. రాజేంద్రా! ఇది వృత్రాసురపూర్వకథ. ఇఁక నేమి వినఁ గోరెదవో తెల్పు మని పలికెను.

ఇది షష్ఠస్కంధము.

సప్తమస్కంధము

శ్రీహరిద్వారపాలకులకు శాపము గల్గుట

పరీక్షిన్మహారాజా యోగిపుంగవునకు నాలించి భక్తిభారంబున నిట్లు ప్రశ్నించెను. 'యోగీంద్రా! సర్వభూతసముం డగు శ్రీహరి దేవేంద్రునినిమిత్తమై దానవుల వెదకి వెదకి చంపనేల? ఈశంకను మాన్పుమా' యని వేడెను. శుకయోగియు రాజేంద్రా! నీప్రశ్నము పరమపవిత్రమైనది. భగవల్లీలల నాలకింపఁ గుతూహలుండ వగుచు నడిగిన విషయమునకు బదులు చెప్పెద, వత్సా!

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యప, విత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవుచారిత్రంబుల్.

కాన నవి వినఁ దగినవి. సావధానుఁడవై యాలకింపుము. భగవంతునకు శత్రుమిత్రభావంబులు లేవు. సర్వసాక్షి. సర్వసముండు కాని సత్వగుణంబునకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణంబులకు హానియుఁ గల్గించునిచ్ఛ గలవాఁడు. కాఁబట్టియే సత్వగుణంబు గలదేవతలఁ బాలింపం బూని రజస్తమోగుణులయిన దానవులఁ జంపుచుండు. ఇదియు దీనిరహస్యము. దీని చరిత్రం బంతయుఁ జెప్పెద.

పూర్వము సనకసనందనసనత్కుమార సనత్సుజాతులను పేరఁబరఁగు బ్రహ్మమానసపుత్రులు నగుమునివరులు దైవవశం

బున నెల్లకడలఁ దిరుగుచు పంచషడ్వర్ష వయస్సుఁగాత్ర కాయులగుచు దిగంబరులయి శ్రీహరిని సందర్శింప వైకుంఠంబునకుం బోయిరి. భగవంతుని దివ్యసౌధంబుఁ గాంచినంతనే ప్రణమిల్లి లోపలం జొచ్చునెడ ద్వారసీమ నున్న జయవిజయులను నిరువురు పురుషులు ద్వారపాలకులు గాన వారిని వారించిరి. ఎన్నఁడుగాని వారిగమన మప్రతిహతము. ఆనాఁడు భగవంతు నెపుడెపుడు దర్శింతుమా యని తమకమునఁ జొచ్చుచుండ వారు వారించిరి. ఝంఝకంటకమైన పరువు నాపయక నిలిపిరి. హుంకరించిరి. చొరరాదు నిలువుం డనిరి.

అత్తఱి యామునులకుఁగల్గిన యాగ్రహమునకు మేర లేదు. భగవంతుని దర్శింపఁబోవఁగా నడ్డుపడు వీరెవ్వ రని యెంచిరి. దుష్టాత్ము లిటఁ జేరిరని నిశ్చయించిరి. వెంటనే వారెల్ల నేకవాక్యముగా మీరు మమ్ము నివారించితిరి. ఇది యమానుషకృత్యము. కావున మిమ్ముక్షమింప నవకాశము లేదు. మీరు వేగమ యసురయోనిజన్మింపుఁడు. ఇచ్చోటనుండ నర్హులు కారు. రజస్తమోగుణ ప్రధానులరయి యసురులు గండు. ఇఁకఁబొండని శపించిరి. ఆశాపము చెవిసోఁకగనే జయవిజయులు కంపించిరి. చేసినపని కిట్టిఫలము గలిగెనే ఇఁక గతి యేమని దుఃఖించిరి. భగవదనుజ్ఞ నెఱవేర్చితిమి కదా, ఇట్టిశాపము రా నేల యని విచారించిరి. ఇఁక నాలసింపరా దని కృతనిశ్చయులై వారిపాదములం బడిరి. మొఱ పెట్టుకొనిరి. మాయపరాధము లేదు. స్వామియానతిని మిమ్ము నిలిపితిమి. మమ్ము శపింప న్యాయమా? యని దీనాలాపంబు లాడిరి. మాగతి యేమని వ్యసనపడిరి. తమరు పరమ

కృపాసింధులుగాన మన్నింపుఁ డని చేతులొగ్గి ప్రార్థించిరి. తుదకు బోరున నేడ్చిరి.

సనకసనందనాదులు వారిం గరుణించిరి. దూరదృష్టి నవలోకించిరి. ఆలుజన్మంబుల భగవంతునితో మైత్రినొందిగాని మూఁడుజన్మముల ద్వేషించికాని శాపవిముక్తి నొంది మరల నిం దుండుఁ డని శాపవిముక్తిని బ్రసాదించిరి. లోనికరిగి శ్రీమన్నారాయణమూర్తిం దిలకించిరి. కృతార్థుల మైతిమని మనవి చేసిరి. సెలవొంది తమయిచ్చం బోయిరి.

అజయవిజయులు హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షు లన నవత రించిరి. హిరణ్యాక్షుని శ్రీహరి యాదివరాహరూపం బెత్తి వధించెను. హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదు నాత్మకుమారుని హింసించి నరసింహరూపధారి యగు శ్రీహరిచే హింసింపఁబడియె. అనఁ దద్విధం బెఱింగింపు మని రాజు ప్రశ్నింప శుకయోగి యిట్లు చెలిపెను.

హిరణ్యకశిపుఁడు తపం బొనరించుట

హిరణ్యాక్షుండు మడసినపిదప హిరణ్యకశిపుఁడు శోక దందహ్యమానమానసుండై ఘూర్ణిల్లి సభామండపమున నిలువం బడి త్రిమస్తక, త్రిలోచన, శకుని, శంబర, శతబాహు, నముచి, హయగ్రీవ, పులోమ, విప్రచిత్తి ప్రముఖు లైనదైత్యదాన వులఁ బెక్కండ్ర రావించి వారితో నిట్లు పలికెను. రాక్షస ప్రవరులారా!

శా. నాకుం దమ్ముఁడు మీకు నెచ్చెలి రణన్యాయైకదక్షుండు బా
హాకుంఠీకృతదేవయక్షుఁడు హిరణ్యాక్షుండు, వానిన్ మహా

సౌకర్యాంగము దాల్చి దానవవధూసౌకర్యముల్ సీఱఁగా
వైకుంఠుండు వధించి పోయె నఁట యీ వార్తాస్థితిన్ వింటిరే.

అని హెచ్చరించి తన ప్రతాపంబు వినిపింపం దలంచి.

సీ. భుజశక్తి నాతోడఁ బోరాడ శంకించి మున్నీట మునిఁగిన మునుఁగుఁగాక
యాఁగంచి పెనఁగి నాయ శలసంభ్రమమున కెఱఁగి వెన్నిచ్చిన నిచ్చుఁగాక
జడదంబు సైనిక సౌకర్యకాంక్షియై యిల క్రిందనీఁగిన నీఁగుఁగాక
క్రోధించి యటుగాక కొంత పౌరుషమున హరిభంగి నడరిన నడఁచుఁగాక

ఆ. కఠినశూలధారఁ గంఠంబు ఖండించి, వానిశోణితమున వాఁడి మెఱసి
మత్సహోదరునకు మహిత దర్పణము సేసి, మెఱసివత్తు మీకు మేలుఁ దెత్తు.

అని పలికి తనపూనికకు ననుగుణరీతి వారిని బ్రవర్తింపఁజేయఁ దలంచి దానవులారా! మీ రీక్షణంబ యరిగి భూలోకంబునం గల మునులతపస్సుల కంతరాయంబుఁ గల్పించి యజ్ఞంబులు పాడుచేసి ధర్మకార్యములు నెట్టెట్లు పాడుసేయఁ దగునో యాయారీతులఁ గార్యములు నిర్వహించి రండని పంపెను. వా రారాక్షసరాజునాజ్ఞ శిరసావహించి యక్కార్యముల నిర్వహింపఁ బోయిరి.

హిరణ్యకశిపుఁ డంతట హిరణ్యాక్షునకుఁ దిలోదకంబు లిడి యాతనిబిడ్డలగు శకునిశంబరకాలనాభమహోత్కచుల నింకనుం గలవారిని మెల్లన నాశ్వాసించి సోదరభార్యల రప్పించి ధైర్యము చెప్పి జ్ఞాన ముపదేశించుచు

సీ. భూపాలకుఁడు నిద్ర వోయెడి నొండేమి విలపింప నేటికి వెఱ్ఱులార
యెవ్వఁడు భాషించు నెవ్వఁ డాకర్ణించునట్టివాఁ డెన్నఁడో యరిగినాఁడు
ప్రాణభూతుం డైన పవనుఁ డాకర్ణింప భాషింప నేరఁడు ప్రాణి దేహ
ములకు వేఱైతాను ముఖ్యుఁడై యింద్రియవంతుఁడై జీవుండు వలను మెఱయఁ

ఆ ప్రాభవములు భూతపంచకేంద్రియమనములోఁ బొడమి లీలఁ గూడు
విడుచు నస్యూఁడొకఁడు విభుఁడు దీనికి మోహశోకంబు లేల పగలఁబొరలనేల!

అని యనేకనీతులను దెలిపెను. ఆయుపదేశమున దుఃఖము పోఁగా వారు జ్ఞానంబు నూని భగవంతుఁడు సాక్షిభూతుండనుటయే తరణోపాయం బని తలంచిరి.

ఆవల హిరణ్యకశిపుఁడు అజరామరభావంబును త్రిజగద్రాజ్యంబును, సాటిలేని పరాక్రమమును, సర్వశత్రువుల నోడించు శక్తియుఁ గోరి యివి తపంబునఁగాని సాధ్యములు కావని తలంచి తీవ్రతపంబు సేయఁ బూని మందరాద్రిద్రోణికిం జనియెను. ఆపర్వతము పావనతమాశ్రమములు గలది. సకలర్తుఫలసమన్వితము కావున నందొక సిద్ధాశ్రమమున నిలిచి తపంబు చేయఁ బూనెను. కాలివ్రేలు నేల మోపి తదాధారంబున నిలువంబడి బాహువులఁ బైకినెత్తి ఆకసమును ఊర్ధ్వదృష్టిఁ జూచుచుఁ బొడవులగు కెంజడలతోఁ బ్రళయకాలసూర్యబింబమా యని తోఁపఁజేయుచు నెవ్వరేఁ గన్నెత్తిఁ జూడఁజాలని భీషణమహోగ్రభయంకర మగు తపంబు చేయుచుండెను. ఆసమయమున దేవతలు యథాపూర్వముగా స్వర్గము నాక్రమించుకొని రాజ్యసుఖముల నుండిరి.

అతని తపం బంతకంతకు భయంకరం బయ్యెను. ఆతపోగ్ని భరింపఁ జాలకపోయిరి. త్రిలోకములందలి భూతంబులన్నియు సొక్కిపెను. ఆదానవేంద్రుని శిరస్సునుండి పుట్టిన ధూమము జ్వాలామంటలతోఁ వెలిచూడఁ దరంబుగా నుండెను. అప్పుడు దేవతలు కంపించి సురపురి విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం బోయి బ్రహ్మను జూచి నమస్కరించి చేతులు మోడ్చి వినయ ముట్టిపడుచుండ

క. "దితికొడుకు తపము సేఁడిమి,నతితప్తుల మైతి మింక నలజడి నమరా
వలినుండ వెఱతు మెయ్యెడి,గతి మాకును దేవదేవ కారుణ్యనిధీ.

శా. శంకాలేశము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారమున్ దేవతా
సంకోచంబును వేదశాస్త్రపదవీసంక్షేపమున్ లేక యే
వంకన్ లేవ నటంచు దుస్సహతపోవ్యావృత్తి చిత్తంబులో
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబు చింతింపవే."

అని మొఱ్ఱపెట్టిరి. అంతట నూరకుండక తపోభీతి తమ్ము బురికొలుపఁగా

మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహా బ్రహ్మైకపీఠంబు సం
స్తవనీయం బగుభూతియున్ విజయమున్ సౌఖ్యంబు సంతోషమున్
భువనశ్రేణికి నిచ్చు దైత్యునితపస్స్ఫూర్తిన్ నివారించి యో
భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల్ పూర్ణప్రసాదంబునన్.

అని పెక్కుతెఱంగుల విన్నవింప నా నళినసంజాతుండు విబుధప్రార్థనంబు నూహించి యింకఁ దడవుసేయుట పాడిగాదని నిశ్చయించి భృగుదక్షాదులు వెంటనంటిరాఁగా మందరాద్రి కరుదెంచి యం దొకచోట నియమమూని పిపీలికావృతమేదో మాంసచర్మరక్తుం డై వల్మీకతృణవేణుకటలపరిచ్ఛన్నుం డై మహోత్తరతపఃప్రభావసంపన్నుం డై నీరంధ్రనీరదనికరనివిష్టనీరజ బంధుండుపోలె నివసించి యున్న హిరణ్యకశిపుం జూచి యచ్చెరువంది యిట్టితప స్సొనరించిన వారి నెన్నండును గాన నని తలంచి మహాప్రీతితో దక్షిణహస్తం బెత్తి

మత్త. ఓసురారికులేంద్ర నీక్రియ నుగ్రమైనతపంబు మున్
చేసిచూపినవారు లేరిఁకఁ జేయువారును లేరు నే

నీసమాధికి మెచ్చితిన్ విను నీయభీష్టము లిత్తు నా-
యాస చేటికి లెమ్ము లెమ్ము మహాత్మ కోరుము కోరికల్.

శా. దంశవ్రాతములుం బిపీలికలు మేదఃక్రవ్యరక్తంబులన్
సంశీర్ణంబులు చేసి పట్టి తినఁగా శల్యావశిష్టాంగుఁడై
వంశచ్ఛన్నతృణావళీయుతమహావల్మీకమం దింద్రియ
భ్రంశం బింతయు లేక నీవు నిలువం బ్రాణంబు లెట్లుండెనో.

హిరణ్యకశిపూ! ఆహారమును జలము నొల్లక యీరీతి నూఱుదివ్యసంవత్సరములు మేనఁ బ్రాణవాయువుల నిలుప నెవ్వరికేని శక్యమా? నీతపోనియతిం జూడ మహత్తరసంతోషముప్పొంగుచున్నది. ఇట్టి ఘోరతపంబున నన్నెల్ల నోడించితివి. నే నెప్పుడు వాత్సల్యముచేత నీచెంత కేతెంచితిని. నీ కోర్కుల ఫలింపఁ జేసెదను. అని పలుకుచు సదపియోఁగలు లోనగునవి భక్షింప నామమాత్రావశిష్టమై యున్నట్టున్న యా హిరణ్యకశిపు శరీరంబుపయిఁ గమండలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నా దానవాగ్రణి యా కమండలూదకంబున నంగంబులెల్లఁ దడుపంబడఁ దపంబు చాలించి తీవ లల్లిబిల్లిగ నల్లుకొని యున్న వల్మీకంబు నెట్లో వదలించుకొని వెడలివచ్చి యథాపూర్వదేహపరాక్రమంబులు వెలయఁ బుటముపెట్టిన బంగరువలెఁ దనుచ్ఛాయయొప్పాఱ మెఱయుచు వచ్చి వినయవినమితోత్తమాంగుఁడై భక్తిభారంబున వాణీప్రాణనాథునకు నమస్కరించి పెక్కుభంగుల వినుతించి గద్గదస్వరంబున మెల్లగా,

క. కోరినవారల కోర్కులు
నేరుపుతో నిచ్చు మనుప నీక్రియ నన్యుల్
నేరరు కరుణాకర నేఁ
గోరెద నీవిచ్చెదేని కోరికల భవా.

ఆ కోరిక లెవ్వి యొందువేని మహాత్మా! ఆలకింపుము.

శా. గాలిం గుంభిని నగ్ని నంబువుల నాకాశస్థలిన్ దిక్కులన్
రేలన్ ఘస్రములం దమఃప్రభల భూరిగ్రాహ రక్షో మృగ
వ్యాళాదిత్య నరాదిజంతుకలహవ్యాప్తిన్ సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాళిన్ మృత్యువులేని జీవనము లోకాధీశ యిప్పింపవే.

కరుణాసింధూ! ఇంతియకాదు. యుద్ధంబులఁ బ్రతిలేని పౌరుషంబును, దిక్పాలకులను జయించు మహిమంబును, భువనత్రయవిజయంబును దయచేయుమని ప్రార్థించెను.

పద్మజాసనుఁడును వానికి గోరినవరంబు లిచ్చుటకుఁ బ్రసాదించి సాదరముగా నాతనిఁ జూచుచుఁ బ్రసన్నుఁడై పలుకఁగా

శా. అన్నా! కశ్యపపుత్ర దుర్లభము లీయర్థంబు లెవ్వారికిన్
మున్నెవ్వారలు గోర రీవరములన్ మోదించి యిచ్చితిన్
నన్నుం గోరినకోర్కె లిచ్చితిఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతివై భద్రైకశీలుండవై.

అని హెచ్చరించి బృందారకులు పరివేష్టింప నిజమందిరమునకుం జనియె.

పాఠకులారా! బ్రహ్మ యిన్ని వరముల ననుగ్రహించెను గాని 'ప్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసంపన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతివై' అని హెచ్చరించెను. అనఁగా నిట్లు సుమతివి కానిచో నీవరములు నీకు ఫలింపవు సుమీ యని బ్రహ్మాభావమైనట్లు కనుపట్టు. ఆవిధమెఱుంగక హిరణ్యకశిపుఁడు మెలఁగి ప్రాణంబుల వదలుకొనియెను. ఎట్టిశక్తియున్నను దానిని నిలుపుకొనుటకు సత్ప్రవర్తనమే యుండవలయు. అదిలేనిచో నెంతటిశక్తియున్నను

నిష్ఫలమగు. ధనముల సంపాదించుట యొక్క గో[illegible] విద్యల
నార్జించుట యొక్క మహిమము [illegible]. సాధువుల [illegible] ద
ముం బడసి దానిని నిలుపుకొనుట చే [illegible] సత్ప్రి
వర్తనము పెద్దలయందు భక్తి [illegible] శ్రే[illegible] అను
నివి ప్రధానములు. [illegible] నిష్ఫలము
లగును. సువాసిసీలకలకము [illegible] భూష
ణము విసమము. అది సత్ప్రివ[illegible] అదియుం
డుటయే ప్రధానము. అది యొక్కటి [illegible] శిప్రు
డే [illegible], ఇక మన మనంగా [illegible] కథ [illegible].

బ్రహ్మ యిట్లుధి [illegible] గ్ర[illegible] మున
[illegible] హిరణ్యకశిపుడు కృతార్థుడై [illegible] మానంద
మున స్వాంతము [illegible] కై
వేచియుండు సుందరీజనంబుల నాదరించ జేసి మిత్రులను
బంధువులను దక్కుంగల [illegible] తన యుదంతం
బెల్ల దెలిపెను. వారును ఆశుభవార్తల [illegible] ంద
భరకందలితస్వాంతులై చెలరేగిరి. [illegible] లిడిరి.
ఇక దేవతల [illegible] ఇష్టానుసారము [illegible] గదా!
యని సంతసించిరి. [illegible] భుజము లప్పళించిరి.
తొడలు [illegible] ఆయుధముల [illegible] బట్టిరి.
బాణంబులు [illegible] ఇ [illegible]
యా జగత్పరితాపకరకృత్యంబుల నొనరించిరి. ఆ కృత్యంబులం
జూచినవా రెల్ల నిక లోకములు నిలుపజాల [illegible] యుండిరి.
అందుకొండ [illegible]! త్రికాలవేత్తయయ్యు నలువ యిట్టి
కట్టిడిమానవునికి వరముల నిట్టివాని నీఁజెల్లునా యని వగచిరి.

మిగిలిన కార్యమునకు వగచి లాభ మేమని కొందఱు పెదవుల విఱచిరి. కొందఱు లేక మనకులకాంతల గతి యేమని దుఃఖించిరి. ధర్మవినాశనకాల మిదె వచ్చె నని కొందఱు కన్నీరు నించిరి. తపోధను లేక నదృశ్యులై గుహాల యం దెందో యుండుట మేలని యూహించిరి. వెంటనే ప్రతిక్రియ శ్రీహరి రావా! శంకరుఁడా! యూహింపకున్న నెట్లు? అని కొందఱు కొందలం బడిరి.

కొలఁది దినము లిట్లు గడచెను. హిరణ్యకశిపుని కుటుంబ మొక్కచోఁ జేరెను. దితియుఁ జింతలఁ జివుకక హిరణ్యాక్షుని చంపునది పగవక యుండెను. హిరణ్యకశిపుఁడు సకల పరివారయుక్తుఁడై శుక్రుని యానతిమీఱక వారి యాలోచనల వినుచు రాజ్యమును బరిపాలించుచుండెను. ఒక్కనాఁడు తనమంత్రులం గూడి చేయఁ దగుపని యేమని యాలోచించి

క. సోదరుఁ జంపిన పగకై, సోదర మించుకయును లేక యసురేంద్రుఁడు గం
భోదరుపై వైరము దుర్మాదరతుం డగుచుఁ జేసె మనుజాధీశా.

సీ. ఒకనాఁడు గంధర్వయూథంబుఁ బరిమార్చు
దివిజుల నొకనాఁడు దెరలఁ దోలు
భుజగుల నొకనాఁడు భోగంబులకుఁ బాపు
గ్రహముల నొకనాఁడు గట్టివైచు
నొకనాఁడు యక్షుల నుగ్రత దండించు
నొకనాఁడు విహగుల నొడిసి పట్టు
నొకనాఁడు సిద్ధుల నోడించి బంధించు
మనుజాల నొకనాఁడు మద మడంచు

తే. గడిమి నొకనాఁడు కిన్నరఖచరసాధ్య, చారణప్రేతభూతపిశాచపక్ష్య
శక్వ విద్యాధరాదుల సంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహతేజుఁ డగుచు

ఇట్లు లోకముల బాధించుచు, దనకు జయింప నలవి కానిసత్వం బెద్దియు లే దని తలంచెను. అంత విశ్వకర్మ యరు దెంచి హిరణ్యకశిపునకు నివాసార్హ మగుదివ్యప్రాసాదము నొక దాని నిర్మించెను. అది లోకాతీతము. దానిశిల్పము మనో వాగతీతము. తుదకు విశ్వకర్మకే యచ్చెరువు పుట్టించెను. ఆ దివ్యహర్మ్యమున నివసించి హిరణ్యకశిపుఁ డుండ హరిహరవిరిం చులు తప్పఁ దక్కినవా రెల్ల నాతని ప్రతాపమునకు జంకి శరణు చొచ్చిరి. విభోపాదసేవకులు మగుమమ్ము రక్షింపుమా యని కొందఱు వేఁడిరి. కొందఱు పరువెత్తి యెందో నివసించిరి. ఏలోకమునకుఁ బోయినఁ బోనీయఁడని కొందఱాతనినే యాశ్ర యించి మనుట మేలని తదాస్థానంబున నీచోద్యోగముల నుం డిరి. ఎట్టిరాక్షసుఁడైనను వాని మాట దేవతలకెల్ల శిరోధార్య ముగ [illegible]ెను.

ఆదానవేంద్రునిచారు లెల్ల యెడలఁ దిరుగుచు,

సీ. కోలాహలముమాని కొలువుఁ డీసురలార తలఁగి దీవింపుఁడీ తపసులార
ఫణు లెత్తకుఁడు నిక్కి పన్నగేంద్రములార ప్రణతులై చనుఁడి దిక్పాలురార
గానంబు సేయుఁడీ గంధర్వవరులార సాదడఁ బడకుఁడీ సాధ్యులార
యాడుఁడీ నృత్యంబు లప్సరోజనులార చేరిక మ్రొక్కుఁడీ సిద్ధులార
తే. శుద్ధకర్పూరవాసిత సురభిమధుర దివ్య నూతన మైరేయ పానజనిత
సుఖవిలీనత నసురారి సొక్కినాఁడు శాంతి లేదంద్రు నిచ్చలుఁ జారులధిప.

ఇట్లు లోకంబు లాకులంపడం జేయుచుఁ దద్భటులు తిరుగుచుఁ జాటుచుండఁగా నిఁక సామాన్యమానవుల మాట యిట్టిదని వచింప నేరికి శక్యము? ఇట్టు లుండియు హిరణ్యకశిపుఁడు.

పూజ్యత్వమొంగి రాజ్యంబును బాలింపఁ జొచ్చుచుండెను. ఆతని యాటోపంబునకు వెఱచి.

సీ. సకలమహాద్వీప సహిత విశ్వంభర స్థలిని దున్నక పండు సస్యచయము
తానుకామధేన్వాదుల కరణి నర్థులు కోరు కోర్కులు గగనంబు గురియుచుండు
వననిధు లోపలను వాహినీసందోహ మూనను వీచుల రత్నముల వహించు
వృక్షగుల్మంబులు నొక్కకాలంబున సకలర్తుగుణముల నతిశయిల్లు
తే. పయఃపూరిత ద్రోణు లగుచు నొప్పఁ,
బర్వతంబులు సర్వదిక్పాలవివిధ
గుణము లెల్లను దాన తానై కొనుచు దైత్య
విభుఁడు త్రైలోక్యరాజ్య సంవృద్ధి నుండ.

ఇట్టి రీతి రాజ్యంబుఁ బరిపాలించుచుండఁగా నాతని యను చరులెల్ల కిరాతు లుగ్రమ్ముతనముఁ దాపసుల సంతాప ముందఁ జేయుచు దేవమాత్రము కరుణ లేక లోకుల బాధించుచు నీ యజ్ఞము లకు విఘ్నము నాపాదించి దేవతల బలహీనులుగా నొనరించుచుఁ గడు కొరత లేక వర్తింపసాగిరి. అట్టి తఱిః తీవ్రాని బాధల నోర్వలై సహాసముల మాని దిక్కుతోఁచక తిరుగుచు విపన్నులై,

ఉ. ఎన్నఁడు మాకు దిక్కుగల దెన్నఁడు దైత్యుల బాధమాను నే
మెన్నఁడు వృద్ధిఁ బొందఁగల మెవ్వరు రక్షకు లంచు దేవతా
కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిఖేచరనాయకు లాశ్రయించి రా
పన్నగతల్పు భూరిభవబంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్.

పూటపూట దానవేంద్రుని యత్యుగ్రదండనము భరింప రానిదిగాఁగా నొసుమంతయు నోర్వఁ జాలక యమరు లెల్ల నొక్కచోఁ గూడి,

ఉ. ఎక్కడ నున్న వాఁడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం
డెక్కడి కేగె శాంతులు మునీశులు భిక్షులు వారు క్రమ్మఱం
దిక్కుల నెల్ల నెక్కడు తుదిం జొర దిక్కగునట్టి దిక్కునై
మ్రొక్కెద మేము హస్తయుగముల్ ముకుళించి మదీయరక్షకున్.

అని ప్రార్థించుచు నాహారనిద్రలు మాని నిరంతరధ్యానము లొనరించిరి. ఆసమయమున శ్రీహరి వారికిం గానరాక మేఘసమాన నినదంబున నిట్లు పలికెను.

మ. భయముం జెందకుఁ డింక నిర్జరవరుల్ భద్రంబు మీ కయ్యెడిన్
జయముల్ లాభము భూతసంతతికి మత్సందర్శన ప్రాప్తి న
వ్యయమై చేరు; నెఱుంగుదున్ దితిసుతవ్యాపారభాషావిప
ర్యయముల్ కాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం డందాఁక మీత్రోవలన్.

ఆ. శుద్ధసాధులందు సురలందు శ్రుతులందు,
గోవులందు విప్రకోటియందు
ధర్మపదవియందుఁ దగిలి నాయందు వాఁ
డెన్నఁ డలుగు నాఁడె హింస నొందు.

మఱి యొక్కరహస్యము దెల్పెద నాలకింపుఁడు.

క. కన్నకొడుకు శమదమసం, పన్నుఁడు నిర్వైరుఁ డనఘ ప్రహ్లాదుని వాఁ
డెన్నఁడు రోషంబున నా పన్నత నొందించు నాఁడె పట్టి వధింతున్.

వాఁడు వరబలగర్వితుఁడు. చచ్చువాఁడు కాఁడే యని సంశయింతురా? ఐన వినుఁ డొక్కమాట?

శా. వేధోదత్త వరప్రసాదగరిమన్ వీఁ డింతవాఁడై మిమున్
బాధల బెట్టుచు నున్నవాఁడని మదిన్ భావింతు భావించి నే
సాధింపం దఱికాదు గావునఁ గదున్ సైరించితిన్ మీఁదటన్
సాధింతున్ సురలార నేఁడు చనుఁ డా శంకింప మీ కేటికిన్.

అని పలికి యూరకుండెను. దేవత లాపలుకుల కానందించి హిరణ్యకశిపుమృతికై వేచియుండు మని భగవంతుని బ్రార్థించి తమతమనెలవుల కేగి పోయిరి.

ప్రహ్లాదచరిత్రము

కొంతకాల మీరీతి సాగెను. హిరణ్యకశిపునకు విచిత్రచరిత్రు లగునలువురు కొడుకులు పుట్టిరి. అందు,

సీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి సమహితత్వంబున జరగువాఁడు
పెద్దలఁ బొడగన్న భృత్యునికైవడిఁ జేరి నమస్కృతుల్ చేయువాఁడు
కన్నుదోయికి నన్యకాంత లడ్డంబైన మాతృభావనఁ జేసి మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులభంగి ధర్మవత్సలతను దీనులఁ గావఁ జింతించువాఁడు
తే. సఖులయెడ సోదరస్థితి జరపువాఁడు,
దైవతములంచు గురువులఁ దలఁచువాఁడు
లీలలందును బొంకులు లేనివాఁడు
లలితమర్యాదుఁ డైనప్రహ్లాదుఁ డధిప.

ఆకుమారుఁడు సకలగుణసంపన్నుఁడై యలరారుచు వినుతిపాత్రుఁడై

సీ. ఆకారజన్మవిద్యార్థపరిపూర్ణుఁడై గర్వసంస్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకవిషయసంపన్నుఁడై పంచేంద్రియములచేఁ బట్టుపడఁడు
భవ్యవయోబల ప్రాభవోపేతుఁడై కామరోషాదులఁ గ్రందుకొనఁడు
కామినీప్రముఖభోగము లెన్ని గల్గిన వ్యసనసంసక్తి నావంకఁ బోఁడు
ఆ. విశ్వమందుఁ గన్న విన్న యర్థములందు
వస్తుదృష్టిఁ జేసి వాంఛ యిడఁడు
ధరణినాథ దైత్యతనయుండు హరిపర
తంత్రుఁడై హతాన్యతంత్రుఁ డగుచు.

తనకు సాటి చతుర్దశభువనంబులందును లేక వర్తిల్లుచుండెను. సకలసద్గుణంబులు తమంతన తమ రరుదెంచి ప్రహ్లాదు నాశ్ర యించి వేఱొకచోటునకుఁ బోనొల్లక యుండెను. ఆప్రహ్లాదుఁడు పుట్టినప్పటినుండియు నాతనిఁజూచి తల్లియుఁ దండ్రియు నితఁడు కులోద్ధారకుఁ డగుననియు, నీతఁడు సకలజనస్తుతిపాత్రుఁ డగు ననియు మాతృపితృభక్తిపరాయణుఁ డగుననియుఁ జింతించి సంతోషాంబుధి నోలలాడుచుండిరి. రాక్షసులకన్న దేవత లాతనిం జూచి సంతసించుచు నీతనివంక హిరణ్యకశిపు మృతిని గన్నులారఁ గాంతుము కదా యని సదా యానందించుచుండిరి.

ప్రహ్లాదుఁడు తనతోడిబాలురతో నాడుకొనుచున్నను వారికి భగవద్భక్తిని దెల్పుచు, సత్ప్రవర్తనము లలవడఁజేయుచు వారిని దనకు వశవర్తులనుగాఁ జేసికొని యుండెను. కాని లోకములోని పిల్లలవలెఁగాక మహర్షివలె భగవంతునియందే తనచిత్తమును జేర్చి ప్రవర్తించుచుఁ దనను జూచువారెల్ల నితఁడు మహాపురుషుఁ డనితలంచున ట్లుండెను. ఒక్కతరుణ మున బాలుర వదలి తా నొంటరిగాఁ దిరుగుచు శ్రీమన్నారా యణమూర్తితో నాడుకొనుచు నుండెను. సదా భగవంతుఁ డాతనికిఁ గనంబడు చున్నయ ట్లుండెను. మఱియు నామహా పురుషుఁడు

సీ. వైకుంఠ చింతావివర్జితచేష్టుఁడై
యొక్కెడ జేయుచు నొక్కచోట
నశ్రాంతహరిభావనారూఢచిత్తుఁడై
యుద్ధతుఁడై పాడు నొక్కచోట
విష్ణుఁ డింతియకాని వేఱొండు లేదని
యొత్తిలి నగు మంచు నొక్కచోట

నలినాక్షుఁ డనుసంధానముఁ గంటి నే నని
యుబ్బి గంతులు వైచు నొక్కచోట

ఆ. బలుకు నొక్కచోటఁ బరమేశుఁ గేశవుఁ,
బ్రణయహర్ష జనితబాష్పసలిల
మిళితపులకుఁడై నిమీలితనేత్రుఁడై
యొక్కచోట నిలిచి యూరకుండు.

ఇట్లాతఁడు సామాన్యబాలునివలెఁ గాక ప్రవర్తించుచుండెను. ఇంచుక శైశవమునఁ గాలము గడచెను. హిరణ్యకశిపుఁడు తనమనసున నీపుత్త్రుఁడు సామాన్యబాలునివలెఁ బ్రవర్తింపఁడు. భక్తిపరవశుఁడైనట్లు నటించుచున్నాఁడు. ఆలోచింపఁగా వెఱ్ఱివానివలెఁ గనఁబడుచున్నాఁడు. అని తలఁచియు విచారించుచు నక్కటా! యీనాకుమారుఁడు స్వర్గరాజ్యమును లెక్కసేయఁడు. ధనధాన్యములవంకనైనఁ జూడఁడు. ఎట్టి మనోహరపదార్థమును దెచ్చి యిచ్చినను బ్రీతితోఁ బరిగ్రహింపఁడు. పోనీ! వెఱ్ఱివాఁడేమో యనుకొందునా వీనిమాటలు వేదవాక్యములవంటివిగా నున్నవి. ఇట్లుండుటకుం గారణము చదువు చెప్పింపక పోవుటచేతనే యయి యుండవచ్చును. ఇంతియగాక, ఎంతటి బుద్ధిశాలి యైనను చదువనివాఁ డజ్ఞుఁడే యగును. ఎంతటి మూఢుఁ డైనను జదివినచో సదసద్వివేకచతురత గల్గును. కావున గురువులను బిలిపించి వీనిని చదివించెదను. దాన వీఁడు చతురుఁ డగును. అని యోజించి శుక్రాచార్యతనయులఁ జండామర్కులు అనువారి రావించి సవినయముగా నమస్కరించి కరములు ముకుళించి, మహాత్ములారా!

శా. అంధప్రక్రియ నున్నవాఁడు పలుకం దస్మత్ప్రతాపక్రియా
గంధం బించుక లేదు మీరు గురువుల్ కారుణ్యచిత్తుల్ మనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మముం బాటించి యీబాలకున్
గ్రంథంబుల్ చదివించి నీతికుశలుం గావించి రక్షింపరే.

అని ప్రార్థించి కుమారు నప్పగించెను. వారును హిరణ్యకశిపు నానతిఁ గైకొని రాజకుమారునిం బ్రీతిమీఱఁ బిలుచుకొనిపోయి సమానవయస్కు లగుసహశ్రోతల రాక్షసకుమారులం గొందఱం గూర్చి రాజగృహాంతికమున నొకసుందరవిశాలసౌధమును బ్రవేశించి చక్కఁగాఁ జదువు చెప్పనారంభించిరి. ప్రహ్లాదుఁడును.

క. ఏపగిది వారు చెప్పిన, నాపగిదిం జదువుగాని యట్టిట్టని యా
క్షేపింపఁడు తానన్నియుఁ, రూపించిన మిథ్య లని నిరూఢమనీషన్.

విద్యాభ్యాస మీరీతిఁ గొంతకాలము సాగఁగా హిరణ్యకశిపుఁ డొక్కనాఁడు కుమారు విద్యాపఠన మెట్లున్నదో పరీక్షింపఁ గోరెను. వెంటనే బాలకుం దోడుకొని రావలయు నని గురువులకు వార్త నంపెను. వారును బాలునిం దోడుకొని వచ్చి రాక్షసరాజును దర్శించిరి. గురువులం గూడివచ్చి భక్తిభరంబునఁ జెంత నిలుచున్న కుమారుం గాంచి పరమానందంబునఁ జేరం జీరి కౌఁగిటం జేర్చి వత్సా! యని తొడపై నునుచుకొని తనమనమున నౌరా!

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయుల సంభాషణములు జనకులకుం గర్ణయుగళసద్భూషణముల్.

అని తలంచుచు నాయనా! నీకు భద్రం బెయ్యదియో చెప్పు మని సాదరముగాఁ బ్రశ్నించెను. ప్రహ్లాదుఁడును కరములు ముకుళించి,

ఉ. ఎల్లశరీరధారులకు నిల్లనుచీఁకటినూతిలోపలం
  ద్రెళ్లక వీరు నేము నతిభ్రమణంబున భిన్నులై ప్రవ
  ర్తిల్లక సర్వము న్నతనిదివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
  దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి నుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ.

అని మెల్లఁగాఁ బలికెను. ఆమాటలు విని మనమున నించుక కోపము పొడసూపినను కుమారునిఁ గాంచినంతనే యది నశింప మెల్లగా నాయనా! యని పిలిచి నవ్వుచు

శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్యమయ్యెడిఁ గదా నాతండ్రి యీ బుద్ధి దా
  నీకున్ లోపలఁ దోఁచెనో పరులు దుర్నీతుల్ పఠింపించిరో
  యేకాంతంబున భార్గవుల్ కలికిరో యీదానవశ్రేణికిన్
  వైకుంఠుండు కృతాపరాధుఁ డతనిన్ వర్ణింప నీకేటికిన్.

అని పలికి మఱియుఁ బుత్రునిం జూచి యించుక గట్టిగా

మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ స్రుక్కించుటో సిద్ధులం
  బరిశోధించుటయో మునిప్రవరులన్ బాధించుటో యక్షకి
  న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ నాశంబు నొందించుటో
  హరియంచున్ గిరియంచు నేలచెడ మోహాంధుండవై పుత్రకా.

అని హెచ్చరించెను. ప్రహ్లాదుఁడు తండ్రిని జూచి సాదరముగాఁ దండ్రీ! మోహనిర్మూలనంబు చేసి యేభగవంతునందుఁ దత్పరులై జ్ఞానముగల పురుషులకుఁ బయలు తమకు నను మాయాకృతంబయిన యసత్పురుషగ్రాహ్యంబగు భేదంబు గానరాదో అట్టి పరాత్పరునకు నమస్కరించుచున్నాఁడను. మఱియు

శా. అజ్ఞుల్ కొందఱు నేము దా మనుచు మాయం జెంది సర్వాత్మకుం
  బ్రజ్ఞాలభ్యు దురన్వయక్రమములన్ భాషింపఁగా నేర రా

జిజ్ఞాసాపథమందు మూఢులగదా చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ భాషింపఁగా నేర్తురే.

అని పలికి గురువగు శుక్రపుత్రుం గాంచి భక్తిశ్రద్ధలు వెలయ మోమునఁ జిఱునగవు మొలకలెత్తఁగా భగవద్భక్తిని బోధింపఁ దలంచి మెల్లఁగాఁ దండ్రి వినుచుండఁగా మహాత్మా! బ్రాహ్మణోత్తమా!

సీ. మందారమకరంద మాధుర్యమునఁ దేలు మధుపంబు వోవునే మదనములకు
నిర్మలమందాకినీవీచికలఁ దూఁగు రాయంచ చనునె తరంగిణులకుఁ
లలితరసాల పల్లవఖాదియై చొక్కు కోయిల చేరునే కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రికా స్ఫురితచకోరకం బరుగునే సాంద్రనీహారములకు
తే. అంబుజోదరదివ్య పాదారవింద చింతనామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబు జేర నేర్చు వినుతగుణశీల మాటలు వేయు నేల!

అను ప్రహ్లాదుని పలుకుల విని రాజసేవకుండు గాన నా పురోహితుండు దనుజరాజకుమారుం జూచి యాగ్రహంబు కనఁబడుచుండఁ దిరస్కారపూర్వకంబుగా నిట్లు పలికెను. వత్సా! ప్రహ్లాదా!

ఉ. పంచశరద్వయస్కుఁడవు బాలుఁడ వించుక గాని లేవు భా
షించెదు తర్కవాక్యములు చెప్పిన శాస్త్రములోని యర్థ మొ
క్కించుక యైనఁ జెప్ప వసురేంద్రుని ముందట మాకు నాదలల్
వంచుకొనంగఁ జేసితివి వైరివిభూషణ వంశదూషణా!

అని పలికి రోషంబున రాజసేవకులం జూచి

చ. తనయుండు గాఁడు శాత్రవుఁడు దానవభర్తకు వీఁడు దైత్యచం
దనవనమందుఁ గంటకయుతక్షితిజాతముభంగిఁ బుట్టె నాఁ

డనవరతంబు రాక్షసకులాంతకుఁ బ్రస్తుతిచేయుచుండు దం
డనమునఁ గాని శిక్షలకు డాయఁడు పట్టఁడు కొట్టుఁ డుద్ధతిన్.

అని యంతతో నిలువక రాక్షసేంద్రుం జూచి రాజభక్తి యల రారఁగా మహాప్రభూ!

క. ఈపాపనిఁ జదివింతుము, నీపాదము లాన యింక నిపుణతతోడం
గోపింతుము దండింతుము, కోపింపకు మయ్య దనుజకుంజర! వింటే.

అని ప్రార్థించి యందులకాతం డనుమోదింపఁ బ్రహ్లాదకుమారుం దోడుకొని పోయి యేకాంతమునఁ గూరుచుండఁ బెట్టుకొని శక్తియంతయుఁ గనఁబఱచుచు నాబాలకునకుఁ బెక్కుమాఱులు రాజనీతిమార్గము లన్నింటిని బూసగ్రుచ్చిన ట్లుపదేశించెను. అంతియగాక యుద్ధధర్మములఁ దెల్పెను. ప్రజారక్షణోచితధర్మ విశేషముల బోధించెను. నీతిశాస్త్రమంతయుఁ బఠింపఁజేసెను. మఱియు నితరవిశేషవిషయములెల్ల శ్రద్ధగా నెఱింగించెను. ప్రహ్లాదుఁడు నించుకంతయును గురువు ధిక్కరింపక అశ్రద్ధ నూనక యేవగింపక భక్తియలరఁ బాఠములఁ బఠించెను. అడిగిన ప్రశ్నములకు బదులు చక్కఁగాఁ జెప్పెను. దానిచే నతఁడీ బాలుఁడు నీతికోవిదుం డయ్యె నని నమ్మెను. పరమానందమున నావార్తలఁ దల్లికిం దెల్పెను. ఆలీలావతీదేవియుఁ బరమా నందభరిత స్వాంతయయ్యెను. కొడుకుం జేరఁ బంచి యుపలాలించెను. తండ్రికడకుం గొంపోవుదునని పురోహితుండు తెలుప వివిధవిధభూషణముల నలంకరించెను. బుద్ధిచెప్పెను. భక్తిమార్గము తెల్పెను. తండ్రికడ నేమియుఁ దోఁచినట్లు మాటలాడకుమురా నాయనా యనిబుజ్జగించెను. మీతండ్రి లోకత్రయాధిపతి సుమీ! చండశాసనుఁ డని హెచ్చరించెను. అవ్వేల పురో

హితుని వెంటఁ బంపెను. ఆతండు ప్రహ్లాదుం గాంచి, స
సభకుం బోవలయును. అందు నీతండ్రి నిన్నుం బరీ—
అప్పుడు,

ఉ. త్రిప్పకుమన్న ధూమకేతు దీర్ఘములైన త్రివర్గపాఠముల్
తప్పకుమన్న నేఁడు మన దైత్యవరేణ్యుని మ్రోల వేమరున్
చెప్పిన నీతిగాని మఱి చెప్పకు మన్న సదోషనీతులన్
విప్పకుమన్న [1]దుష్టమగు విష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్.

అని బుజ్జగించి యతఁడు తనమాట జవదాఁటువాఁడు కాఁ డని మది నెఱనమ్మి,

సీ. అడుగడుగునకు మాధవానుచింతనసుధా
మాధుర్యమున మేను మఱచువాని
అంభోజగర్భాదు లభ్యసింపఁగ లేని
హరిభక్తి పుంభావ మైనవాని
మాతృగర్భము చొచ్చి మన్నది మొదలుగాఁ
[2]జిత్త మచ్యుతు మీఁదఁ జేర్చువాని
సంకించి తనలోన నఖిలప్రపంచంబు
శ్రీవిష్ణుమయమని [3]చెలఁగువాని

తే. వినయకారుణ్యబుద్ధివివేకలక్ష్మ
ణాదిగుణముల కాటపట్టైనవాని
శిష్టు బుధలోకసంభావ్యుఁ జేరి గురుఁడు
మందఱికిఁ బ్రొబ్బి తండ్రికి మ్రొక్కు మనుచు.

1. 'దుష్టతరవిష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్' అని పా. 2. 'చిత్త మచ్యుతుపయిఁ ♦ తెలఁగువాని' అని పా. 3. 'చెప్పువాని' అని పా.

హిరణ్యకశిపుం గాంచి సానునయోక్తు లలరారుచుండఁగా

క. శిక్షించితి [1]మన్యము లగు, పక్షంబులు మాని నీతి పాఠగుఁ డయ్యెన్
రక్షోవంశాధీశ్వర, వీక్షింపుము నీకుమారు విద్యాబలమున్.

అని విన్నవించెను. రాక్షసాధ్యక్షుం డాపలుకు లాలించి సంతోషించి తనపాదములకు వందన మొనరించి కరయుగంబు జోడించి నిలుచున్న చిన్నికుమారకుం గాంచి మహానందంబును జాలియుఁ దోలకాడ వెంటనే చేరఁదీసికొని గాఢాలింగన పురస్సరంబుగా నంకమునఁ గూరుచుండఁబెట్టుకొని చుంచువ్రు దువ్వి చిబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని మహానందంబున వెల్లువలై ప్రవహించు కన్నీటిధారల నాతని మోమును దడుపుచు మృదులమధురతరాలాపంబు లలరుచుండ నాయనా!

శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగెన్ శోధించి యేమేమి సం
వేద్యాంశంబులు చెప్పిరో గురువులే వెంటం బఠింపించిరో
విద్యాసార మెఱుంగఁగోరెద భవద్విజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి చెప్పి సార్థముగఁ దాత్పర్యంబు భాషింపుమా.

అని పలికెను.

ఆర్యబాలురారా! పై పద్యమును జదివితిరి గదా. అర్థముతోఁగూడఁ దాత్పర్యమును జక్కఁగాఁ దెలుపుమా యని తండ్రి కొడుకు నడిగెను. ప్రతిపదమునకుఁ బ్రాతీతికమగు నర్థమును దొలుతఁ జెప్పవలయు. పిదప నాపదముల జోడింపునఁ దేలుచున్న విశేషార్థసారము తాత్పర్య మని భావించి

1 'మన్యుల వగు' అని పా.

భాషింపవలయు. ఇదియే పూర్వపద్ధతి. "ముక్కస్యము శాకార్థః" అన్నట్లుగాదు. ఇట్టి పద్ధతియే మీరలవలచుకొన వలయు. ఒక్క యుదాహరణమును వినుఁడు.

తే. విమల మధురమనోహర వృత్తి వెలయు
వారిఁ గొనియాడ బుధు లెంత దూరమైనఁ
బోవుదురు గాన నేను నీ పొందుఁగోరి
దవ్వనక వచ్చితి నశేషతాపశమని.

అని వసుచరిత్రమున రామరాజభూషణమహాకవి చెప్పెను. శుక్తిమతియను నదికిని, కోలాహలమను పర్వతమునకు సంభాషణ జరుగుఘట్టమున నీపద్యమున్నది. సామాన్యార్థ మేమనఁగా— సకలతాపములఁ బోఁగొట్టు శుక్తిమతీనదీ! లోకమున స్వచ్ఛమై మనోహరమగు ప్రవర్తనముగల వారిని వినుతించుట కెంతదూర మైనను సజ్జనులుపోవుదురు. కాఁబట్టి నేనును నీచెంతనుండఁగోరి దూరమనక హిమాలయప్రాంతమునుండి వచ్చితి నని పలికెను. విశేషార్థము—పదములజోడింపు విశేషార్థ మిందుఁ గల దని బోధించును. కవి మనతావునకు వచ్చి యిందుఁ రెండవయర్థము గల దని చెప్పఁడుగాని చదువువాఁడు తెలివిగలవాఁడేయైనచో నాపదముల జోడింపును గాంచినంతనే విశేషార్థ మిందుఁ గవి యనువదించె నని కనుఁగొనును. కోలాహలుఁడు కాముకుఁడు. శుక్తిమతి పద్మినీజాతి యన్నులమిన్న. కాఁబట్టి యిట్లూహింపఁ దగు. సకలతాపములను బోఁగొట్టుదానవుకదా నీవు శుక్తిమతీ! (నాకిపుడుగల పరితాపమును బోఁగొట్టఁజాలవా? యనిభావము) కపటములేక మనమున కింపును బెంచు నడకగలవారిని "కొనియాడ" కొని=పరిగ్రహించి, ఆడన్=విహరించుటకు,

బుధులు=వృసులగుజనులు ఎంతదూరమైననుపోవుదురు. కావున=
ఇది లోకాచారము గనుక నేను (తాపార్దితుఁడనుగానున్న
నేను) దూరమునక వచ్చితిని. అని ఈయర్థము పదములకూర్పు
వలనఁ గలిగినది. కాని యితరకారణములవలనఁ గాదు. కాఁబట్టి
హిరణ్యకశిపుఁడు కుమారుని బ్రతిపదమున కర్థమును
జెప్పి యావలఁ దాత్పర్యమును జెప్పుమని యడిగెను. ఇది ప్రాచీన
పద్ధతి. అదియే మంచిపద్ధతి. ఈకాలమున నది కాఅుమా
అగుట మీరు నెఱుంగఁగలరు. ప్రాచీనపద్ధతియే విజ్ఞానప్రదమని
నమ్ముఁడు. ఆవలఁ గథ వినుఁడు.

హిరణ్యకశిపుఁ డిట్లుపలికి యంతతో నూరకుండక పుత్త్రు
నకు రోషము గల్గించి విద్యావిషయమున శ్రద్ధఁబూనునట్లు
చేయనెంచి మహాప్రీతితో

శా. నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపాఠమహిమన్ నీతోడిదైత్యార్భకుల్
కన్నారన్నియుఁ జెప్ప నేర్తురు గదా గ్రంథార్థముల్ దక్షులై
యన్నా! యెన్నఁడు నీవు నీతివిదుఁడౌ దంచున్ మహావాంఛతో
మన్నాఁడన్ ననుఁగన్నతండ్రి భవదీయోత్కర్షమున్ జూపవే.

అని పలికి బిగ్గఁ గౌఁగిలించుకొనియెను. ఇట్లు తండ్రి తన్నడిగిన
విషయము లన్నియు నెఱింగియు నాతనియజ్ఞానమును బాప
నెంచి జనకుఁడు, సకలలోకాధిపతి, కఠోరహృదయుఁడు, పరా
క్రమశాలి యని తలంపక శ్రీమన్నారాయణపాదారవిందధ్యాన
తత్పరుండై తనమ్రోల భగవంతుఁడు నిలిచియున్నట్లే భావించు
వాఁడు గావున మెల్లఁగాఁ దండ్రిం గాంచి మృదులతమ
స్వరంబున,

క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితి ధర్మార్థముఖ్యశాస్త్రము లెల్లన్
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మ మెల్లఁ జదివితి తండ్రీ.

మ. తనుహృద్భాషల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ దాసత్వమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ సంకీర్తనల్ చింతనం
బను నీతొమ్మిది భక్తిమార్గముల సర్వాత్ముఁ హరిన్ నమ్మి స
జ్జనుఁడై యుండుట భద్ర మంచుఁ దలఁతున్ సత్యంబు దైత్యేశ్వరా.

ఇంతియగాక.

శా. ఆంధేందూదయముల్ మహాబధిరశంఖారావముల్ మూకస
ద్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావలీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడస
ద్గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితులరిక్తవ్యగ్రసంసారముల్.

తండ్రీ! ఇంకొక్కమాట నాలకింపుము. మనస్సును సమాహితమగునట్లు చేయుము. తరణోపాయ మేది యని యాలోచింపుము.

సీ. కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకుని జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు
శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు
మధువైరిఁ దవిలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు
పురుషోత్తముని మీఁది బుద్ధి బుద్ధి

తే. దేవదేవునిఁ జింతించు దినము దినము
చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు
తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడు తండ్రి తండ్రి.

తొందఱపడక యింకొక్కమాట నాలింపుము.

సీ. కంజాక్షునకుఁ గాని కాయంబు కాయమే పవనగుంభితచర్మభస్త్రి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడని వక్త్రంబు వక్త్రమే ఢమఢమధ్వనితోడి ఢక్క గాక
హరిపూజనము లేని హస్తంబు హస్తమే తరుశాఖనిర్మిత దర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడని కన్నులు కన్నులే తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
ఆ. చక్రిచింత లేని జన్మంబు జన్మమే, తరళసలిలబుద్బుదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేని విబుధుండు విబుధుఁడే పాదయుగముతోడి పశువు గాక.

మహాత్ములు యోగులు నిరంతరధ్యాన మొనరించి యెఱింగి మనవంటిమూఢులకుఁ దెల్పిన భాషణముల నించుక యాలకింపుము.

సీ. సంసారజీమూతసంఘంబు విచ్చునే చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలదావాగ్ను లాఱునే విష్ణుసేవామృత వృష్టి లేక
సర్వాంకషాఘౌఘ జలరాసు లింకునే హరిమనీషాబడబాగ్ని లేక
ఘనవిపద్గాఢాంధకారంబు లడఁగునే పద్మాక్షునుతి రవిప్రభలు లేక
తే. నిరుపమాపునరావృత్తి నిష్కళంక, ముక్తినిధిఁ గానవచ్చునే ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గకోదండచింతనాంజనము లేక, తామరసగర్భునకు నైన దానవేంద్ర.

అను నీప్రహ్లాదునిపలుకులు హిరణ్యకశిపుని చెవులకు ములుకులవలె నయ్యెను. శ్రుతిరంధ్రముల ద్వారా మనస్సున కెఱుక పడియె. వెంటనే యాతనినయనము లెఱ్ఱవాఱెను. అప్పుడే మోము వివర్ణతం గాంచెను. అధరము కంపింపసాగెను. భుజశిఖరము లెగుర మొదలిడెను. కరతలగతఖడ్గము తనంతన తానే క్రూరత వహించెను. దేహ మింక నూరకుండుట పాడిగాదని కాఁబోలు వడఁకసాగెను. ఇంతయేల సింహాసనమే యల్లలనాడఁ జొచ్చెను. ఆవెంటనే యాదానవనేత యదరిపడి క్రూరనేత్రము

లగ్నిజ్వాలలఁ గురియుచుండ శుక్రపుత్రుంగాంచి యీతఁడు దురాత్ముఁడై నావిరోధి యగు శ్రీహరికథలఁ జెప్పియుండు నని యెంచుచు నిట్లు పలికెను.

చ. పటుతరనీతిశాస్త్రచయ పారగుఁ జేసెద నంచు బాలు నీ
వటుకొనిపోయి వానికి న నర్హములైన విరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాఁడవు భృగుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట! బ్రాహ్మణాకృతివి గాక యథార్థపు బ్రాహ్మణుండవే.

ఏమయ్యా! ధర్మేతరమార్గమునఁ బ్రవర్తించి నాకొడుకును బాడుచేసితివి. నాద్రవ్యమును గొని మామకసహాయమున జీవించుచు, వందఱకన్న మిక్కుటమగు మర్యాదలం బొందుచు నీవిట్లు చేసితివే. ఇది పాపముకాదా! ఇట్టి నీకు సుగతిగలదా? అని మఱుమాటరాక యూరకుండెను. పురోహితుఁడు ఈజనకుఁ దీవ్రక్రోధ మంకురించె నని యెఱింగి వడంకుచు మహాప్రభూ!

ఉ. తప్పులు లేవు మావలన దానవనాథ! విరోధిశాస్త్రముల్
చెప్పము క్రూరులై పరులు చెప్పరు; మీచరణంబులాన సు
మ్మెప్పుడు మీకుమారునకు నింతయుఁ నైజమనీష యెవ్వరుం
జెప్పెడి పాటిగాదు ప్రతి చింతఁ దలంపుము నేర్పుకైవడిన్.

త్రిలోకాధినాథా, మఱొక్కమాట విన్నవింతు. అవధరింపుఁడు.

క. మిత్రులము పురోహితులము, పాత్రుల మే మదియుఁగాక భార్గవులము నీ
పుత్రుని నిటువలెఁ జేయఁగ, శత్రులమే దైత్యజలధిచంద్రమ వింటే.

అను పలుకుల నాలకించి హిరణ్యకశిపుఁడు మనమున నించుక యోజించెను. ఈమాటలు నిజములే యని నమ్మెను. వారిని పాద

రముగా వీక్షించెను. వెంటనే మోము మరలించెను. కొడుకుం
జూచి కుమారా! గురువు లుపదేశింపని యీనీతులు నీ కెవరు
బోధించిరి. వారి పేరు చెప్పుము. చాలు. ఆవల వారివిషయ
మాలోచించెద ననియెను. ప్రహ్లాదుఁ డామాటలు కించుకయు
భయంపడక నిశ్చలచిత్తుండై సుస్మితాననుండై తండ్రివంకఁ
జూచుచు మహాత్మా! జనకా!

ఉ. అచ్చపుఁ జీకటింబడి గృహవ్రతులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్ మరలఁ జర్వితచర్వణు లైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు చెప్పిన నైన నిజేచ్ఛ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు నేగిన నైన హరిప్రబోధముల్.

ఉ. కాననివాని నూఁతగొని కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్
గాననిభంగిఁ గర్మములు గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధులై
కానరు విష్ణుఁ గొంద ఱట కందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తులగు సంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా.

తండ్రీ! తుదిమాట యొక్కదానిని వినుము. కోపాగ్ని
జ్వాలల మనస్సును గాల్పఁబూనకుము. శాంతి మూనుము.

శా. శోధింపంబడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ! వేయేటికిన్
గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు
ర్మేధల్ దాఁటఁగ వచ్చునే సుతవధూ మీనోగ్రవాంఛామద
క్రోధోల్లోలవిశాలసంసృతిమహాఘోరామితాంభోనిధిన్.

అను పలుకుల విని రక్కసులరేఁడు తటుక్కునఁ గొడుకుపైఁ
గల మక్కువను దెగఁగోసి తొడలపై నున్నవాని గొబ్బున దిగఁ
ద్రోసి నిష్ఠురక్రోధంబు దీపింప వేఁడిచూపుల మింట మంట
లెగయుచుండఁ జెంతనున్న మంత్రులంగాంచి యిట్లు పలికెను.

మంత్రులారా! వరాహరూప మెత్తి తనపిన్నతండ్రిని జంపెనని యీప్రహ్లాదుఁడు మనమునఁ గోపమూనక సేవకుఁడు క్షుద్రరాజును బొగడినట్లు హరిని బొగడుచున్నవాఁడు. నాకరవాలమునకుం దనప్రాణవాయువుల నర్పింపఁ బూనియున్నవాఁడు. నాతో విరోధమున కొడిగట్టినాఁడు. లోకమున నెందైన నిట్టి పాపాత్మునిఁ బితృద్రోహినిఁ జూచితిరా! అని యంత నిలువక శూరదానవపుంగవులం గాంచి,

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగు నాపక్షంబు నిందించి య
త్యంచద్భీతియుఁ లేక విష్ణు నహితుం గీర్తించుచున్నాఁడు, వ
ర్జించుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్త్రాకారతన్ వ్యాధి జ
న్మించెన్ వీని వధించి రండు దనుజుల్ మీమీపటుత్వంబులన్.

అని వారిని హెచ్చరించి తీవ్రమగు కోపము తనుముంపఁగా హుంకరించి కరవాలము జళిపించి

శా. అంగవ్రాతములోఁ జికిత్సకుఁడు దుష్టాంగంబు ఖండించి శే
షాంగశ్రేణికి రక్షచేయుక్రియ నీయజ్ఞుం గులద్రోహి దు
స్సంగుం గేశవపక్షపాతి వధముం జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదం గులము నిర్దోషంబుఁ గావించెదన్.

కాఁబట్టి మీరిప్పుడే

క. హంతవ్యుఁడు రక్షింపను, మంతవ్యుఁడు గాఁడు యముని మందిరమునకున్
గంతవ్యుఁడు వధమున కుప, రంతవ్యుం డనక చంపి రండీపడుచున్.

అని దానవనాయకుండు రూక్షంబుగాఁ బలికిన విని రాక్షసవీరు లాక్షణమ పెక్కండ్రు శూలంబులఁ గేలం బూని వక్త్రంబులు తెఱచుకొని యుబ్బి పెడబొబ్బలిడుచు బాలుండని కాని, రాచ బిడ్డఁడని కాని, కనికరింపఁదగిన ప్రాయముగలవాఁడని కాని, లోక

మాన్యసచ్ఛీలుండని కాని, ఇన్నింటినిబట్టి యవధ్యుఁడని కాని యూహింపక క్రూరస్వాంతులై శూలములం గొని ప్రహ్లాదుని కోమలతమాంగములఁ జూచి క్రుమ్మిరి. ఎన్నిమారులు శూలములఁ బ్రహరించుచున్నను బ్రహ్లాదుఁడు వల దని కాని, అమ్మా యని కాని, ఇంక నిట్టిమాటలు పలుకను నన్ను రక్షింపుఁడీ యని కాని పలుకక నిరంతర మాపరాత్పరుని నారాయణమూర్తిని ధ్యానించుచు నూరకుండెను. ఆశూలపుఁబోటు లాతని యంగమున కించుకంతయు నొప్పిని గల్గింపఁ జాలవయ్యెను. శూలములతోఁ దన్నుఁ గ్రుమ్ముచున్నపుడెల్ల నోపన్నగశయనా! ఓదనుజభంజనా! ఓజగదధీశా! ఓదుఃఖాపన్నశరణ్యా! ఓనిఖిలపావనా! అని వినుతించెను గాని, కన్నుల నీరు పెట్టుటగాని, భయముచే నంగములు వడఁకించుటగాని చేయక యూరక నిర్వికారుఁడై యుండెను.

ఇట్లు దానవులు చేయు ఘోరకృత్యము లాప్రహ్లాదుని మారు నొప్పింపఁ జాలవయ్యెను. ఒక్కమాత్రైనను ఈబాధలకుఁ దాళఁజాల ననకుండుటంజూచి వా రచ్చెరువునొందిరి. ఆవిధ మాహిరణ్యకశిపుఁ డెఱింగి యేకాంతమునఁ గూరుచుండి ఔరా!

ఉ. శూలములన్ నిశాచరులు స్రుక్కక దేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలపైఁబడఁడు పాఱఁడు చావఁడు తండ్రినైన నా
పాలికి వచ్చి చక్రధరుపక్షము మానితి నంచుఁ బాదముల్
ఫాలము సోఁక మ్రొక్కఁ డనపాయతనొందుట కేమిహేతువో.

అని సంశయించుచు నెన్నియోవిధంబుల నింకను బాధింపుదు నని చింతించి దిగ్గజములచేఁ ద్రొక్కించియుఁ బాములచేఁ

గలపించియు ననేకరీతుల బాధింపుఁ డని దానవవీరుల కాజ్ఞాపించెను. వా రట్లే చేసిరి. వానిచేఁ బ్రహ్లాదుఁడు బాధింపఁబడఁడయ్యెను. అణుమాత్రమైన బాధింపఁబడినట్లు తోఁపఁజేయక నవ్వుచు శ్రీహరినామసంకీర్తనము చేయుచుండెను. ఆవిధమంతయు దానవులు వచింపఁగా నాలకించి దానవేంద్రుఁ డొక్కనాఁడు రహస్యస్థలంబునఁ గూరుచుండి ముక్కుపై వ్రేలిడుకొని అక్కటా!

ఉ. ముంచితి వార్ధులన్ గదల మొత్తితి శైలతటంబులందు ద్రొ
బ్బించితి శస్త్రరాజిఁ బొడిపించితి మీఁదనిభేంద్రపంక్తి ద్రొ
క్కించితి ధిక్కరించితి శపించితి ఘోరదవాగ్నులందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నలయించితిఁ జావఁ డిదేమి చిత్రమో.

ఇంతియగాక

చ. ఎఱుఁగఁడు జీవనోపధము లెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ దక్షము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిన్
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకని మేపము దైన్యము నొందఁ డింకనే
తెఱఁగున ద్రుంతు వేసరితి దివ్యము వీనిప్రభావ మెట్టిదో.

వాస్తవము నూహింప నీఁడు సామాన్యుఁడు కాఁడు. వీనితోడి వైరంబున నాకే మృతిసిద్ధించు నని తోఁచెడిని. అని చింతనము చేయుచుఁ జండామర్కుల రావించిన వా రరుదెంచి యాతనిసంశయముల నెఱింగి ధైర్యము చెప్పం దలంచి గంభీరముగా,

శా. శుభ్రఖ్యాతివి నీప్రతాపము మహాచోద్యంబు దైత్యేంద్ర రో
షభ్రూభంగవిజృంభణంబున దిగీశవ్రాతముల్ బోరులన్

విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేలితిగదా విశ్వంబు వీఁ డెంత యీ
దభ్రోక్తుల్ గుణదోషహేతువులు చింతం బొంద నీ కేటికిన్.

శా. వక్రుండైన జనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసి మేధావియై
పక్రాంతిన్ విలసిల్లు మీఁదట వయఃపాకంబుతో బాలకున్
శక్రద్వేషణ బుద్ధిఁ జేయుము మదిం జాలింపు మీరోషమున్
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడున్ సుశ్రీయుతుం డయ్యెడున్.

అని హితంబుఁ దెలిపిరి. ఆమాటల కించుక యాజడిల్లి గురుపుత్రులారా! గృహస్థులైన రాజుల కుపదేశింప ననువగు ధర్మంబుల నుపదేశించి నాకుమారుని సన్మార్గమునకుం ద్రిప్పుఁడని యాదేశించెను. వారంతఁ దదాజ్ఞ మౌళిం దాల్చి సకలవిధ ధర్మంబుల నుపదేశించిరి. ఆప్రహ్లాదుఁడు రాగద్వేషంబులచే విషయాసక్తులగు వారలకు గ్రహింప ననువగు ధర్మార్థకామంబులు తనకు నగ్రాహ్యంబు లని తలంచెను. అంతియగాక అనర్థంబులం దర్థకల్పనంబు చేయుట దిగ్భ్రమం బనియు నూహించెను.

ఆవల గురువులు కర్మానుష్ఠానమున కరుగఁగాఁ దనతో నాడుకొనవచ్చిన బాలకులం జీరి సోదరులారా ! మనగురువులు మంచివిద్య చెప్పుటలేదు. ఇది యసద్విద్య. నేనొక్క చదువు చెప్పెద. అది నిరపాయము. అని వారి నేకాంతంబునఁ గూరుచుండఁ బెట్టుకొని సాదరంబుగా,

ఉ. బాలకులార! రండు మనప్రాయపుబాలురు గొంద ఱుర్విపైఁ
గూలుట కంటిరే గురుఁడు క్రూరుఁ డనర్థచయంబునందు దు
శ్శీలత నర్థకల్పనముఁ జేసెడి గ్రాహ్యముగాదు శాస్త్రమే
మేలెఱిఁగించెదన్ వినిన మీకు నిరంతర భద్ర మయ్యెడిన్.

అని భక్తిమార్గంబునఁ గల భేదంబులం దెలుపుచు

సీ. కంటిరే మనవారు ఘనులు గృహస్థులై విఫలులై కైకొన్న వెట్టికనము
భద్రార్థులై రయ్యండి పాయరు సంసార పద్ధతి నూరక పట్టువడిరి
కలయోనులందెల్ల గర్భాద్యవస్థలఁ బురుషుండు దేహియై పుట్టుచుండుఁ
దన్నెఱుంగఁడు కర్మతంత్రుఁడై కడవట ముట్టఁడు భవశతములకు నైన

ఆ. దీన శుభము లేదు దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టిపుట్టి చచ్చిచచ్చి
పొరలనేల మనకుఁ బుట్టని చావని, త్రోవ వెదకికొనుట దొడ్డబుద్ధి.

ఇంతియ గాదు, మఱొక్కయుదాహరణమును వినుడు. అది మీరు నెఱింగినదియే. వినం దెల్పెద.

శా. హాలాపానవిజృంభమాణమదగర్వాతీతదేహోల్లస
ద్వేలాలోకనశృంఖలానిచయ సంబద్ధాత్ముఁడై లేశమున్
హేలానిష్క్రమణంబుఁ గానఁడు మహావిద్యాలసుఁడుం గామినీ
హేలాకృష్టకురంగశాబకముగన్ హీనస్థితిన్ వింటిరే.

ఆ. విషయసక్తులైన విబుధాహితులతోడి, మనికి వలదు ముక్తిమార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు నాశ్రయింపుఁడు ముక్త, సంగజనులఁ గూడి శైశవమున.

అని పెక్కురహస్యములు తెలిపెను, ఆబాలు రావాక్యముల నాలకించి ప్రమోదవాహినీనిమగ్నమానసులై,

ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకుమారుల యొద్ద ననేకశాస్త్రముల్
వింటిమి లేఁడు సద్గురుఁడు వేఱొకఁ డెన్నఁడు రాజశాల మూ
కంటికి నైనరాదు చొరఁగా వెలికిం జనరాదు నీకు ని
మ్మంటకవృత్తి యెవ్వఁడు ప్రగల్భుఁడు చెప్పె గుణాఢ్య! చెప్పుమా.

మహాత్మా!

క. సేవింతుము నిన్నెప్పుడు, భావింతుము రాజ వనుచు బహుమానములన్
గావింతుము తెలియుము నీ,కీవింత మతిప్రకాశ మేక్రియఁ గలిగెన్.

అని ప్రశ్నించిరి. ప్రహ్లాదుఁడా బాలకుల కనేకనీతివాక్యము లుపదేశించి శ్రీహరిభక్తి ముక్తిసాధన మని చక్కఁగాఁ దెలిపెను. ఆమాటలకు బాలకులెల్ల మిగుల హర్షించిరి. గురువుల యుపదేశముల విన నిచ్ఛగింపరైరి. తుదకు

క. ఆడుదము మనము హరిరతిఁ, బాడుదమే ప్రొద్దు విష్ణుభద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతి, గూడుదము ముకుందభక్తకోటిన్ సూటిన్.

అను ప్రహ్లాదోపదేశము గట్టిగా నమ్మిరి. ఆవిధ మెఱింగి శుక్రాచార్యపుత్రులిందు దానవనాథుపాలికిం బోయి మోము వెలవెల పోవఁగా,

శా. రక్షోబాలురనెల్ల నీకొడుకు చేరం జీరి లోలోన సా
శిక్షామార్గము లెల్లఁ గల్ల లని యాక్షేపించి తా సందఱన్
మోక్షాయత్తులఁ జేసినాఁడు మనకున్ మోసంబు వాటిల్లె నీ
దక్షత్వంబునఁ జక్కఁజేయవలయున్ దైతేయవంశాగ్రణీ.

క. ఉల్లసిత విష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ డీతఁడు దని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానవోత్తమ వింటే.

తుదిమాట వినుము.

క. ఊఁడుగఁడు మధురిపుకథనము, విడివడి జడుపగిదిఁ దిరుగు వికసనమున నే
నొడివిన నొడువులు నొడువఁడు, దుడుకనిఁ జదివింప మాకు దుర్లభమధిపా!

అని తెలియఁ బలికిరి. ఆమాటల నాగ్రహించి తనయు రావించి యించుకయును గరుణంబూనక నిష్ఠురక్రోధవివశుఁడై యాడుగఁదొడఁగి ప్రహ్లాదా! మూర్ఖుఁడా! దిక్పాలకులు నాయాజ్ఞ శిరసావహింతురు. నాదర్శనమునకు గోరి మహేంద్రాదులు కాచి యుందురు. అగ్నిప్రభృతులు నాగృహమున వంటచేయు

చుందురు. దిక్పాలపత్నులు నాయింటఁ జేటులై యుందురు
అట్టి నాయానతిమీఱి యేమో ప్రేలుచున్న వాఁడవు. మూర్ఖా

శా. కంఠక్షోభము గాఁగ నొత్తిలి మహాగాఢంబుగా డింభ వై
కుంఠుం జెప్పెదు దుర్జనుం డనుచు వైకుంఠుండు మీఁ బ్రత్యో
త్కంఠాబంధుఁడేని నే సమరులన్ ఖండింప దండింపఁగా
కుంఠీభూతుఁడు గాక రావలదె మద్ఘోరాహవక్షోణికిన్.

కుమారా! ఆచార్యులు వచింపకయున్న యర్థమును దెలిసి
నట్లు బోధించి బాలుర గురువిముఖులఁగా నొనర్చితి వఁట.
ఇంతియగాక పగవాఁడగు విష్ణుని వర్ణించితివఁట. దీనిచే దానవ
వంశాచారంబుల నేఁట గలిపితివి. ఇట్టి మూఢాత్ముని గులపాంస
నుని నీచుని నిప్పుఁ జంపుట పాపము గాదు. వంశమునకు మేలు
గల్గించిన ట్లగును. అంతియగాక వంశమును నిర్దుష్టముగా
నొనరించిన పుణ్యము లభించును. మఱొక్కమాట వినుము.

క. దిక్కుల గెలిచితి నన్నియు, దిక్కెవ్వఁడు రోరి నీకు దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వేఱొక, దిక్కెఱుఁగక కొలుతు రితఁడె దిక్కని నన్నున్.

క. బలవంతుఁడ నే జగముల, బలములతో జనక వీరభావమున మహా
బలుల జయించితి నెవ్వని, బలమున నాడెదవు నాకుఁ బ్రతిపక్షుఁడవై.

అని పలికినఁ బ్రహ్లాదుఁడు చిఱునవ్వునఁ దనయుళోభానమును
దెలుపుచుఁ దండ్రితో మెల్లఁగా

క. బలయుతులకు దుర్బలులకు, బలమెవ్వఁడు నీకు నాకు బ్రహ్మాదులకున్
బలమెవ్వఁడు ప్రాణులకును, బలమెవ్వం డట్టి విభుఁడు బల మసురేంద్రా!

క. దిక్కులు కాలముతో నే, దిక్కున లేకుండుఁ గలుగు దిక్కుల మొదలై
దిక్కుగల లేనివారికి, దిక్కెవ్వఁడు వాఁడు నాకు దిక్కు మహాత్మా!

తండ్రీ! మఱొక్కబుద్ధి వినుము. కోపమున మదిని జెదఱ
నీయకుము.

ఉ. లోకము లన్నియున్ గడియలోన జయించినవాఁడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తమున్ గెలువనేరవు నిన్ను నిబద్ధుఁ జేయుం నీ
భీకరశత్రు లార్వురఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
నీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా!

ప్రియజనకా! నా ప్రార్థన నంగీకరింపుము.

క. పాలింపుము శేముషి నున్మూలింపుము కర్మబంధముల సమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ, గీలింపుము హృదయమందుఁ గేశవభక్తిన్.

అని పలుకుచున్న భాగవతశేఖరుం గాంచి దోషాచర ఖరుం డాగ్రహమున,

శా. నాతోడం బ్రతిభాషలాడెదు జగన్నాథుండ నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుండు మ
ద్భ్రాతం జంపిన మున్ను నే వెదకితిం బల్మాఱు నారాయణుం
డేతద్విశ్వములోన లేఁడు మఱి వాఁ డెందుండురా దుర్మతీ!

పాపాత్ముఁడా! ప్రహ్లాదా!

క. ఎక్కడఁ గలఁ డే క్రియ నే చక్కటి వర్తించు నెట్టి జాడను వచ్చున్
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణుని, బెక్కులు ప్రేలెదవు వాని భృత్యునిపగిదిన్.

అని ఘోరధ్వనితోఁ బల్కెను. ఆమాటలకుం బ్రహ్లాదుఁడు హరి కింకరుఁడే యామాట శంకింపక ప్రమోదపులకాంకురసంకలిత సర్వాంగుండై యించుకంతయుఁ గోప మూనక త్వరపడక హృదయారవిందపీఠంబున శ్రీనాథుం దలంచి నిలిచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున నర్తనంబుఁ జేయుచు,

మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునన్ గుంభినిం
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ల నిశలన్ ఖద్యోతచంద్రాత్మలన్

గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తు లందంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకం గా నేల యీ యాయెడన్.

క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని, సందేహము వలదు చక్రి సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానవాగ్రణి వింటే.

అని కుమారుఁడు పలుకుచుండఁగా నెందున్న వాఁడో చూపు మని తండ్రి యాక్షేపించుచుండఁగా శ్రీహరి యాదానవనేతం జంప నరసింహాకృతి సర్వత్ర నెలకొనియుండెను. అత్తఱి నాదానవేంద్రుఁ డించుకంతయు నోర్వపూనక

క. డింభక సర్వస్థలముల, నంభోరుహనేత్రుఁ డుండు ననుచు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెద వీ, స్తంభంబునఁ జూపఁగలవె చక్రిం గ్రిక్కిన్.

క. స్తంభమునఁ జూప వేనియుఁ, గుంభిని నీశిరముఁ ద్రుంచి కూల్పఁగ రక్షా
రంభమున వచ్చి హరి వి, స్రంభంబున నడ్డపడఁగ శక్తుం డగునే.

అని గద్దించెను. ఆమాటలకు జంకక విసుగుకొందక యేవగింపక త్వరపడక ధైర్యము నెడఁబాయక సంతసమును దెలుపు నట్టి చూపులఁ జాలింపక ప్రహ్లాదుఁడు భక్తవత్సలుఁడగు భగవంతునిభటుఁడు కావున,

శా. అంభోజాసనుఁ డాదిగాఁగఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁ డై
సంభావంబున నుండు ప్రౌఢ విపులస్తంభంబునం దుండఁ డే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్యు నుండుటకు నే సందేహమున్ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడు బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్.

అను పలుకులు చెవుల సోఁకినంతనే మండిపడి యుద్దండవిక్రముఁ డగుదానవనాథుండు హుంకరించి నిశాతఖడ్గంబు కరంబున నమర్చి జళిపించుచుఁ గొడుకుఁ దిరస్కరించుచు యుగాంతకాలమాతవమానిపోల్కిఁ గానంబడుచు,

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్త గరిమన్ విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భాషించెద వైన నిందుఁ గలఁడే యంచున్ మహాక్రోధియై
దనుజేంద్రుం డటచేత వ్రేసెను మహోగ్రప్రభాశుంభమున్
జనదృగ్భీషణదంభమున్ హరి జనుస్సంరంభమున్ స్తంభమున్.

ఆవ్రేటున కా స్తంభంబు పగిలెను. ఫటఫట యనుశబ్దము పుట్టెను. అది రోదోంతరంబుల నిండెను. సకలజగద్భయంకర రీతిం బొలుపారెను. అది విని జంతుసంతానంబులు నిశ్చేష్టితము లయ్యెను. కొండలు పగిలి ధరణిం ద్రొళ్లెను. ఆధ్వనియుఁ బైధ్వనిలోఁ జేరి వ్యాపింప సముద్రములు ఘూర్ణిల్లెను. ఆ ధ్వనియు వానితోఁ గలిసెను. బ్రహ్మాండకటాహంబును విదళింపఁ జూచెను. ఆసమయమున నా స్తంభమునుండి నరసింహమూర్తి యావిర్భవించెను. ఆరూపము చూడఁగా,

క. నరమూర్తి కాదు కేవల, హరిమూర్తియుఁ గాదు మానవాకారముఁ గే
సరియాకారము నున్నది, హరిమాయారచితమగు యథార్థముచూడన్.

అని యాతరుణమున హిరణ్యకశిపుఁ డూహించెను. అంతతో నాతనియూహ నిలువ లేదు.

ఉ. తెంపున బాలుఁ డాడిన సుధీరత సర్వగతత్వముం బ్రతి
ష్ఠింపఁ దలంచి యిందు నరసింహశరీరముఁ దాల్చి చక్రి శి
క్షింపఁగ వచ్చినాఁడు హరిచే మృతియుంచుఁ దలంతు వైన నా
సొంపును బెంపు సంపదయు ఖాడఁ జరింతు హరింతు శత్రుఘ్నన్.

అను నభిప్రాయము హిరణ్యకశిపునకుం గల్గఁ జేసెను.

అంత నా దానవేంద్రుఁడు ధైర్యము నూది గదాదండ ముద్దండగతిం గరంబునం బూని శ్రీనరసింహమూర్తి కెదురు నడచెను. చెంతఁ జేరినకొలఁదిని తదీయాప్రతిమాన తేజోవిశేషంబున

దైత్యపతి నిర్గతప్రభుం డయ్యెను. అంతలో గదాదండంబు గిర గిరంద్రిప్పి నరసింహమూర్తిపై వైచెను. ఆపరాత్పరుండా ప్రేటును లెక్కఁగొనక వానిం బట్టుకొనియె. వాఁడు నిలువక మిట్టిపడి పట్టు తప్పించుకొని చెలరేఁగెను. దేవత లించుక సంశయించిరి. అంతలో నరసింహమూర్తి యాదానవుని యాటోపంబు సైరింపక

నృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుని వధించుట

సీ. పంచాననోద్ధూత పావకజ్వాలలు భూ నభోంతర మెల్ల బూరితముగ
దంష్ట్రాంకురాభీల ధగధగాయితదీప్తి నసురేంద్రు నేత్రము లంధములుగఁ
గంటకసన్నిభోత్కట కేసరాహతి నభ్రసంఘము భిన్నమై చలింపఁ
బ్రళయాభ్ర చంచలా ప్రతిమభాస్వరములై ఖరనఖరోచులు గ్రమ్ముదేర
తే. సటలు జళిపించి గర్జించి సంభ్రమించి
దృష్టి సారించి బొమలు బంధించి కెరలి
జిహ్వ యాడించి లంఘించి చేత నొడిసి
పట్టె నరసింహుఁ డా దితి పట్టి (నపుడు).

ఆపట్టున దానవనాయకుఁడు హుంకరించెను. గాని వదలించుకొని పోవ శక్యము కాదయ్యెను. అత్తఱి

మ. విహగేంద్రుం డహి వ్రచ్చుకైవడి మహోద్వృత్తిన్ నృసింహుండు సా
గ్రహుఁడై యూరువులందుఁ జేర్చి నఖసంఘాతంబులన్ వ్రచ్చె దు
స్సహు దంభోళికఠోరదేహు నచలోత్సాహున్ మహాబాహు నిం
ద్రహుతాశాంతకభీకరున్ ఘనకరున్ దైత్యాన్వయశ్రీకరున్.

శా. చించున్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించున్ ధరామండలిం
ద్రెంచుం గర్కశనాడికావళులు ఛేదించున్ మహోవక్షమున్
ద్రుంచున్ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా దుష్టాసురున్ వ్రచ్చి వ
ర్షించుం బ్రేవులు కంఠమాలికలు కల్పించున్ నఖోద్ఘాతియై.

సీ. పటుతరకవాటంబు ప్రక్కలు చేయుచో ఘనకుఠారంబుల కరణి నొప్పు
గంభీరహృదయపంకజము భేదించుచోఁ గుద్దాలములభంగిఁ గొమరుమిగులు
దమనీవితానంబు దవిలి ఖండించుచోఁ బటులవిత్రంబుల పగిది మెఱయు
జఠరవిశాలాంత్రజాలంబుఁ ద్రెంచుచోఁ గ్రకచసంఘంబుల గరిమఁ జూపు

తే. సంతతగతుఁ డైన దైత్యుని సాగ్రహమున
శస్త్రచయముల నొంపక సంహరించి
యమరు నరసింహు నఖరంబు లతివిచిత్ర
సమరముఖరంబులై యుండె (జనవరేణ్య.)

ఇట్లు హిరణ్యకశిపుని వివళించి తనపై కరుదెంచు దైత్య నివహంబులం జక్రధారల నిశ్శేషంబుగా వధించెను. ఈరీతిగా

శా. రక్షోవీరుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంరంభంబు చాలించి దృ
ష్టిక్షేపంబు భయంకరంబుగ సభాసింహాసనారూఢుఁడై
యక్షీణాగ్రహుఁడై నృసింహుఁడు కరాళాస్యంబుతో నొప్పెఁ దక్
వీక్షింపం బలికింపనోడి యితరుల్ విభ్రాంతులై డాఁగఁగన్.

ఆరూపము భయంకరమై చెలఁగెను. ఎవ్వరును డాయ నోడిరి. బ్రహ్మాదులు వేదమంత్రముల వినుతించిరి. దిక్పాలకులు పొగడిరి. మహర్షులు ధ్యానించిరి. శ్రీదేవియుఁ బ్రార్థించెను. దాని ఆఘోరరూపము చూడ నలవిగాకుండెను. ఎవరుగాని దాని శాంతింపఁజేయ నేరమని నిశ్చయించిరి. అత్తఱిఁ జతురాననుం డాలోచించి ప్రహ్లాదునికడకుం బోయి సవినయముగా

క. తీవ్రమగు రోషమున మీ, తండ్రి నిమిత్తమునఁ జక్రి దారుణమూర్తిన్
వేంద్రము విడువఁడు మెల్లనఁ, దండ్రీ శీతలునిఁ జేసి దయచేయఁగదే.

అని ప్రార్థించెను. ఆప్రార్థనము నాదేశముగా శిరసావహించి ప్రహ్లాదకుమారుఁడు మందగమనంబున నమందవినయవివేకం

బుల నానరసింహమూర్తిని డగ్గఱి భయభక్తి వినయంబులు వెనంగొనఁగా నిలువంబడునంతనే

ఉ. ప్రాభవమొప్ప నక్కటకృపామతియై కదియంగఁజేరి సం
శోభితదృష్టిసంఘములఁ జూచుచు బాలుని మౌళియందు లో
కాభినుతుండు పెట్టె నసురాంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ
తాభయదానశస్తము ననర్గళమంగళహేతుహస్తమున్."

ఇట్లు శ్రీనరసింహమూర్తి యభయదానంబు చేసిన నాకుమారుండు వినయవినమితకంధరుండై యనేకవిధంబుల వినుతించెను. ఆస్తోత్రరాజమునకుఁ బరమకరుణాతరంగితహృదయుండై పరమేశ్వరుండు సాదరాలోకనంబులం జూచి,

సీ. నీయట్టి సుజ్ఞాన నిపుణు లేకాంతులు కోర్కులు నాయందుఁ గోరనొల్ల
రట్లైనఁ బ్రహ్లాద యసురేంద్ర భర్తవై సాగి మన్వంతర సమయ మెల్ల
నిఖిలభోగంబులు నీవు భోగింపుము కల్యాణబుద్ధి మాకథలు వినుము
సకలభూతములందు సంపూర్ణుఁ డగు నన్ను యజ్ఞేశు నీశ్వరు నాత్మ నిలిపి

ఆ. కర్మచయములెల్ల ఖండించి పూజన, మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ
భోగముల నశించుఁ బుణ్యవ్రతంబులఁ, బాపసంచయములు పాయు నిన్ను.

మఱియొక్కమాట వినుము.

ఆ. నరుఁడు ప్రియముతోడ నాయవతారంబు, నీయుదారకీర్తనికరములను
మానసించునేని మఱిసంభవింపఁడు, కర్మబాధచయముఁ గడచి పోవు.

అని పలికి బ్రహ్మాదుల నాదరించి నరసింహమూర్తి యదృశ్యుండయ్యె. ప్రహ్లాదుఁడు హరపంకజగర్భప్రభృతులకుఁ బ్రణమిల్లిన వార లాతని నాశీర్వదించి తమతమనివాసంబులకుం జనిరి. ప్రహ్లాదుఁ డంత జనని నూఱడించి భగవద్భక్తిపరాయణుండై సుఖం బుండెను.

ఆర్యబాలకులారా! ప్రహ్లాదుఁడు తండ్రియాజ్ఞమీఱెను గదా. గురువులాజ్ఞ లెక్కసేయక పోయెఁగదా. ఇది శాస్త్రసమ్మతమా? యని ప్రశ్నింపరాదు. ఎవరుగాని ధర్మమార్గమును మీఱినపుడు వారియందుఁ గల మరియాదను వీడుట తప్పుగాదని నిశ్చయింపుఁడు. ప్రహ్లాదుఁడు సామాన్యబాలుఁడు కాఁడనియు, దుష్టుని హింసించుటకు శ్రీహరి యాతని నొకసాధనముగాఁ బుట్టింప నవతరించె ననియుఁ దలంపుఁడు. ప్రహ్లాదుని ప్రవర్తనమును శ్రద్ధగాఁ బరికించి తదనుగుణముగాఁ బ్రవర్తింపఁ బ్రయత్నింపుఁడు. ఏయేగుణముల నాప్రహ్లాదుఁడు త్రిలోకవినుతకీర్తి యాయెనో, వాని నలవఱచుకొనఁ బ్రయత్నింపుఁడు. ఈచరిత్రపఠనమునకు ఫల మదియే. ఇదియే నే మీకుఁ దెలుపఁదగుమాట. ఇఁక నవ్వలికథను వినఁ బ్రయత్నపడుఁడు.

ఇది సప్తమస్కంధము.

అష్టమస్కంధము

గజేంద్ర మోక్షణము

ప్రహ్లాదచరిత్రమును విని శుకయోగిచంద్రునిం గాంచి పరీక్షిన్మహారాజు ఇట్లు ప్రశ్నించెను. యోగీంద్రా! భక్తవరుని చరిత్రమూలముగా శ్రీమన్నారాయణమూర్తి యొనరించిన ధర్మరక్షణము వింటిని. పరమానందభరితుఁడ నైతిని. కాని యింకను పరాత్పరుని దివ్యగాథల నాలకింప నా మది త్వరపడు చుండు. ఆపదుద్ధారకుని యద్భుతచర్యల వినిపింపవే యని ప్రార్థించెను. పరీక్షిన్మహారాజు ప్రశ్నము నాలకించి సంతసించి శుకయోగి యిట్లనియె. రాజేంద్రా! చక్కని ప్రశ్న మొనరించితివి. ఎన్నిమారులు ప్రశ్నించినను విసుగులేక భగవచ్చరిత్రము వచింప నిచ్ఛ యుదయించుచునే యుండును. భక్తవరా! వేఱొకయద్భుతగాథను దెలిపెద వినుము.

మనువులు పదునలువురు కదా. అందు నాలవమనువు కాలమున జరగిన కథ వినుము. మను వనఁగా ధర్మాధికారి. ఒక్కొక్కమనువుకాలమున నొక్కొక్క యధికారివర్గ మేర్పడును. ఈనాలవమనువు కాలమున నున్న యధికారులఁ దెల్పెద. నాలవమనువు పేరు తామసుఁడు. ఉత్తమున కితఁడు సోదరుఁడు. ఆయుత్తముఁడు మూఁడవమనువు. ఆతని కితఁడు తమ్ముఁడు. ఈతామసమనువు ధర్మరాజ్యమును పాలించు తఱి కేతు,

వృష, నర, ఖ్యాతి ప్రభృతులు రాజులు మనుపుత్రులు పదుగురుండిరి. దేవతలు సత్యకహరివీరసంజ్ఞగలవారు. వారల కధిపతి యింద్రుఁడు వానిపేరు త్రిశిఖుఁడు. జ్యోతిర్వ్యోమ ప్రభృతులు సప్తర్షులు. ఆకాలమున భగవంతుఁ డగుహరి హరిమేధునకుఁ గొడుకయ్యెను. హరిమేధుని భార్య పేరు హారిణి యని. దానికి జనించిన పురుషుఁడు భగవదంశమున దుష్టుల శిక్షించి శిష్టులఁ గాపాడుచుండును. ఆమనువు కాలమున మకరముచేఁ బట్టుపడిన గజరాజును విడిపించి ప్రాణదానముచేసిన భగవంతుని కథయే యిపుడు చెప్పనది, అనుటయు రాజెంతయు నచ్చెరువంది యోగీశ్వరా! ఒకటి జలచరము. ఒక్కటి వనచరము. ఈరెండుజంతువులకుఁ బోరాట మెట్లు గలిగెను. భగవంతుఁ డాయారాటము నెట్లు మాన్పెను. ఘోరాటవిలో భద్రగజమునకుఁ గలిగిన యాపద నెట్లు తొలఁగించి శ్రీహరి తన మహిమను లోకులకుఁ దెలిపెను. ఆకథను విస్తరించి వచించి నాకానందమును గల్పింపుమా యని చేతులొగ్గి ప్రార్థించెను. యోగివర్యుం డానందతరంగితాంతరంగుఁడై,

సీ. రాజేంద్ర విను సుధా రాశిలో నొకపర్వ
తము త్రికూటం బనఁ దనరుచుండు
యోజనాయుంత పొగు నున్నతత్వంబును
నంతియ వెడలుపు నలిశ యుల్లుఁ
గాంచనాయస్సారకలధౌతమయము లై
మూఁడు శృంగంబులం మొనయుచుండుఁ
దట శృంగబహురత్నధాతు చిత్రితము లై
దిశలు భూనభములు తేజరిల్లు

తే. భూరిభూజలతాకుంజపుంజములును
ప్రోసి పఱతెంచు సెలయేటి మొత్తములును
మరగి తిరిగెడు దివ్యవిమానములును
జఱులఁ గ్రీడించు కిన్నరచయముఁ గలిగి.

ఎంతయు నాశ్చర్యమును బుట్టించుచు నాపర్వత మెంతయో విఖ్యాతిం గాంచెను. అందలి సాంద్రారణ్యములు చూడ భయంకరములుగా నుండును. సింహాదులే యందు జంకి తిరుగుచుండు నన నింకఁదక్కుంగల మ్రుక్కడిమృగముల లెక్కింపనేల? దాని యుపత్యకయందు ఘోరారణ్య మొకటి కలదు దానిమహిమము వర్ణనాతీతము. దానియందుఁ గల ఘోరమృగముల లెక్కింప నొక్కఁడైన జగమున మొనగాఁడు లేఁడు. అందుఁ గొన్ని వన్యగజంబులు స్వేచ్ఛమెయిఁ దిరుగుచుండును. మొత్తముగా సంచరించుట వాని వాడుక.

ఒకనాఁ డావన్యగజములగుంపు దప్పిగొని కాఱుమబ్బులం దిరస్కరించు దేహంబులతోఁ గొండలనైనఁ బిండి చేయు పౌరుషములతో బయలువెడలుచుండునపుడు,

సీ. పులులమొత్తంబులు పొదరిండ్లలోఁ దూఱు
ఘోరభల్లూకముల్ గుహలు సొచ్చు
భూదారములు నేల బొఱియలలో డాఁగు
హరిదంతముల కేగు హరిణచయము
మడువులఁ జొరఁబాఱు మహిషసంఘంబులు
గండశైలంబులఁ గపులు ప్రాఁకు
వల్మీకముల సొచ్చు వనభుజంగంబులు
నీలకంఠంబులు నింగి కెగయు

తే. వెఱచి చమరీమృగంబులు విసరువాల చామరంబుల విహరణక్రమము వాయ
భయదపరిహేల విహరించు భద్రకరులగాలి వాఱిన మాత్రాన జాలిఁబొంది.

ఇట్లు సకలసత్త్వభయంకరంబు లగు నాయేనుఁగు తండ ములతో నొక్కకరినాథుఁడు తన కరేణుకోటితో వెనుకఁ జిక్కెను. ఈశ్వరేచ్ఛచేఁగదా ప్రపంచము నడుచుచుండును. అవ్వల నయ్యేనుఁగుల మిన్న యొక్కమార్గమునఁ బోవుచుఁ దనచేడియలు వెనుకొనిరాఁగా గహనమున విహరించి విహరించి మిక్కుటంబగు డప్పిచే బాధింపఁబడుచు మహోత్కంఠమునఁ బోయి పోయి

మ. అటఁ గాంచెం గరిణీశుఁ డున్నవఫుల్లాంభోజకహ్లారమున్
నటదిందీవరవారమున్ గమఠమీనగ్రాహదుర్వారమున్
వటహింతాలరసాలసాలసుమనోవల్లీకుటీతీరమున్
జటులోద్ధూతమరాళచక్రబకసంచారంబుఁ గాసారమున్.

ఆపంకజాకరంబుం బొడఁగాంచి నంతనే వాని యానందమునకుఁ బారము లేక పోయెను. తాను ముందును దనచేడియలు వెనుకనుగా నందు డిగి యిష్టానుసారము జలములం ద్రావి కమల ములఁ దొండములలాగివైచుచు వానిచే నొకదాని వేతొక టిగాఁ బ్రహరించుకొనుచు వచింప ననువుపడని వినోదములఁ గాలముఁ గడపుచుండెను. అట్టితఱి నాసరోవరంబు తనతొంటి యందమును గోలుపోయెను. విన్నదనంబునఁ జెలువముపోవ వెలవెలఁబాఱు చేడియవలెఁ గనఁబడసాగెను. అప్పుడు

సీ. భుగభుగాయితభూరిబుద్బుదచ్ఛటలతో గదలుచు దిరిగి భంగంబు లెగయ
భువనభయంకరఫూత్కారరవమున ఘోరనక్రగ్రాహకోటి బెగడ
వాలవిక్షేప దుర్వారజంఝానిల వశమున ఘుమఘుమావర్తమడరఁ
గల్లోలజాలసంఘట్టనంబులఁ దటీ తరు లమూలంబులై ధరణి గూల

తే. సరసిలోనుండి పొడఁగని సంభ్రమించి
యుదరి కుప్పించి లంఘించి హుంకరించి
భానుఁ గబళించి పట్టుస్వర్భానువడిది
నొక్క మకరేంద్రుఁ డిభరాజు నొడిసి పట్టె.

ఆమకర మిట్లు ముందటి కాళ్లను బట్టుకొనఁగా హస్తివరం డుద్దామపౌరుషంబునఁ దొండమున దానిం బైకెత్తి దంతములఁ బొడిచి విసరివైచెను. జలగ్రహ మయ్యది యించుకం తయుఁ వెనుదీయక కరివాలము మూలమును గోరులఁ జీరెను. మరల నేనుఁగులఱేఁ డద్దానిం దుండమునఁ గొట్టెను. అదియుఁ బదయుగళమును బీడించెను. ఇట్లు రెండును రేయింబవళ్లను భేదంబులేక ఘోరంబుగాఁ బోరసాగెను. అత్తఱి

ఆ. మకరితోడఁ బోరు మాతంగవిభుని నొక్కరుని డించి పోవఁ గాళ్ళు రాక,
కోరి చూచుచుండెఁ గుంజరీయూథంబు, మగలుదగులు గారె మగువలకును.

కొంతకాల మిట్లు పోరాటము సాగఁగా

ఆ. జీవనంబు తనకు జీవనంబై యుంట, నలవుఁ జలము నంత కంత కెక్కి
మకర మొప్పె, డస్సె మత్తేభమల్లంబు, బహుళపక్షశీతభాను పగిది.

అంతకంతకు బలంబు సన్నగిల్లుచున్నను మత్తేభంబు లేని బలంబుఁ దెచ్చుకొని యోపినంత పోరాడుచుండెను. కాని స్థానము బలము గల మకర మంతకంతకు విజృంభించి

శా. పాదద్వంద్వము నేలమోపి పవనున్ బంధించి పంచేంద్రియో
న్మాదంబుం బరిమార్చి బుద్ధిలతకున్ మాఁకాను హత్తించి ని
ష్ఖేదబ్రహ్మపదావలంబనగతిన్ గ్రీడించు యోగీంద్రు మ
ర్యాదన్ నక్రము విక్రమించెఁ గరి పాదాక్రాంతి నిర్వక్రమై.

దుర్దాంతవిక్రమంబునం దన్నుం బట్టి యిట్టట్టుకదలనీక బలమునఁ దన్నుఁ మించుచుండఁగా నేమియుం జేయందోఁపక

ఉ. ఊహాకలంగి జీవనపుటోలమునం బడి పోరుచున్ మహా
మోహలతానిబద్ధపదమున్ విడిపించు కొనంగ లేక సం
దేహముఁ బొందు దేహిక్రియ దీనదశన్ గజముండె భీషణ
గ్రాహదురంతదంతపరిఘట్టితపాదఖురాగ్రశల్యమై.

ఇట్లు,

క. అలయక సొలయక వేసట, నొలయక కరిమకరితోడ నుద్దండత రా
త్రులు సంధ్యలు దివసంబులు, సలిపెం బో రొక్క వేయిసంవత్సరముల్.

మ. పృథుశక్తిన్ గజ మాజలగ్రహముతోఁ బెక్కేండ్లు పోరాడి సం
శిథిలంబై తనలావు వైరిబలముం జింతించి మిథ్యామనో
రథ మింకేటికి దీని గెల్వ నరి పోరంజాల రాదంచు స
వ్యథమై యిట్లను బూర్వపుణ్యఫలదివ్యజ్ఞానసంపత్తితోన్.

శా. ఏరూపంబున దీనిగెల్తు నిటమీఁ దేవేల్పుఁ జింతింతు నె
వ్వారిం జీరుదు నెవ్వ రడ్డ మిఁక నివ్వారిప్రచారోత్తమున్
వారింపం దగువార లెవ్వ రఖిలవ్యాపారపారాయణుల్
లేరే మ్రొక్కెద దిక్కుమాలిన మొఱాలింపం బ్రపుణ్యాత్మకుల్.

అక్కటా! అనేకగజవర్యములు నన్ను సేవించుచుండఁ బదిలక్షలకరిణీవతంసములకు నాథుండనై యుండితి. అట్టి నే నీ సరోవరమున కేల వచ్చితిని. ఈభయం బేమి చేయునో కదా పరమేశ్వరా! ఇంక నేదేవునిఁ బ్రార్థింతును? ఏపుణ్యాత్ములను వేఁడుదు? శరణాగతరక్షకులారా రండు. కాపాడుఁ డని యెవ్వారిం దలవంచి మ్రొక్కుదు. ఐనను సకలబ్రహ్మాండనాయకుండై సర్వాంతర్యామియై సర్వకర్తయై భక్తరక్షణబిరుదమునఁ దేజ

రిల్లుచుఁ గరుణాపారావారుఁ డనఁ ఆపదుద్ధారకుఁ డన, దీనజన కల్పభూరుహ మనఁ బొగడఁబడుచుఁ దనమహిమ నెవ్వరికేఁ దెలియ శక్యముగాక విరాజిల్లు నీశ్వరునిం బ్రార్థించెదం. ఆపరాత్పరుండు తక్క నింకొరు లెవ్వరు కాపాడఁజాలరు. కట్టు కొంతవడిఁ బ్రార్థించి సంశయముతో

కం. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గలఁ డందురు పరమయోగి గణముల పాలం
గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు కలం డనెడువాఁడు గలఁడో లేఁడో.

అని యిట్లెంత యూహించిన నెంత ప్రార్థించినను గజరాజునకు దిక్కు కానరా దయ్యెను. అంతట మనంబున వేఱొక్క మార్గంబు చింతించి యీశ్వరసన్నిధానంబుం గల్పించుకొని భక్తిభరంబుతో నేకాగ్రమానసంబున మహానుభావా!

శా. లావొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోలం బయ్యెఁ బ్రాణంబులున్
ఠావుల్ దప్పెను మూర్ఛ వచ్చెఁ దనువున్ డస్సెన్ శ్రమం బయ్యెడిన్
నీవే తప్ప నితఃపరం బెఱుఁగ మన్నింపం దగున్ దీనునిన్
రావే యీశ్వర కావవే వరద సంరక్షింపు భద్రాత్మకా.

కం. విను దఁట జీవులమాటలు, చను దఁట చనరానిచోట్ల శరణార్థుల కో
యను దఁట పిలిచిన సర్వముఁ, గను దఁట సందేహ మయ్యెఁ గరుణావార్ధీ.

అని యిట్లు తన్ను రక్షింపు మని కుయ్యిడు గజరాజును రక్షింప భగవంతుఁ డాలోచింపసాగెను. ఈగజరాజు భగవత్సన్నిధానంబుఁ గల్పించుకొని కుయ్యిడుచుండఁగా

మ. అల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో నామూలసౌధంబు దా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో
త్పలపర్యంక రమావినోది యగు నాపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనఁ గుయ్యాలించి సంరంభియై.

భక్తరక్షణమే ప్రధానకార్యముగా భావించిన యాపరాత్పరుఁడు శ్రీమన్నారాయణుండు మహాసంరంభంబున

మ. సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁడే
పరివారంబును జీరఁ డభ్రగపతిం బన్నింపఁ డాకర్ణికాం
తరధమ్మిల్లము చక్కనొత్తఁడు వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచలమైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహియై.

పురంబు నిర్గమించి నిజపరికరంబు మరల నవధరించి యంబరంబు
నకు నుద్గమించి వేంచేయుచుండఁగా

మ. తనవెంటన్ సిరి, లచ్చివెంట నవరోధవ్రాతమున్ దానివె
న్కను బక్షీంద్రుఁడు వానిపొంతను ధనుఃకౌమోదకీశంఖచ
క్రనికాయంబును నారదుండు ధ్వజినీకాంతుండు రా వచ్చి రొ
య్యన వైకుంఠపురంబునం గలుగు వారాబాలగోపాలమున్.

ఇట్లు శ్రీమన్నారాయణుండు భక్తరక్షణపరాయణుండై

మ. వినువీథిం జనుదేరఁ గాంచి రమరుల్ విష్ణున్ సురారాతిజీ
వనసంపత్తినిరాకరిష్ణుఁ గరుణావర్ధిష్ణు యోగీంద్రహృ
ద్వనవర్తిష్ణు సహిష్ణు భక్తజనబృందప్రాభవాలంకరి
ష్ణు నవోఢోల్లసదిందిరాపరిచరిష్ణున్ జిష్ణు రోచిష్ణునిన్.

ఈరీతిం బొడఁగాంచి

మ. చనుదెంచెన్ ఘనుఁ డల్లవాఁడె హరిపజ్జం గంటిరే లక్ష్మి శం
ఖనినాదం బదె చక్ర మల్లదె భుజంగధ్వంసియున్ వాఁడె క్ర
న్నన యేతెంచె నటంచు వేల్పులు 'నమో నారాయణాయే'తి ని
స్వనులై మ్రొక్కిరి మింట హస్తిదురవస్థావక్రికిం జక్రికిన్.

శ్రీహరి వారి నమస్కరణంబుల నంగీకరింపక పోయిపోయి యప్పంకజాకరంబుం బొడఁగని క్షణ మాలసించిన గజేంద్రుఁ డేమగునో యను నాతురంబున.

మ. కరుణాసింధుఁడు శౌరి వారిచరముఙ్ ఖండింపఁగాఁ బంపె న
  త్వరితాకంపితభూమిచక్రము మహోద్యద్విస్ఫులింగచ్ఛటా
  పరిభూతాంబరశుక్రముఙ్ బహువిధబ్రహ్మాండభాండచ్ఛటాం
  తరనిర్వక్రముఁ బాలితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముఙ్ జక్రమున్.

హరికరకమలనిర్ముక్తంబగు నాచక్రం బాతణంబ చని

శా. భీమంబై తలఁ ద్రుంచి ప్రాణములఁ బాపెం జక్ర మాశుక్రియఙ్
  హేమక్ష్మాధరదేహముఙ్ జకితవన్యేభేంద్రసందోహముఙ్
  గామక్రోధనగేహముఙ్ గరటిరక్తస్రావగాహంబు ని
  స్సీమోత్సాహము వీతదాహము జయశ్రీ మోహముఙ్ గ్రాహమున్.

ఇట్లు సుదర్శన మాగజరాజు పాలిటికి సుదర్శనమై మకరమును జంపఁగానే

క. మకర మొకటి రవిఁ జొచ్చెను,
  మకరము మఱి యొకటి ధనదు మాటున డాఁగెఙ్
  మకరాలయమునఁ దిరిగెడు
  మకరంబులు కూర్మరాజు మఱువున కరిగెన్.

ఇంతలో గజరాజు మబ్బుచాటునుండి విడివడిన శీతాంశుక్రియ మకరబాధానిర్ముక్తిం గాంచి వెలుంగఁగా

శా. పూరించెఙ్ హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశి సౌజన్యముఙ్
  భూరిధ్వానచలాచలీకృత మహాభూతప్రచైతన్యముఙ్
  సారోదారశితప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యముఙ్
  దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూతద్విషత్సైన్యమున్.

ఇట్లు తనయుత్సాహమును గనుఁబఱచి శ్రీహరి పరమాదరంబునఁ జెంతకుం జని

క. నిడుదయగు కేల గజమును, మడుపున వెడలంగఁ దిగిచి మదజలరేఖల్
దుడుచుచు మెల్లన పుడుకుచు, నుడిపెన్ విష్ణుండు దుఃఖమూర్వీనాథా!

దేహతాపము వాయఁగనే గజరాజు యథాపూర్వముగా నొప్పెను. అంత మకరము దేవలశాపముక్తిం గాంచి క్రూరతర గ్రాహరూపమును మాని తనపూర్వరూపమును దాల్చెను. అతఁడు హూహూనామగంధర్వుఁడు. పరమభక్తుఁడు. గాన శాపముక్తిం బ్రసాదించిన భగవంతునకు నమస్కరించి తదనుమతి నొంది తనలోకమునకుం బోయెను.

ఆర్యబాలురారా! గజరాజు కథ వినుఁడు. ఈతఁడు తొలిజన్మమున ద్రవిళాధీశుఁడగు నింద్రద్యుమ్నరాజు. పరమభక్తుఁడు. మునివృత్తి నవలంబించి శైలాగ్రభాగమునఁ దపము చేసెను. తనయాత్మ శ్రీహరి నునిచి ధ్యానించుచుండఁగా నగస్త్యుం డచ్చోటికి కేతెంచి తనను గాంచి ప్రత్యుత్థానాదిసత్కారంబు లాచరింపక యున్నరాజుం గాంచి కోపించి మూర్ఖుఁడా! గజయోనిం బుట్టువం గాంచు మని శపించెను.

క. మునిపలి నవమానించిన, ఘనుఁ డింద్రద్యుమ్నవిభుఁడు కౌంజరయోనిం
జననం బందెను విప్రులఁ, గని యవమానింపఁ దగదు ఘనపుణ్యులకున్.

అట్లు కావున నాశాపంబున నింద్రద్యుమ్ననృపతి గజరాజై జన్మించెను. అతనిభటులెల్లఁ గరులైరి. రాజు గజరాజైనను శ్రీహరి భక్తివదలక ధ్యానించెను. కాఁబట్టి

ఆ. కర్మతంత్రుఁ డగుచుఁ గమలాక్షుఁ గొల్చుచు, నుభయ నియతవృత్తినుండెనేని
చెడును గర్మమెల్ల శిథిలమై మెల్లన, ప్రబలమైన విష్ణుభక్తి చెడదు.

అంతట శ్రీహరియుఁ దనపరివారంబుతో వైకుంఠము నకుం జనియె. ఈగాథ సకలాపన్నివారకం బగు. అని శుక యోగి యొతింగించి మఱియు నిట్లు తెలిపెను. రాజా! వినుము. తామసుఁడెత్తమ్ముఁడు నైవతుఁడు. ఆతఁడు మను వయ్యెను. ఆ తరుణమునఁ బ్రతివింధ్యార్జునప్రభృతులు భూపాలకులు, వీరు మనువు నందనులు. హిరణ్యరోముఁడు, ఊర్ధ్వబాహుఁడు, వేద శీర్షుఁడు లోనగువారు మునులు, భూతరయాదులు దేవతలు. శుభ్రుఁ డనువానిపత్ని వికుంఠాంబ పరమసాధ్వియై యుండ నాదంపతులకు భగవంతుఁడు పుత్త్రుఁడై జన్మించెను. అప్పటిభగ వంతునిపేరు వైకుంఠుఁ డని, వైకుంఠలోకమును గల్పించి యందు నివసించెను.

ఆవల చతుఃపుత్త్రుఁడగు చాక్షుషుం డనువాఁడు షష్ఠము మనువయ్యెను. పురుఃపురుషసుద్యుమ్నాదులగు నాతనిపుత్త్రులు భూమీశ్వరు లైరి. మంత్రద్యుమ్నుఁ డింద్రుఁడుగా నుండెను. ఆప్యాదికు లమరులైరి. హవిష్మద్వీరకాదిఘనులు మునులు. వైరాజుఁ డనువానికి సంభూతివలనఁ బుట్టి యజితుఁడను పేరఁ బరఁగి భగవంతుఁడు ధర్మము గాపాడుచుండెను. ఆభగవం తుఁడే కదా కూర్మమై మందరాద్రిని సముద్రజలముల మునుఁగ కుండ మోచి యమరుల కమృతమును బ్రసాదించెను.

క్షీరసాగరమథనము

అని పలుకు మునీంద్రునకు రాజేంద్రుఁ డిట్లు పలికెను. మహాత్మా! భగవంతుఁడు సముద్రమునఁ గూర్మావతారమునఁ బర్వతము నేల మోచెను? ఆకథ సవిస్తరముగా వచింపు మన యోగీశ్వరుఁ డానందమున నిట్లుబదులుచెప్పెను. రాజా! వినుము.

దేవతల యాటోపంబును సహింపక దానవులు తపః ప్రభావంబున గర్వించి శుక్రునాదేశంబున నింద్రాదులఁ బరాభవించిరి. ఇంద్రాదులు వారిధాటి కోర్వఁజాలక పోయిరి. వారెల్లఁగూడి బ్రహ్మదేవునిపాలి కరిగి తమదుఃఖములఁ జెప్పుకొనిరి. విరించియు వారి దీనాలాపంబుల నాలించి ధైర్యము చెప్పి శ్రీమన్నారాయణు నేకాగ్రమానసంబున వారిం గూడి ప్రార్థించెను. శ్రీహరి వారి యెదుటఁ దోఁచెను. అత్తఱి

సీ. హారకిరీటకేయూరకుండలపాద కటకకాంచీలతాకంకణాది
కౌస్తుభోపేతంబుఁ గౌమోదకీశంఖ చక్రశరాసనసంయుతంబు
మరకతశ్యామంబు సరసిజనేత్రంబుఁ గర్ణాభరణకాంతి గండయుగముఁ
గలితకాంచనవర్ణ కౌశేయవస్త్రంబు శ్రీవనమాలికాసేవితంబు

ఆ. నై మనోహరంబు నై దివ్యసౌభాగ్య
మైన యతనిరూపు హర్ష మెసఁగఁ
జూచి బ్రహ్మ హరుఁడు సురలును దానును
బొంగి నమ్రుఁ డగుచుఁ బొగడఁ దొడఁగి.

పెక్కువేదమంత్రంబుల సన్నుతించి దేవతల కష్టముల విన్నవించెను. ఆమాటల విని యాదిదేవుఁడు గంభీరభాషణంబు లొప్పారుచుండఁగా

క. ఓనలువ యోసురేశ్వర, యోనిటలతటాక్ష యోసురోత్తములారా
దానవులతోడ నిప్పుడు, మానుగఁ బోరామి కలిమి మనుటే యొప్పున్.

ఏలయంటిరేని వినుఁడు. దానవులు తపోబలగర్వితులు. మీర సమర్థులరు. కావున నిపుడు సంగరముచేయుట పాడి గాదు. కావున నమృతోత్పాదనయత్నము చేయుఁడు. దాన మీకొఱంతలు తీఱు. హృష్టపుష్టాంగుల రగు మీకు వారు

గెల్వఁజాలరు. ఈయుపాయము తప్ప వేఱొండు లేదు. వినుఁడావిధాన మెఱింగింతును.

సీ. పాల మున్నీటిలోపల సర్వతృణలతౌషధములు తెచ్చించి చాల వైచి
మందరశైలంబు మంథానముగఁ జేసి కవర వాసుకిఁ దరి త్రాడుచేసి
దానసహాయతచేత నలి నందఱును మీరు చిలుకుఁడు వేగమ తంద్రి విడుచు
ఫలము మీఁ దయ్యెడు బహుళదుఃఖంబులఁ బడుదురు దైత్యులు పాపమతులు
ఆ. అలవ దేమి లేక యమృతార్థములు గల్గు నిషధిలోన నొక్కవిషము పుట్టుఁ
గలఁగి బెదరవలదు కామరోషంబులు వస్తుచయమునందు వలదు చేయ.

అని యాజ్ఞాపించి యంతర్ధానంబు నొందెను.

అమరు లంత నయ్యనంతునాజ్ఞ శిరసావహించి దానవులతోఁ గయ్యంబుసేయుట మాని నమస్కరించి ప్రార్థింపవైరోచనియగు బలి దానవుల నడిపి దేవతల కభయదాన మొసంగెను. దేవతలు కొలఁదిదినముల కమృతాహరణప్రయత్నము దెలుప నసురు లంగీకరించిరి. సకలలతలను తృణముల నోషధులఁ దెచ్చి క్షీరసాగరమందు వైచిరి. మందరపర్వతమును గవ్వముగా నమర్చిరి. వాసుకిని త్రాడుగా నేర్పఱచిరి. ఇట్లు ప్రయత్నంబు చక్కఁగాఁ జేసి యుప్పర్వతంబున దేవదానవులు పట్టి పైకెత్తి తెచ్చుచుండఁగా నాభారంబునకు నిలుపనోపక పట్టుదలఁగ నది వారిపైఁబడియె. దానఁ గొందఱు మృతి నొందిరి. కొందఱు వికలాంగు లైరి. దేవత లప్పుడు బుద్ధిమాని శ్రీహరికడ కేలపోయితి మని చింతించిరి. అంతలో

మ. గరుడారోహకుఁడై గదాదిధరుఁడై కారుణ్యసంయుక్తుఁడై
హరి కోటిప్రభతో నొహో బెలవకుం డంచుం బ్రదీపించి త

ద్రిం గేలన్ నలువొందఁ గందుకము మాడ్కిం బట్టి క్రీడించుచున్
గరుణాలోకసుధన్ సురాసురుల ప్రాణంబుల్ సమర్థించుచున్.

పర్వతరాజమా! సముద్రమునకుం బొమ్మా. ఇది దేవతా కార్యము. లోకములకు మహోపకారము దీనఁ గలుగు. అని యాజ్ఞాపించెను.

పాఠకులారా! కొండను సముద్రమునకుం బొమ్మా యని హరి పలుక నది నడచునా యని శంకింపఁగలదు. మన వాక్యజ్ఞవంటిది భగవదాజ్ఞ కాదు కదా. అది యప్రతిహత మనఁ జను. కావున మనయూహాదులు భగవచ్ఛక్తివిషయమ్మై యుపయోగింపవు. నాస్తికవాదములం జెవి యొగ్గకుఁడు. ఆవలిచరిత్రమును వినుఁడు. భగవదాజ్ఞ కాఁగా నాపర్వతము పాలసముద్రమునఁ బడియెను. దేవదానవులు వాసుకిని త్రాఁడుగా నమర్చిరి. పూనికమై దానిం బట్టి చిలుకఁ దొడంగిరి. అందుఁ దొలుత దేవతలు వాసుకి ఫణముం బట్టుకొనిరి. దానవులు తోఁకను బట్టుకొనిరి. శ్రీహరి యాలోచించి దానవుల మాయామోహితులను గావించెను. దానవార లుగ్రమతులై దేవతలం గాంచి సురలారా! మీరు మహత్తరపౌరుషవంతులవలె వాసుకి ఫణాగ్రమును బట్టుకొనియుండఁగా మేము పిఱికిపందలవలెఁ దోఁకఁబట్టుకొనియుందుమా. మేము పరాక్రమవిహీనులము కాము. కావున మీరు తోఁకఁబట్టుకొనుఁడు. మేమే ఫణాగ్రభాగమును బట్టుకొందుము. అని పలికిరి. పాపమా దానవు లిపుడు తమకు రానున్న కీడు నెఱుంగరు. వారి మనస్సులు విష్ణుమాయ స్వాధీనమున నున్నవి. ఆమాయ

లీదానవులఁ దోలుబొమ్మలవలె నాడింపఁబూనెను. ఇఁక నెట్లాడవలెనో యట్లాడుదురు.

ఆరీతి దానవులు పలుక దేవత లాఘనాగ్రమును వదలిరి. అసురులార్చుచు దానిని గైకొనిరి. ఇట్లు పట్టుకొనుచుండఁగా దాని బాధ నోర్వఁజాలక వాసుకి విషముఁ గ్రక్కుచుండఁగనే మందరపర్వత మాసముద్రమున మునిఁగెను. దేవదానవులు మొరలు పెట్టుకొన మొదలిడిరి. వెంటనే శ్రీమన్నారాయణ మూర్తి మహత్తరకమఠాకృతిం దాల్చెను. [illegible] కొర మహత్త్వాద్భుతము. అది వీఁపున నిట్టి పర్వతముల నెన్నింటినేఁ దాల్పఁగలదు. అప్పుడు మధుసూదనుండు

మ. కమఠంబై జలరాశిఁ జొచ్చి లఘుముక్తాశుక్తిచందంబునన్
సమదద్రీంద్రము నెత్తె వాసుకి మహానాగంబుతో లీలతో
నమరేంద్రాదులు మౌళికంపములతో నౌ నౌఁ గదే చాపురే
కమలాక్షా శరణంచు భూదిశలు నాకాశంబునన్ మ్రోయఁగన్.

ఆయద్భుతమహత్తరకార్యమును జూచి దివినున్న ఖచరులు తమలోఁ దాము

క. తరిగాండ్రైన నొకఁ డట, తరిగడవకుఁ గుదురు నాకతఁ డట చేపల్
తరిగవ్వంబును దా నట, హరిహరి! హరి చిత్రలీల హాసమె యొసఁగున్.

అని చెప్పుకొనిరి. పాఠకులారా!

ఆ. జలధిఁ గడవచేయ శైలంబుఁ గవ్వంబు
చేయ భోగిఁ ద్రాడు చేయఁ దరువ
సిరియు సుధయుఁ బడయ శ్రీవల్లభుఁడు తక్క
నొరుఁడు శక్తిమంతుఁ డొకఁడు గలఁడె.

వింటిరికదా!

ఆ. గొల్లవారి బ్రదుకు కొంటెతనము చూపె, గొల్లరీతిఁ బాల కృష్ణుఁ డచ్చి
గొల్లలైరి సారణ గొల్లనిస్త విష్ణుండు, చేయలేనిదింద సిరియుం గనిరి.
ఇవియే భగవన్మాహాత్మ్యము.

అవల దేవాసురులు పట్టుదలలు పూని తఱువఁజొచ్చిరి. అప్పని బ్రహ్మాండకటాహమును బ్రద్దలుచేయఁజాలెను. అట్టితఱిని పాలసముద్రమునుండి హాలాహల మనువిషము ముదయించెను. దాని ప్రతాపము వర్ణింప నేరితరము? అది ప్రళయకాలాగ్నిం దిరస్కరించి లోకములు నొక్కుత్తుగా దహియింప బయలు దేరెను. ఆతఱియందున

క. ఉద్దారించి విషంబున, గద్దరి చనుదెంచి కాన నధిపులు లేమిన్
గోడ్డటి వ్రంచెరాలన, దిద్దన కాడలేక జనులు పృథ్వీనాథా.

ఇంతి దాని మాటోపము నెఱింగి యెట్టియుపాయమున్ను యొనఁగాన రక్షింపఁ దీర్పఁగలఁడు కాని వేఱొండు దిక్కులేదని నిశ్చయించి

మ. చని కైలాసముఁ జొచ్చి శంకరుని నాసద్వ్యాసమున్ జేరి యా
కును దౌవారకు లడ్డగింప గలుగుంచుం జొచ్చి కురుర్యాత్ర ఘోంజో
వినుమాలింపుము చిత్తగింపుము దయన్ సీక్షింపు మం చంచుఁగా
వనమాల్యుల్ గని రాత్రరక్షణకళానంరంభునిన్ శంభునిన్.

వారి కాపు మున్నే తెలిసియున్నవాఁడు కావున నీశ్వరుఁడు వారి కభయమిచ్చెను. దేవతలు సాష్టాంగముగా దండప్రణామములు బాచరించి మూఁడ్పు నిలువంబడి

క. కొందఱు కలఁ డందురు నినుఁ,
గొందఱు లేఁ డందు రతఁడు గుణికాఁ డనుచుం
గొందఱు కలఁ డని లేఁ డని
కొందఱు వందురు నిన్నుఁగూర్చి మహేశా.

ఆ. మూఁడు మూర్తులకును మూఁడులోకములకు
మూఁడుకాలములకు మూల మగుచు
భేద మగుచుఁ దుది నభేదమై యొప్పారు
బ్రహ్మ మనఁగ నీవ ఫాలనయన.

అని వేనవేలు విధంబుల వినుతించి హాలాహలబాధ నెఱింగించిరి.

పరమశివుం డామాట లాలకించి కరుణారసపరిపూర్ణహృదయుండు కావునఁ దన యర్ధాంగలక్ష్మి యగు గిరిజాదేవిం గాంచి స్మితపూర్వకముగా

క. ప్రాణేచ్ఛ వచ్చి చొచ్చిన, ప్రాణుల రక్షింపవలయుఁ బ్రభువుల కెల్లన్
బ్రాణుల కిత్తురు సాధులు, ప్రాణంబుల నిమిషభంగురము లని మగువా.

క. పరహితము చేయ నెవ్వఁడు, పరమహితుం డగును భూతపంచకమునకుం
బరహితమె పరమధర్మము, పరహితునకు నెదురు లేదు పర్వేందుముఖీ.

క. హరి మది నానందించిన, హరిణాక్షి జగంబులెల్ల నానందించున్
హరియును జగములు మెచ్చఁగ, గరళము వారించుటొప్పుఁ గమలదళాక్షీ.

అని ప్రాణేశ్వరుఁ డాదరంబునఁ బలుక నాసర్వమంగళాంబ నవ్వుచుఁ దన సమ్మతిం దెల్పెను.

పాఠకులారా!

క. మ్రింగెడు వాఁడు విభుం డని,
మ్రింగెడు నది గరళ మనియు మే లని ప్రజకున్
మ్రింగు మనె సర్వమంగళ,
మంగళసూత్రంబు నెంత మది నమ్మినదో.

ఇట్లు పార్వతి తనసమ్మతిం దెలుపఁగనే భగవంతుఁ డా క్షణంబ లేచి దేవతాధిపులు పరమసేవకులై వెంటరాఁగాఁ

బోయి పోయి యవార్యవీర్యంబున నెదురులేక విజృంభించు హాలాహలంబును ఫలమువలెఁ బట్టి మ్రింగెను. ఆవిషజ్వాల లామహాదేవునకు నించుకంతయు బాధగల్గించినవి కావు. ఆ విషమును నూసినిడిన లోకములు నశించు నని యెంచి కంఠమున నుంచెను. దానఁ గంఠము నల్లనయ్యెను. కావుననే గరళకంఠుఁ డనుపేరీశ్వరునకు వచ్చెను.

అవ్వల దేవాసురు లాపాలకడలిం దరువసాగిరి. అందుఁ గామధేనువు పుట్టెను. మునులు పుచ్చుకొనిరి. ఉచ్చైశ్శ్రవమను హయ ముద్భవించెను. బలి దానవుఁడు గ్రహించెను. ఐరావతము జనించెను. ఇంద్రుఁ డంగీకరించెను. కల్పవృక్షము పుట్టెను. దేవత లాదరించిరి. అప్సరోబృందము వెడలివచ్చెను. స్వర్గవాసు లాదృతిం దోడ్కొనిపోవ నుంకించిరి. చంద్రుఁ డుదయించెను. బ్రహ్మ యంబరమున యథాపూర్వముగ నెలకొన నియమించెను. మహాలక్ష్మి ప్రభవిల్లెను. ముకుందునకుఁ దగునని యెల్లరనిరి. వారుణీదేవియగపడెను. అసురులామెను గారవించిరి. అంతఁ దరువం దరువ నమృతకలశము చేఁ గొని ఆయుర్వేది వెడలివచ్చెను. రాక్షసు లాటోపంబున నాకలశమును దీసికొనిరి. దేవతలు గుటికలు మ్రింగుచుండిరి. శ్రీహరీ! ఇంక మాగతి యేమని మొఱపెట్టుకొనిరి. దానవులందు నొకనిచేతినుండి వేఱొకనిచేతి కాకలశము మాఱుచుండెను.

శ్రీహరి మోహినీరూపమును దాల్చుట

అంతట శ్రీహరి యిఁకఁ దడవుచేయరా దని యూహించి జగన్మోహనమగు నాకార మొప్పారు మోహినియయ్యెను. ఆమెరూపమును వర్ణింప నశక్యము. ఆరూపమును జూడఁగానే

యొడలెఱుంగక యీయమృతకలశము నొసంగి చేసిన మాకును దేవతలకుఁ బంచి యిమ్ము. పంక్తిగాఁ గూరుచుండుదుము. అని పలుక నామోహినియుఁ జిఱునవ్వున

క. సుందరు లగు పురుషులఁ గని
 కొందెడు నాయందు నిజము పుట్టునె మీకున్
 బృందారకరిపులారా
 చెందరు కామినుల విశ్వసింపరు పెద్దల్.

వినను నా నేర్పువిధంబునఁ బంచి యిచ్చెద. ఓపికమెయిఁ గూరు చుండఁగలరే అని పలికెను. ఆర్యబాలకులారా!

క. ఆశాంతాలోకనములు, నాశీతలభాషణములు నాలాలితమున్
 రాశిపరంపర లగుచున్, పాశములై వారి నోష్ఠ బంధించె (జా.డీ.).

వారలూరకుండుటం గాంచి యాసుందరి మందమందగమనంబున దేవతల నొకపంక్తిగ నసురుల నొకపంక్తిగఁ గూరుచుండఁ జేసి యిదిగో వచ్చెద. ఆతురపడకుడీ దానవులారా! యని యాశ్వాసించుచు దేవతల కమృతమును బోయుచుండఁగా రాహువు కామరూపంబున దివిజుల నడుమం గూరుచుండి త్రాగుచుండఁ గాంచి రవిశశాంకులు తెలుప శ్రీహరిచక్రము గంఠము ఛేదింప నజుఁడు వియద్భాగంబున గ్రహపంక్తి నుండ నాజ్ఞాపించెను. ఒక్కబొట్టు మిగలకుండ నమృతమును దివిజులకుం బోసి పాత్రము నక్కడఁ బాఱవైచి హరి యథాపూర్వ రూపమున నలరారెను.

అవ్వల దేవదానవులకుఁ బోరు ఘోరంబుగా సాగెను. అమృతపానంబున దివిజులు రాక్షసుల గెల్చిరి. శ్రీహరి సాయమై

యుండెను. రక్కసు లోడి పాఱిరి. పాతాళంబు వారికి శరణ మయ్యెను.

వామనచరిత్రము

అని ఇట్లు శుకయోగి తెలుపఁగా రాజు పరమానంద మున యోగీంద్రా! బలిచక్రవర్తిని యాచించి భగవంతుఁ డింద్రునకు స్వర్గము నిచ్చె నని విందు. ఆచరిత్రమును విన వేడు కయ్యెడు నన యోగి యిట్లనియె. రాజేంద్రా! పరమభక్తుఁడవు. కావున విష్ణుగాథల నాలకింపఁ గోరెదవు. విను మాచరితము నెఱింగించెద.

బలి పురుహూతునిచే నోడింపఁబడి శుక్రుని నాశ్ర యించి తదుపదిష్టమార్గంబున విశ్వజిద్యాగ మొనరించెను. అగ్ని నుండి దివ్యకాంచనరథము, సూర్యాశ్వములఁ దిరస్కరించు గుఱ్ఱములు, కంఠీరవధ్వజము, మహోత్తరదివ్యధనువు, తూణీర ద్వయము, అభేద్యవజ్రకవచము వెడలివచ్చెను. వాని సాయ మున నమర్త్యులతోఁ బోరాడి గెల్చెను. దేవేంద్రుఁ డోడిపాఱెను. స్వర్గము బలివశము నుండెను. దేవతలు పడరానియిడుములఁ బడుచుండిరి. శచీదేవి దుఃఖాక్రాంతహృదయ యయ్యెను.

అదితి కశ్యపునిఁ గాంచి తనకొడుకులవగల నెఱింగిం చెను. ఆమునివరుఁ డూహించి పయోభక్షణం బను వ్రతము నామెకు నుపదేశించెను. దాని నాచరించెను. శ్రీనారాయణ మూర్తి కనంబడినంతనే భక్తినమ్రకంధరయై చేతులు ముకుళించి వినుతించి మహాత్మా!

ఆ. అసురవరులు సురల నదలించి బెదరించి, నాక మేలుచున్న నాఁటనుండి
కన్నకడుపు గానఁ గంటఁగూరుకురాదు, కడుపు పొక్కమాన్పి కావవయ్య

అని ప్రార్థించెను. భగవంతుఁ డామె వాంఛితంబు నెఱి సాదరం బుగా అవ్వా!

మ. బలిమిన్ దైత్యులఁ జంపరాదు వినయోపాయంబునం గాని సం
చలనం బొందదు నేను నీయతిథికిన్ సత్యోక్తికిన్ మెచ్చితిన్
బలివిద్వేషియు నాశ్రిలింపగఁ బాంబాసకం బొందుచున్ మెచ్చు దై
త్యుల రాజ్యంబు హరించి నీ యింద్రునకు నిత్తున్ దుఃఖ మింకేటికిన్.

అని పలికి యదృశ్యుం డయ్యెను. అదితియుఁ గొంతకాలము గర్భమును దాల్చి భగవంతునిఁ గుమారునిఁగాఁ గనియె. ఆ కాలము పరమపవిత్రము. పాఠకులారా!

మ. రవి మధ్యాహ్నమునం జరింప గ్రహతారాచంద్రభద్రస్థితిన్
శ్రవణద్వాదశినాఁడు శ్రోణనభిజిత్సంజ్ఞాతలగ్నంబునన్
భువనాధీశుఁడు పుట్టె వామనగతిం బుణ్యవ్రతోపేతకున్
దివిజాధీశ్వరు మాతకుఁ బరమపాతివ్రత్యవిఖ్యాతకున్.

ఇట్లు పుట్టిన యామహాత్మునకు వామన నామం బిడిరి. కొలఁదికాలమున కావిభున కుపనయనము చేసిరి. స్వర్గమున నున్న బలియొద్ద కెల్ల యాచకులు పోవుచుండ వారిలో వడుగు నుఁడును పోయెను. ఆతరుణమున బలిచక్రవర్తి యజ్ఞమును జేయుచుండెను. భూసురులం గూడి యజ్ఞవాటికం జొచ్చెను. ఆ మహనీయరూపమును గాంచి యచ్చటివా రచ్చెరువొందిరి. అంత వామనమూర్తి మెల్లమెల్లన దానవచక్రవర్తిం జేరి సులలిత వాగ్ఫణితి యిట్లనె

మ. ఇతఁడే దానవచక్రవర్తి సురలోకేంద్రాగ్నికాలాది ది
క్పతిగర్వాపహ యప్రవర్తితశోభస్ఫూర్తి బాహాముఖ
ప్రతిదానప్రవణానువర్తి సుమనోరామానుమోదప్రదో
ద్ధతచాంద్రాయణకీర్తి భక్తజనతా ధర్మోక్తసన్మూర్తితాన్.

అని పలికి కుశపవిత్రాక్షతసంయుతంబగు దక్షిణహస్తంబు సాఁచి పరమాదరంబున దీవించెను. ఆపటువును జూచి యామహనీయు నందుఁ గనఁబట్టు మహత్తరతేజస్సును గాంచి యుబ్బురపడి బలి క్షితిపుఁడుండి డిగి నమస్కరించి పాదంబులు కడుగ బంగారు కలశంబుగొని భార్య జలములు పోయఁ బాఁగడిగి తడియొత్తి యాజలము మస్తకమునఁ జల్లుకొనుచు మహాభక్తివినయములు తోఁపఁగా

మ. వడుగా యెవ్వరివాఁడ వెవ్వఁడవు సంవాసస్థలం బెయ్యది
య్యెడ కీవరుదెంచుటన్ సఫల మయ్యెన్ వంశముం జన్మముం
గడుధన్యాత్ముఁడ నైతి నీమఖము యోగ్యం బయ్యె నాకోరికల్
గడతేఱెన్ సుహుతంబులయ్యె శిఖులుం గల్యాణ మిక్కాలమున్.

అని యంతతో నిలువక పైఁబైఁ బొంగు నుల్లాసంబున

మ. వరచేలంబులొ మాడలో ఫలములో వన్యంబులో గోవులో
హరులో రత్నములో రథంబులొ విమృష్టాన్నంబులో కన్యలో
కరులో కాంచనమో నికేతనములో గ్రామంబులో భూములో
ధరణీఖండమొ కాక యేమడిగెదో ధాత్రీసురేంద్రోత్తమా.

అని ప్రశ్నించెను. ఆమాటలు విని వామనమూర్తి తనసర్వజ్ఞత్వ సర్వనియంతృత్వములు బయలుపడునట్లుగా

సీ. ఇది నాకు నెలవని యేరీతిఁ బలుకుదు నొకచోటనక యొందు నుండ నేర్తు,
నెవ్వనివాఁడ నం చేమని పలుకుదు నాయంత వాఁడనై నడువ నేర్తు,
నీనడవడి యని యెట్లు వక్కాణింతుఁ బూని ముప్పోకలఁ బోవ నేర్తు,
నది నేర్తు నిది నేర్తు నని యేల చెప్పంగ నేరుపు లన్నియు నేన నేర్తు.

తే. నొరులు గారు నాకు నొరులకు నే గాదు
నొంటివాఁడఁ జుట్ట మొకఁడు లేఁడు

సిరియుం దొల్లి గురుండు చెప్పిన మాటలకు
సుజనులందు సత్యము దొల్పి యుండదు.

బలిచక్రవర్తీ! నీ వంశము సద్వంశము. ప్రహ్లాదుఁడు జగద్విఖ్యాతకీర్తి[illegible] మహాదాతవగు నిన్ను నే నీవలను యాచించి నది లేదు. నేను బ్రహ్మచారిని. ఎక్కువలు కోరఁదగనిదికదా [illegible] శ్రేయము. కాఁబట్టి

[illegible] పాఁద మాకు నొకటి రెండడుగుల, మేరయిమ్ము సొమ్ము మేర యెల్ల
గోర్కెదీర బ్రహ్మ కోఁకటి మట్టైన, దాన కరుణసాంద్ర దానవేంద్ర.

అని పలికి యూరకుండెను. ఆపలుకుల కానందించి బలిచక్రవర్తి బరమాదరంబున

ఆ. ఉన్నమాటలెల్ల నొప్పును విప్రుండ, సత్యగతులు వృద్ధసమ్మతంబు
బడుగఁ దలఁచి కొంచె మడిగితి వోరెల్ల, దాతపొంపుపెంపుఁ దలఁపవలదె.

వత్సా! కేవల మర్భకుఁడవు. కావున నేమడుగవలయునో యెఱుంగవు.

మ. వసుధాఖండము వేఁడితో గజములన్ వాంఛించితో వాజులన్
వెసనూహించితొ కోరితో యువతులన్ వీక్షించి కాంక్షించితో
పసిబాలుండవు నేరవీ వడుగ నీ భాగ్యంబు లీపాటిగా
కసురేంద్రుం గని పద్మత్రయం బడుగ నీ యల్పంబు నీ నేర్పునే.

అని పలుకఁగా విని కపటనాటకసూత్రధారుఁ డగు వామనమూర్తి

మ. గొడుగో జన్నిదమో కమండలువొ నాకున్ ముంజియో దండమో
వడు గే నెక్కడ? భూము లెక్కడ? కరుల్ వామాశ్వసంఘంబు లె
క్కడ? నిర్లోభితకర్త మెక్కడ? మదాకాంక్షామితం బైన మూఁ
డడుగుల్ మేరయ త్రోవ కిచ్చుటది బ్రహ్మాండంబు నాపాలికిన్.

ఇంతియ కాక మఱొక్క కారణంబు గలదు. అది యే ముఖ్యము ఆలకింపుము.

క. వ్యాప్తిం జెందక వగవక, ప్రాప్తంబగు లేశమైనఁ బదివే లనుచున్
దృప్తిం జెందని మనుజుఁడు, సప్తద్వీపములనైనఁ జక్కంబడునే.

మహారాజా! దాతసొంపుపెంపు తలఁపవలదే యంటివి. నిజమే కాని

ఆ. నీవు రాజవనుచు నిఖిలంబు నడుగుట దగవు గాదు చాలుఁ దగినకొలఁది
యేను వేఁడికొనిన యీపదత్రయమును, జాలదనక యిమ్ము చాలుఁజాలు.

అన్నంతనే బలి దానవచక్రవర్తి మనంబునఁ బొంగుచు నుత్సాహంబున నమ్మని యుర్వీదానంబు చేయఁ బూనెను. ఆమాటల వైఖరిం గనిపెట్టి శుక్రాచార్యుఁడు బలిని నివారించి యిట్లు పలికెను. దానవేంద్రా! ఈతఁడు విప్రుఁడు కాఁడు. దేవతాకార్యంబు నెఱవేర్పంబూని హరి యీరూపమున వచ్చినవాఁడు. ఈతని కపటమెఱుంగక యిత్తునంటివి. నీచే దానంబుఁ గొని లోకత్రయ మాయింద్రున కిచ్చును. మఱల నీవెట్లు బ్రదికెదవు? నిన్ను నమ్మియున్న దానవుల నెట్లు కాపాడఁజాలుదువు. మాట యిచ్చితి. ఎట్లు మానవచ్చు ననకుము. విశేషశాస్త్రము సామాన్యశాస్త్రమును బాధించును. కావున

ఆ. వారిజాక్షులందు వైవాహికములందుఁ, బ్రాణవిత్తమానభంగమందుఁ
జకితగోకులాగ్రజన్మరక్షణమందు, బొంకవచ్చు నఘము పొందదధిప.

అని మఱియుఁ బెక్కుభంగులఁ దెలిపెను. ఆమాటలు చెవులకు ములుకులవలెఁ దోఁపఁగా బలి చేతులుమోడ్చి, ఆచార్యా!

శా. కారే రాజులు రాజ్యముల్ కలుగవే గర్వోన్నతిం బొందరే
వారేరీ సిరిమూటఁగట్టుకొని పోవం జాలిరే భూమిపైఁ

జీర్ణులై కలదే శిబిప్రముఖులుం బ్రీతిన్ యశఃకాములై
యీరే కోర్కులు వారలన్ మఱచిరే యీకాలమున్ భార్గవా.

మఱియొక్కమాట యాలకింపుము.

శా. ఆదిన్ శ్రీసతి కొప్పుపైఁ దనువుపై నంసోత్తరీయంబుపైఁ
బాదాబ్జంబులపైఁ గపోలతటిపైఁ బాలిండ్లపై నూత్నమ
ర్యాదం జెందు కరంబు క్రిందగుట మీఁదై నాకరం బుంట మేల్
గాదే రాజ్యము గీజ్యమున్ సతతమే కాయంబు నాపాయమే.

నానిశ్చితార్థమును వినుఁడు.

మ. నిరయంబైన నిబంధమైన ధరణీ నిర్మూలనంబైన దు
ర్మరణంబైనఁ గులాంతమైన నిజమున్ రానిమ్ము కానిమ్ము పో
హరుఁడైనన్ హరియైన నీరజభవుం డభ్యాగతుం డైన నౌఁ
దిరుగన్ నేరదు నాదుజిహ్వ వినుమా ధీవర్య! యింకేటికిన్.

క. మేరువు తల క్రిందైనను, బారావారంబు లింకఁ బాఱిన లోకా
ధారణి రజమై పోయినఁ, దా రాధ్యము బద్ధమైనఁ దప్పక యిత్తున్.

అనిన శుక్రుండాగ్రహించి రాజేంద్రా! నీవు మేలుగోరిచెప్పిన మాటలు వినవైతివి. కావున గురువాక్యోల్లంఘనఫల మనుభవింపుము. శీఘ్రకాలమునఁ బదభ్రష్టుఁడవు కాఁగలవు అని శాపం బిచ్చెను. ఇట్లు శాపమును బడసియు రాజు తనమాటను మరలింపఁ బూనఁడయ్యెను. ఔరా! సత్యవాక్స్థిరతి. కాఁబట్టియే

ఆ. బ్రదుకవచ్చుఁ గాక బహుబంధనములైన,
వచ్చుఁ గాక లేమి వచ్చుఁ గాక
జీవధనము లైనఁ జెడుఁ గాక పడుఁ గాక,
మాట తిరుగ లేరు మానధనులు.

అని పెద్దలు పల్కిరి. అంతలో నామహోమహాబలిభార్య వింధ్యావళి వటునిపాదములు కడుగ సువర్ణకలశమునఁ బావనజలముం గొని వచ్చెను. దానికిం బరమానందభరితుఁడై దానవచక్రవర్తి భక్తిభరమున

క. రమ్మా మాణవకోత్తమ, లెమ్మా నీవాంఛితంబు లేదన కిత్తుం
దెమ్మా యడుగుల నిటురా, కిమ్మా కడుగంగవలయుం నేటికిఁ దడయన్.

అని ప్రార్థించి వటువు పాదంబులఁ గడిగి తత్పావనజలంబు శిరంబునఁ జల్లుకొని యాచమనంబుచేసి దేశకాలాదిపరిగణనంబు సలిపి యించుకంతయు ఖేదమునొందక మహానందంబున

శా. 'విప్రాయ ప్రకటవ్రతాయ భవతే విష్ణుస్వరూపాయ వే
దప్రామాణ్యవిదే త్రిపాదధరణిం దాస్యామి' యంచుం గ్రియా
క్షిప్రుండై దనుజేశ్వరుండు వడుగుం జే సాఁచి పూజించి బ్ర
హ్మప్రీతమ్మని దారవోసె భువనం బాశ్చర్యముం బొందఁగన్.

ఆతరుణమ్మున

ఆ. నీటిధారఁబడఁగ నీక యడ్డంబుగాఁ, గలశరంధ్రమావఁగాను దెలిసి [దు
మారియుఁ గావ్యనేత్రమటఁ గుశాగ్రంబున, నడువ నేకనేత్రుఁ డయ్యె నతఁ

ఆవల బలియిచ్చిన పదత్రయమాత్రభూదానంబుఁ బరిగ్రహించి పరమానందంబు నొంది యావామనమూర్తి చక్రవర్తిం జూచి రాజేంద్రా!

క. క్షితిదానమిచ్చు నతఁడును, నతికాంక్షఁ బరిగ్రహించు నతఁడును దురిత
చ్యుతులై శతవత్సరములు, శతమఖలోకమునఁ గ్రీడ సల్పుదు రెలమిన్.

అని పలికి భూదానముం బుచ్చుకొంటి నని సంకల్పించి సమాప్తి యని హెచ్చరించెను. అంతట నమ్మాయావటుండు

శా. ఇంతింతై వటుఁ డింతయై మఱియుఁ దా నింతై నభోవీథిపై
నంతై తోయదమండలాగ్రమున నల్లంతై ప్రభారాశిపై
నంతై చంద్రుని కంతయై ధ్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై
నంతై సత్యపదోన్నతుం డగుచు బ్రహ్మాండాంతసంవర్ధియై.

అట్టి లోకంబు లావరించి యొకపాదంబున భూమిని, వేఱొక యడుగున నితరభాగంబు నావరించి మూఁడవయడుగున కేమి చూపెదవో చెప్పుమా యని బలి నడిగెను. ఆమాటలకు జంకక విసుగుకొందక భక్తిభారంబున

ఆ. సూనృతంబుగాని నుడియదు నాజిహ్వ, బొంకఁజాల నాకు బొంకులేదు
సత్కృతీ ముపదము నిజము నాశిరమున, నెలవుచేసి పెట్టు నిర్మలాత్మ.

అని పలికిన మెచ్చి శ్రీహరి యాతని ననుగ్రహించి పాతాళంబున నుండ నాజ్ఞాపించెను. బలియింటఁ దాఁ గావలిగా నుండ నంగీకరించెను. దేవత లంత వామనమూర్తిం గొని యమరావతి కరిగిరి. ఇంద్రుఁడు యథాపూర్వముగఁ బాలించుచుఁ ద్రిభువనాధిపతియన విఖ్యాతిం బడసి యుండెను.

ఇది అష్టమస్కంధము.

నవమస్కంధము.

అంబరీషోపాఖ్యానము

పరీక్షిన్నరేంద్రుఁడు శుకయోగిం గాంచి మహాత్మా! వామనమూర్తిమహిమమును వింటిని; కాని యింతతో సంతృప్తి నొందుద మను నూహ కలుగకున్న యది. ఇంకను భగవన్మహిమమును వినఁగోరెద నని పలుక యోగిచంద్రుఁ డిట్లనియెను. రాజేంద్రా! నీవంటి పరమభాగవతోత్తమునకు విష్ణుకథాశ్రవణమునఁ దృప్తియుండునా. ఎంత విన్నను అంత యుత్సాహమింకను వినవలె నని కలుగుచుండును. కావున నాతెలిసినంత వఱకు భగవన్మహిమముఁ దెల్పెదను. భగవద్భక్తునిచరిత్రమును వినుము.

నాభాగునితనయు నంబరీషుఁ డనుట విఖ్యాతమే కదా. అతనియం దప్రతిహతముగ బ్రాహ్మణశాపము వ్యర్థమయ్యెను. ఇదియే చిత్రము. ఆవిషయమును దెల్పెద. సావధానుఁడవు కమ్ము. నాభాగునకు నంబరీషుఁడు కుమారుఁ డయ్యెను. అతఁడు సుగుణగరిష్ఠుఁడు. కాఁబట్టి

సీ. చిత్తంబు మధురిపు శ్రీపాదములయందు, పలుకులు హరిగుణపఠనమందు
కరములు విష్ణుమందిరమార్జనములందు, శ్రవములు హరికథాశ్రవణమందు
చూపులు గోవిందరూపవీక్షణమందు, శిరము కేశవనమస్కృతులయందు
పదములీశ్వరగేహపరిసర్పణములందు, కామంబు చక్రికైంకర్యమందు

తే. సంగమచ్యుతజనకేళిసంగమందు ఘ్రాణ మసురారి భక్తాంఘ్రి కమలమందు
రసన తులసీదళములందు రతులు పుణ్యసంగతులయందు నారాజచంద్రమునకు.

ఇట్టి యభ్యాసములవలన రాజర్షి యనుపే రాయంబరీషునకుం గల్గెను. ఆమ్మహారాజు సదా హరిధ్యానము చేయుచుండుటం బట్టి

ఆ. ఆకలి కిహ మానె నారులందుఁ గరులందు, ధనములందు, గోశములందుఁ
బుత్త్రులందు బంధుమిత్త్రులయందును, బురమునందు సంతిపురమునందు.

అట్లు తోట శ్రీమన్నారాయణమూర్తి కరుణించి యంబరీషునకుఁ దన చక్రము నిచ్చెను. అదియే ప్రతిభటశిక్షణంబును నిజ జనరక్షణంబును జేయుచుండెను. కాన నారాజర్షి రాజ్యము వ్యాజ్యభంగి నలరారుచుండె.

ఆయంబరీషుఁడు హరిభక్తితత్పరత్వమున ద్వాదశీవ్రతము చేయఁబూనెను. ఒక్కసంవత్సర మావ్రతము చేయ సంకల్పించెను. భార్యయు సంతోషమున భర్తతో నావ్రతము చేయ సమ్మతించెను. వ్రతాంతమునఁ గార్తికమాసంబున మూఁడు రాత్రు లుపవసించి కాళిందీసలిలంబుల స్నానమొనరించి మధువనంబున మహాభిషేకవిధానంబున నిహితసారికరసంపన్నుండై హరి నభిషిక్తుం జేసి మనోహరగంధంబు లర్పించి విమలపావనతమ కుసుమంబు లర్పించి మహాభక్తిచే ఆఱు నర్బుదముల గోవుల సద్బ్రాహ్మణులకు దానమిచ్చి మృష్టాన్నము వారికిం బెట్టి తాను పారణము చేయఁబూనెను. ఆసమయమున దుర్వాసుఁ డరుదెంచెను. తద్దర్శనమునఁ గృతార్థుఁడనైతినని తలంచి యాతిథేయ సత్కారము లొనరించి కుశలప్రశ్నంబుఁ గావించి, 'మహాత్మా! యీ దాసునింట భుజింపుమా' యని ప్రార్థింప నమ్ముని యంగీకరించెను.

దుర్వాసుఁ డప్పుడ కాళిందికిం బోయి స్నానమొనరించి జపము చేసికొనుచు రాక తడవుచేసెను. అర్ధముహూర్తమే ద్వాదశి యవశిష్టముగ నుండెను. అలోపలఁ బారణచేయవలయు ననునియమ ముండుటంబట్టియు ముని రాకముందే భుజించుట పాడిగామియుఁ దలంచి విద్వజ్జనంబులఁ బిలుపించి ప్రాంజలియై మహర్షి చేష్టితం బెఱింగింప వారూహించి శాస్త్రంబులం బరికించి "రాజేంద్రా!

ఆ. అతిథిపోయి రామి నధిప యీద్వాదశి, పారణంబు నూనఁ బాడిగాదు
కుడుసకుంట గాదు కుడుచుటయును గాదు, సలిలభక్షణంబు సమ్మతంబు.

అని ధర్మసందేహంబు వాపిరి. రాజర్షియు వారియానతిం గొని జలపారణంబు చేసి మునిరాక కెదురుచూచుచుండఁగా దుర్వాసుఁ డరుదెంచి రాజచేష్టితమును బుద్ధినెఱింగి కూడఁబుట్టిన క్రోధము రెండింతలు కాఁగా క్షుద్బాధ పీడించుచుండఁగా 'రాజా! గర్వమున విఱ్ఱవీఁగి ననుఁ దిరస్కరించితివి, ధర్మభంగ మొనరించితివి, దుష్కర్ముఁడవు, నాకోపమురుచి యించుక చూతువుగాక' అని యాగ్రహమున జట మొదలంటగాఁ బెఱికి దానినుం డొకకృత్యయుత్పత్తి కాఁగా శూలహస్తయగు నాశక్తిని రాజుపైకిం బంపెను. ఆశక్తియు నాటోపంబున రాజు శిక్షింపఁ గవిసెను.

ఆ. ఆప్రకార మెఱిఁగి హరి విశ్వరూపుండు, వెఱ్ఱితపసిచేయుం జేదబుఁబుఁ [ది-
జక్కఁబెట్టు మనుచుఁ జక్రంబుఁ బంచిన, వచ్చె నదియుం బ్రళయవహ్నిపగి

ఆచక్ర మవార్యవిక్రమంబున మృత్యువుంబోని మునికృత్యను క్షణమాత్రమున దహించి మునివెంటం బడఁగా నాతఁడు భీతిల్లి యెందెందో తిరిగితిరిగి యెవ్వ రెవ్వరినో యాశ్రయించి తనకు సంరక్షించువా రెవ్వరును లేరని తెలిసికొని త్రిమూర్తులలో

నిమపురం గాంచి వారివలని లాభముం గానక శ్రీహరిం జేరి ప్రార్థింపఁగా నాదుహాపురుషుఁడు 'మునీంద్రా!

ఆ. నాకు మేలుగోర సాధుతుఁలక కాని; భక్తజనుల కేన పరమగతియుఁ [భక్తి.
భక్తుఁ డెందుఁ జనిన బఱతెంతు వెనువెంటఁ; గోవు వెంటఁ దగులు కోడె

కాఁబట్టి, యిప్పుడు

క. ఆదివో బ్రాహ్మణ నీకును, సదయుండు సాభాగసుతుఁడు జనవినుతగుణా
స్పదుఁ డిచ్చు నభయ మాతని, మది సంతసపఱచి వేఁడుమా శరణంబున్.

అని ప్రోత్సహించెను. మునియు నాయంబరీషుని పాలికిం బోయి పాదంబులపైఁ బడి లేవకుండఁగా మునిపతి తనపాదముల స్పృశించెఁ గదా యని భీతిం జెంది కరంబులు ముకుళించి భక్తి పరవశుండై నిలువంబడి

ఆ. కమలలోచనుండు ఖలుల శిక్షింపంగ, బాలుచేయ నీవు పాలుపడితి
వైన నింకఁ జాలు నాపన్నుఁడై యున్న, తపసిఁగావు మీవు ధర్మవృత్తి.

అని ప్రార్థించెను. అంతతో నూరకుండక భగవంతుం దలంచి

ఆ. విహితధర్మమంద విహరింతు నేనేని, యిష్టమైన ద్రవ్య మిత్తునేని
ధరణిసురుఁడు మాకు దైవతం బగునేని, విప్రునకు శుభంబు వెలయుఁగాక.

అనఁగానే చక్రము మునిని బాధింపక భగవంతునికడ కరిగెను. దుర్వాసుఁడు గర్వముడిగి మెల్లనిమాటల నా రాజర్షి దీవించి

మ. నరనాథోత్తమ మేలుచేసితి కదా నాతప్పు మన్నించి శ్రీ
హరిపాదాబ్జము లింతముట్టఁగొలుతే యాశ్చర్యమా నెన్న చో
నరుదం ద్రే నినుబోఁటి సాధునకుఁ దానై యిచ్చుటల్ కాచుటల్
సౌరిదిక్ నై జగుణంబులై సరసవచ్చుం గాదె భద్రాకృతిన్.

అన విని రాజర్షి మహర్షిం బ్రార్థించి యిష్టమృష్టాన్నంబుం బెట్టినం గుడిచి పరమానందంబున

శా. కంటిన్ నేఁటికి నిన్ను నీవచనముల్ కర్ణ ద్వయిన్ బ్రీతిగా
వింటి న్నన్నముఁ గొంటి నీగృహమునన్ వేడ్కన్ ఫలం బబ్బె నే
మంటిం బోయెద నీచరిత్రము మరుల్ మర్త్యుల్ సుఖాసీనులై
వింటన్ మేదిని సన్నుతింపఁగల రీమీఁదన్ నరేంద్రాగ్రణీ.

అని తన దారింబోయెను. రాజర్షియు యథావిధి వ్రతము సంపూర్తినొందించి భగవద్భక్తాగ్రేసరుం డన నెగడి సుఖంబుండెను.

అని పలికి మఱియు యోగీంద్రుఁ డిట్టు లనియెను. రాజచంద్రమా భగవద్భక్తులమహాత్మ్యమును వింటివికదా. భగవంతుని మహిమ మపారము. ఒకప్పుడు భక్తులద్వారా ధర్మము నిలుచునట్లు చేయుచు నొకప్పుడు తానే యవతరించి దుష్టులం జెండి శిష్టులంగాంచి ధర్మసంరక్షణ మొనరించుచుండు నాభగవంతుని తత్త్వ మెఱుంగ శక్యముకాదు. దీని కుదాహరణముగా శ్రీరామావతారమును దెల్పెద వినుము.

శ్రీరామచరిత్రము

ఇక్ష్వాకువంశము భువనవిఖ్యాతము. అందు విఖ్యాత భూపాలురు పెక్కండ్రుగలరు. వారిలో దశరథుఁ డొక్కరుఁడు. ఆయనకు ముగ్వురుభార్యలు. కౌసల్యాసుమిత్రాకైకలని వారి పేరులు. ఆభార్యలం దొక్కరుకైనను సంతానము లేకుండెను. ఆకొఱఁత చిరకాల మాభూపాలుని బాధించుచుండెను. ముసలిముప్పున మహర్షులయాజ్ఞ నారాజా పుత్రకామేష్టి

చేసెను. అనుఖమున నగ్ని దేవుఁడు పరమపవిత్రపాత్రమునఁ బర
మాన్నముఁ గొనివచ్చి రాజున కిచ్చెను. ముందే దేవతలు
ప్రార్థింప శ్రీహరి మనుజరూపమున నవతరించి రావణు జంప
నిశ్చయించియే యుండెను. కాఁబట్టి యాపాయసమునఁ దా
నిమిడియుండెను. అగ్నిదేవుఁడు పాయసము నియ్యఁగనే దశ
రథుఁ డాపాయసమును కౌసల్యకు సగము కైకకు సగముఁ
నిచ్చెను. వారిరువురు దశరథుభావ మెఱింగి తమతమభాగ
ముల నర్ధమాత్రము ప్రీతిచే సుమిత్ర కొసంగిరి. ఆపాయసభక్షణ
మున వారు పూలాంద్రుగఁ గనఁబడిరి.

తొమ్మిదినెలలు నిండఁగనే కౌసల్యాదులు ముగ్వురు
పుత్రులం గాంచిరి. కౌసల్య కొడుకుపేరు శ్రీరాముఁడు. కైక
కొడుకు నామము భరతుఁడు. సుమిత్ర కొడుకు లిరువురి నామ
ములు లక్ష్మణశత్రుఘ్నులు. అందు రామలక్ష్మణు లుద్దులైయుం
డిరి. భరతశత్రుఘ్ను లుద్దులైయుండిరి. దశరథుఁ డాకొడుకుల
నల్వురం గాంచి పరమానందాంబుధి నోలలాడుచుండెను. కొంత
కాల మాయానందమునకు మేరలేకుండెను. వారికి వేదాది
విద్యల నేర్పించెను. ఉపదేశమాత్రముననే వారు సకల
విద్యల గ్రహించిరి. ఈడుజోడుబాలురఁగూడి యాడుకొను
చుండిరి.

ఒకానొకదినమున దశరథుఁడు కొలువుసేయుచుండఁగా
విశ్వామిత్రుఁ డరుదెంచి యథావిధిఁ బూజితుఁడై కూరుచుండి
కుశలప్రశ్నానంతరము 'దశరథా! నేనొకయజ్ఞముచేయుచుండ
నొకవిఘ్నము గల్గినది. నీసహాయమును గోరి వచ్చితి. తద్విఘ్న
నివారణార్థము భవత్పుత్రుని రామునిం బంపుమా' యని

వేఁడెను. వసిష్ఠముని యనుమతి రాజందుల కంగీకరించెను. రామ
లక్ష్మణులం దోడుకొని మునిజనపదములం జూపుచుఁ దాటక
యుండు వనముఁజొచ్చి యందున్న తాటక పైకిరాఁగా రాము
నిచేఁ జంపించి తనయాశ్రమమునకుం బిలుచుకొనిపోయి యజ్ఞ
మారంభించెను. మారీచ సుబాహువు లరుదెంచి రక్తవర్ష
మును గురియింప రామలక్ష్మణు లాదానవులపై శరవర్షమును
గురిపించుచుండ రాముఁడు విక్రమించి సుబాహువును బొరి
యించి మారీచుని వాయవ్యాస్త్రమునఁ జిమ్మఁగా నతఁడు
సంద్రమునఁ బడి యెట్లో బ్రదికెను.

విశ్వామిత్రుఁ డంత రామలక్ష్మణులం దోడుకొని మిథి
లానగరమునకుం బోవ రాముఁడు హరచాప భంగ మొనరించి
సీతం బెండ్లియాడెను. ఊర్మిళ లక్ష్మణునకుఁ గళత్ర మయ్యెను.
భరతునకు మాండవి పత్ని. శత్రుఘ్నునకుఁ శ్రుతకీర్తి దార
యయ్యెను. వారువివాహానంతర మయోధ్యకరుగుచుఁ ద్రోవలోఁ
బరశురాముని భంగపఱచి వైష్ణవశరాసనంబు రాముఁడు గ్రహి
యింప సుఖముగఁ బురప్రవేశ మొనరించిరి.

భరతుఁడు సోదరుంగూడి మేనమామయింటి కరిగెను.
దశరథుఁడు రామచంద్రుని యువరాజుఁజేయ నిశ్చయించు
కొనఁగా భరతునిమాత కైక మంథర యనుపరిచారికచేఁ బురి
కొల్పఁబడి మున్నిచ్చిన రెండువరముల నిమ్మని దశరథు
నడుగుచు నొకవరమునకు రాముని వనములకుఁ బంపుటయు,
రెండవవరమునకు భరతుని యువరాజుఁ జేయుటయుఁ దన
కిష్టము లని కోరెను. సత్యపాశబద్ధుఁడు కాన నేమియు ననలేక
కొడుకు నడవులకుం బంపఁజాలక పరితపించుచుండు రాముఁ

డెఱింగి సీతను లక్ష్మణుం దోడుకొని వనములకుం బోయెను. దశరథుఁడు రామవియోగమున కోర్వఁజాలక మరణించెను.

భరతుఁ డయోధ్యకు వచ్చి తండ్రికిఁ బరలోకక్రియలు చేసి చిత్రకూటమున కేఁగి యన్నను బ్రార్థించి యతఁడు రాసమ్మతింపకపోఁగా శ్రీరామచంద్రుని పాదుకలఁ బ్రార్థించి వానిపై రాజ్యభారము నిచి నందిగ్రామమునసుండి రాజ్యమును బాలించుచుండెను. రాముఁ డంతఁ జిత్రకూటమును వదలి దండకారణ్యమును బ్రవేశించి విరాధాదిదుష్టదానవులఁ జంపుచుఁ బోయి పంచవటీతీరమున నొకపర్ణశాల నిర్మించి యందుండి రావణు చెల్లెలు శూర్పణఖ వచ్చి తన్నుఁ గామింప సోదరునిచే దాని ముక్కుచెవులు కోయించి యామెకు సాయముగాఁ దన్ను దండింపవచ్చిన ఖరదూషణాది దుష్టదానవులఁ జంపెను.

రావణుఁ డావార్త శూర్పణఖనుండి విని భీతుఁడై మారీచుని మాయాహరిణముఁ గమ్మని పంచి తానందొకచోనుండెను. సీతమ్మ ఆ హరిణమును దెచ్చి యిమ్మని యడుగ రాముఁడు దాని వెంట నంటి దూరముగాఁ బోయి యది మాయ యని తోఁప బాణప్రయోగముచేయ నది ప్రాణముల వదలుచు రాముని కంఠస్వరము ననుకరించు నాదమున నక్కటా! లక్ష్మణా! యని యార్చి చచ్చెను. ఆనాదము విని సీత దూఱఁగా లక్ష్మణుఁ డచటికిం బోవ రావణుఁడు సన్న్యాసి వేషమున వచ్చి సీత నెత్తుకొనిపోవుచు నామె విడిపింప వచ్చిన జటాయువుం జంపి లంకకుం బోయెను. రాముఁ డనుజుంగూడి వచ్చి సీతం గానక పంపాసరః ప్రాంతమునకుం బోయి సుగ్రీవు

నితోఁ జెలిమి చేసి యతనియన్నయగు వాలి నొక్కకోలం గూలనేసి కపిరాజ్యమునకు సుగ్రీవునిం బట్టభద్రునిఁ జేసెను.

ఆకపిపతి వనచరుల నాల్గుదెసల సీతను వెదుకం బంపెను. హనుమదంగదాదులు దక్షిణదిక్కునకుం బోయిరి. హనుమ సాగరమును లంఘించి లంకం గలయం దిరిగి యశోక వృక్షముక్రింద నున్న జానకిం గాంచి మాటలాడి ముద్రిక యొసంగి యామె రామునకుం జూప నొసంగిన యానవాలును గైకొని తనరాకఁ దెలుప వనభంగము గావించి యక్షకుమా రాదులంబొలియించి యింద్రజిత్ప్రయుక్త బ్రహ్మాస్త్రనుపబద్ధుండై రావణుని దర్శించి నీతి నుపదేశించి తనతోఁకం గాల్పఁగా నాగ్రహించి లంకం గాల్చి రామునిఁ గానఁబోయి సీతాకుశల వార్తం దెల్పెను.

రామాదులు బలసమేతులై లవణసాగరముకడకుం బోయితొవయిమ్మని ప్రార్థించిరి గాని యాసముద్రుఁడు బదులు పల్కకుండెను. రాముఁ డాగ్రహించి బాణప్రయోగము చేయఁబూన నాసాగరుఁడు ప్రత్యక్షమై తనపై సేతువుఁ గట్ట ననుమతింపఁ బర్వతాదులు వైచి సేతువుఁ గపులు కట్టఁగా నందఱు సాగరము నుత్తరించి లంకానగరప్రాంతమున విడిసిరి. వానరు లానగరము నావరించి ప్రాకారాదులం గూల్చి నానా విధంబులం బాడుచేసిరి. దానికిం గోపించి రావణుఁడు పంపిన ధూమ్రాక్షాదిదానవులఁ బొలియించిరి.

పిదప నతికాయుండు యుద్ధమునకు రాఁగా లక్ష్మణుండు సంహరించెను. కుంభకర్ణుఁడు మహాహవ మొనరించి రాముని చేతఁ జచ్చెను. ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణుని మార్కొని తా సురలోక

మున కరిగెను. తమవార లనిఁబడ రావణుఁ డాగ్రహించి సంగర
రంగమునకు రాఁగా నింద్రుఁడు రామునకుఁ దన రథమును
మాతలితోఁ బంపెను. దాని నెక్కి రాముఁ డాహవోన్ముఖుం
డయ్యెను. రామరావణులు తలపడిరి. ఆసంగ్రామము మహా
ఘోరరీతిని గనుపట్టెను. అపుడు శ్రీరామమూర్తి మహాగ్రహ
మున రాక్షసాధమున

మ. చపలత్వంబునఁ డాఁగి హేమమృగమున్ సంప్రీతిఁ బుత్తెంచుటో
కపటబ్రాహ్మణమూర్తివై యబల నాకాంతారమధ్యంబునం
దపహరించుటయో మదీయశితదివ్యామోఘబాణాగ్నిసం
తపనం జేసితి నోర్చువాఁడవు దురంతం బెంతయున్ రావణా.

అని పలుకుచు నంతకంత కుప్పొంగురోషంబున

మ. బలువింటన్ గుణటంకృతంబు నిగుడన్ బ్రహ్మాండభీమంబుగాఁ
బ్రళయోగ్రానలసన్నిభం బగు మహాబాణంబు సంధించి రా
జలలాముం డగు రాముఁ డేసె ఖరభాషాశ్రావణున్ దేవతా
బలవిద్రావణు వైరిదారజనగర్భస్రావణున్ రావణున్.

ఆబాణంబున రావణుండు డెగియె. రాక్షసాంగనలు దిక్కేడి విల
పించిరి. విభీషణుఁడు రామునిప్రోత్సాహమున పగ యుడిగి
యన్నకునౌర్ధ్వదైహికక్రియ లొనరించి పట్టాభిషిక్తుఁడై సీతం
దోడ్కొనివచ్చి రామున కప్పగించెను. రాముఁ డాభూజాతం
గాంచి తద్విమలమతి నెఱుంగువాఁడు కాన నామెవలన
దోషంబు లేదని భావించియు నగ్నిశుద్ధం గావించి పరిగ్రహిం
చెను. అంతట విభీషణాదులతోడ రాఁ బుష్పకము నెక్కి మున్ను
చూచిన స్థలములు మాఱియుండుట సీతకుఁ జూపుచు నయో

ధ్యఁ జేరెను. భరతుఁడు ముందే యెదుర్కొని రాజ్యభారం బప్పగించెను. అందఱును రాముం గూడి యయోధ్యానగ రంబుఁ బ్రవేశించిరి. రాముఁడు జనుల కభివాదనంబు చేసి పెద్దలకు వందనము లొనరించి వారియాశీస్సులం బడసి దశరథవిహీన మగు నంతఃపురమును చింతాభరంబునఁ బ్రవే శించెను.

వసిష్ఠాదులు సుముహూర్తమున శ్రీరామచంద్రుని సింహాసనాసీనుం గావించి చతుస్సముద్ర పావన నదీజలంబుల నభిషేకించిరి. భరతుఁడు రాజ్యవిశేషముల విన్నవించెను. వారెల్లఁ బరమానందభరితులై రాముం గొల్చిరి. ఆకాల మందు

సీ. కాంతులవాలుచూపులయంద చాంచల్య, మబలలనడుములయంద లేమి
కాంతాలకములంద కౌటిల్యసంచార, మతివలనడపులయంద జడిమ
ముగుదలపరిరంభములయంద పీడన, మంగనాకుచములయంద పోరు
పడఁతులరతులంద బంధసద్భావంబు, సతులఁ బాయుటలంద సంజ్వరంబు

తే. ప్రియులు ప్రియురాండ్రమనముల బెరసి తార్చు
లంద చౌర్యంబు వల్లభులాత్మసతుల
వాఁగి క్రొమ్ముళ్ళు పట్టులం దక్రమంబు
రామచంద్రుఁడు పాలించు రాజ్యమందు.

ఇది నవమస్కంధము.

దశమస్కంధము

పూర్వభాగము

శ్రీకృష్ణచరిత్రము

అని యిట్లు శుకయోగి తెలుపఁగా హర్షించి పరీక్షిన్నరేంద్రుఁడు మహాత్మా!

క. శీలము గల యదుకులమున, నేలా పుట్టెను మహాత్ముఁ డీశుఁడు విష్ణుం
    డేలీల మెలఁగె నేమే, వేళల నేమేమిచేసె వివరింపు తగన్.

అని ప్రశ్నించుచు యోగివర్యా! మునుపు బలరాముఁడు రోహిణీదేవిపుత్త్రుఁ డని చెప్పితిరి. ఆమహాత్ముఁడు దేవకీదేవి కడుపున నెట్లు ఉండెను? తనతండ్రియిల్లు వదలి గోవిందుఁడు నంద కేలపోయెను? ఎందుండి యేయేకార్యములఁ నొనరించెను. నాకీవిషయములఁ జక్కఁగా వినిపించి కృతార్థునిగా నొనరింపుమా యని ప్రార్థించెను. శుకయోగియు సంతోషబాష్పాకులితేక్షణుఁడై రాజా! ధన్యుఁడవు. ధన్యుఁడవు. ధన్యుఁడవు. భగవత్కథాశ్రవణమున నిన్ను మించిన యసంతృప్తుల నేఁ జూడలేదు. నీజన్మమే పవిత్రతమము. ఇఁక శ్రీకృష్ణచరిత్రమును వినుము. ముక్తి కరతలామలక మగును.

మహారాజా! కొంతకాలముక్రిందట రాజలాంఛనములఁ దాలిచి దైత్యులు భూమి నాక్రమించిరి. ధర్మమును దాఱుమాఱు చేసిరి. వారిభారమును మోయఁజాలక భూమి

దుఃఖాక్రాంతయై బ్రహ్మకడకుం బోయి విలపించెను. బ్రహ్మయు భూమిం దోడుకొని శ్రీహరిచెంతకుం బోయి భూమివగలం దెలిపెను. హరి తా నవతరింపఁబూని దేవతలం గాంచి మీరును భూమి నవతరించి నాకు సాయముగా నుండుఁడని యాజ్ఞాపింప వారట్లు చేయఁజనిరి. భూదేవియుఁ దనకష్టము వాయు నన్న యాదరంబున బనివినియెను.

పరీక్షిన్మహారాజా! మథురాపురము యాదవులకు నివాసము. అందు శూరసేనుఁడు విఖ్యాతిగాంచి యుండెను. అతని కొడుకు వసుదేవుఁడు. ఆతఁడు దేవకీదేవిం బెండ్లియాడెను. ఆదేవకి కంసునకుఁ దోడఁబుట్టు వని యెఱుంగుము. వసుదేవుఁడు దేవకిం దోడుకొని రథమెక్కి పయనము సాగించెను. అత్తఱిఁ గంసుఁ డుల్లాసియై చెల్లెలు మఱఁదియు రథముపైఁ గూర్చుండఁగా గుఱ్ఱములపగ్గములు చేనంది రథము తోలుచుండెను. శుభవాద్యములు మ్రోయుచుండెను. నగరమును దాఁటి చనుచుండునపుడు కంసునిమనము భీతిల్లునట్లుగా

క. దుష్టయగు భగిని మెచ్చఁగ
నిష్టుఁడవై రథము గడపె దెఱుఁగవు మీఁదన్
శిష్టయగు నీతలోదరి
యష్టమగర్భంబు నిన్ను హరియించుఁ జుమీ.

అని యాకాశవాక్కు స్పష్టముగా ముమ్మాఱులు వినఁబడియెను. ఆమాటల కులికిపడి పగ్గముల విడిచి పెట్టి భయంకర కృపాణమును బాణిం దాల్చి దేవకీదేవిం జంపఁ బ్రయత్నించెను. వసుదేవుఁ డాతనివేగిరపాటుం జూచి తడవుసేసినఁ గార్యము చెడు నని యెంచి దుష్టాత్ము నీతని సాంత్వనములఁ జక్కపెట్టు

టయే యిపుడు చేయఁ దగు పని యని సంభావించి మెల్లగా ననునయించుచు భోజరాజా!

ఉ. అన్నవు నీవు చెల్లెలికి నక్కట మాదలు చీర లిచ్చుటో
మన్నన చేయుటో మధుర మంజులభాషల నాదరించుటో
మిన్నుల మ్రోతలే నిజము మే లని చంపకుమన్న మాని రా
వన్న సహింపుమన్న తగదన్న నినుక్ శరణంబు వేఁడెదన్.

మఱొక్కమాట

మ. చెలియల్ కన్నియ ముద్దరా లబల నీ సేమంబ చింతించు ని
ర్మల దీనిన్ బయలాడు మాటలకు నై మర్యాదఁ బోఁదట్టి స
త్కులజాతుండవు పుణ్యమూర్తి వకటా? కోపంబు పాపంబు నె
చ్చెలి నోహో తెగఁ జ్రేయుఁ బాడి యగునే చింతింపు భోజేశ్వరా.

మహారాజన్ను. నీ విట్టిపాప మొనరించిన నీపాలనమునకు లోఁబడిన మానవు లేమందురో యని యించుక యూహింపుము. దేహ మిది స్థిరము కాదు. నీటిబుగ్గవంటిది సుమీ. దీని నమ్మి శాశ్వతకీర్తిని బోఁగొట్టుకొనఁ బ్రయత్నింపకుము. పరహింస మహాపాపము సుమా. దానిని మించిన ఘోర కార్యము వేఱొకటి లేదు.

క. కావునఁ బరులకు హింసలు, కావింపఁగ వలదు తనకుఁ గల్యాణముగా
భావించి పరుల నొంచినఁ, బోవునె తత్ఫలము పిదపఁ బొందక యుండ్నే.

అని పలికి మఱొక్కపక్క యాత్మకుఁ దగుల నిట్లు లనియె. రాజేంద్రా! ఆకాశవాక్కు నీచెలియలియష్టమగర్భము నిన్ను హారించు నని కదా వినఁబడియె. ఎనిమిదవసంతానమే కాదు. పుట్టినబిడ్డలనెల్ల నిచ్చుచుందును. ఆసంతానముల నీ

యిష్టానుసారముగా వధింపుము. ఇదియె కదా నీకోరిక. నీచెలి యలు నీమేలు కోరునది. నీనాశనమును గోరునా అని యెన్ని యో నీతు లుపదేశింపఁ గంసుఁ డెట్టకేల కంగీకరించి దేవకిని జంప మానెను.

ఆవల దేవకీదేవి ప్రతియేటఁ గన్నకొడుకుల నారుగుర కంసున కర్పించెను. వాఁడు నిశితకరవాలమున వారిం జెండెను. ఏడవగర్భము కొలఁదికాలమునకే పోడసూపెను. భగవం తునియాజ్ఞ యోగమాయ దానిం గొని చని రోహిణీదేవి గర్భమున నుంచెను. గర్భము పోయె నని యెల్లరు చెప్పుకొనిరి. కంసుఁ డావార్త నాలించెను. రోహిణి యవ్వల మహాపురుషుని బలరాముని గాంచెను. గర్భము సంక్రమింపఁజేయుట సంక ర్షణుఁ డను పేరఁ బరఁగెను. అవ్వల దేవకీదేవి యెనిమిదవగర్భ మును దాల్చెను. దేవకీవసుదేవు లాసమయమున నద్భుతరీతి వెలింగిరి. చూచువా రెల్ల నిది యద్భుతముగ నున్నదే యని యూహించుచుండిరి. ఆతరుణమున వారిని గంసుఁడు కారాగార మున నునిచి కావలివారిని నియమించి కడు జాగరూకుఁడై యుండెను. నెలలు తొమ్మిదియు నిండెను. ఎప్పుడు ప్రసవించునో యని కంసుఁడు వేచియుండెను. ఆతరుణముననే గోకులమున నున్న నందునిభార్య యశోద గర్భమును ధరించెను. ఆమెకు నవమాసములు నిండెను.

ఆసమయమున దేవత లదృశ్యాకారముల నరుదెంచి దేవకీగర్భస్థుఁడగు పురుషోత్తముని బహువిధంబుల వేదవాక్కుల వినుతించి త్వరగా నవతరించి కంసాదిదుష్టదానవులఁ జంపి

ధర్మరక్షణ మొనరింపుమా యని ప్రార్థించి తమతమ నెలవుల కరిగిరి. బ్రహ్మాదు లిండ్లకుం బోవుచుః ప్రీతితో దేవకిం గాంచి

మత్తకోకిలము. తల్లినీ యుదరంబులోనఁ బ్రధానపూరుషుఁ డున్నవాఁ
డెల్లి పుట్టెడుఁ గంసుచే భయమింత లేదు నిజంబు మా
కెల్లవారికి భద్ర మయ్యెడు నింక నీ కడుపెవ్వడుం
జల్లగావలె యాదవావలి సంతసంబును బొందఁగన్.

అని దీవించి వెళ్లిరి.

శ్రీకృష్ణావతారము

అంత శుభదివసంబున నడిరేయి రోహిణీనక్షత్రమున దేవకీదేవి ప్రసవించెను. ఆతరుణమునఁ గావలికాండ్లు వాకిళ్లు వాడలు తెలియకుండ నిద్ర యావరించెను. కంసు నాజ్ఞాను వా రెఱుంగక హాయిగా నిదురించిరి. చీమ చిటుక్కుమన్న వినఁబడు నాకాలమున దేవకీదేవి ప్రసవవేదన ననుభవించు చుండ నొక్క ప్రాణియైన నెఱుఁగకుండెను. భగవంతుఁడు భక్తి రక్షణాద్యృతి నవతరించెను. ఆగర్భమున వాయువు నిండియుండెను గాని తొమ్మిదినెలలు భగవంతుఁ డందు లేఁడు. ఆగుహాత్మునకు జన్మదుఃఖము కలుగునా? ప్రసవకాలమున దేవకికి స్మృతి లేకుండెను. వాయువు వెడలిపోయెను. భగవంతుఁడు చిన్నిశిశురూపమున భూమినుండెను. అప్పుడు ప్రపంచమున మహోల్లాసకరములగు గుఱుతులు కనంబడియెను. సముద్రము లుప్పొంగెను. మలయవాయువులు వీచెను. దేవతలు పూవానఁ గురియించిరి. గంధర్వు లాడిరి. అచ్చరమిన్నలు నృత్య మొనరించిరి. అప్పుడు

సీ. జలధరదేహు నాజానుచతుర్బాహు, సరసీరుహాక్షు విశాలవక్షుఁ
జారుగదాశంఖచక్రపద్మవిలాసుఁ, గంఠకౌస్తుభమణికాంతిభాసుఁ
గమనీయకటిసూత్రకంకణకేయూరు, శ్రీవత్సలాంఛనాంచితవిహారు
సురుకుండలప్రభాయుతకుంతలలలాటు, వైదూర్యమణిగణవరకిరీటు

తే. బాలుఁ బూర్ణేందురుచిజాలు భక్తలోక
పాలు సుగుణాలవాలుఁ గృపావిశాలుఁ
జూచి తిలకించి పులకించి చోద్యమంది
యుబ్బి చెలరేఁగి వసుదేవుఁ డుత్సహించె.

పాప మావసుదేవుఁ డాతఱి స్నానముచేయ వీలు పడమి సానందరసాబ్ధినిమగ్నుఁడై విప్రులకుఁ బదివేల ధేనువుల మానసమున దారపోసెను. ఈకారాగారనివాసవిముక్తియయిన పిదప నిచ్చెద నని సంకల్పించెను. అంతలో నవ్వసుదేవు నకు దివ్యజ్ఞానము పొడసూపఁగా బాలగోపాలుని బహు విధముల వినుతించెను. దేవకియు భర్త వినుతించినట్లే విను తించెను. ఆస్తోత్రములకు భగవంతుఁడు సంతోషించి వారి పూర్వజన్మవృత్తాంతమును దెలిపి తనకృత్యము నెఱిఁగించి వా రపుడు చేయఁదగు కృత్యమును జక్కఁగాఁ దేటపఱచి నిజ రూపంబు వదలి యథాపూర్వముగ బాలుని రూపమును గ్రహించి యుండెను.

వసుదేవుఁ డాభగవంతునాజ్ఞను దల ధరియించి పాపని పుడిసిటిలో నిడుకొని కాలిసంకెళులు తమంతట విడిపోవఁ గారాగారద్వారంబు చెంతకుం జని యం దొడలెఱుంగక నిదు రించు ద్వారపాలకులం గాంచి వెఱఁగంది ద్వారములు తమం తన ద్రోవనీయ నబ్బురపడుచుం బోయెను. యమునానది యిరు

దరులు తనఁబడకుండఁ బ్రవహించుచుండియు నావసుదేవునకు వెంటనే త్రోవ నొసంగెను. ఆరాత్రియందే నందునిభార్య యశోద యాడుపడుచుం గనియె. ఆశిశువును జూచి చూడక మునుపే నిద్రాభరంబున మేనుమఱచిన దయ్యె. ఇంతలో వసుదేవుఁ డాశ్రీకృష్ణుం గొనిచని నందుమందిరంబున యశోద ప్రక్కన నిడి యాకొమరితం గైకొని వడివడి నరుదెంచెను. యశోదకుఁ గొమరిత పుట్టుట కాని యామె నెత్తుకొని కొడుకు నిడి వసుదేవుఁడు పోవుటగాని తెలియక పోయెను. మేల్కాంచి తనకుఁ గల్గినది పుత్త్రుఁడే యని తలఁచెను.

వసుదేవుఁ డాబాలికం గొని కారాగృహమును బ్రవేశింపఁగనే ద్వారములు యథాపూర్వముగా మూయఁబడియెను. బాలిక కావుకావని యేడ్చెను. కావలివారు మేల్కాంచిరి. పదములు తడఁబడఁగాఁబరువెత్తి దేవకీ బిడ్డగనెనని కంసునకుం దెల్పిరి. కంసుఁ డులికిపడెను. నిశ్చేష్టుఁ డయ్యెను. కొంతవడికిఁ దెలివి గల్గగాఁ గరవాలమును గైకొనియెను. వెండ్రుకలు వీడఁగాఁ బై చీరవ్రేలియాడఁగా బురిబెంటికిం బరుగిడెను. శిశువుఁ గదియఁ జనుచుండెను. అంత దేవకి యడ్డంబు వచ్చి కన్నీరు మున్నీరుగాఁ బ్రవహించుచుండ,

ఉ. అన్న శమింపుమన్న తగ నల్లుఁడు కాఁ డది మేనకోడలా
మన్నన చేయుమన్న విను మానిని జంపుట రాచపాడిగా
దన్న సుకీర్తివై మనఁగ దన్న మహాత్ములుపోవు త్రోవఁబో
వన్న భవత్సహోదరిఁ గదన్న నినుక్ శరణంబు వేడెదన్.

అన్నా! ఇంచుక యాలోచింపుము.

క. కట్టాయార్గుఁగొడుకులఁ, బట్టి వధించితివి యాఁడుబడుచిది కోడల్
నెట్టన చంపఁగ వలెనే, కట్టఁడివి గదన్న యన్న కరుణింపఁగదే.

మఱొక్కమాట.

క. పుత్త్రుఁడు నీ బ్రదుకునకును, శత్రుం డని వింటి గాన సమయింపఁ దగుం
బుత్త్రులకు నోచనైతివి, బుత్త్రీదానంబు చేసి పుణ్యము గనవే.

అని ప్రార్థించుచు నడ్డముగాఁ బోయి శిశువు నెత్తికొని పయ్యెద కొంగు గప్పెను. కంసుం డామాట లాలింపక క్రూరత్వమున నామె చేతినుండి యొడిసిపట్టుకొని వడిం బెడిసికొడం బుడమి పయిం బడవైచెను. ఆ బాలికయుఁ గంసుఁ డనుకొన్న రీతి నేలం బడక మింటి కెగసి దివ్యమాలికాభూషితాంగియై మింటనుండి కంసునిం గూర్చి మూర్ఖా!

ఉ. తెంపరివై ఘోరం బోరిని దేవకి బిడ్డలఁ జిన్నికుఱ్ఱలన్
జంపితి వంతసైన సుకశాంతి వహింపక జాలిమీఁద నొ
ప్పింపఁగ నిస్సిరో యిదియుం బీరమె బాసరసన్ జనించి నిన్
జంపెడి వీరుఁ డొక్కఁ డెస సత్కృపనొందెడువాఁడు దుర్మతీ

అని పలికి దేవగణసంస్తూయమాన యగుచు నదృశ్య యయ్యెను. అంతఁ గంసుఁ డాపలుకులకు సిగ్గుపడి భయపడి యింటికిం జని మఱునాఁడు దేవకీవసుదేవుల రావించి సగౌరవముగా నాదరించి వినయ ముట్టిపడ

ఉ. పాపుఁడ బాలఘాతకుఁడ బంధువిరక్తుఁడ దుష్టచిత్తుఁడన్
గోపకుఁడన్ జరన్మృతుఁడ క్రూరుఁడ బ్రాహ్మణహంతభంగి మీ
పాపలఁ జంపితిన్ బయలిపల్కుల నమ్మితి సాధులార! నా
పాపము లుగ్గడింపక కృపాపరులై కనరే శమింపరే.

అని ప్రార్థించెను. పాదములపై వ్రాలి లేవకుండెను. వారిరువు రాతని దైన్యమును గాంచి ప్రశమితకోపులైరి. విధివశమునకు మన మేమిచేయఁగలము లెమ్మా యని భీతిఁ బాపిరి. అత్తఱి వసుదేవుఁడు కంసుననుమతి దేవకిం దోడ్కొని నిజమందిరంబున కరిగి సుఖముండెను.

అట నందుఁడు తనకుం గొడుకు పుట్టె నని విని మహానందంబునం బొదలి జాతకర్మకృత్యము నొనరించెను. గోకులమున నున్న వారెల్ల యశోదం జూడవచ్చి యాయర్భకుని వైఖరిం గన్నులారఁ గాంచి హర్షించిరి. కొందఱు

ఆ. ఏమి నోముఫలమొ యింక ప్రొద్దొక వార్త, వింటి మబలలార! వీను లలర
మన యశోద చిన్ని మగవానిఁ గనె నట, చూచి వత్త మమ్మ సుదతులారా.

అని యొండొరులం బిల్చుకొనుచుఁ బోయి యబ్బురపాటున నాబాలకుం గాంచి యశోదానందులయదృష్టమును గొనియాడిరి. అప్పు డాతలోదరు లెల్ల

క. జోజో కమలదళేక్షణ, జోజో మృగరాజమధ్య జోజో కృష్ణా
జోజో పల్లవకరపద, జోజో పూర్ణేందువదన జోజో యనుచున్.

పాడి దీవించిరి.

రోహిణియును మగశిశువును గనుట విని నందుఁ డామెకు వస్త్రభూషణాదుల నిచ్చి యాదరించెను. పిదప నందుఁడు మధురకుం జని కంసున కిచ్చుకప్పము నిచ్చి వసుదేవుం గానంబోవ నాతం డానందు నాదరించి కుశలప్రశ్న పూర్వకముగా మాటలాడుచు నతనియదృష్టమును బొగడుచు

క. నీకాంతయొద్ద నీవును, నీకాంతయుఁ గారవింప నిముఁ దండ్రిగ నా

లోకించుచు నీమందను, నాకొమరున్నాఁడు నంద నందాన్వితుఁడై.

అని పలుక నందుఁ డామాటకుఁ దృప్తుఁడు కాక ఆర్యా!

శా. నీకుఁ దేవకికిన్ జనించిన సుతానీకంబుఁ దోడ్తోడ ము
న్నీ కంసుండు వధించె మీసుతఁ దుదిన్ హింసింపఁ జేఁ దప్పి తా
నాకాశంబున కేఁగె బాల యది దైవాధీన మాపద్దశన్
శోకం బందునె తద్జ్ఞుఁ డూఱడుము నాసూనుండు నీసూనుఁడే.

అని బదులు చెప్పెను. వసుదేవుఁడు కాలోచితముగా నీ వికఁ ద్వరగా వ్రేపల్లియకుం బొమ్ము. అనేకోత్పాతములు తోఁచెడు. జాగరూకుఁడవై యుండు మని హెచ్చరించిపంపెను. నందుఁ డింటికిం బోవుచు నదృష్టపూర్వంబులైన యుత్పాతంబులం గాంచి వసుదేవునిపలుకు లన్వర్థము లని తలంచుచు నింటికిం బోయెను.

పూతన వ్రేపల్లెకుం బోవుట

కంసుఁడు తనమంత్రులం గూడి యాబాలిక పలికిన పలుకుల వినిపించి కర్తవ్య మాలోచించెను. వారేవో దంబములు పలికి యాకసము నెగురఁదన్నుదు మనియు, భూమిని జుట్టి చంకలోఁ బెట్టుకొందు మనియుఁ బలికిరి. కొలఁదిదినము లకే కంసుఁడు పూతన యను రక్కసిం బిలిచి పల్లెపల్లెలు కనుఁ గొనుచుం బోయి విచిత్రసంతానము గనంబడినఁ జంపి రమ్మని పంచెను. అదియు సుందరాంగమున విషపూరితపయోరుహయై వ్రేపల్లెకుం బోయి యాయింట నాయింటనున్న బాలకులం జూచుచు యశోదయింటికి వచ్చి బాలునిం గాంచెను. పూతన యిల్లుచొరఁగనే బాలకుఁ డాఁకలిగొన్న కరణి నేడ్చెను.

అంతలో నిదురించెను. అంతలో నవ్వెను. అట్టితఱిఁ బూతన నుయ్యేల కడఁజేరి యశోద వలదమ్మా పిల్లవాఁడు క్రొత్తవారిం జూచిన నేడ్చు ననునంతలోఁ ద్వరపడి బాలు నెత్తుకొని ముద్దాడి నాకన్న తండ్రీ !

క. నా చనుఁబా లాఁకగ్రుక్కెఁడు, జో చిన్నికుమార త్రావు మొయ్యన పిదప
నీచెలువ మెఱుఁగ వచ్చును, నాచెలువము సఫలమగును నలినదళాక్షా.

అని ముద్దాడుచుఁ బాలు త్రావ మొదలిడెను. యశోద వల దనుచున్నను బాప మాపూతన యూరకుండ దయ్యెను. పూతన స్పృశింపఁగనే బాలుఁడు

సీ. మేల్కొన్న తెఱఁగున మెల్లన కనువిచ్చి
క్రీఁగంటఁ జూచుచుఁ గిదికి నీల్గి
యావులించుచుఁ జేతు లాదరంబునఁ జాఁచి
యొదిగిలి యాఁకొన్న యోజనూఁది
బిగి చన్నుఁ గవఁ గేలఁ బీడించి కబళించి
గ్రుక్క గ్రుక్కకు గుటు గుటుకు మనుచు
నొకరెండు గ్రుక్కల నువిదప్రాణంబులు
సైతము మేనిలో సత్వమెల్లఁ
తే. ద్రావె నదియును గుండెలు తల్లడిల్లఁ
జిమ్మఁ దిరుగుచు నిలువక శిరము వ్రాల
నిశరబాలురక్రియ వాఁడ విప్ర గావ
చన్ను విడువుము విడువుము చాలు ననుచు.

వాపోవుచు క్షణమాత్రమున నేలం గూలెను. దాని యాకారము మహావికృతమై చూచువారల కడ లాదవిం

చెను. అది పడినను దానివక్షముననుండిన బాలు నెత్తుకొని
స్వస్త్యయనముచేయించి నందుఁ డానందపరవశుఁ డయ్యెను.
వ్రేపల్లియలోనివా రంద ఱిది యేమి యబ్బుర మని గుసగుసలు
పోసాగిరి.

ఆర్యబాలకులారా ! విషసహిత స్తన్యపానమున శిశువు
మృతి నొందకుండుట యెట్లని మీకుం దోఁపవచ్చుఁ గాని
దానికి సమాధానముగా భాగవతమునందు

క. విషధరరిపుగమనునకున్, విషగళసఖునకును విమల విషశయనునకున్
విషభవ భవ జనకునకున్, విషకుచచనువిషముఁ గొనుట విషమే తలపన్.

అని వ్రాయఁబడిన పద్యమే హృద్యమగు సమాధానము. భగ
వంతునకుఁ జేయ శక్యములు గాని కార్యము లుండవు. ఇన్ని
విధములఁ గనఁబడు సృష్టిచేసిన మహాత్మున కీస్వల్పకార్య మొన
రించు టొక లెక్కయా. కాఁబట్టి సందియ మొందఁ బనిలేదు.
తర్వాతికథ నాలకింపుఁడు.

శకటాసురునిఁ గృష్ణుఁడు కాలఁ దన్నుట

కొలఁదిదినములు సుఖముగాఁ గడచెను. పూతన మృతి
యెట్లో కంసుని చెవి కెక్కెను. దాన మఱింత వాని మది
బెదరుఁగాంచెను. బాలికపలుకులు సత్యము లని తోఁచెను.
కాఁబట్టి విశ్వాసపాత్రుఁడయి తనకార్యముల నిర్వహింపఁ గంక
ణము గట్టుకొన్న శకటాసురుం జీరఁ బంచి కృత్యమును దెల్పి
పంపెను. వాఁడు సకలమాయాకోవిదుఁడు. బాలగోపాలు నెత్తు
కొని పోయి పొలియించఁ దగు నని యూహించెను. కాని యది
శక్యమా ? పూతనగతి యేమాయె నని తలంకఁ డయ్యెను.

మృతి చేరువకు రాఁగా నూహలు పనికిరా వన్న సామెత తప్పదుగద !

గోకులమున శ్రీకృష్ణుఁ డొడిగిలఁబడ నేర్చె నని యశోద పండుగు చేయ నెంచి భర్తకుం దెలుప నందుఁ డానందించి బంధువుల రావించి బ్రాహ్మణులను బిలిపించి వారి యాశీర్వాదములఁ గైకొని మృష్టాన్నదానంబున బంధువుల నానందింపఁ జేసెను. శ్రీహరికిఁ దల్లి పాలిచ్చి పడుకొనఁ జేసెను. సువాసినీపూజచేయు సందడిలో నుండెను. కృష్ణుని చెంత నెవ్వరు లేకుండిరి. అంతలో బాలుఁ డాఁకొన్న చందమున లేచి పాదము పై కెత్తియుండెను. శకటాసురుఁ డరుదెంచి బాలకృష్ణు నెత్తుకొని పోవ నుంకింప నాదానవునిఁ గాలఁ దన్నెను. శ్రీహరి పాద తాడనమున నాశకటము తుత్తుమురై ధరఁ బడియెను. అందున్న ఘోరపదార్థములు చెదరి నేలం బడియెను. శకటము శకలములై మహాధ్వని గలుగ ధరం బడియెను. అందఱాధ్వని విని యులికి పడి యరుదెంచిరి. దిగులుపడిరి. ఇదేమి యాగడ మని చింతించిరి. బాలునకు గొప్ప గండము తప్పె నని సంతసించిరి. ఎట్టులీ బాలుఁ డీశకటమును దన్నె నని పలుభంగుల నూహించిరి. సమాధానము తోఁపమిఁ గొందఱు దైవగతిగాని వేఱొక్కటి కా దని పెద్దలు విశదీకరించిరి. ఏల యీయూహలని కొంద ఱూరకుండిరి.

ఇంతలో యశోద యరుదెంచి విఱిగిపడియున్న శకటమును గాంచి ఆఁకలిగొని యేడ్చు చిన్నికుమారుని దిలకించి మహాప్రీతితో

ఆ. ఆఁసితివి గదన్న యాఁకొంటివి గదన్న, మంచి యన్న యేడ్పు మాను మన్న

చన్ను గుడుపుమన్న సంతసపడుమన్న, యనుచుఁ జన్నుఁగుడిపె నర్భకునకు.

నందాదు లాకార్యమును జూచి బాలునకు గ్రహము సోఁకె నని దానిఁ దొలఁగింప బ్రాహ్మణులచే స్వస్త్యయనము చేయిం చిరి. బాలకృష్ణుఁడు పాలుగ్రోలి తృప్తుఁడై నిదురించెను. గోపి కలు తాంబూలకములు తీసికొని బాలు నాశీర్వదించి తమతమ గృహముల కరిగిరి.

తృణావర్తుఁడు శ్రీకృష్ణు నెత్తుకొని పోవుట

ఒకనాఁడు యశోదాదేవి తన కొమరుని దొడలపై నిడుకొని ముద్దాడి మేనెల్ల నివురుచుండఁగా నామె భరింప లేనంత బరువుగా శిశువు దేహము తోఁచెను. ఆబరువు మోయఁ జాలక క్రిందఁ బరుండఁబెట్టి యిదేమి చోద్యము! వీఁడు సామాన్యుఁడగు పురుషుఁడు కాఁడు. భూభారమును హరింపఁ బుట్టిన మహాపురుషుఁ డని తోఁచెడిని. అని యూహించు చుండెను. ఇంతలోఁ గంసునిపంపున నొకదానవుఁడు తృణావర్తుఁ డనువాఁడు సుడిగాలియై వచ్చి దుమ్ముచే నచ్చట నుండు గోపి కల నయనంబుల నాచ్ఛాదించి యొక్కయెత్తున బాలు నెత్తు కొని పై కెగసెను. బాలునిం గానక యందఱు చేతులఁ బిసికి కొనుచుండిరి.

ఆదానవుఁ డాబాలునెత్తుకొని పై కెగసెను గాని యతఁడు పెద్దకొండవలెఁ దోఁపఁగా నాభారమునకుఁ దాళఁ జాలకపోయెను. ఇంతలో గోపాలుఁడు వానిం బట్టుకొనివ్రేలాడఁ జొచ్చెను. మఱింత బరువు కాఁగా వాఁడు కొండపడినట్లు క్రిందఁబడెను. పడినంతనే రక్తధారలు ముఖమునుండి ప్రవ హింప విగతప్రాణుఁ డయ్యెను. ఆవింత చూచి యంద ఱచ్చెరు

వందిరి. తమపూర్వజన్మపుణ్యాతిశేషంబున నీకుమారుఁడు గల్గె
ననియు, నెత్తుకొని ముద్దాడు భాగ్యము తమకు లభించె
ననియుఁ దలంచిరి. ఇట్టి యుత్పాతము లెన్నివచ్చినను శ్రీకృష్ణున
కపకారము కలుగదనియుఁ దలంచిరి. కొలదికాలము జరిగెను.

మఱియొకనాఁడు తల్లి పాలిచ్చుచుఁ గృష్ణునిముఖము నిరీ
క్షించెను. బాలు డావులించెను. ఆతనివదనమున సాగరములు
ద్వీపములు కులశైలములు భూచక్రము అవి యివి యన నేల
సకలబ్రహ్మాండములు కనఁబడెను. యశోద తబ్బిబ్బుచెంది
కన్నులు మోడ్చి యిదేమి కలయా, నిక్కువమా యని
యూహించెను. ఉత్తరక్షణమున భగవన్మాయచే నావార్త
మఱచెను.

బలరామకృష్ణులు క్రీడించుట

ఒక్కనాఁడు గర్గముని యరుదెంచిన నందుఁడు కుల
గురువగు నామునికి నమస్కరించి కుమారులం జూపి సంస్కా
రము లొనరింపవే యని ప్రార్థించెను. ఆముని వారిమహిమ
మును దెలిపి బలరాముఁ డనంతుఁ డని, శ్రీకృష్ణుఁడు శ్రీ
మన్నారాయణమూర్తి యని వివరించి యథోచితసంస్కారములు
జరిపి తనగృహమున కరిగెను. బలరామకేశవు లంత సరి యీడు
బాలురతో నాడుకొనఁ బూనిరి. వరుసగా గృహమును దాఁటి
పోవు నీడు వచ్చెను. వీథులలోఁ బొరుగిండ్లలో నాడుకొనుట
కలవాటుపడిరి. ఆవల శ్రీకృష్ణుఁడు మాత్రము గోపికాగృహ
ముల వెన్నఁదిన నారంభించెను. బాలచేష్టలచే వారి నానందపఱ
చుచుఁ గలఁతనొందఁ జేయుచుండెను. కొంతకాలమునకు వా
రితని చర్యల కులికి యశోదకడ కరుదెంచి తల్లీ !

క. బాలురకుఁ బాలు లేవని, బాలెంతలు మొఱలువెట్టఁ బకపక నగి యీ
 బాలుం డాలము చేయుచు, నాలకుఁ గ్రేపులను విడిచె నంభోజాక్షీ.

ఇంతియ కాదు.

క. మీపాపఁడు మాగృహముల, నాపోవఁగఁ బాలు ద్రావ నగపడకున్నన్
 గోపించి చిన్నపడుచుల, వాపోవఁగఁ జిమ్ముకొనుచు వచ్చెం దల్లీ.

అని యెన్నియో భంగులఁ జెప్పిరి. చిట్టచివఱకు

క. ఓయమ్మ నీకుమారుఁడు, మాయిండ్లను బాలు పెరుగు మననీఁ డమ్మా
 పోయెద మెక్కడికైనను, మాయన్నల సురభులాన మంజులవాణీ.

అని తమభావముల స్పష్టపఱచిరి. ఆమాట లాలించి యశోద కొడుకు నేమియు ననలేక వారిమాటలఁ దిరస్కరింపఁజాలక యాదరముతో

తే. అన్యమెఱుఁగఁడు తనయంత నాడుచుండు
 మంచివాఁ డీతఁ డెగ్గులు మానరమ్మ
 రామలార త్రిలోకాభిరామలార
 తల్లులార గుణవతీమతల్లులార.

యని వారల నభ్యర్థించి సాగనంపెను. ఒక్కనాఁడు కృష్ణుఁడు మన్నుదినుచున్న వాఁ డని బాలకులెల్ల యశోదకుం దెల్పిరి. బలరాముఁడు నౌ ననెను. తల్లి కొడుకుం జేరి యన్నా! మన్నే టికి భక్షించెదవు? మఱివస్తువులు లేవా నాయనా? ఇదేటి యాహారమురా యని బుజ్జగింపు మాటల నడిగెను. బాలుఁ డమ్మా! మన్ను దినుటకు నే నేల వెఱ్ఱివాఁడనా? ఆఁకొంటినా? వీరి మాటలు నమ్మకుమా. నన్నుం గొట్టింప వీ రిట్లు చెప్పుచున్న వారు. నామాటలు నమ్మకున్న నానోరు వాసనచూచి తప్పున్న

దండింపుమా యని పలికి నోరు తెఱచి చూపఁగా నందు సకల బ్రహ్మాండములు కనఁబడియెను. యశోద కనుంగొని తనమదిని

మ. కలయో వైష్ణవమాయయో యితరసంకల్పార్థమో సత్యమో
తలఁపన్ జేరక యున్నదాననో యశోదాదేవిఁ గానో పర
స్థలమో బాలకుఁ డెంత యీతనిముఖస్థంబై యజాండంబు ప్ర
జ్వలమై యుండుట కేమి హేతువొ మహాశ్చర్యంబు చింతింపఁగన్.

అని నిశ్చయించెను. అంతలో భగవన్మాయ తనుం గప్పి నూరకుండెను.

ఒక్కనాఁడు యశోద బాలునకుఁ బాలిచ్చి దధిమథనము చేయుచుండెను. అంతలోనే బాలుఁడు దధిభాండముల శకలంబులుగ నొనరింపఁ గాంచి బాలుం గానక చని వేఱొక యింటిలో ఱోలుతిరుగ వేసి దానిపై కెక్కి యుట్టిమీఁద నున్న వెన్నఁ దినుచున్న తుంటరికొడుకును గృష్ణుని

మ. కని చేతన్ సెలగోలపట్టుకొనుచుం గానిమ్ము రా నిమ్ము రా
తనయా యెవ్వరియందుఁ జిక్కుపడవే దండంబులుం గానవే
వినివారంబును బొందవే వెఱపు నే విభ్రాంతియుం జెందవు
న్ననియో నీవిటు నన్నుఁ గైకొనమి నేఁ డాకేలి సిద్ధించునే.

అని హెచ్చరించి తనకొడుకు నడపడిం దలంచి తనమనంబు నందు

సీ. బాలుఁ డీతం డని భావింతు నందునా
యే పెద్దలును నేర రీక్రమంబు
వఱపెఱుంగుటకు నై వెఱపింతు నందునా
కలఁగి లేఁకొక్కఁడు గాని లేఁడు

వెఱపుతో నాబుద్ధి వినిపింతు నందునా
తనుఁ దాసరైయు బుద్ధి తప్పునందు
నొండెఱుంగక యింట నుండెడి నందునా
చూచి మూడని దొర చోటు లేదు

తే. కన్ను లెవ్వరైనఁ దలపోయఁ బాఱెడి
యోజ లేదు భీతి యొకటియెఱుఁగఁ
డెలమి నూరకుండఁ డెక్కసక్కెములాడుఁ
బట్టి శాస్తిచేయు భంగి యెట్టు.

అని తలంచి నెలగోల జళిపించుచుఁ బసవెత్తు బాలుంగూడం జని

సీ. స్తంభాదికంబులు తనకు నడ్డంబైన నిట్టట్టు చని పట్ట నీనివాని
నీతప్పు సైరింపు మింక దొంగిలఁబోవ నే నని మునుముట్ట నేర్చువానిఁ
గాటుక నెఱయంగఁ గన్నులు నులుముచు వెతలు కన్నీటితో నెగచువాని
నేదెస వచ్చునో యిది యని పలుమాఱు సురుఁగుచుఁ గ్రేఁగంటఁ జూచువానిఁ

ఆ. గూడఁ బాఱి పట్టుకొని వెఱపించుచు, జిన్ని వెన్నదొంగ చిక్కె ననుచు
నలిగి కొట్టఁ జేతులాడక పూఁబోఁడి, కరుణతోడ బాలుఁ గట్టఁ దలఁచి.

మెల్ల మెల్లన పరిహాసము తోఁపఁ జేయునట్లుగా

క. వీరెవ్వరు శ్రీకృష్ణులు, గారా యున్నఁడును వెన్నఁ గాన రఁట కదా
చోరత్వం బించుకయును, నేరరఁట ధరిత్రి నిట్టి నియతులు గలవే.

నాయనా! ఇం కెందుఁబోయెదవు? అని పలుకుచు నొక త్రాటితో ఱోటికిఁ గట్టివేసెను. బాలుఁ డూరకుండఁగాఁ దల్లి యిల్లే కొంతసేపుండ నిచ్చిన బుద్ధి వచ్చునని యింటికిఁ బోయెను బాలుఁడు ఱోలు నీడ్చుకొని మద్దిచెట్లజంట యుండు చోటికిం బోయెను.

అటు రెండు మద్దిచె ట్లుండెను. అవి సాధారణవృక్షములుగావు. నలకూబరమణిగ్రీవు లను యక్షులు శాపవశమున నిట మద్దిచెట్టులుగాఁ బుట్టిరి. వారు కుబేరుని కొడుకులు. అహంకారమున వెండికొండమీఁదఁ జేడియలంగూడి మందాకినీతరంగంబులఁ గ్రీడించుచుండ నారదముని యట కరుగుదెంచెను. ఆచేడియలు వలువలు ధరించిరి. సురాపానమున నొడలెఱుంగని నలకూబరమణిగ్రీవులు మాత్రము వివస్త్రులై యుండిరి. వారిం గాంచి నారదుఁడు

శా. సంపన్నుం డొరుఁ గానలేఁడు తనువున్ సంసారమున్ నమ్మి హిం
సింపం జూచు దరిద్రుఁ డెత్తుపడి శుష్కీభూతుఁడై చిక్కి హిం
సింపం డన్యుల నాత్మకున్ సములుగాఁ జింతించు నట్టాఁడ ద
త్సంపన్నాంధుల కంజనంబు వినుమా దారిద్ర్య మూహింపఁగన్.

అని ప్రతీతం బగు గీతంబుం బాడి వారలం బిల్చి మీరు శ్రీమదాంధులరు గాన భూలోకంబున నర్జునతరువులై జనింపుఁ డని శపించి యట్లే నూఱుదివ్యసంవత్సరము లుండి యటమీఁద గోవిందదేహస్పర్శనంబున ముక్తులరై సురలోకము నొందుఁ డని పలికి తన యిచ్ఛం బోయెను.

ఆవృక్షములకు శాపవిమోచనకాలము వచ్చెను. కావున శ్రీహరి యచటికి ఱోటి నీడ్చుకొనిపోయి యావృక్షముల నడుమ దానుండి యవ్వలికిం బోవ నీడ్చెను. ఆయులూఖల మానడుమ పట్టునంత లావు గలది కాన నాచెట్లు నేలం గూలెను. అందుండి వెడలివచ్చి యానలకూబరమణిగ్రీవులు భగవంతుం బొగడి యనుమతులై తమలోకంబునకుం బోవుచు,

శా. నీపద్యావళు లాలకించు చెవులుఁ న్నిన్నాడు వాక్యంబులుఁ
నీపేరఁ బనిచేయుం హస్తయుగముల్ నీమూర్తిపైఁ జూపులుఁ
నీపాదంబులపొంత మ్రొక్కుశిరముల్ నీసేవపైఁ జిత్తముల్
నీపై బుద్ధులు మాకు నిమ్ము కరుణన్ నీరేజపత్రేక్షణా.

అని యభ్యర్థించి తమయిండ్లం బోయిరి. ఆ చోటికిం బోయి నందాదు లాయద్భుతకృత్యమును గాంచి యబ్బురపడిరి కాని బాలుఁడు దేవపాలకుఁ డని మాత్ర మెఱుంగఁ జాలరైరి. విష్ణుమాయ వారలం గప్పి యుండెను.

కొలఁదిదినముల కొకచోట నందాదులు చేరిరి. గోకుల మునఁ దోఁచిన యుత్పాతముల నెంచిరి. ఇచ్చోట నుండుట మేలా యని విమర్శించిరి. అందొక వృద్ధగోపకుఁడు తనయెఱుక మెఱసి వ్రేపల్లియం గల కష్టములఁ దేటపఱచి

క. గసవు గలదిరవు పసులకు, లసదద్రినదీమహీజలతికావళి పెం [కిన్.
పెసఁగును గాంపురమునకును, బొసఁగుఁ బృందావనంబు పోదఁ దచ్చటి

అని హెచ్చరించెను. ఆమాట సర్వజనసమ్మత మయ్యెను. ఆది నంబ నందానుమతి బృందారకు లమృతవారాశికడ కరిగినట్లు గోపకులు పయనంబు సాగించిరి. బలరామకృష్ణులను దల్లులు తొడలపై నునిచికొని సంతోషమున రథ మెక్కి వెడలిరి. బృందావనమునం బ్రవేశించి యందలి శీతలచ్ఛాయలఁ బరితృప్తి నివసించిరి. గోవు లందలి పావననిర్మలజలంబులం ద్రావి చల్లని మ్రాఁకుల నీడలఁ బరుండి యతిమృదులతృణముల మేసి నీరోగ ములై యొప్పారెను. బలరామకృష్ణులు తోడిగోపబాలురం గూడి పోయిగాఁదిరుగుచు గోవుల మేపుచు విహరించుచుండిరి. ఆబృందావనమున నుండి మానవుల హింసించు వత్సాసుర బకా

సురుల వధియించి శ్రీకృష్ణుఁడు వనము నిర్భయముగా నలరం జేసెను.

బ్రహ్మ గోగోపకుల నంతర్ధానము చేయుట

ఒక్కనాఁడు శ్రీకృష్ణుఁ డెల్లరంగూడి వనమునకుం బోయి చల్దు లారగించుచుండ నామహామహుని మహిమము నెఱుంగఁ గోరి బ్రహ్మ గోవులను గోపకులను దనశక్తిమెఱసి యంతర్ధానము చేసెను. శ్రీహరి యావృత్తాంత మెఱింగి సాయంకాలము గోవులతో గోపకులతో నింటికింబోయెను. ఈ గోపకులు గోవులు శ్రీకృష్ణేచ్ఛాకల్పితరూపములు నలరి యించుకే నేవిధమున భేదము లేకయుండ నెవ్వరుగాని తెలిసికొనఁజాల కుండిరి. ఒక్క సంవత్సర మీరాకరణి గడచెను. బ్రహ్మ యద్భుతశక్తి నావనంబున నున్న గోవులకు గోపకుల కావత్సరము క్షణమాత్రముగాఁ దోఁచెను. ఒక్కనాఁడు విరించి వనంబున కరుదెంచి యందొక్కచోట

సీ. తన కన్యములు లేక తనరాకె ముమ్మూర్తు, విభుఁడయ్యుఁ గ్రేపు వెనకవాని
నఖిలజ్ఞుఁడై యొక్కఁడయ్యునజ్ఞాకృతిఁ, జెలికాండ్రఁ బెక్కండ్ర జేయువాని
బహిరంత రాద్యంత భావశూన్యం డయ్యు, నంతంత నడుగుచొప్పరయువాని
గురుగభీరుండయ్యు గురువులు వాఱుచు, నట్టిట్టుఁ బొతర లాడు వాని

ఆ. జాతిరహితుఁ డయ్యు జతురగోపార్భక, భావమెల్ల నద్భు పడినమేరి
చెలువువాని హస్త శీతాన్నకబళంబు, వానిఁ గాంచె నపుడు వాణివరుఁడు.

కాంచి రాయంచ డిగ్గి భక్తియుక్తుఁడై ప్రణామసహస్రంబు లొనరించి బహుభంగుల వినుతించి తనచేసిన యపరాధంబు క్షమింపఁ బ్రార్థించి గోవుల గోపాలకుల విడిపించి భగవంతు

ననుమతిని బడసి వాణిం గూడి పోవుచుఁ బ్రాంజలియై శ్రీకృష్ణపరమాత్మను గన్నులారఁ దిలకించి పులకాంచితసర్వాంగుఁడగుచు

సీ. శంపాలతికతోడి జలదంబుకైవడి, మెఱుఁగు టొల్లియఁ దోఁచె మేనివానిఁ
గమనీయమృదులాన్నకబళవేత్రవిషాణ, వేణుచిహ్నంబుల వెలయువాని.
గుంజావినిర్మితకుండలంబుల వాని, శిఖిపింఛవేష్టితశిరమువాని
వనపుష్పమాలికావ్రాతకంఠము వాని, నలినకోమలచరణముల వానిఁ

ఆ. కరుణఁ గడలుకొనిన కడగంటివాని గో, పాలబాలుభంగిఁ బరఁగువాని
నగుమొగంబువాని ననుఁ గన్న తండ్రిని, నిను భజింతు మ్రొక్కి నీరజాక్ష.

మ. నిను హింసించిన పూతనాదులకు మున్ నీ మేటి సంకేత మి
చ్చిన నీకుం బురదారపుత్రగృహగోస్త్రీప్రాణదేహాదు లె
ల్లను వంచింపక యిచ్చు గోపకులకున్ లక్షింప నే మిచ్చెదో
యని సందేహము తోఁచుచున్నది ప్రసన్నానీకరక్షామణీ.

అని వినుతించి తనలోకమునకుం బోయెను. భగవన్నిర్మితగోగోపకులు భగవంతునియందే విలీనతనొంద బ్రహ్మ యాచ్ఛాదించిన గోవులు గోపకులు యథారీతి నిండ్లకుం బోవ సంతయుఁ బూర్వపురీతి నుండెను.

ఒక్కనాఁడు బలరామకృష్ణులు వనమున గోవుల మేపుచుండ గార్దభాకారుండగు ధేనుకాసురుండు పొడసూప వాని బలరాముఁడు వధించెను. ఇట్లు దానవత్రయము నశింప నావనమెల్ల సర్వజనసులభగమ్యమయ్యెను. కాని యమునానదియందొక్కచోటు జనుల కగమ్యమై యుండెను. ఆవిషయము శ్రీహరిమనమునఁ దోఁచెను. గోపాలకులం బిల్చుకొని తాను మాత్రమే గోవులం దోలకొని శ్రీకృష్ణుఁడు వనమునకుం

బోయెను. బలరాముఁ డాదినమున నింట నుండెను. వేణువు లూఁదుచు గోపాలుర శ్రీకృష్ణు ననుసరించి వనమున విహరించు చుండిరి. గోవు లిచ్ఛానుసారము మేయుచుండెను. హరి తనమున మున నేఁ డీకాళీయుని మడింపఁ దగు నని యూహించెను. వెంటనే గోవు లాప్రాంతమునకే మేయుచుఁ బోవసాగెను. గోపాలకులు వానివెంట పాటంగూడి పోవుచుండిరి. మెల్ల మెల్లన నెల్లరా మడుగును సమీపించిరి.

శ్రీకృష్ణుఁడు కాళీయఫణిని మర్దించుట.

ఆ మడుఁగు కాళీయనాగవిషమున దూషితమై యే జంతువైనను దనచెంతకు రాఁజాలకుండు నంత భయమును గల్గించుచుండెను. ఆవిషవాయువు సోఁకినంత నాకాశమునఁ బాఱుపక్షులు గిరగిరఁ దిరిగి జారిపోఁబడి చచ్చుచుండును. ఏజంతువులు కాని యామడుఁగునకు నీరుద్రావఁబోవకుండును. ఇఁక మనుజులమాట యిటఁ జెప్పనేటికి? ఆచోటికి గోవులు పోఁగానే గోపాలకులలోఁ గొందఱు వాని మరలింపఁ జూచిరి. కృష్ణమూర్తి వారిని వారించి వేణునాద మొనరింప నవియన్నియు నొక్కచోటఁ జేరి చల్లనినీడఁ బరుండెను. ఇదియె సుసమయ మని తలంచి యెవ్వరికిం జెప్పక యామడుఁగు నొద్దున విశాలకదంబ మహీరుహము తన కొమ్మలచే నలుప్రక్కల నావరించి యుండఁగా నందొక్కశాఖ మడుఁగుప్రక్కకు సాగి ఆవిషవాయువులు సోఁకుటఁ గాలినట్లుండుదాని నెక్కి యందు దుముక భావించి

మ. కటిచేలంబు బిగించి పింఛమునఁ జక్కం గొప్పు బంధించి దో
స్తటసంస్ఫాలన మాచరించి చరణద్వంద్వంబుఁ గీలించి త

తత్కటశాఖాగ్రముమీఁద నుండి యుఱికెఁ గోపాలసింహంబు ది
క్తటముల్ మ్రోయ ప్రవాహంబులో గుబగుబధ్వానం బతానంబుగన్.

ఆధ్వని చెవిసోఁకగనే యెవ్వఁడో మూర్ఖబాలుఁడు నా
మడుఁగుఁ జొచ్చి కలఁచుచున్నవాఁ డని భూరితరరోషావేశం
బునఁ దనచుట్టములం గూడి నీరు వెడలివచ్చి యీఁదుచున్న
గోపాలకృష్ణునిం జుట్టుకొనియెను. ఇంచుకేని కదలకుండఁ జేసెను.
దంతపాటవముకొలఁదిఁ గఱచెను. తన శక్తినంతయుఁ గనం
బఱచి బాధించెను. శ్రీహరియు చూచిశక్తిఁ గన నెంచి నిశ్చే
ష్టునికైపడి యుండెను. బాలురాయవస్థలోనున్న కృష్ణునింగాంచి
భీతిల్లిరి. కొందఱు పరువిడి నందాదులకుం జెప్పిరి. యశోదాదు
లతోఁ జెప్పుదుఁ జెప్పుచుఁ గృష్ణుని స్థితి యెట్లుండునో యని
పరువిడిరి. పాప మాబాలకులకు శ్రీహరిమహిమ యించుకంతయుఁ
దెలియ లేదని చెప్పుట తప్పని నాకుం దోఁపలేదు.

నందాదు లావార్త యాలించినంతనే నోట మాట
రామి నేమియుఁ జెప్పక యెవరిత్రోవన వారు పరుగిడిరి. కాళీయ
ఫణి కృష్ణునిం గఱచుచున్న దన్నమాట విన్న యశోదాదుల
ప్రాణములు మీఁదివి మీఁదికే యెగసిపోయెను. ఒక్కరికైనను
నోట తడిలేదు. స్మృతి యనుమాటయే లేదు. ఎటుపోవల
యునో తెలియదుగాని యంద ఱచ్చటికే పోయిరి. బలరాముఁ
డొక్కఁడు మాత్రము శ్రీహరిమహిమము నెఱుంగుం గావున
వారి నూఱడిలం జేయుచు ధీరుఁడై పోయెను. తక్కుంగల
వారిలో నొక్కఁడైన ధీరుఁడు లేకుండెను. యశోదాదులు
కుయ్యో మొఱ్ఱో యని విలపింప సాగిరి. బలరాముఁ డించుక
సుస్వరంబున హెచ్చరించెను.

అంతట శ్రీకృష్ణుండు మేను పెంచెను. ఫణిదంతములు శకలంబు లయ్యెను. నాగము మేనిశక్తి నశించెను. భగవంతుని మేను సోఁకినకతన నతఁడు నిశ్చేష్టుఁడు గాఁ జొచ్చెను. బ్రదుకుదునన్న యాశ తొలఁగిపోవుచుండెను. అంతట

సీ. ఘనయమునానదీకల్లోలఘోషంబు, సరసమృదంగఘోషంబు గాఁగ
సాధుబృందావనచరచంచరీకగానంబు గాయకసుగానంబు గాఁగఁ
గలహంససారసకమనీయమంజుళ, ధ్వనులు తాళశబ్దములు గాఁగ
దివినుండి వీక్షించు దివిజగంధర్వాది, జనులు సభాసీనజనులు గాఁగఁ
తే. బద్మరాగాదిరత్నప్రభాసమాన, మహితకాళియఫణాయమండపమున
నళినలోచనపఙ్క్త్యాత్త నర్తకుండు, నిత్యమై పుణ్యమునఁ జేసె నృత్యమాడె.

ఆనర్తనమున మఱింత నాభుజగము చేష్టలు మానెను. మృతి గల్గక తప్పదని రక్తము గ్రక్కెను. ఆగతి వీక్షించి యాభుజగ రాజపత్నులు భగవంతునిఁ జేరి నమస్కరించి బహుభంగులఁ బ్రార్థించుచు

ఉ. అకులమయ్యె భోగ మిదె యాందల లన్నియుఁ బ్రస్సెఁ బ్రాణముల్
రాకల పోకలం బోలిసె రాయిడిపెట్టక మా నిజేశుపై
నీకరుణాకటాక్షములు నిల్పఁగదే తగ నో సమస్తలో
కైకశరణ్య యో యభయకారణ, యో కమలామనోహరా!
ఆ. మమ్ముఁ బెండ్లి చేయుఁ మాప్రాణవల్లభు, ప్రాణ మిచ్చి కావు భక్తవరద
నీవు చేయుఁ బెండ్లి నిత్యంబు భద్రంబు, విన్నపాటి పెండ్లి పెండ్లి గాదు.

అని విన్నవింప భగవంతుఁడు వారిదీనాలాపంబు లాలకించి కాళీయఫణి ననుగ్రహించి తననృత్యంబుఁ జాలించి యెల్లరు వినుచుండఁగా ఫణిపతితో

క. గోవర్గముతో గోపకజాలము, త్రావెడు నీ మడుఁగు నీరు దగ దిం దుండన్
నీవును నీబంధుజనము, నీవనితలు సుతులు చనుఁడు నేఁ డంబుధికిన్.

అని యాజ్ఞాపింప శ్రీహరియానతి శిరసావహించి చన నుంకించి పాదములకడ విబువఁగా నతనిభావ మెఱింగి శ్రీకృష్ణపరమాత్మ

ఆ. గరుడభీతి రమణకద్వీపమెల్ల కీ
వడుగు వచ్చి తీవు మత్పదాబ్జ
లాంఛనములు నీశిరమున నుంటఁ జూచి యా
పక్షిరాజు నిన్నుఁ బట్టఁ డింక.

అని యనుగ్రహించిన నాతండు సపరివారుండై యమునానదీ జలమార్గంబుననే చని రత్నాకరద్వీపంబునకుం బోయెను. శ్రీకృష్ణుఁడు జలము వెడలి రాఁగా నందాదులానందపరవశులైరి. భగవంతుఁడు తనమాయచే వారి నాచ్ఛాదింప, వారు భగవంతుఁ డని మఱచి కుమారుఁగా భావించి ముద్దాడిరి. పిదప బృందావనమున నిర్బాధకముగా నందఱు కొలఁదిదినములు గడపిరి. బలభద్రుఁడు ప్రలంబాసురుం బొలియించి తనపరాక్రమంబు నెఱపెను. ఒకనాడు దావాగ్ని చుట్టుకొనఁగా నందున్న గోపకు లెల్ల భయభ్రాంతులై శ్రీకృష్ణుం జేరి

శా. నీచుట్టాలకు నాపదల్ గలుగునే నేమెల్ల నీవార మ
న్యాచారంబు లెఱుంగ మీశుఁడవు మాకాభీలదావాగ్ని నేఁ
డేచందంబున నింకఁ దాటుదుము మమ్మీక్షించి రక్షింపవ
న్నా చంద్రాక్ష! విపన్నులన్ శిఖివితానచ్ఛన్నులన్ ఖిన్నులన్.

అని ప్రార్థింపఁ దన యమానుషశక్తి తేటపడ నా దావాగ్నిని మ్రింగి వారల విగతదుఃఖవ్యాకులురుగా నొనరించెను. ఇట్లు సకలాప

దల శ్రీహరి తొలఁగింప నందాదు లానందపరవశులై బృందా
వనమున నుండిరి. ఏకార్యము గాని శ్రీకృష్ణు ననుమతి లేక
సాగకుండెను.

నందాదు లింద్రయాగము చేయఁ బూన హరి నివారించుట

నందాదులు గుమిఁగూడి యింద్రయాగము చేయఁబూని
శ్రీకృష్ణునికడకు వచ్చి తెలిపిరి. శ్రీహరి యింద్రయాగము
వలదని పలుకుచు

క. కర్మమునఁ బుట్టు జంతువు, కర్మమునన వృద్ధిఁ బొందుఁ గర్మమునఁ జెడుం
గర్మమె జనులకు దేవత, కర్మమె సుఖదుఃఖములకుఁ గారణ మధిపా.

క. కర్మములకుఁ దగుఫలములు, కర్ములకు నిడంగ రాజుగాని సదాని
ష్కర్ముఁ డగు నీశ్వరుండును, గర్మవిహీనునకు రాజు గాఁడు మహాత్మా.

అని యనేకవిధంబుల ధర్మంబు లుపదేశించెను. మఱియుఁ
బర్వతమునకు విప్రప్రవరులకు మఖము చేయుట మంచి బుద్ధి
యనియు హెచ్చరించెను. ఇంద్రయాగమునకుఁగా నేకరించిన
వస్తువులతో నీకార్యంబు చేయుట మంచిది. కాఁబట్టి

శా. గంధాలంకరణాంబరావళుల చేఁ గై చేసి యిష్టాన్నముల్
బంధుశ్రేణియు మీరలుం గుడిచి నా భాషారతిన్ వేడుకల్
సంధిల్లన్ గిరిగోద్విజానలనమస్కారంబు గావింపుఁ డో
జం ధర్మం బని తోఁచెనేని జనకా జన్మంబు ధన్యం బగున్.

అనియు మందలించెను. ఆవచనంబులు మేలు మే లని యంద
ఱంగీకరించిరి. పర్వతమునకు బహువిధపూజ లొనరించి నైవే
ద్యము లర్పించిరి. దాన భగవంతుఁడు పరితృప్తి నొందెను.
గోవుల నలంకరించిరి. విప్రులఁ బూజించిరి.

ఆరీతి నింద్రుఁ డెఱింగి మహోగ్రాంబున మేఘంబుల రావించి గంభీరభాషణంబుల

శా. ఉద్యత్సంపదనమ్మి నందతనయోద్యోగంబునన్ వెఱ్ఱులై
మద్యాగంబు విసర్జనీయ మని రీ మర్త్యుల్ వడిన్ మీరు మీ
విద్యుద్వల్లులఁ గప్పి గర్జనములన్ వేధించి గోవుల్ జనుల్
సద్యోమృత్యువుఁ బొంద ఱాల్ కురియుఁడీ శౌర్యం బవార్యంబుగన్.

అని యాజ్ఞాపింపఁగా మేఘంబులు భయంకరారావంబుఁ గావించుచుం బోయి యంబరంబు నెల్ల నావరించి పాషాణ వర్షంబుఁ గురియింప గోపకు లాతురతం బొంది నిలువఁజాలక పుండరీకాక్షుకడకుం బోయి గోవులపరితాపంబులకు స్వాంతంబులు పల్లటిల్లఁగా

ఉ. అక్కట వానఁ దోఁగి వ్రజ మాకులమయ్యెఁ గదయ్య కృష్ణ నీ
వెక్కడనుండి యింత తడ వేల సహించితి నీపదాబ్జముల్
దిక్కుగ నున్న గోపకులు దీనతనొంద భయాపహారివై
గ్రక్కునఁ గావ కిట్టునికి కారుణికోత్తమ నీకుఁ బాడియే.

గోవర్ధనాద్రిని గృష్ణుఁ డెత్తుట

అని విన్నవింపఁగా విని శ్రీహరి వారిభయం బుడిపి యొక్క కరంబున నవలీల నాపర్వతంబు నెత్తి ఛత్త్రాకారంబుగా వారి కమర్చి నవ్వుచు దీను లగువారిం గాంచి.

శా. బాలుం డీతఁడు కొండ దొడ్డది మహాభారంబు సైరింపఁగాఁ
జాలండో యని దీని క్రింద నిలువన్ శంకింపఁగాఁ బోల దీ
శైలాంభోనిధి జంతుసంయుత ధరాచక్రంబు పైఁబడ్డ నా
కే లల్లాడదు బంధుజాల నిలుఁడీ క్రిందం బ్రమోదంబునన్.

అని పలికెను. శ్రీహరి పలుకుల నమ్మి యందఱా పర్వతము
క్రిందికిం బోయిరి. ఏడహోరాత్రములు పర్వతమును గేల
ధరించెను. గిరిభేది సిగ్గుపడి మేఘంబుల వర్షింప మానుఁ డని
పలికెను. వాన తగ్గెను. గోపకు లెల్ల హర్షంబునం బొదలిరి.
గోపకులు నందునిం గాంచి కృష్ణునింగూర్చి

సీ. కన్నులు తెఱవని కడుఁ జిన్నిపాపఁడై, దానవి చనుఁబాలు ద్రాగి చంపె
మూఁడవనెలవాఁడు ముద్దులబాలుఁడై, కోపించి శకటంబుఁ గూలఁ దన్నె
నేఁడాదికుఱ్ఱఁడై యెగసి తృణావర్తు, మెడఁబట్టుకొని కూల్చి మృతునిఁ జేసె
దల్లి వెన్నలకునై తను ఱోలఁ గట్టినఁ, గొమరుఁడై మద్దులఁ గూలనీడ్చెఁ
తే. బసులఁ గ్రేపులఁ గాచుచు బకునిఁ జీరె
వెలఁగతో వత్సదైత్యుని వ్రేసి గెడపె
సబలుఁడై ఖరదైత్యుని సంహరించె
నితఁడు కేవలమనుజుఁడే యెంచిచూడ.
క. ఓనందగోపవల్లభ, నీనందనుఁ డాచరించు నేర్పరితనముల్
మానవులకు శక్యంబులె, మానవమాత్రుండె నీకుమారుఁడు తండ్రీ.

అని వినుతించిరి. నందుఁ డాత్మను గర్గమహాముని పల్కులం
దలంచి వారలకుం దెలుప వారు కృష్ణుఁ డనంతుఁ డని పూజిం
చిరి. ఇంద్రుఁడు శ్రీకృష్ణుని వినుతించి ప్రార్థించి తదాజ్ఞ శిర
సునఁ దాల్చి పోయెను.

శ్రీహరి యమృతగానము

కొంతకాలమునకు సకలజనామోదకరంబగు శరత్కా
లము వచ్చెను. చంద్రుఁడు తన యసమానజ్యోత్స్నావితాన
ముచేఁ బ్రపంచము నావరించి మహానంద మెట్టివారికైన నిచ్చు

ముండెను. అత్తఱిఁ బుండరీకాక్షుండు బృందావనంబున నొక చోటఁ గూర్చుండి జగన్మనోహరంబుగా గానము చేసెను. ఆమురళీగానము పాషాణములకేని చపలత్వం బొసఁగఁజాలునదన నింక గోలోకమునుండి శ్రీకృష్ణప్రీతికై యవతరించిన గాన ప్రియులగు గోపికలమాట యింకఁ జెప్పనేటికి! ఆగానము విశేషించి యాసుదతుల శ్రుతిపుటముల ద్వారా మనములఁ బ్రవేశించెను. ఏపనిచేయుచున్న వారాపనిని వదలి యెవ్వరికిం జెప్పక యచటికిం బరుగిడిరి. ఔరా! ఏమి యాభగవన్నామమహిమము!

ఆ. బాంధవముననైనఁ బగనైన వగనైనఁ బ్రీతినైనఁ బ్రాణభీతినైన
భక్తినైన హరికిఁ బరతంత్రులైయుండు, జనులు మోక్షమునకుఁ జనుదు(రతుని)

అను సుప్రసిద్ధమే కదా! ఇట్లు తనగానమును విని వచ్చిన యాచేడియలం గాంచి శ్రీహరి యల్లన మధురస్వరం బుల్లసిల్లఁగా కాంతలారా! మీ రిటువచ్చుట పాడియా

సీ. ప్రాణేశుఁ డలిఁగినఁ బ్రాణంబునకుఁ దెగు, దండించు నలిఁగిన ధరణివిభుఁడు
మామ యలిఁగిన మనువెల్లఁ జెడిపోవుఁ, దలవరి యలిఁగినఁ దగులు చేయుఁ
దలిదండ్రు లలిఁగిన దలయెత్తకుండుదు, రేరా లలిఁగిన నెత్తిపొడుచు
నాత్మజు లలిఁగిన నాదరింపరు చూచి, బంధువు లలిఁగిన బహిరొనర్తు

ఆ. ఇతరు లలిఁగిరేని యెంతయుఁ జుల్కఁగాఁ
జూతు రిందు నందు సుఖము లేదు
యశము లేదు నిర్భయానందమును లేదు
జారుఁ జేరఁ జనదు చారుముఖికి.

మఱియొక్క చక్కనిమాట

క. నడవడి కొఱగానన్నను, బడుగైనఁ గురూపియైనఁ బామరుఁడైనన్
జడుఁడైన రోగియైనను, విడుచుట మరియాద గాదు విభు నంగనకున్.

అనిన విని ఘోషవల్లవాంగనలు భక్తిపరతంత్రలై

మ. అకటా! నమ్మితి మేము క్రూరుఁ డన నిన్నర్థించె మాయుష్మతుల్
సకలవ్యాప్తుల డించి నీపదసరోజాతంబు లర్చింపఁ జొ
క్కక యేతెంచితి మీకుఁడా ధ్యేయుఁడవు మోక్షాసక్తులం గాఁచుచున్
టికఁ గావం దగుఁ గావవే విడువ మేలే కాంతలన్ భ్రాంతలన్.

శ్రీకృష్ణా!

సీ. నీపాదకమలంబు నెమ్మి డగ్గరఁగాని, తరలిపోవంగఁ బాదములు రావు
నీకరాబ్జంబులు నెఱిఁ జేపట్టితిమిఁ గాని, తక్కినపనికి హస్తములు రావు
నీవాగమృతధార నిండఁ గ్రోలఁగఁగాని, చెవు లన్యభాషలు చేరి వినవు
నీసుందరాకృతి నియతిఁ జూడఁగఁగాని, చూడ వన్యంబులఁ జూడ్కి కవలు
ఆ. నిన్నుఁ గాని పలుక నేరవు నాజిహ్వ లొల్ల ననుచుఁ బలుక నోర లేవు
మామనంబు లెల్ల మరపించి దొంగిలి, తేమి చేయువార మింకఁ గృష్ణ.

అని పలుకుచునంతలో శ్రీహరి వారిం బరీక్షింపఁగోరి యదృశ్యుం డయ్యెను. అత్తఱి నామత్తకాశినులు తత్తఱంబున నిందు నందు వెదకుచు విభ్రాంతలు గావున

సీ. పున్నాగ కానవే పున్నాగవందితు, దిలకంబ కానవే తిలకనిటలు
ఘనసార కానవే ఘనసారశోభితుఁ, బంధూక కానవే బంధుమిత్రు
మన్మథ కానవే మన్మథాకారుని, వకుళంబ కానవే వంశధరునిఁ
జందన కానవే చందనశీతలుఁ, గుందంబ కానవే కుందరదను
తే. నింద్రభూజమ కానవే యింద్రవిభవుఁ
గువలవృక్షమ కానవే కువలయేశుఁ
బ్రియకపాదప కానవే ప్రియవిహారు
ననుచుఁ గృష్ణుని వెదకి రయ్యబ్జముఖులు.

అనుచు వెదకుచు శ్రీహరిచరణాంబుజంబు లాభూతలంబున నంకితంబులై యుండంగాంచి మహాభక్తియుఁ బ్రేమము తనరారు చుండఁగా

సీ. ఈచరణంబులే యిందునిభానన, సనకాదిమునియోగ సరణి నొప్పు
నీపాదతలములే యొలసాఁగ శ్రుతిపథా, సీమంతవీథులఁ జెన్నుమిగులు
నీపదాబ్జంబులే యిభేందుతోత్తమయాన, పాలేటిరాచూలి పట్టుఁగొమ్మ
లీసుందరాంఘ్రులే యిందీవరేక్షణ, ముక్తికాంతామనో మోహనంబు
ఆ. లీయదుకులరజమె యింతి! బ్రహ్మేశాది, దివిజవరులు మౌళిదిశలఁదాల్తు
రనుచుఁ గొంద ఱబల లబ్జాక్షుఁ దేగిన, క్రమముఁ గనియుం నతనిఁ గానరైరి.

మఱలి వారెల్ల నింటికుం జనిరి. శ్రీకృష్ణుఁడు సర్వగతుఁడు గావున వారిభర్తలఁ దనరూపమునఁ గనంబడఁజేసి వారి సంతాపముల నివారించెను. జలక్రీడల రాసక్రీడల నిరంతరంబు వారిభర్తలు శ్రీకృష్ణరూపంబుల వారికిం గనంబడుచుండిరి. ఇట్లు సర్వాంతర్యామి యగు శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మ మలరారుచుండెను.

కొంతకాలమునకు శ్రీహరి వృషభాసురుం జంపి కేశివ్యోమాదిదానవులం బొలియించి బృందావనప్రాంతముల దానవసంచారము లేకుండఁజేసి యందలి ప్రజల నెల్ల సంతోషపరవశులఁగా నొనరించెను. పిదపఁ గొన్ని నెల లించు కంతయు భీతిగాని విచారముగాని లేక నందాదు లానందమునకు నివాసమగు శ్రీకృష్ణునిచేష్టలం గాంచుచు హాయిగాఁ గాలమును గడపుచుండిరి. ఒక్కనాఁడు నారదముని శ్రీహరిచెంతకు వచ్చి కంసాదిదానవవధంబు చేయుట ముఖ్యకర్తవ్యం బని నొక్కి చెప్పిపోయెను. గోపాలబాలునిచిత్తమున నాయూహ కల్గెను.

వెంటనే కంసునిమదిని శ్రీహరిని బిలిపించి చంపింపఁ దగు నను సన్నమము పొడసూపెను. అక్రూరుఁడు తనకు మిత్రుఁడౌట నాతనిం బిలువంబంచి మధురానగరంబున కరిగి బలరామకృష్ణులం దోడుకొని రమ్మని యాజ్ఞాపింప నాతం డామాటలఁ బరమాదరంబునఁ దలపై నిడుకొని పయనము సాగించెను,

అక్రూరుఁడు బృందావనమున కరుదెంచుట

పయనము చేయుచు మార్గమునఁ దనలో

ఉ. ఎట్టితపంబు చేయఁబడె నెట్టిచరిత్రము లబ్ధమయ్యెనో
యెట్టిధనంబు లర్థులకు నీఁబడెనో తొలిబామునందు నా
యట్టి వివేకహీనునకు నాదిమునీంద్రులు యోగదృష్టులం
బట్టఁగలేని యీశ్వరుని బ్రహ్మమయుంక్ హరిఁ జూడఁ గల్గెడిన్.

ఉ. మాపటివేళ నేను జని మాధవుపాదసమీపమందు దం
డాపతితుండనైన నతఁ డాశుగకాలభుజంగవేగసం
తాపితభక్తలోకభయదారణమైన కరాబ్జ మౌఁదలక్
మోపి హసించి నా కథయమ్యుం గృపతో డుత నీయకుండునే.

అని తలంచుచు బృందావనముఁ బ్రవేశించి రథంబు దిగి యందు

మ. కనె నక్రూరుఁడు పద్మనేత్రులను రంగద్గాత్రులక్ ధేనుదో
హనవాటీగతుల న్నలంకృతుల నుద్యద్భావులం బీకనీ
లనవీనోజ్జ్వలవాసులక్ గుసుమమాలాధారులక్ ధీరులక్
వనితాకాములఁ గృష్ణరాముల జగద్వంద్యక్రమోద్దాములన్.

కనినంతనే వారిపాదములకు భక్తివినయంబులు పెనఁగొన నమస్కరించెను. అంత భక్తవత్సలుండగు శ్రీహరి యక్రూరు

నతివాత్సల్యమునఁ గౌఁగిలించుకొనియె. బలభద్రుండు నతనిఁ గౌఁగిలించుకొని కుశలం బడిగెను. అంత రామకృష్ణులు తమ గృహమున కాతనిం గొనిపోయి యాతిథేయసత్కారము లాచరించి మృష్టాన్నమున సంతుష్టుం జేసిరి. అంత నందుఁడును యథోచితముగ నాతని నాదరించి ఆర్యా!

క. చెలియలు మొఱ యిడ నల్లుర
ఖలుఁడై పొరిగొనిన యట్టి కంసుఁడు బ్రదుకం
గలఁడే మనికి దశార్హుల
కిలపై మీసేమ మింక నే మని యడుగన్.

అని ప్రశ్నించెను. ఆవల నక్రూరుండు తగినట్లు సంభాషించి తా వచ్చిన కార్యం బెఱింగింప శ్రీహరి సమ్మతించెను. ఆవల బ్రయాణ సన్నాహము చేయఁబడియె. అక్రూరునియరదంబుపై రామకృష్ణులు కూరుచుండి మధురానగరంబుఁ గానఁబోయిరి. అంత నక్రూరుఁడు తన యింటికి వేంచేయుఁ డని ప్రార్థింప శ్రీహరి కంస వధానంతర మరుదెంతు. ఇపుడు పొమ్మని యక్రూరుని పొగనంపి యపరాహ్ణంబున బలభద్ర గోపాలురం గూడి మధురం బ్రవేశించుచుండఁగా గోపాలకృష్ణునిఁగన్నుల కఱవుదీఱఁ గాంచిన సుందరు లితరకాంతలం బిల్చుచు మహానందంబునఁ జూచుచుఁ దమలోఁ దమరు.

సీ. వీఁ డటే రక్కసి విగతజీవఁగఁ జన్నుబాలు ద్రావిన మేటి బాలకుండు
వీఁడటే నందుని వెలఁదికి జగమెల్ల ముఖమందుఁ జూపిన ముద్దులాఁడు
వీఁడటే మందలో వెన్నలు దొంగిలి దప్పించి మెక్కిన దాఁపరీఁడు
వీఁడటే యలయించి వ్రేతలమానంబు చూఱలాడిన లోకసుందరుండు

తే. వీఁడు లేకున్నఁ బుర మటవీస్థలంబు
వీనిఁ బొందనిజన్మంబు విగతఫలము
వీనిఁ బలుకని వచనంబు విహగరుతము
వీనిఁ జూడని చూడ్కులు వృథలు వృథలు.

అని చెప్పుకొనుచుం దృప్తినొందని నేత్రములం జూచిరి.

ఆతరుణమున నగరద్వారంబునుండి రాగకారుండగు నొక్క రజకుఁడు వచ్చుచుండెను. వానిం జూచి శ్రీహరి.

ఉ. వింతులమై నరేశ్వరునిపీటికి వచ్చితి మేము మాకు మా
మందలలోనఁ గట్టుకొన మంచిపటంబులు లేవు నీమడిన్
సుందరధౌతచేలములు శోభిలుచున్నవి తెమ్ము నిన్ను మే
లందెడు నిమ్ము రాజు దెస నల్లుర మోరజకాన్వయాగ్రణీ.

అన రోషించి వాఁడు తిరస్కరింపఁ గృష్ణుం డతని సంహరించి వలసిన వస్త్రంబుల నన్నయుఁ దానుం గట్టుకొని మిగిలినవానిని గోపకుల కొసంగి నగరమునఁ బోవుచుండ నొక తంతువాయ కులజుఁ డా దేవకీపుత్రరత్నముం గాంచి యతిమృదువస్త్రాభరణ ముల నొసంగ నాహరి ధరించి వాని నాదరంబునఁ గాంచి యనంతైశ్వర్యంబు ననుగ్రహించి సారూప్యంబుఁ గటాక్షిం చెను. పిదప వారటనుండి సుదాముఁ డనుమాలాకారు నింటికిం బోయిరి. వాఁడు భక్తిఁ బూజించి సుగంధికుసుమదామ కంబు లొసంగ వానిఁ ధరించిరి. వానిభక్తికి మెచ్చి శ్రీహరి వర మేమికోరెద వనఁగా వాఁడు

క. నీపాదకమలసేవయు, నీపాదార్చకులతోడి నెయ్యమును నితాం
తాపారభూతదయయును, దాపసమందార నాకు దయచేయఁగదే.

అని ప్రార్థింప సంతోషించి బలాయుఃకీర్తిసంపద లొసంగి యట నుండి వెలువడి పయనము సాగించుచుండఁ గుబ్జ యను లేమ కనఁబడెను. కృష్ణుఁ డీలేపన మెవ్వరికిఁ గొనిపోయెదు? నీ వెవ్వ తెవు? మాకిమ్ము. నీవు చక్కనగుచు నివ్వటిల్లెద వన నాకుబ్జయు

ఉ. చక్కనివాఁడవౌదు సరసంబుల నొంపకు మెల్లవారికిం
జక్కఁదనంబు లెక్కఁడివి? చారుశరీర త్రివక్ర యండ్రు నే
నిక్కము కంసుదాసిని వినిర్మలలేపనవిద్య దాన నక్
మిక్కిలి రాజు మెచ్చుఁ దగ మీరు విలేపనముల్ ధరింపరే.

అని యొసంగిన వాని ధరించి వాని పాదములపైఁ దనపాదము లుంచి కృష్ణుఁడు దానిం బట్టి చక్కఁగ నెత్తిన మువ్వంకలు మాని యాలేమ చక్కనై మన్మథుబాణము క్రియనలరి మహాత్మా! నాయింటికి విచ్చేయు మని ప్రార్థింప వచ్చిన కార్యముం దీర్చి యవ్వల నరుదెంతు నని మాట యిచ్చి విపణిమార్గంబునఁ బోవుచుఁ బౌరు లొసంగు కానుకల నంగీకరించుచు ధనుశ్శాలకుం బోయి యందొకధనుస్సును గని సంధింపఁబూన నది శబ్దించుచు శకలంబు లయ్యెను. అంత సూర్యుఁ డస్తమించెను. నందాదు లొకచోట విడిసి యారాత్రి గడపిరి.

మఱునాఁడు కాల్యములు తీర్చి నందాదులు తాము తెచ్చిన కానుకలను గంసున కర్పించి తదనుమతులై యథార్హ పీఠముల నుపవిష్టులైరి. రామకృష్ణు లలంకృతులై మల్లదుందుభి నిస్వానంబు విని రంగద్వారముకడకుం జని కువలయాపీడమను మదగజంబును గాంచిరి. అది కంసునిచే శ్రీకృష్ణుం జంపఁ బెంపఁ బడినది. దానిని కుంజరపాలకుఁడు రామకృష్ణులమీఁదికిం

దోలుచుండెను. కృష్ణుండు వానియుద్యమం బెఱింగి పరాక్ర మంబున నొక్కనిమేషమున దానిం బొలియంజేసి రంగస్థలమును బ్రవేశింప వారి నిరువురం గాంచి కంసుఁ డులికిపడి యెను. కువలయాపీడవధవార్త ముందే యాతనిచెవులఁ జొరఁ బడియే యుండెను.

పుణ్యమూర్తులగు రామకృష్ణులు సభలోనికి వచ్చు చుండఁగాఁ బౌరు లానందపరవశులై వారలం గాంచి హర్షించి వినుతించిరి. వారు సభలోఁ బ్రవేశింపఁగనే వారితోఁ బోరాడఁ జాణూరముష్టికు లనుమల్లు లిర్వురు నిలువఁబడియుండిరి. అందుఁ జాణూరుండు సోదరులం గాంచి గంభీరరవంబున

మ. వనమార్గంబున గోపబాలకులతో వత్సంబులన్ మేపుచున్
బెరఁగన్ మిక్కిలి నేర్చిరా రనుచు నీ పృథ్వీజనుల్ చెప్ప మా
మనుజేంద్రుం డిటు మమ్ముఁ జేరఁ బనిచెన్ మల్లాహవక్రీడనున్
జనదే కొంత పరాక్రమింప మనకున్ సభ్యుల్ విలోకింపఁగన్.

ఇం కొక్కమాట

మ. జవసత్వంబులు మేలె సాము గలదే సత్రాణమే మేను భూ
ప్రవరుం బో నన మిమ్మునంగవలె నే పాళీ లభీష్టంబులే
పవివో కాక కృతాంతదండకమవో ఫాలాక్షునేత్రాగ్నివో
నవనీతంబుల ముద్ద గాదు మెసఁగన్ నాముష్టి గోపార్భకా.

ఇట్లు పలికిన వానిగర్వోక్తులన్ విని శ్రీహరి తనలో నవ్వు కొనుచు

ఉ. సాములు లేవు పిన్నలము సత్త్వము గల్గదు రాదు మల్లసం
గ్రామవిశారదుల్ కులిశకర్కశదేహులు మీరు మీకడన్

ఏము చరించు టెట్టు ధరణీశుని వేడ్కలు చేయువారము౦
గాము వినోదముల్ సలుపఁ గా దనవచ్చునె యొక్కమాటికిన్.

అని పలుకఁగా విని చాణూరుం డాగ్రహించి గర్వము తన్ను ముంపఁగా.

క. ప్రల్లద మేటికి గోపక, బల్లిదుఁడను లోకమందుఁ బ్రఖ్యాతుఁడ నా
చల్లదము క్రిందఁ దూఅని, వల్లురు లే రెందు ధరణిమండలమందున్.

ఇంతియ గాదు.

సీ. చలమున ననుడాసి జలరాశిఁ జొరరాదు గిరిడి గోత్రముదండ నిలువరాదు
కేడించి కుంభిని క్రిందినిఁ బోరాదు మనుజసింహుఁడ నని మలయరాదు
చేరినఁ బడవైతుఁ జేయి చాఁపఁగరాదు జెరసి నామ్రుందటఁ బెరుఁగరాదు
భూసాధహింసకుఁ బోరాదు నను మీఱి శోధింతుఁ గానలఁ జొరఁగరాదు
ఆ. ప్రబలమూర్తి ననుచు భాసిల్లఁగా రాదు;ధరఁ బ్రబుద్ధుఁడ నని తలఁపరాదు
కల్కితనము చూపి గర్వింపఁగా రాదు, తరముగాదు కృష్ణ తలఁగు తలఁగు.

అదిగాక నీవు శ్రీహరి నని భావింతువేమో!

సీ. మహిమతో నుండంగ మధురాపురము గాని
పొలుపార వైకుంఠపురము గాదు
గర్వంబుతో నుండఁ గంసునిసభ గాని
సంసారరహితుల సభయుఁ గాదు
ప్రకటించి వినఁగ నా బాహునాదము గాని
నారదువీణాస్వనంబు గాదు
చదురు లాడఁగ మల్లజనవిగ్రహము గాని
రమతోడి ప్రణయవిగ్రహము గాదు
తే. వెలసి తిరుగంగ వేదాంతవీధి గాదు
మొఱఁగి పో మునిమనముల మూల గాదు

సాఁగి నడుపంగ భక్తులజాడ గాదు
శౌరి నామ్రోల నీ వెందుఁ జనియె దింక.

అని భయంకరసింహనాదంబు చెలఁగఁ బలికిన విని శ్రీహరి నవ్వుచు నీతో నేఁ బోరాడెద. బలరాముఁడు ముష్టికునితోఁ బోరాడెడు నని పలికి వానిని మార్కొనియె. ఇట్లు తలఁపడి సభ్యు లచ్చెరు వందఁ బోరాడి ముహూర్తమాత్రంబున హరి చాణూరునిని, బలరాముఁడు ముష్టికునిం బొలియించిరి.

కంసవధము

ఆకృత్యముం గాంచి కంసుఁడు మంత్రులం జూచి యాగ్రహంబున

ఉ. వల్లవబాలురన్ నగరివాకిటికిన్ వెడలంగఁ ద్రొబ్బుఁడీ
గొల్లల ముట్టికోల్ గొనుఁడు క్రూరుని నందునిఁ గట్టుఁ డుర్వికిం
జెల్లము గాఁగ నేఁడు వసుదేవునిఁ జంపుఁడు తండ్రి గాఁడు వీఁ
డెల్లవిధంబులం బరుల కిష్టుఁడు కావకుఁ దుగ్రసేనునిన్.

అని యింక నేమో కాఱులాడుచున్న కంసుని తులువపలుకుల కాగ్రహించి

శా. జంఘాలత్వముతో నగోపరిచరత్సారంగహింసేచ్ఛచు
ల్లంఘింపన్ గమకించు సింహముక్రియన్ లక్షించి పౌరప్రజా
సంఘాతంబులుం దల్లడిల్ల హరి కంసప్రాణహింసార్థియై
లంఘించెన్ దమకంబుమీఁదికి రణోల్లాసంబు భాసిల్లఁగన్.

అట్లు లంఘించి యెల్లరు నిశ్చేష్టులై కనుంగొనుచుండఁగా

శా. పక్షీంద్రుం డురగంబుఁ బట్టు విధమొప్పం గేశబంధంబు లో
కక్షోభంబుగఁ బట్టి మౌళిమణు లాకల్పాంతవేళాపత

న్నక్షత్రంబులభంగి రాల రణసంరంభంబు డిందించి రం
గక్షోణిం బడఁ ద్రొబ్బెఁ గృష్ణుఁడు వెసం గంసున్ నృపోత్తంసునిన్.

క్రిందఁబడి పంచత్వంబునొందినకంసుని శ్రీకృష్ణుఁ డీడ్చెను. కంసునితేజస్సు శ్రీహరిలోఁ బ్రవేశించెను. కంసుసోదరుల న్యగ్రోధగవ్యాలనువారల బలరాముఁడు వధించెను. ఆసగుయమున

క. చేతులఁ దాళము లొత్తుచుఁ, జేతోమోదంబుతోడ సిగముడి వీడం
బాతరలాడుచు మింటను, గీతము నారదుఁడు పాడెఁ గృష్ణా యనుచున్.

ఆవల శ్రీహరి వసుదేవుని జెఱనుండి విముక్తుని గావించి యుగ్రసేనునకుఁ బట్టంబుఁ గట్టి చెఱసాలనున్న రాజుల విడిపించి గోష్ఠికలకడ కుద్ధవునిం బంచి తమకుశలవార్తాశ్రవణమున వారిపరితాపంబులు మాన్చి యక్రూరునింటికిం జని యందు మృష్టాన్నంబుల భుజించెను. సంతృప్తి నొందిన శ్రీహరింగాంచి యక్రూరుఁడు భక్తిభరంబునఁ జేతులు ముకుళించి

శా. ఏపుణ్యాతిశయప్రభావముననో యీజన్మమం దిక్కడన్
నీపాదంబులు కంటి నిన్నఱఁగితిన్ నీవుం గృపాళుండవై
నాపై వర్తిలఁజేసి మాన్పఁగదవే నానాథనాగారకాం
తాపుత్రాదులతోడిబంధనము భక్తవ్రాతచింతామణీ.

అని వినుతించిన శ్రీహరి యతనిం గటాక్షవీక్షణంబుల నీక్షించెను. అంతటఁ గొంతకాల మందే యుండుబుద్ధిపొడమ శ్రీకృష్ణుఁడు నందాదులతో నివసించెను. మధురానగరమున నందాదులు గోపాలబాలుఁడు నివసించియున్నవా రనువార్త యెల్లయెడల వ్యాపించెను. జరాసంధునికొలువుకూటమునఁ గంసపత్నులనుండి యావార్త వినఁబడఁగా వాఁడు మండిపడి

జరాసంధుఁడు మధురాపురిని ముట్టడించుట

శా. ఏమీ కృష్ణుఁడు కంసునిన్ రణములో హింసించెనో చెల్ల నా
సామర్థ్యంబుఁ దలంపఁ డించుకయు మచ్చండప్రతాపానలో
ద్దామార్చుల్ వడి నేఁడు గాల్చు యదుసంతానాటవీవాటికన్
భూమిం గ్రుంగిన నింగిఁ బ్రాఁకిన మహాంభోరాశిలోఁ జొచ్చినన్.

పుత్రికలారా! యాదవు లిఁక భూలోకమున నుండఁ జాలరు పొండు. అని వారి నంతఃపురమున కనిచి చతురంగ బలము లసంఖ్యాకములుగాఁ దన వెంట రాఁగాఁ జని మధురా నగరమును ముట్టడించెను. ఆవార్త నాలించి శ్రీహరి తనలో

శా. ఐదు న్నాలుగు నాఱు రెండు నిరుమూఁ డక్షౌహిణుల్ చట్టి సం
భావించెం బర మెల్ల మాగధుఁ డెడన్ సామంబు దానంబునం
భేదంబుం బని లేదు దండవిధి శోభిల్లం బ్రయోగించి యీ
భూదేవీవర (పృథు) భార మెల్ల నుడుపం బోలున్ జయోద్భాసినై.

ఇంతియు కాక,

క. ఏ నవతరించు టెల్లను, మానుగఁ జతురంతధరణిమండలభరమున్
మానుపు కొఱకుం గాదే, పూనెద నిది మొదలు దగిలి భూభరముడుపన్.

అని తలంచి యాకసమున నంబరమునుండి సపరికరములుగా వచ్చిన రథంబులను రెంటినిం గాంచి దైవయోగంబునఁ దనుం జేరవచ్చిన బలరామునిం జూచి

శా. కంటే రామ? రథంబు లాయుధములుం గాఢప్రకాశంబులై
మింటన్ వచ్చెను వీఁకఁ గైకొని సురల్ మెచ్చన్ నృపశ్రేణులన్
బంటింపం బనిలేదు చంపుము ధరాభారంబు వారింపు మీ
వెంటన్ నీయవతారమున్ సఫలమౌ వేవేగ లె మ్మాజికిన్.

అని పలికి యన్నయుఁ దానును కవచాదిపరికరధరులై రణంబునకు వెడలిరి. శ్రీహరి రణాంగణమును జేరి పాంచజన్యమును బూరింప మాగధుండు చేరవచ్చి శ్రీహరిం గని యనాదరంబున

సీ. అదలించి రొప్పంగ నాలమందలు గావు, గంధగజేంద్రసంఘములు గాని
పరికించి వినఁగ నంభారవంబులు గావు, వాజీంద్రహేషారవములు గాని
పదహతిఁ గూల్పంగఁ బ్రాఁతబండ్లివి కావు, నగసమానస్యందనములు కాని
ప్రియము లాడంగ నాభీరలోకముగాదు, కాలాభవైరివర్గంబు గాని

తే. యూర్పు వనవహ్నిగాదు బాణాగ్ని గాని
మఱియు బృందావనము గాదు మొనలు గాని
యమునఁ గాదు నటింప ఘోరాజి గాని
పోరు నీకేల గోపాల పొమ్ము పొమ్ము.

ఇఁకొక్కమాట విను.

మ. తరుణిం జంపుటయో బకుం గెడపుటో ధాత్రీజముల్ గూల్చుటో
ఖరమున్ ద్రుంచుటయో ఫణిం బఱపుటో గాలిన్ నిబంధించుటో
గిరి హస్తంబునఁ దాల్చుటో లయసమాగ్నిస్ఫారదుర్వారదు
ర్భరబాణాహతి నెట్లు నిల్చెదవు సప్రాణుండవై గోపకా.

ఇంతతోఁ దృప్తి నీకుఁ గాదేని

సీ. గోపికావల్లకీఘోషణంబులు కావు సింజినీరవములు చెవుడుపఱచు
వల్లవీకరముక్తవారిధారలు గావు శరవృష్టిధారలు చక్కఁజేయుఁ
ఘోషాంగనాపాంగకుటిలాహతులు గావు నిశితాసినిహతులు నిగ్రహించు
నాభీరకామినీహస్తాబ్జములు గావు ముష్టిఘాతంబులు మురువుడించు

ఆ. వల్ల వ్రేపల్లె గాదు ఘోరావనీశ, మకరసంఘాతసంపూర్ణమగధరాజ
వాహినీసాగరం బిది వనజనేత్ర, నెఱసి నిను దివికైవడి నేఁడు ముంచ

అని పలుక శ్రీహరియు వానిం దూలనాడెను. పోరు ఘోరంబుగా సాగెను. బలరాముఁడు జరాసంధుం బట్టుకొని ముష్టిఘాతంబులఁ గంఠగత ప్రాణుం జేసి చంప యత్నింప శ్రీహరి వలదని వారించి మంచిమాటలాడి వాని సాగనంపెను. వాఁడు సిగ్గుపడి యింటికిం బోయి మరలఁ జతురంగంబులం గూర్చుకొని వచ్చి యోడిపోయె. ఇట్లు పదునేడుపర్యాయము లోడి పదునెనిమిదితడవలు యుద్ధమునకు రా నుద్యోగించుచుండెను.

అంతలో నారదముని కాలయవనుకడకుం బోయి "పరాక్రమనిధీ! లోకమునఁ గల రాజుల నోడించితి నని డంబములు పలుకుచుందువుగదా. యాదవులలో నొకవీరుఁడు ప్రతాపమున నా కెదురు లే దని విఱ్ఱవీఁగుచుండ భీతిల్లితివో! ఏమో కాని నీ వేల యుద్ధమునకుం బోవకున్నవాఁడ" వని హెచ్చరించెను. వాఁడు సభలోనుండి వినుటచే మఱింత మండిపడి నారదమునీ! ఆయాదవవీరునిమహత్త్వ మించుక వినిపింపుమా యని ప్రశ్నింప నాముని

సీ. నీలజీమూతసన్నిభశరీరమువాఁడు తామరసాభనేత్రములవాఁడు
పూర్ణేందుబింబంబుఁ బోలెడి మోమువాఁ డున్నతదీర్ఘబాహువులవాఁడు
శ్రీవత్సలాంఛనాంచితమహోరము వాఁడు కౌస్తుభమణిపదకంబువాఁడు
శ్రీకరపీతకౌశేయచేలమువాఁడు మకరకుండలదీప్తి మలయువాఁడు [డు.

తే. రాజ! యింతింతవాఁ డన రానివాఁడు, మెఱసి దిక్కుల నెల్లను మెఱయువాఁ
తెలిసి యేవేళలందైన దిరుగువాఁడు, పట్టె నేప్పేనఁ గాని లోపడనివాఁడు.

అని పెక్కుభంగుల నుగ్గడించిన లెక్కింపక యారక్కసుండు మూఁడుకోట్లయవనబలంబుల నెల్ల గూర్చుకొని మధురానగరమును ముట్టడించెను.

శ్రీహరి తదాగమనంబు నెంచి మధురాపురము నిరంతర శత్రుబాధ్య మని తలంచి సముద్రమధ్యభాగంబున నొక్క నగరంబు నిర్మింప విశ్వకర్మ కాజ్ఞాపించి ద్వారవతి యనుపేరు దానికి నిడి తనయోగప్రభావంబున మధురానగరవాసుల నందుఁ జేర్చి కృష్ణుం డొక్కరుండ నిరాయుధుండై మధురానగరము వెలువడి కాలయవనున కెదురుగాఁ బోయెను. వాఁ డాతనిం గాంచి యచ్చెరువంది తనయశ్వంబును బురికొలిపి కృష్ణునిపైఁ గవియఁ, బరుగిడుహరిం జూచి వాఁడు నవ్వుచు

మ. బలిమిన్ మాధవ! నేఁడు నిన్ను భువనప్రఖ్యాతిగాఁ బట్టుదున్
జలమున్ జొచ్చిన భూమిక్రిందఁ జనినన్ శైలంబుపై నెక్కినన్
బలిదండన్ విలసించినన్ వికృతరూపంబుం బ్రవేశించినన్
జలధిన్ దాఁటిన నగ్రజన్మహాలికాశ్యాటాకృతిన్ దాల్చినన్.

అని పలుకుచుం బాఱినఁ బట్టుపడినట్లుండి పట్టుపడక వానిం దీసికొనిపోయి పోయి యొక గుహాంతరాళంబు సొచ్చి యదృశ్యుం డయ్యెను. అందు ముచుకుందుఁ డనుయోగి నిద్రించుచుండెను. ఎవ్వఁ డాతనినిద్రకు భంగముచేయునో వాఁడు నశించును. ఆవిషయ మాహరి యెఱింగియే యదృశ్యుం డయ్యెను. కాలయవనుఁ డాతని హరింగాఁ దంచి యార్చుచుఁ గాలఁ దన్నెను.

ఉ. తన్నిన లేచి నిల్చి కనుఁదమ్ములు మెల్లన విచ్చి లోపలన్
సన్నపుఁ గిన్క వర్ధిల దిశల్ గని దృష్టిసమిద్ధవిగ్రహో
త్పన్నమహాగ్నికీలముల భస్మము చేసె నతండు సాయక
చ్ఛిన్నవిరోధికంఠవను శ్రీభవనున్ యవనున్ లఘుక్రియన్.

అంతలో శ్రీహరి యాముచుకుందునెదుట నిల్చెను. అప్పు డా యోగి

సీ. వనరుహాలోచను వైజయంతీదాము శోభితు రాకేందుసుందరాస్యు
మకరకుండలకాంతి మహితగండస్థలుఁ గౌస్తుభాలంకృతు ఘనశరీరు
శ్రీవత్సలాంఛనాంచితవక్షు మృగరాజ మధ్యుఁ జతుర్బాహు మందహాసుఁ
గాంచనసన్నిభకౌశేయవాసు గాంభీర్యసౌందర్యశోభితుఁ బ్రసన్ను

ఆ. నమ్మహాత్ముఁ జూచి యాశ్చర్యమునుబొంది, తన్మనోజ్ఞదీప్తి దనకుఁ జూడ
నలవిగాక చకితుఁడై యొట్టకేలకుఁ, బలికెఁ బ్రీతి నవనిపాలకుండు.

మహాత్మా! పరమేశ్వరా!

ఉ. పూని యనేకజన్మములఁ బొంది తుదిం దనపుణ్యకర్మసం
తానము పేర్మిఁ గర్మవసుధాస్థలిఁ బుట్టి ప్రపూర్ణదేహుఁడై
మానవుఁడై గృహేచ్ఛఁ బడు మూఢుఁ డజంబు తృణాభిలాషియై
కానకపోయి నూతఁబడుకైవడి నీపదభక్తిహీనుఁడై.

అని యనేకవిధంబుల వినుతించిన సంతసించి యతని కనేక వరంబు లొసంగి యంతర్ధానంబు నంది ద్వారవతిం జేరెను, అని పలికిన బరీక్షిన్నరేంద్రుఁడు యోగీంద్రుం గనుంగొని మహాత్మా! భగవంతునకు రుక్మిణీదేవి పత్నియయ్యె నని వింటిని. ఆమె లక్ష్మీదేవి యనియును నెఱింగితి. ఆగాథం దెలుపవే యని ప్రార్థించెను. శుకయోగి సంతసంబున రాజేంద్రా! చక్కనిప్రశ్న మొనరించితివి. విను మాహివాహకథ వినిపించెద.

రుక్మిణీకల్యాణము

విదర్భదేశమునఁ గుండిననగరము గలదు. భీష్మకుం డను రాజు తత్పురమును పాలించుచుండెను. ఆతని కేవురు కొడు

కులు, ఒక్కపుత్రికయుఁ గలదు. ఆమెయే కడగొట్టు చెల్లెలు. ఆమెపేరు రుక్మిణి. ఆకన్నియ దినదినప్రవర్ధమానయై బాలేందు రేఖవలె నుండెను. కొంత కాలమునకు

సీ. దేవకీసుతుకోర్కి తీఁగెలు వీడంగ
　　వెలఁదికి మైఁదీఁగె వీడఁదొడఁగె
కమలనాభునిచిత్తకమలంబు వికసింపఁ
　　గాంతి నింతికి ముఖకమల మొప్పె
మధువిరోధికి లోన మదనాగ్ని పొడచూపఁ
　　బోలఁతికిఁ జనుదోయి పొడవు చూపె
శౌరికి ధైర్యంబు సన్నమై డయ్యంగ
　　జలజాక్షి మధ్యంబు సన్నమయ్యె
ఆ. హరికిఁ బ్రేమబంధ మధికంబుగాఁ గేశ
బంధ మధిక మగుచు బాల కమరెఁ
బద్మనయనువలనఁ బ్రమదంబు నిండార
నెలఁతయౌవనంబు నిండియుండె.

ఈమె యన్నలు రుక్మి రుక్మిరథ రుక్మబాహు రుక్మకేశ రుక్మనేత్రు లనువారు. ఆరుక్మిణి తండ్రిగృహమునకు వచ్చునతిథిజనులవలన శ్రీకృష్ణుని రూపగుణశౌర్యాదుల విని యాహరిని పెండ్లియాడ మదిఁగోరెను. బంధువు లామెభావ మెఱింగి సంతోషించిరి. అన్న యగు రుక్మిమాత్రము శిశుపాలున కొసంగ నిశ్చయించి వార్త నంపెను. తలిదండ్రు లాతని నేమనఁ జాలక యూరకుండిరి. కొలఁది కాలమునకు వివాహము సాగు నను వార్త రుక్మిణిచెవుల సోఁకెను. ఆమెపరితాపమునొంది యొక్క బ్రాహ్మణప్రవరుని విశ్వాసపాత్రునిం బిలిచి శ్రీహరికి నాయ

భీష్మకుం డెఱింగించి రమ్మని యటఁ జెప్పఁదగుమాటలు చెప్పి పంపెను. ఆభూసురుఁడు ద్వారవతికిం బోయి శ్రీహరిని దర్శించి సత్కారము లొంది కుశలప్రశ్నానంతరము రుక్మిణీదేవివచనములుగా

సీ. ఏనీ గుణములు కర్ణేంద్రియంబుల సోఁక దేహతాపంబులు దీఱిపోవు
నే నీ శుభాకార మీక్షింపఁ గన్నుల కఖిలార్థలాభంబు లగుచునుండు
నే నీ చరణసేవ లేప్రొద్దు చేసిన భువనోన్నతత్వంబుఁ బొందఁ గలుగు
నే నీ సునామ మేప్రొద్దు భక్తితోఁ దడవిన బంధసంతతులు పాయు
తే. నట్టి నీయందు నాచిత్త మనవరతము, నచ్చియున్నది నీయాన నాన లేదు
కరుణఁ జూడుము కంసారి ఖలవిదారి, శ్రీయుతాకార మానినీ చిత్తచోర.

శ్రీకృష్ణా! దీనబంధూ!

ఉ. శ్రీయుతమూర్తి యో పురుషసింహమ సింహముపాలిసొమ్ము గో
మాయువు గోరుచందమున మత్తుఁడు చైద్యుఁడు నీపదాంబుజ
ధ్యాయిని యైన నన్ను వడిఁ దాఁ గొనిపోయెద నంచు నున్నవాఁ
డాయధమాధముం డెఱుఁగఁ డద్భుతమైన భవత్ప్రతాపమున్.

ప్రాణేశా! వేసరక నాయీదీనాలాపమును మఱొక్కదాని నాలకింపుము.

ఉ. అంకిలి చెప్ప లేదు చతురంగబలంబులతోడ సెల్లి యో
పంకజనాభ నీవు శిశుపాల జరాసుతులన్ జయించి నా
వంకకు వచ్చి రాక్షసవివాహమునన్ భవదీయశౌర్యమే
యుంకువ చేసి కృష్ణ పురుషోత్తమ! చేకొనిపొమ్ము వచ్చెదన్.

శ్రీహరీ! యిట్లు రుక్మిణీకన్యకామణి దనవి చేయఁబంపెను. నా యందుఁ గల ప్రీతిని దీసుకొనలగు తత్కన్యకామణియందలి

ప్రేమను దయచేసి శిశుపాలాదుల నోడించి యామెకోరికను ఫలింపఁజేయుము. మహాత్మా! ఆమె చెప్పినమాటలలో నొక్క వాక్యమును మఱియు విన్నవింతు. అవధరింపుఁడు.

సీ. ప్రాణేశ! నీమంజుభాషలు వినలేని
కర్ణరంధ్రంబులకలిమి యేల
పురుషరత్నమ! నీవు భోగింపఁగాలేని
తనులతవలనిసౌందర్య మేల
భువనమోహన నిన్నుఁ జూడఁగానఁగాలేని
చక్షురింద్రియములసత్త్వ మేల
దయిత నీయధరామృతం బానఁగా లేని
జిహ్వాకు ఫలరససిద్ధియేల

ఆ. నీరజాతనయన నీవనమాలికా, గంధ మబ్బ లేని ఘ్రాణ మేల
ధన్యచరిత నీకు దాస్యంబు చేయని, జన్మ మేల యెన్ని జన్మములకు.

శ్రీహరీ! ఆదినారాయణా! ఇట్లు మొఱ్ఱపెట్టు రుక్మిణియాలాపంబులచెవ నాలంబు చేయక యనుగ్రహింపుఁ డని తెలిపి యామె యసమానరూపసద్గుణాదుల వర్ణించి గోపాలబాలుని యాదృతి నెఱింగి వచ్చి వివాహము చేసికొందునన్న సత్యవాక్యమును గైకొని బహువిధసమ్మానముల నంది రుక్మిణి కవ్వార్త నెఱింగింపం బోయెను.

అచ్చట వివాహప్రయత్నము చేయఁబడిరెు. శిశుపాలాదులు చతురంగబలములు సముద్రములభంగి ఘూర్ణిల్ల వచ్చి కుండినపురమును జేరిరి. శిశుపాలుని ప్రతిపక్షుల నడంచుపొంటె జరాసంధప్రభృతులు పెద్దసేనలతో వచ్చి పురము నిండించిరి. శ్రీహరియు నావిప్రునిం బంపి దారుకసన్నద్ధరథవర్యము

నధిష్ఠించి కుండినమునకుం బయనమయ్యెను. బలరామాదులు యాదవవాహినీసాగరపరివృతులై శ్రీహరికి సాయ మొనరింపఁ గూడఁ బోయిరి.

అంతలో రుక్మిణి శిశుపాలురాక నెఱింగి వివాహశుభ దిన మరుదేర భీతిల్లి వివాహము తప్పక సాగఁగల దను వ్యథను మది గుందఁగాఁ దనలో,

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేగెనో నడుమ మార్గశ్రాంతుఁడై చిక్కెనో
విని కృష్ణుం డిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపడో యార్యామహాదేవియుం
నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుఁగదో నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

అని పలుభంగులఁ బరితపించుచుండునంతలో, ఆ బ్రాహ్మణుండు వచ్చి రుక్మిణీదేవి దుఃఖంబు పోవునట్లుగా శ్రీకృష్ణుని రాకం దెల్పెను. ఆమె నిర్భరానందమున దేహము తెలియక యుంచు కనే వుండి యానందాశ్రువులు ధారలై ప్రవహించుచుండఁగా

మ. జలజాతేక్షణుఁ దోడితెచ్చితివి నా సందేశముం జెప్పి నా
నిలువం బెట్టితి నీకృపన్ బ్రదికితిన్ నీయంతపుణ్యాత్మకుల్
కలరే దీనికి నీకుఁ బ్రత్యుపకృతిం గావింపఁగా నేర నం
జలి గావించెద భూసురాన్వయమణీ సద్బంధుచింతామణీ.

ఇట్లు లోకవ్యకామిని నమస్కరింప నాభూసురుండు పరమా నంద మందెను. అంతలో శ్రీహరిప్రభృతులు నగరముఁజొచ్చిరి. రుక్మిణి యలంకృతయై కులమర్యాద ననుసరించి పార్వతీ దర్శనమునకు ముత్తైదువులు కూడఁ గా నరిగి దేవాలయముఁ

జొచ్చి సాష్టాంగముగాఁ బ్రణమిల్లి భక్తివినయసంతోషము లతో హస్తముల ముకుళించి నిలువంబడి నిశ్చలచిత్తముతో

ఉ. నమ్మితి నామనంబున సనాతనులైన యుమామహేశులన్
మిమ్ముఁ బురాణదంపతుల మేలు భజింతుఁ గదమ్మ మేటి పె
ద్దమ్మ దయాంబురాశివి గదమ్మ హరిం బతి చేయుమమ్మ నిన్
నమ్మిన వారి కెన్నటికి నాశము లేదు గదమ్మ యీశ్వరీ.

అని మ్రొక్కి తత్పదాంబుజముల స్పృశించి మరలెను. త్రోవనే శ్రీహరి యామెరాకకై వేచియుండెను. రుక్మిణి మార్గమున నున్న రాజులం గాంచుచు విఫలమనోరథ యగుచుఁ గొంత దూరము మార్గముఁ గడచి వచ్చి యొక్కచోఁ దనకోరికలు ఫలింప,

మ. కనియెన్ రుక్మిణి చంద్రమండలముఖున్ కంఠీరవేంద్రావల
గ్నునవాంభోజదళాక్షుఁ జారుతరవక్షున్ మేఘసంకాశదే
హు నగారాతిగజేంద్రహస్తనిభబాహుం జక్రిఁ బీతాంబరున్
ఘనభూషాన్వితుఁ గంబుకంఠు విజయోత్కంఠున్ జగన్మోహనున్.

కని పరమానందంబుఁ బొందుచుండునంతలో శ్రీహరి యామెను తనరథంబుపై నిడుకొని ద్వారకానగరమార్గంబుఁ బట్టి చను చుండ రాజు లోర్వఁజాలక యొండొరులం బురికొల్పుకొనుచు మార్కొనిరి. బలరామాదులు కొందఱను శ్రీహరి కొందఱను జక్కుపఱచిరి. శిశుపాలుఁడు చేయునది లేక యూరకుండ రాజు లాశ్వాసించిరి. అందఱు వెనుకకు మరలిరి. రుక్మి యాగ్ర హించి శ్రీకృష్ణుని మార్కొని పరాభవంబు నొందెను. రుక్మిణీ దేవి ప్రార్థింప నాతనిం జంపక శ్రీహరి విడిచిపుచ్చెను. ద్వార

కానగరంబున గోపాలబాలుఁడు బంధుజనులు హర్షింప సాధు రాజలోకంబు కీర్తింప మహామును లాశీర్వదింప దివిజాలు వినుతింప మహావైభవంబున

మ. భువనకీర్తిని హరి పెండ్లియాడె నిజచేతోహారిణిన్ మానవై
భవగాంభీర్యవిహారిణిన్ నిఖిలసంపత్కారిణిన్ సాధుబాం
ధవసత్కారిణి బుణ్యచారిణి మహాదారిద్ర్యసంహారిణిన్
సువిభూషాంబరధారిణిన్ గుణవతీచూడామణిన్ రుక్మిణిన్.

ఆవివాహమునకు దుష్టరాజులు తప్పఁ దక్కినభూపాలురు వచ్చి సత్కృతులై తమతమనెలవుల కరిగిరి. నారదాదిమును లాది లక్ష్మీదేవ్యంశసంభూతురాలు రుక్మిణి రుక్మిణి యని పొగడిరి. ఎవరియానందమునకును మేర లేకుండెను.

ఇది దశమస్కంధమునఁ బూర్వభాగము.

దశమస్కంధము

ఉత్తరభాగము

శ్రీకృష్ణునకు రుక్మిణి, జాంబవతి, సత్యభామ, కాళింది, మిత్రవింద, నాగ్నజితి, భద్ర, లక్షణ యను నామంబులఁ బరఁగు నెనమండ్రుగురు నారీరత్నములు భార్యలైరి. శ్రీహరి వారందఱిం గూడి ద్వారకానగరంబున వసించి దీనులఁ గాపాడుచుండెను. అని శుకయోగి తెలుపగా నిట్లు ప్రశ్నించెను. మహాత్మా! సత్యభామ హరిం గూడి నరకాసురునితో యుద్ధము చేసె నని వింటిని. దానిని వినఁగోరెద నన యోగి యిట్లు పలికెను. రాజా! వినుము. ఇంద్రుఁడు నరకాసురుని బాధపడఁజాలక శ్రీహరితో విన్నవించెను. హరియు వానిం జంప వాగ్దాన మొసంగెను. లోకకంటకుని వాని వధింపఁగా సమకట్టి కృష్ణుఁడు గరుడవాహనారూఢుండై చనుసమయంబున సత్యభామ ప్రాణనాథుం జేరి నీవెంట నన్నుం దోడ్కొనిపొమ్మా యని ప్రార్థించుచు నీయుద్ధప్రావీణ్యమును గన్నులారఁ గాంచి తక్కుంగల దేవీసమూహమునకుం దెల్పుదు ననియుఁ దెల్పెను. ఆమాట లాలకించి దరహాసితాననుండై ప్రాణవల్లభం గాంచి

సీ. సమదపుష్పంధయఝంకారములు గావు, భీషణకుంభీంద్ర బృంహితములు
వాయునిర్ధూతకదంబవనరేణువులు గావు, తురగరింఖాముఖోద్ధూతరజములు
లాకీర్ణజలతరంగాసారములు గావు, శత్రుధనుర్ముక్తసాయకములు
కలహంససారసకాసారములు గావు, దనుజేంద్రసైన్యకదంబకములు

తే. కమలకహ్లారకుసుమసంఘములు గావు, చటులరిపుకాలఖడ్గాదిసాధనములు
రక్కసీవేడ రణరంగగమన మేడ, వత్తు వేగమ నిలువుము వలదు వలదు.

అని యెంత చెప్పినను వినక మఱిమఱి ప్రార్థింప నెట్టకేల కంగీకరించి పిలుచుకొని నరకాసురునగరం బాక్రమించిన నరకాసురుండు హరి మార్కొన రాఁగా సత్యభామ లేచి యుద్ధోన్ముఖురా లగుటం గాంచి కృష్ణుఁడు తనశరాసనం బొసంగెను. ఆమెయుఁ జాపంబుఁ గొని గుణంబు సారించి

సీ. సౌవర్ణకంకణఝణఝణానినదంబు, శింజినీరవముతోఁ జెలిమి చేయఁ
దాటంకమణిగణధగధగదీప్తులు, గండమండలరుచిఁ గప్పికొనఁగ
ధవళతరాపాంగధళధళరోచులు, బాణజాలప్రభాపటలి నడఁప
శరపాతఘుమఘుమశబ్దంబు పరిపంథి, సైనికకలకలస్వనము నుడుప
తే. వీరశృంగారభయరౌద్రవిస్మయములు
గలిసి భామిని యయ్యెనో కాక యనఁగ
విషవు దొడుగుట తివుచుట యేయుంటెల్ల
తెలియఁగరాకుండ నని చేసె నిందువదన.

ఆమహాయుద్ధసమయమందు

మ. పయిఁ జూచున్ బయిఁ జూచు నొంప నలరింపన్ రోషరాగోదయా
విరత భ్రూకుటిమందహాసములతో వీరంబు శృంగారమున్
జరగన్ గన్నులకెంపు సొంపుఁ బరఁగన్ జండాస్త్రసందోహమున్
సరసాలోకసమూహమున్ నెఱపుచుం జంద్రాస్యహేలాగతిన్.

ఆయుద్ధనైపుణ్యము చూచుచున్న శ్రీకృష్ణున కానందబాష్పము లెడతెగక ప్రవహింప సాగెను. ప్రియ యిట్లు శత్రుభయంకరముగా సమరకేళి సల్పుతఱిఁ బుండరీకాక్షుండు తనమనంబున

సీ. వీణెఁ జక్కఁగఁ బట్టి వెరవెఱుంగని కొమ్మ
బాణాసనం బెట్లు పట్ట నేర్చె
ప్రాఁకుసఁ దీఁగెఁ గూర్పంగ నేరని లేమ
గుణము నేక్రియ ధనుఃకోటిఁ గూర్చె
సరవి ముత్యము గ్రువ్వఁ జాలని యబల యే
నిపుణత సంధించె నిశితశరముఁ
జిలుకకుఁ బద్యంబుఁ జెప్ప నేరని తన్వి
యస్త్రమంత్రము లెన్నఁ డభ్యసించెఁ
ఆ. బలుకు మనినఁ బెక్కు పలుకని ముగుదయే, గతి నొనర్చె సింహగర్జనములు
ననఁగ మెఱసెఁ ద్రిజగదభిరామ, గుణధామ చారు సత్యభామ సత్యభామ.

ఆ త్తఱి నాసాధ్వీమణి ప్రావృట్కాలమేఘాకృతిగఁ దనయాకృతి కనఁబడఁజేయుచు బాణవృష్టి నరివీరుని ముంచుచుండెను.

సీ. రాకేందుబింబమై రవిబింబమై యొప్పు, నీరజాతేక్షణ నెమ్మొగంబు
కందర్పకేతువై ఘనధూమకేతువై, యలరుఁబూఁబోఁడిచేలాంచలంబు
భావజుపరిధియై ప్రళయార్కుపరిధియై, మెఱయు నాకృష్టమై మెలఁతచాప
మమృతప్రవాహమై యనలసందోహమై, తనరారు నింతిసందర్శనంబు
ఆ. హర్షదాయియై మహారోషదాయియై, పరఁగు ముద్దరాలిబాణవృష్టి
హరికి నరికిఁ జూడ నందంద శృంగార, వీరరసము లోలి విస్తరిల్ల.

ఆబాణవృష్టి కోర్వఁజాలక సైన్యంబంతయు నరకాసురుని వెనుకఁ జొచ్చెను. ఆకార్యమున కానందించి హరి పరమాదరంబున సత్యభామం గాంచి ధనుస్సు నందుకొని నరకాసురునితో యుద్ధము చేయఁబూనెను. ఆమహాహవంబు భయంకరముగా నుండెను. హరిచక్రము నరకునిశిరసును ఖండించెను. భూదేవి పురుషోత్తముని వినుతించిన సుప్రీతుండై నరకపుత్త్రుం

డగు భగదత్తున కభయహస్తం బొసంగి కారాగారంబున నున్న వారల విముక్తులనుగా నొనరించి హరి ద్వారకానగరంబు చేరి సుఖంబుండెను. అని శుకయోగి పరీక్షిత్తునకుం జెప్పి మరల నిట్లు పలికెను.

మహారాజా! వినుము. శ్రీకృష్ణుగాథల వినిపించెద. బలి చక్రవర్తి పుత్రులు నూర్వురు గలరు. వారిలో బాణాసురుఁడు బలశాలి. వాఁడీశ్వరునంగూర్చి ఘోరతప స్సొనరించినఁ బ్రత్యక్షమై శివుం డాదరించి వరముం గోరుమన్న వాఁడు గర్వంబున నాభుజాబలము నోర్వఁగలవాఁడ వీవుదక్క నొం డెవ్వఁడైన గలఁడే యని పలికిన నీశ్వరుం డించుక యసూయం జెంది యతనితో,

క. విను మూఢహృదయ నీకే, తన మెప్పు డకారణంబ ధారుణిపైఁ గూ
లునో యపుడు నీభుజావలి, దునియఁగ నాయంతవానితో నని కల్గున్.

అని పలికి యంతర్హితుం డయ్యెను.

ఉషాకన్యచరిత్రము

ఆబాణాసురున కొక్క కూఁతురు గలదు. ఉషాకన్య యని యామె నందఱు పిలుతురు. రూపమున నామె కామెయే సాటి. ఆలలనాతిలక మొకనాఁడు సురుచిరసౌధోపరిభాగంబున శయనించి నిదురించుచుండ నెన్నఁడేఁ గన్నది విన్నదిగాని సౌందర్యమున విఱ్ఱవీఁగునీటుకాఁ డొకఁడు కనఁబడి తనతోఁ గ్రీడించినట్లు కలఁగనియె. వెంటనే మేల్కాంచి నిజప్రాణేశ్వరుం డగపడమిఁ జింతిల్లుచు బయ లప్పళించుచు వెఱ్ఱియెత్తిన దానిచందమున నుండెను. ఆమె కొక నెచ్చెలి గలదు. దాని

పేరు చిత్రరేఖ యనిం. ఆచెలికత్తియ యొకనాఁ డుషాకన్య యిట్లుండ నేల యని యూహించి చెంతకుంబోయి

తే. వనిత నాకన్న నెవరైన వారు నీకుఁ, గలుగ నేర్తురె నీకోర్కెఁ దెలియఁ జెప్పు
తన్న మాయన్న తోడన్నఁ గన్నుఁగవకు, నలరు నునుసిగ్గుతోనగ నామతింప.

కలలోనివృత్తాంత మంతయు దెలియుం బల్కి తనచింతం దెల్పెను. చిత్రరేఖయు నవ్వి

చ. సరసిజనేత్ర యేటికి విచారము నాకుశలత్వ మేర్పడన్
నరసురయక్షకింపురుషనాగనభశ్చరసిద్ధసాధ్యకి
న్నరవరముఖ్యులం బటమునన్ లిఖియించినఁ జూచి నీమనో
హరుఁ గని వీఁడె పొమ్మనిన నప్పుడె వానిని నీకుఁ దెచ్చెదన్.

అని యొడంబఱచి తన నేర్పు మెఱయ స్వర్గమర్త్యపాతాళలోక వాసుల సుందరాకారుల నొక్కపటంబున విలిఖించి తెచ్చి సౌధాంతరంబున నుషాకన్యక యెదుటఁ బెట్టి వేఱువేఱ వారి పేరు లుగ్గడించి చెప్పెను. స్వర్గలోకవసతులను, పాతాళలోక వాసులను జేరొ్కని మర్త్యలోకస్థులఁ జాలమంది నుగ్గడించుచు నా మెసమ్మతిం గానక హలాయుధుం జూపి తద్గుణంబు లుగ్గడించి యామె సంప్రీతి నాదరింపమి నవ్వల

సీ. కమనీయశుభగాత్రుఁ గంజాతదళనేత్రు, వసుధాకళత్రుఁ బావనచరిత్రు
సత్యసంకల్పు నిశాచరోగ్రవికల్పు, నతపన్నగాకల్పు నాగతల్పుఁ
గౌస్తుభమణిభూషు గంభీరమృదుభాషు, శ్రితజనపోషు నంచితవిశేషు
నీలనీరదకాయు నిర్జితదైత్యేయు, ధృతపీతకౌశేయు నతవిధేయు

తే. నఘమహాగదవైద్యు వేదాంతవేద్యు, దివ్యమునిసన్నుతామోదుఁ దీర్ఘపాదు
జిష్ణు వరసద్గుణాలంకరిష్ణుఁ గృష్ణుఁ, జూడు దైతేయకులబాలశుభగలీల.

అమ్మా ! ఈమహానుభావుఁడు కృష్ణకుమారుఁ డని యవ్వాలి వానిం గనఁబఱచుచు

చ. స్ఫురదళిశింజినీరవవిభూషితపుష్పధనుర్విముక్త భా
స్వరనవచూతకోరకనిశాతశిలీముఖపాతభీకపం
కరుహాభవాదిచేతననికాయుఁ మనోజనిజాంశు రుక్మిణీ
వరసుతుఁ రాజకీరపరివారుని మారుని జూడు కోమలీ.

అని చెప్పుచుండఁగనే యుషాకన్యమేను గగుర్పాటు నొందెను. నేత్రపద్మములు వికసించెను. అధర మల్లలనాడెను. ఆ రూపమును బరితాపభరంబునం గాంచి కాంచి యల్లన

ఉ. ఇంతి మదీయమానసధన మెల్ల హరించిన ముచ్చు నిమ్మెయిం
బంత మెలర్ప వ్రాసి పటభాగనిరూపితుఁ జేసి నట్టి నీ
యంతటి పుణ్యమూర్తిఁ గొనియాడఁగ నేర్తునె నీచరిత్రముల్
వింతలె నాకు నీమహిమపేరుకులంబుబలంబుఁ జెప్పుమా.

అని ప్రశ్నించెను. చిత్రరేఖయుఁ బూసగూర్చినట్లు తచ్చరిత్ర మంతయుఁ జెప్పెను. పిదప వీని నతివేగమ తెచ్చి నీకడ నునిచెదం జూడు మని చనియెను.

ఆర్యబాలకులారా ! చిత్రరేఖ సకలలోకవాసులఁ బటంబున లిఖించి తెచ్చుట యతిశయోక్తిగా మీకుఁ దోఁప వచ్చును. కాని యది పూర్వకాలమున సహజము. ఈకాలమున విచిత్రముగఁ దోఁచువిషయములు మున్ను మిగుల సులభకార్యము లన నమ్ముఁడు. మనరాజకుటుంబములలో నందఱు రాణులు తత్సఖిజనము చిత్రలేఖనమున మిగుల నేర్పు గలవారు. కాళిదాసాదిమహాకవులు నాటకములందు పురుషునిం జూచినంతనే చిత్రఫలకమున విలిఖించినట్లు వ్రాసియున్నవారు. ఆయాచా

రము లేకపోయినచో నట్లు వ్రాయఁగలరా? లోకమున లేని పదార్థముల పేరులు చెప్పువా రుండరు కదా. అట్లే చిత్రరేఖ స్వర్గ పాతాళలోకవాసుల గ్రంథములం బట్టియు మర్త్యలోకవాసులఁ జూఁజూచినట్లు విన్నయట్లు లిఖించె ననుటలో శంకనొందఁదగిన పనియే లేదు. చిత్రరేఖ చమత్కృతిం జూపి మంత్రశక్తి నతనిం గొని తెచ్చుటయు విచిత్రముకాదు. ఈకాలమున మన వారిలో నట్టిమంత్రశక్తి, క్రియాశక్తి లోపించినందునఁ బూర్వ చరిత్రమున శంక తోఁచునంతటిస్థితి గల్గుచున్నందులకే దుఃఖింపవలయుంగాని పూర్వ మిట్టిశక్తి యుండెనా యని వింతనొందఁ బనియే లేదు. ఇఁకఁ గథ వినుఁడు.

చిత్రరేఖ యట్లు పోయి ద్వారవతిం జొచ్చి యొరు లెఱుంగకుండఁ దనశరీరమును మంత్రబలమున మఱుఁగు కల్పించుకొని సౌధోపరిభాగంబున మృదులతరపుష్పశయ్య నిదురించియున్న ననిరుద్ధకుమారుం గొని శోణపురంబున కరుదెంచి యుషాకన్యయున్న సౌధోర్ధ్వభాగంబున నామెహంసతూలికాతల్పంబున నునిచి యావృత్తాంత మెఱింగించి సెలవంది చనియె. ఆవల వారిద్దరు మనస్సులలర మాటలాడుచుండిరి. కొంతకాల మాలాగు కాలము సాగెను. కాకొమరిత చూలా లయ్యెను. ఆవార్త దౌవారికు లెట్లో యెఱింగి బాణాసురునకుం జెప్పిరి. వాఁడాగ్రహించి చనుదెంచి దృఢపాశనిబద్ధుం జేసి యనిరుద్ధకుమారుని కారాగారమున నుంపఁ బంచెను. కొలఁదిదినము లిట్లు సాగఁగా నారదముని ద్వారవతికిం బోయి శ్రీహరి దర్శించి యనిరుద్ధకుమారువార్తం దెల్పెను. శ్రీహరి తా నెఱింగియుండియు నెఱుంగనట్లు నారదు

వలన విని చతురంగబలంబుల వెలువడ నియమించి శోణనగ
రంబుమీఁదికి దండయాత్ర సాగఁ బంచెను.

యాదవబలంబులు శోణనగరంబుఁ జేరెను. ఆపురమున
బాణాసురునిపక్షమున శివగణములు యుద్ధమునకు వెడలెను.
పోరు ఘోర మయ్యెను. సమరమున శ్రీకృష్ణుఁడు బాణాసురుని
హస్తపంక్తి ఖండించెను. నాల్గుచేతులు మిగిలియుండఁగాశంకరుఁ
డరుదెంచి శ్రీకృష్ణునిం బొగడెను. హరి యానందించి

క. కరములు నాలుగు చిక్కెం, బరిమార్చితి పీఁచు నీదు భక్తుల కగ్రే
సరుఁడై పొగడొందు జరా, మరణాదిభయంబు దక్కి మను నిటమీఁదన్

అని వరం బిచ్చి యుషాకన్యాసహితంబుగా ననిరుద్ధుం దోడు
కొని ద్వారవతి కరిగి యుషాకన్య నాదరించి విమలమణి
భూషాంబరంబు లొసంగి సంతుష్టం జేసి తానును బుత్రయు
తుండై సుఖం బుండెను.

కొంతకాలమునకు నృగమహారాజు శాపంబున నూసర
వెల్లియై యుండ శ్రీహరి యాతనిశాపంబునకు ముక్తిం బ్రసా
దించి పౌండ్రకవాసుదేవుం డనుదుష్టభూపతి వధించెను. బల
రాముండు ద్వివిదుఁ డను వానరు నతిదుష్టాత్ముని బొరిఁగొని
యెను. అని పలికి శుకయోగి రాజున కిట్లు చెప్పెను.

నారదముని శ్రీకృష్ణునిమహిమముఁ బరీక్షించుట

నరకాసురుం జంపినపిదప శ్రీహరి వానియింటనున్న
పదాఱువేలసుందరీమణులఁ బెండ్లియాడి యందఱకన్నిరూపులై
తనరూపము వెలుంగ నుండెను. ఈవార్త నారదుఁ డాల
కించి దీనిం బరీక్షింపవలయు నని మనంబున నెంచి వీణాపాణియై

ద్వారవతికిం బోయి యొక్కసుందరాంగియింట శ్రీహరిం దిలకించెను. వేఱొక కమలాక్షియింట నట్లే కాంచెను. దివ్యదృష్టిం బరికింప శ్రీకృష్ణుఁ డేకకాలంబునఁ బదాఱువేలసుందరుల కడ నొక్కవిధమున నుండెను. ఆయద్భుతరూపంబున కచ్చెరువంది కరములు ముకుళించి

క. నీమాయఁ దెలియువారలె, తామరసాసనసురేంద్రతాపసులైనన్
ధీమంతులు నీభక్తిసు, ధామాధుర్యమునఁ బొదలు ధన్యులుఁ దక్కన్.

అని కొనియాడి తనదారిం బోయెను.

ఆవల శ్రీహరి ధర్మరాజుచే రాజసూయమును జేయించి దంతవక్త్రునింబరిమార్చి తనప్రతాపము సాధుజనానందకరమగున ట్లొనరించెను. ద్వారకానగరమును బ్రవేశించి బలభద్రసహితుఁడై సుఖం బుండెను.

కుచేలోపాఖ్యానము

అని పలుక విని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁడు శుకయోగివర్యుం జూచి

చ. హరి భజియించుహస్తములు హస్తము లచ్యుతుఁ గోరి మ్రొక్కుత
చ్ఛిరము శిరంబు చక్రధరుఁ జేరినచిత్తము చిత్త మిందిరా
వరుఁ గనుదృష్టి దృష్టి మురవైరి నుతించినవాణి వాణి య
చ్చరుకథ లానుకర్ణములు కర్ణములై విలసిల్లుఁ బో భువిన్.

కాఁబట్టి,

క. హరిపాదతీర్థసేవా, పరుఁడై విలసిల్లునట్టి భాగవతుని వి
స్ఫురితాంగము లంగము లా, పరమేశ్వరు నెఱుఁగ నారుఁ బలుకు మునీంద్రా.

అన విని యోగీంద్రుఁ డారాజేంద్రు నాదరంబునం జూచి నీయడిగిన ప్రశ్నమున కుదాహరణముగా నొక్కపరమభాగవతశేఖరునిచరిత్రము వచింతు. ఆలకింపు మని చెప్పఁ దొడఁగెను.

శ్రీహరిసఖుఁడు కుచేలుఁ డనుభూసురుఁడు కలఁడు. పరమశాంతుఁడై జ్ఞానియై యోగియై సంసారబంధములం జిక్కక జితేంద్రియుఁడై యతఁ డుండు. ఎంత దారిద్ర్యము తన్ను బాధించుచున్నను దాని కతఁడు లొంగక యొరుల దీనవృత్తి యాచింపఁ బోక లభించిన యల్పవస్తువును మేరువుగా భావించి సంసారయాత్ర సాగించుచుండును. ఆతనికి సత్కులప్రసూత యమలస్వాంత భార్య కలదు. ఆమె పతివ్రతాశిరోమణి యను విఖ్యాతిం గాంచెను. పెక్కుమంది పుత్రు లామెకుం గల్గిరి. వారెల్ల క్షుద్బాధచేఁ గలఁగి తన్నుఁ జేరి, అమ్మా! అన్నము పెట్టుమాయని ఆకులు చేతులలోనునుచుకొని వేఁడఁగా నామాటలు తనకర్ణరంధ్రముల బ్రద్దలు చేయ బదులు చెప్పఁజాలక పెట్టఁ బదార్థము లేక దుఃఖించుచుండుట యామెకు వాడుకయే గాని యొక్కనాటిది కాదు. క్రొత్తదియుఁ గాదు. పాప మాసాధ్వి యెంతకాల మూరకుండఁ గలదు? ఒక్కనాఁడు ప్రాణనాథుం జేరి "జీవితేశ, తట్టుముట్టాడు నిట్టి పేదఱిక మిట్లు నొంప దీని కుపాయ మూహింప వైతి" అని వేఁడుచు

తే. బాలసఖుఁడైన యప్పద్మపత్రనేత్రుఁ, గాన నేఁగి దారిద్ర్యాంధకారమగ్ను
లైన మ మ్ముద్ధరింపుము హరి కృపాక, టాక్షరవిదీప్తిఁ బడసిమహాత్మ! నీవుఁ

అనియుఁ బ్రార్థించెను. అంతతో నూరకుండక బాలురం దలంచి. కొని కడుపు బగ్గు మనఁగా, మహాత్మా!

మ. కలఁగోనం బను ముస్నెఱుంగని మహాకష్టాత్ముఁ డైనట్టి దు
ర్బలుఁ డాపత్సమయంబునన్ నిజపదాబ్జాతంబు లుల్లంబులోఁ
దలఁపం దోడసె మెచ్చి యార్తిహరుఁడై తన్నైన నిచ్చున్ సుని
శ్చలభక్తిన్ భజియించువారి కిడఁడే సంపద్విశేషోన్నతుల్.

ఆకర్ణనమున సమ్మృతధారలవలె నాపలుకులు శ్రుతుల సోఁకఁగా నలరి శ్రీకృష్ణునిఁ జూడఁబోవుట యిహపరసాధన మని తలంచి సాధ్విం గాంచి

తే. నీవు చెప్పినయట్ల రాజీవనేత్రు, పాదపద్మంబు లాశ్రయింపఁగ జనుట
పరమశోభన మాచక్రపాణి కిపుడు, కాను కేమైనఁ గొంపోవఁగలదె మనకు!

అని పలుకఁగా విని సంతోషమున నాయింతిమిన్న విభునికొంగున నడుకులు మూటఁగట్టి పయనము చేయింప నమ్ముని ద్వారకకుం బోవుచు, ద్వారవతికిం బోయిన నంతఃపురమునకుం బోనిత్తురో దౌవారికు లడ్డుపెట్టుదురో యని పలుభంగులఁ జింతించుచుఁ బోయెను. ఎట్లో ద్వారవతిం జేరెను. రాజగృహమును బ్రవేశించెను. అందొకరమ్యతల్పంబున రుక్మిణి పాదము లొత్తఁ బరుండియున్న పుండరీకాక్షుని

సీ. ఇందీవరశ్యాము వందితసుత్రాముఁ, గరుణాలవాలు భాసురకపోలు
గౌస్తుభాలంకారుఁ గామితమందారు, సురుచిరలావణ్యు సురశరణ్యు
హార్యక్షనిభమధ్యు నఖిలలోకారాధ్యు, ఘనచక్రహస్తు జగత్ప్రశస్తు
ఖగకులాధిపయానుఁ గౌశేయపరిధానుఁ, బన్నగశయను నబ్జాతనయను

తే. మకరకుండలసద్భూషు మంజుభాషు
నిరుపమాకారు దుగ్ధసాగరవిహారు
భూరిగుణసాంద్రు యదుకులాంభోధిచంద్రు
విష్ణు రోచిష్ణు జిష్ణు సహిష్ణుఁ గృష్ణు.

కన్నులారఁ గాంచి సమీపమునకుఁ బోవునంతలో శ్రీహరి దిగ్గున లేచి తల్పమునుండి దిగి యెదురు చని బంధుస్నేహమునఁ గౌఁగిలించుకొని పరమాదృతిఁ దనతల్పమునఁ గూరుచుండఁ జేసెను. పరిమళవస్తుమిళితచందనములంది మార్గశ్రమము పాయునట్లు తాళవృంతమున విసరి ధూప మొసఁగి మణిగణదీపముల నివాళించి తాంబూలం బిడి సురభికుసుమంబులు సిగముడి నలంకరించి స్వాగతం బడిగి గారవించెను.

ఇట్లసమానప్రేమమున గారవింపఁగా నావేదవిప్రుఁడు మేనం బులకాంకురంబు లంకురింప మహానందసాగరమ్మున మునింగియుండెను. అంతలో శ్రీహరి ప్రియపత్ని రుక్మిణి చామరము చేనంది విసరుచునిలువంబడెను. ఆయద్భుతగౌరవప్రీతులం జూపుటఁ గాంచి శుద్ధాంతకాంతాజనంబులు తమమనంబుల యందు

ఉ. ఏమితపంబు చేసెనొకొ యీధరణీవిబుధోత్తముండు తొ
ల్జన్మమున యోగివిస్ఫురదుపాస్యుఁడై తనరారు నీజగ
త్స్వామి రమాధినాథునిజతల్పమునన్ వసియించి యున్నవాఁ
డీమహనీయమూర్తి కెనయే మునిపుంగవు లెంతవారలున్.

అని వేనవేలువిధంబులఁదలపోయుచుండిరి. అప్పుడు శ్రీరమణుఁడాభూసురరమణుకరమును దనకరంబునఁ దెమల్చి చిన్ననాఁటి వృత్తాంతముల నడిగి సంసారవిషయప్రశ్నములు చేసి విద్యాభ్యాసము చేయుతఱి జరగిన చర్యలఁ బ్రస్తావించి వీని మఱువవు కదా యని ప్రశ్నింపఁగాఁ గుచేలుఁడు భక్తిభరితుఁడై

క. గురుమతిఁ దలఁపఁగఁ ద్రిజగ, ద్గురుఁడవనం దగిన నీకు గురుఁ డనఁగానొం
డొరుఁ డెవ్వఁ డింతయును నీ, కరయంగ విడంబనంబు లగుఁ గాదె హరీ.

అని సాభిప్రాయంబుగాఁ బలికెను. అంత శ్రీకృష్ణుఁడు కుచేలుం
గాంచి నీ విచ్చటికి వచ్చునపుడు నాకుఁ గానుకగా నేపదా
ర్థంబుఁ దెచ్చితివి. అప్పదార్థంబు లేశమాత్రమైనను బదివేలుగా
నంగీకరింతును. మఱియు,

క. దళమైనఁ బుష్పమైనను, ఫలమైనను సలిలమైనఁ బాయనిభక్తిం
గొలిచిన జను లర్పించిన, నెలమిన్ రుచిరాన్నముగనె యేను భుజింతున్.

అని వినయమునఁ బ్రార్థించెను. కుచేలుఁ డామాటలకు బదులు
పలుక నేరకుంట యెఱింగి యతని జీర్ణవస్త్రంబుకొంగున ముడి
చినయటుకులముడియ మెల్లన విచ్చి పుచ్చుకొని యివియ సకల
లోకంబుల నన్నును బరితృప్తిం బొందింపఁ జాలు నని
పలుకుచు మఱియుఁ బిడికెడటుకులు భక్షించి యింకను బిడి
కిటఁ గొనుచుండ రుక్మిణి తనకరములఁ బట్టుకొని మెల్లఁగా

క. సొంపారఁగ నతనికి బహు, సంపద లందింప నివియు చాలును నిఁక భ
క్షింపఁగ వలవదు త్రిజగ, త్సంపత్కర దేవదేవ సర్వాత్మ! హరీ.

అని వారించెను.

ఆరాత్రి కుచేలుఁడు గోవిందుమందిరమున నివసించి
బహువిధపక్వాన్నంబుల భుజించి సుఖనిద్ర చేసి మేల్కాంచి
కాలోచితకృత్యంబులం దీర్చి యిందిరాసుందరు ననుమతిం
బడసి పోవుచుఁ దనమనంబున

ఉ. శ్రీనిధి యిట్టు నన్నుఁ బచరించి ఘనంబుగ విత్త మింత యే
నీని తెఱుంగ గానఁబడఁ డెన్న దరిద్రుఁడు సంపదంధుఁడై
కానక తన్నుఁ జేరఁడని కాక శ్రితార్తిహరుండు సత్కృపాం
భోనిధి సర్వవస్తుపరిపూర్ణునిగా ననుఁ జేయకుండునే.

అని తలంచుచుం బోయిపోయి తనయాశ్రమంబు మహత్తర నగరాకృతి నుండఁ గాంచి యందుఁ బ్రవేశించి భార్య సకలోప చారములు చేయ వానిం బాటింపక శ్రీమన్నారాయణపాదార విందముల ధ్యానించుచు విగతబంధనుఁడై చిరకాలముండి కడ పట నపవర్గమును బొందెను. అని పలికిన శుకయోగినిఁ జూచి రాజు 'మహాయోగి! ఇంకను శ్రీహరిమహిమము వినఁగోరు నా చెవులకుఁ బండువుసేయుమా' యన యోగి నవ్వుచు 'రాజా! పరమపావనచిత్తుఁడవు. ఎంతవిన్నను భగవత్కథాజాలమున సంతృప్తియుఁడకుండుట స్వభావము. అది నీయందుఁ బొడ చూపెడిని. వినుము వచించెద.'

శ్రీహరి మృతవిప్రకుమారులఁ దెచ్చి యిచ్చుట

రాజేంద్రా! ఒక్కనాఁడు శ్రీబాలగోపాలుఁడు ద్వారవతీ నగరమున సుఖం బుండఁగా, ఒకబ్రాహ్మణుఁడు మృతుఁడయిన బాలకుం గొనివచ్చి రాజద్వారమునఁ బెట్టి యేడ్చుచు రాజు అధర్మపరుఁడు కాఁబట్టి నాకొడుకు మృతుఁడయ్యె. లేకున్న నిట్టి యకార్యంబు సాగునే అని దూఱుచు నింటికిం బోయెను. మరల నొక్కకొడుకు కలిగి మృతుఁ డయ్యెను. ఇట్లు లెన మండుగురు కొడుకులు మృతులైరి. రాజగృహము ముందటఁ బెట్టి విలపించుచు రాజుం దూఱుచుఁ బోవుచుండెను. తొమ్మిదవకుమారుండును మృతుఁడు కాఁగా యథాపూర్వ ముగఁ గొనివచ్చి రాజగృహప్రాంగణమునఁ బెట్టి పలవరించు చుండఁగా నాకాలమున శ్రీహరిం జూడవచ్చియున్న యర్జునుఁ డాతనిం జూచి కరుణతో

క. ఈపగిది నీవు వగలన్, వాపోవఁగఁ జూచి యకట వారింపంగా

నోఁపిన విలుకాఁ డొక్కరుం, డీపురి లేఁడయ్యె నయ్య యిది పాడి యగున్.

అని పలికెను. అంతతో నూఁకుండక నీతనయు నే బ్రదికించెద. అటు చేయలేకపోతినే హుతవహుం జొచ్చెద నన నావిప్రుఁడు బలరామకృష్ణులిం దుండ నట్టు లనుట పాడిగాదనఁగా నర్జునుఁ డాగ్రహంబున

క. బలుఁడం గాను మురాసురాంతకుఁడఁ గాఁ బ్రద్యుమ్నుఁడం గాను నేఁ
 డెలిమిం దత్తనయుండఁ గాను విరోధివ్రాతదుర్భీషణో
 జ్జ్వలగాండీవధనుర్విముక్తనిశితాస్త్రశ్రేణిచేఁ జీల్చువెం
 టలు కావించుపరాక్రమప్రకటచండస్ఫూర్తి నేఁ బార్థుఁడన్.

ఇంతియ కాదు,

మ. బలిమిం బురాంతకుం దొడరి బాహువిజృంభణ మొప్ప నెక్కటిం
 దలఁపడి పోరినట్టి రణస్థైర్యుని నన్ను నెఱుంగ వక్కటా!
 పెలుకుఱ మృత్యుదేవతను బీఁక మడంచి భవత్తనూజులన్
 అలవుఁ బలంబుఁ జూపి కొనియాడఁగ నిప్పుడ తెచ్చి యిచ్చెదన్.

అని నమ్మం బలికెను. ఆప్రతిజ్ఞకు బ్రాహ్మణుం డానందించి యతనిం బొగడుచుం బోయి కొంతకాలమునకు వెండియుఁ బత్నికిఁ బ్రసూతిసమయంబు వచ్చిన వచ్చి విజయుచ్చు దర్శించి యావిధం బెఱింగించెను. విజయుండు వేగంబ కోదండంబు చేనంది సుగుణంబుచేసి పరిశుద్ధుఁడై యాభూసురుని వెంటఁ బోయి సూతికాగృహముచుట్టును బాణవితతి నరికట్టి కాచి యుండఁగా నాభూదివిజానింతి మగశిశువును బ్రసవించెను. అందున్నవారు పోయెఁబోయె ననుచుండఁగా నాశిశువు బొందితోడన ఆకాశమున కెగిరిపోయెను. ఆవార్త నాలించి విప్రుఁడు ముకుందుకడకుం జని యర్జునుని వృథాజల్పంబు లెఱింగించి జరిగినవార్తం దెలిపి మహానుభావా! కృపానిధీ! శ్రీకృష్ణా!

క. ఎక్కడి పాండుతనూభవుఁ, డెక్కడి విలుకాఁడు వీని కెక్కడి సత్త్వం
బెక్కడిగాండీవము తన, కెక్కడిదివ్యాస్త్రసమితి యే మనవచ్చున్.

అని దూరెను. ఆపలుకులకు విసిగి యర్జునుఁడు చిడిముడి పడుచుఁ దనవిద్యాతిశయమున యమపురమును జేరి యందు మృతపుత్రులు కనరాకయుంట శతమఖాదినగరంబుల కరిగి యందును వారిం గానక మఱియు వెదకి యేచోటను విప్రసుతులం బరికింపనేరక తనప్రతిజ్ఞ నెఱవేర్ప నగ్నిం బ్రణయించి పూనుడుఁ బడ సంకల్పించెను. ఆవిధము శ్రీకృష్ణునిమనస్సునఁ దట్టెను. వెంటనే యచటు నామహానీయమూర్తి పొడసూపెను. విజయా! అగ్నిఁ బ్రవేశింప వలదు. ఆవిప్రకుమారులం జూపెద నని వారించి యర్జునుఁ దోడ్కొని కాంచనరథ మెక్కి యుత్తరదిక్కునకుం బోయిపోయి కులపర్వతంబులు దాటి మేరునగం బతిక్రమించి యేమియు గోచరింపని పాతకప్రదేశమును జొచ్చి గుఱ్ఱములవ్వలం బోవఁ గాల్వురాక నిలువంబడ నాతమఃపటల మడంగఁ దనదివ్యతేజస్సును వెలయించి దాని కర్జునుండు వెఱ గంద నావారాశిమధ్యభాగంబున నొకసుందరహర్మ్యంబుం గాంచి యందుఁ బ్రవేశించెను. అం దొకతావున భోగీంద్రభోగతల్పంబున సుఖాసీనుండై యున్న పురుషుని డాయంబోయి

సీ. సజలనీలాంబుదశ్యామాయమానాంగు నాశ్రితావనముదితాంతరంగు
సనకాదియోగిహృత్సద్వనజమదాళీంద్రు ముఖపద్మరుచిజితపూర్ణచంద్రుఁ
గమనీయనిఖిలజగద్ధితచారిత్రు బ్రత్యూషసంఫుల్లపద్మనేత్రు
నిందిరాహృదయారవిందారుణోల్లాసు శ్రీకరపీతకౌశేయవాసు
తే. హారకుండలకటకకేయూరమకుట, కంకణాంగదమణిముద్రికావినూత్న
రత్ననూపురకాంచీవిరాజమాను, భవమహార్ణవశోషు సద్భక్తపోషు.

అమ్మహాత్ముం గాంచి దండప్రణామంబులు చేసి నిలువంబడెను. అయ్యాదిదేవుండు విజయకృష్ణులంగాంచి కృపారసము దళుకొత్తఁగా

క. ధరణికిఁ బ్రేఁగగు దైత్యుల, బోరఁబోరి వధియించి ధర్మమున్ నిలుపుటకై
ధర జనియించితి రిరువురు, నరనారాయణు లనంగ నాయంశమునన్.

నా చెంత నుండు నీమునులు మిమ్ముం జూడం గోరిన మిమ్ముఁ రప్పించుటకై యీబ్రాహ్మణపుత్రుల నిటకుం దెప్పించితి. వీరిందోడుకొని పొండని యాజ్ఞాపించెను. అమహానీయునాపతి శిరసావహించి వారిం దోడ్కొని ద్వారక కరుదెంచి బ్రాహ్మణునిఁ బిలిపించి పుత్రుల నప్పగింప నతఁడు మహానందంబున వారిం గొనియాడి పుత్రులం దోడుకొనిపోయి సుఖం బుండెను. అర్జునుఁడు తన యహంకారము నశింపఁజేసినందులకై గోవిందుం గొనియాడెను. అవ్వల,

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁ డాఢ్యుఁ డభవుం డామ్నాయసంవేది భూ
సురముఖ్య ప్రజలన్ సమస్తధనవస్తుశ్రేణి నొప్పారఁగాఁ
బరిరక్షించుచు ధర్మమున్ నిలుపుచున్ బాపాత్ములం ద్రుంచుచున్
బరమోత్సాహ మెలర్ప భూరిశుభవిభ్రాజిష్ణుఁడై ద్వారకన్.

నివసించి మునీంద్రులు తన్ను దర్శించి కృతార్థులగుచుండ సుఖం బుండెను. అని పలికి శుకయోగీంద్రుఁడు రాజుం గాంచి

మ. మనుజేంద్రోత్తమ! యేను నీకుఁ ద్రిజగన్మాంగల్యమై యొప్పఁ జె
ప్పిన యాకృష్ణకథాసుధారసము సంప్రీతాత్ములై భక్తిఁ గ్రో
లిన పుణ్యాత్ములు గాంతు రిందు సుఖముల్ నిర్ధూతసర్వాఘులై
యనయంబుం దుదిఁ గాంతు రచ్యుతపదం బైనట్టి కైవల్యమున్.

అని పలికి శ్రీకృష్ణపాదారవిందధ్యాననిమగ్నుఁడై యుండెను.

ఏకాదశస్కంధము

వసిష్ఠాదులు శ్రీహరిం గానవచ్చుట

పరిక్షిత్తు శుకయోగిధ్యానపయోధి నుండ నమస్కరించి మహాత్మా! శ్రీకృష్ణచరితంబుఁ జెప్పవే యని వేఁడెను. యోగిచంద్రుఁడు కన్నులు తెఱచి సంతసంబున నిట్లనియె. రాజచంద్రమా! విను మవ్వలిహరికథ వచియింతు. ఒక్కతఱి వసిష్ఠాదులు శ్రీకృష్ణుదర్శింప నరుదెంచి

సీ. ఘనుని శ్రీకృష్ణుఁ గౌస్తుభాభరణునిఁ గర్ణకుండలయుగ్మఘనకపోలుఁ
బుండరీకాక్షు శంఖోధరశ్యామునిఁ గలితనానారత్నఘనకిరీటు
నాజానుబాహు నిరర్గళాయుధహస్తు శ్రీకరపీతకౌశేయవాసు
రుక్మిణీనయనసరోజదివాకరు బ్రహ్మాదిసురసేవ్యపాదపద్ము
తే. దుష్టనిగ్రహశిష్టసంతోషకరుఁ, గోటిమన్మథలావణ్యకోమలాంగు
నార్తజనరక్షణైకవిఖ్యాతచరితుఁ, గనిరి కరుణాసముద్రుని ఘనులు మునులు.

భగవంతుఁడవ్వారి సమానసత్కారముల నాదరించెను. వారును గృతాంజలులై గోపాలకృష్ణా! మహాకరుణాసింధూ! దీనరక్షకా!

క. తరణంబులు భవజలధికి, హరణంబులు దురితలతల కాగమముల కా
భరణంబు లార్తజనులకు, శరణంబులు నీదుదివ్యచరణంబు లిలన్.

అని మఱియుఁ బెక్కురీతులఁ గొనియాడి తమవచ్చిన కార్యమును రహస్యముగా నెఱింగించి పనివినిరి.

అంతఁ గొలఁదిదినములకే బ్రహ్మాదిదేవత లరుదెంచి కృష్ణుని దర్శించి మహాత్మా! భూభారహరణార్థ మవతరించితివి. ఆపని ముగిసినది. ఇఁక నిట నుండనేల! వైకుంఠమున కరుదెమ్మా

యని ప్రార్థించిరి. శ్రీహరియుఁ దనసమ్మతిం దెల్పెను. కొంతకాల మునకు భగవంతునకు స్వర్గలోకగమన మిష్టపడెను. అప్పుడ ద్వారకానగరమున మహోత్పాతములు చూపట్టెను. ఆవిప రీతముల నెల్ల యదువులకుం జెప్పి మీరా రిక నిం దుండవలదు. ప్రభాసతీర్థమున కరుగుఁ డని యాజ్ఞతిచ్చెను. వారెల్లఁ దదుక్త ప్రకారము వెడలి ప్రభాసతీర్థమును జేరిరి. అప్పుడు శ్రీహరి యుద్ధవుండు తనచెంతకుం జనుదెంచిన నతనికి ధర్మంబు లుపదే శించి రాఁగలకాలమును దెలిపి యోగతపం బొసి బలరామునకు తానును ద్వారకానగరంబువెడలి యాదవులు మదిరాపాన మత్తులై తమలోఁ బోరుకలహించి మృతినొంది నిఁక నుండఁ బని లేదని వైకుంఠమున కరిగిరి. అప్పుడే కలియుగ మారంభ మయ్యెను.

ఇది ఏకాదశస్కంధము.

ద్వాదశస్కంధము

పరీక్షిన్మహారాజు వాసుదేవునిర్యాణంబు విని కాలగ తులం దలంచి శుకయోగిం గాంచి పరమహర్షంబున, మహాత్మా! భావికాలగతుల నెఱింగించి నన్నుఁ గృతకృత్యుం జేయు వే, యని ప్రార్థించిన నా యోగిపుంగవుం డిట్లనియె. రాజా! నీప్రశ్నము లోకోపకారకము వినుము. సంగ్రహించి వివరించెద. సూర్యచంద్రవంశంబులం బుట్టఁగల రాజులు తమతమ శక్తి నగపఱచి రక్షణంబు సేయుదురు. కలియుగం బగుట ధర్మంబు

క్రమంబుగ క్షీణించి నామమాత్రంబుగా నుండు. పాపంబు క్రమవృద్ధిఁ గాంచుచుండు. నరపతులబాహుబలపరాక్రమం బులు ఫలింపకుండు. జనుల కన్యాయంబు మంచిదిగాఁ దోఁచు. ఇంకొక్కవిశేషంబు గలదు.

చ. నరవర తొంటిభూపతుల నామగుణంబులు వృత్తచిహ్నముల్
సిరియును రూపసంపదలుఁ జెన్నగురాజ్యము లాత్మవిత్తముల్
వరుస నడంగెఁ గాని యట వారలకీర్తులు నిర్మలంబులై
యురవడి భూమిలో నిలిచి యున్నవి నేఁడును రాజశేఖరా.

శంతనునియనుజన్ముఁడగు దేవాపియునిక్ష్వాకువంశజుండగు మరు త్తుండును యోగనిరతులై కలాపగ్రామనివాసులై కలియుగాంతంబున వాసుదేవుండు పుట్టించి పుత్రుల నాశ్రమా చారంబులు తప్పకుండ నడపుచు నారాయణస్మరణంబు నిత్యం బొనర్చి కైవల్యంబున కరుగుదురు. అని మఱియు ననేకవిష యంబు లెఱింగించి సంసారసాగరంబు దాఁట హరికథయనుమహా నౌక సహాయంబు గాని వేఱొక్కటి కానరా దని తెలుపుచు నాపరమయోగిచంద్రుండు భూపేంద్రుం గాంచి భగవంతుని లోఁ దలంచి కరకమలంబులు మోడ్చి శ్రీకృష్ణపరమాత్మకు నమస్కరించి, రాజచంద్రా!

ఉ. ఏను మృతుండ నౌదు నని యింత భయంబు మనంబులోపలన్
మానుము సంభవంబు గల మానవకోట్లకుఁ జావు నిత్య మౌఁ
గాన హరిం దలంపు మికఁ గల్గదు జన్మము నీకు ధాత్రిపై
మానవనాథ! పొందెదవు మాధవలోకనివాససౌఖ్యముల్.

అని యుపదేశించెను. పరీక్షిత్తు తదుక్తప్రకారంబున శ్రీకృష్ణుని మానసవీథి నిలిపి ధ్యానించి పుత్రుఁడగుజనమేజయునిభూపాలు

నిగా నభిషిక్తుం జేయఁదగువారి నియోగించెను. శుకమహ ర్షియు నాతనిసంపూర్ణజ్ఞానిగా నొనరించితనయిచ్ఛంజనియె. శాప కాలంబు సమీపింపఁ దత్ఫలంబు పరీక్షిత్తనుభవించెను. మంత్రు లాభూపాలకుమారుని బ్రాహ్మణపురస్సరులై సకలరాజ్యపాలన దక్షుంగా నెఱింగి పట్టభద్రునిగఁ జేసిరి.

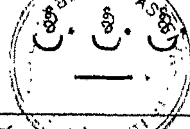
సీ. సకలగుణాతీతుఁ సర్వజ్ఞు సర్వేశు నఖిలలోకాధారు నాదిదేవుఁ
బరమదయారసోద్భాసితుఁ ద్రిదశాభి వందితపాదాబ్జు వనధిశయను
నాశ్రితమందారు నాద్యంతశూన్యుని వేదాంతవేద్యుని విశ్వమయునిఁ
గౌస్తుభశ్రీవత్సకమనీయవక్షుని శంఖచక్రగదాసిశార్ఙ్గధరుని

తే. శోభనాకారుఁ బీతాంబరాభిరాము
రత్నరాజితమకుటవిభ్రాజమానుఁ
బుండరీకాక్షు మహనీయపుణ్యదేహుఁ
దలఁతు నుతియింతు దేవకీతనయుం బెపుడు.

ఇది ద్వాదశస్కంధము.

గద్య. ఇది శ్రీకాశ్యపగోత్రపవిత్ర జనమంచివంశప్రభవ
సుబ్రహ్మణ్యతనూభవ తాండవకృష్ణాపరాభిధేయ
శేషాద్రినామధేయప్రణీతకృతులయందు
సంగ్రహభాగవతము సంపూర్ణము.

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1951

www.mohanpublications.com

మోహన్ పబ్లికేషన్స్‌లో లభించు

పుస్తకముల పట్టిక

(Book List)

ఆధ్యాత్మిక, జ్యోతిష, వాస్తు, ఆయుర్వేద, మంత్రశాస్త్రాది
అనేక విషయాలు తెలుసుకోండి...

ఫేస్‌బుక్ **మోహన్ పబ్లికేషన్స్** పేజ్ లైక్ చేయండి.

Like us to follow :

MOHAN PUBLICATIONS

Rajamahendravaram

28.	తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
29.	శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
30.	శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00
31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00

63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00

30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00
36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00

65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్ఛరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాధ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	“శ్రీసాయి”కోటి	27-00
18.	“శ్రీసాయిరామ్”కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00

24. శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25. ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26. షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27. సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28. సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29. నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30. శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31. హృదయంలో సాయి	15-00
32. శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్ఛరిత్ర)	120-00
33. గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1. 'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72-00
2. గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	108.00
3. ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు (12రాశులువారికి)	50.00
5. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6. కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	25.00
7. గ్రహబలం క్యాలండర్ (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	25.00
8. శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25.00
9. సాదా క్యాలండర్	5.00
10. పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11. తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12. కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13. జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14. మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15. వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16. వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17. సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18. శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19. పూర్వ పరాశరి	100-00
20. పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21. ప్రశ్న సింధు	99-00
22. నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23. సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24. దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00

25. ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26. జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27. జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28. జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29. ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30. జాతక మకరందం	63-00
31. జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32. మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33. ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34. జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35. శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36. నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37. పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38. సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39. ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40. నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
41. శుభశకునాలు	30-00
42. హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43. సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44. ముహూర్త దీపిక	99-00
45. పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46. కలలు ఫలితాలు	30-00
47. జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48. మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49. జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50. గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51. ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52. ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53. జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54. అంగసాముద్రికం	36-00
55. హస్త సాముద్రికం	63-00
56. లాల్ కితాబ్	99-00
57. శకునశాస్త్రం	63-00
58. ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59. పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00

60. అష్టకవర్గు (కొండపల్లి)	63-00
61. బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	250-00
62. లగ్నరత్నాకరం	63-00
63. షట్పంచాశిక	120-00
64. 40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
65. 40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	180-00
66. 40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	180-00
67. 40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
68. 40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
69. మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి)	270-00
70. కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	63-00
71. ముహూర్తచింతామణి	99-00
72. సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	63-00
73. ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	180-00
74. అదృష్టరెమెడీస్	144-00
75. గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	63-00
76. జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
77. జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
78. జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
79. నాడీజ్యోతిషం	63-00
80. నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
81. లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
82. గౌతమసంహిత	63-00
83. హోరరత్నమాల	63-00
84. జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
85. పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25)	560-00
86. దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
87. వింత జోష్యములు	63-00
88. షోడశవర్గులు	200-00
89. రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
90. చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
91. కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
92. బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
93. గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
94. శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00

95. శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96. రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97. ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98. ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99. లఘుజాతకం	63-00
100. జాతకాలంకారము	63-00
101. మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102. వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103. మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104. కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105. సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106. కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107. తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108. వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109. ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110. మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111. కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112. మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113. నారద సంహిత	200-00
114. పంచాంగపీలికలేఖికాగణితం	250-00
115. తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116. సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117. రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118. ఛాయాగ్రహములు	99-00
119. జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120. జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121 గ్రహభావ బలములు	50-00
122. కాలచక్రదశ	50-00
123. అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124. జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125. పురోగామి జాతకం	50-00
126. భావార్ధరత్నాకరం	75-00
127. భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128. అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00

129. జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130. ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131. ముహూర్తం	75-00
132. విశిష్ట జాతకములు	125-00
133. భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134. 300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135. జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి
శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140. భావార్థరత్నాకరము	100-00
141. ముహూర్త చింతామణి	100-00
142. ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143. స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144. శతయోగమంజరి	50-00
145. వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146. దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147. వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్శకునశాస్త్రం)	250-00
148. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152. అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153. అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154. పంచాంగ వివేకము	99-00
155. వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156. పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్బైండ్)	200-00

5. వాస్తులు

1. 40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకొనండి	180-00
2. వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3. వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4. మీరూ మీ వాస్తు	63-00

5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండరీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00

4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్టాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00
36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00

39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహవైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00
14.	శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15.	గాయత్రీ ఆరాధన	99-00

16.	వీరభద్రారాధన	99-00
17.	కుజగ్రహారాధన	99-00
18.	భైరవారాధన	99-00
19.	దైవారాధన	99-00
20.	గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21.	శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22.	హయగ్రీవారాధన	99-00
23.	లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24.	శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25.	దేవీ లీలామృతం	99-00
26.	పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27.	పురాణపండ రామాయణం	99-00
28.	పురాణపండ భారతం	99-00
29.	పురాణపండ భాగవతం	99-00
30.	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31.	కాలసర్ప యోగం	99-00
32.	నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33.	నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34.	వేదసూక్తములు	99-00
35.	వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36.	పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37.	సూక్తిరత్నాలు	99-00
38.	హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39.	నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40.	నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41.	సాలగ్రామములు	99-00
42.	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43.	శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44.	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45.	వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్‌మ్యాచింగ్‌గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46.	మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్‌గైడ్) ,,	99-00
47.	మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్‌కరక్షన్ ,,	99-00
48.	న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49.	మూకపంచశతీ	99-00
50.	శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00

51.	రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52.	ఉపాసన విధానం	99-00
53.	పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
54.	దేవుళ్ళ డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్‌ఆర్ట్ స (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00

87. మానవధర్మములు		120-00
88. వేదమంత్ర సంహిత		120-00
89. సహస్రలింగార్చన		120-00
90. శ్రీ శివగీత		120-00
91. ద్వాదశఉపనిషత్తులు		120-00
92. పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి	(కేస్‌బైండ్)	250-00
(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	సాదా	120-00
93. బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము		200-00
94. బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
95. బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
96. కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు		63-00
97. దక్షిణావృత శంఖములు		63-00
98. 108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శిని		36-00
99. ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)		270-00
100. భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని		99-00
101. చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర		36-00
102. భగవత్‌స్తుతి		63-00
103. సూర్యోపాసన		36-00
104. కాశీఖండం		250-00
105. దేవీభాగవతం		360-00
106. శ్రీ ఆంజనేయం		216-00
107. ధర్మసందేహాలు		216-00
108. ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు		250-00
109. రామాయణం		600-00
110. పోతన భాగవతం		900-00
111. శివమంత్రములు		63-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1. ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2. మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3. ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4. గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5. గృహవైద్యసారం	36-00
6. హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7. ప్రకృతివైద్యం	36-00
8. ఆహారం-వైద్యం	99-00

9.	సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10.	ఆయుర్వేదమ్	36-00
11.	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12.	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13.	ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14.	అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15.	రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16.	ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17.	ఒబెసిటి	99-00
18.	హెల్త్‌గైడ్	99-00
19.	ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20.	ఫుడ్‌థెరపి	63-00
21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00

9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00

5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శారీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవోవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహందీ (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00

కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు		63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)		600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు		595-00
ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు		
విశ్వకర్మ ప్రకాశము		80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	,,	250-00
నారద సంహిత	,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము	,,	60-00
మయమతము - వచనము	,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము	,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి		......
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)		....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	,,	....
మహాదశా పారిజాతం	,,	....
వాస్తు నారాయణీయం	,,	120-00
యోగావళీఖండం	,,	120-00
ముహూర్తసింధువు		150-00
సర్వార్థచంద్రిక (4భాగాలు)		1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)		370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)		590-00
సాయి...	,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి	,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా	,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)		500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర		100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి
ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00

హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్థంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00
గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిధినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్ధతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్చయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రధమబోధిని	200-00

వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యవత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహూర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్వవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00